



รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง
แนวทางพัฒนากฎหมายและมาตรการเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินของ
องค์กรอาชญากรรมข้ามมนุษย์

โดย
ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส
ดร. สุกัตรา แผนวิจิต

กันยายน 2560

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง
แนวทางพัฒนากฎหมายและมาตรการเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินของ
องค์กรอาชญากรรมข้ามชาย

คณะผู้วิจัย

- ศาสตราจารย์วิระพงษ์ บุญญากาศ
- ดร. สุพัตรา แผนวิจิต

สังกัด

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นักวิจัย

ชุดโครงการ “กระบวนการยุติธรรม – ตำรวจ”

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

การดำเนินโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนากฎหมายและมาตรการเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมค้ายาเสพติด” ครั้งนี้ ได้ผลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคณะผู้วิจัยได้จัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด พ.ศ. พร้อมหลักการและเหตุผลในแต่ละมาตรา เพื่อให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาวิจัย ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า และขอขอบคุณพลตำรวจตรี ดร. อุดลย์ ฌรงค์ศักดิ์ รองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ในฐานะผู้ประสานงานกลาง สำหรับความสนับสนุน ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกอย่างดียิ่งระหว่างที่ดำเนินโครงการ

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณบุคลากรของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในทุกเรื่องอย่างดี และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านที่มีส่วนทำให้งานวิจัยมีเนื้อหาสมบูรณ์ เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสามารถใช้เป็นองค์ความรู้และอ้างอิงในทางวิชาการต่อไป

ศาสตราจารย์วิระพงษ์ บุญโญภาส

ดร. สุพัตรา แผนวิชาติ

(คณะผู้วิจัย)

บทสรุปผู้บริหาร

1. ความเป็นมาและสภาพปัญหา

จากรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2557 ของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่าประเทศไทยยังคงมีสถานะเป็นประเทศต้นทาง ปลายทาง และทางผ่านของการค้ามนุษย์ ในปี 2557 มีผู้เสียหายคดีค้ามนุษย์ รวมทั้งสิ้น 522 คน เป็นชาย 137 คน เป็นหญิง 385 คน หากแยกจำนวนตามสัญชาติจะพบว่ามีผู้เสียหายเป็นคนไทยจำนวน 292 คน มักจะถูกแสวงประโยชน์จากการบริการทางเพศ ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปลายทางที่จังหวัดชลบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และกรุงเทพมหานคร ผู้เสียหายชาวลาวจำนวน 108 คน มักจะถูกแสวงหาประโยชน์จากการบริการทางเพศ ส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาทางจังหวัดอุบลราชธานี หนองคาย มุกดาหาร เลย ผู้เสียหายชาวเมียนมาจำนวน 89 คน มักจะถูกแสวงหาประโยชน์จากการใช้แรงงานในภาคประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาทางจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก และกาญจนบุรี ผู้เสียหายชาวกัมพูชาจำนวน 27 คน มักจะถูกแสวงหาประโยชน์จากการใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและโรงงาน โดยส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาทางจังหวัดสุรินทร์ สระแก้ว และตราด และผู้เสียหายสัญชาติอื่น ๆ จำนวน 6 คน และจากรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยในปี 2557 พบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และสำนักงานอัยการสูงสุด ได้บูรณาการการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มข้น โดยได้ตรวจพบคดีค้ามนุษย์ที่เริ่มมีการสอบสวนในปี 2557 รวมทั้งสิ้น 280 คดี จำแนกเป็นคดีแสวงหาประโยชน์ทางเพศ 222 คดี แรงงาน 47 คดี และนำคนมาขอตาน 11 คดี ในช่วงปี 2557 มีจำเลย 155 คน ถูกศาลพิพากษาในความผิดฐานค้ามนุษย์จำนวน 104 คน

การดำเนินการในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับปัญหาการค้ามนุษย์มากขึ้น มีการดำเนินการเพื่อป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์อย่างจริงจัง ด้วยตระหนักว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง มีการพัฒนานโยบาย กฎหมาย มาตรการและกลไกในการดำเนินการเพื่อการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและมีการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในหลายด้านด้วยกัน อาทิ การลดจำนวนการสอบสวน การดำเนินคดี การพิพากษาโทษและการระบุดังกล่าวเหยื่อ การจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การออกกฎกระทรวงซึ่งเพิ่มอายุขั้นต่ำของแรงงานในภาคเกษตรและในเรือประมงและกำหนดให้มีการทำสัญญาจ้างงาน แรงงานขั้นต่ำ ช่วงเวลาพักและวันหยุด การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เพิ่มบทลงโทษผู้กระทำความผิดและให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่แจ้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ การตราพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 เพื่อเพิ่มมาตรการในการควบคุม เฝ้าระวัง สืบค้นและตรวจสอบการประมง อันเป็นการป้องกัน ยับยั้ง และขจัดการทำการประมงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเมื่อวันที่ 12 กันยายน

2557 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยกำหนดนโยบายให้การค้ามนุษย์เป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องได้รับการป้องกันปราบปราม และแก้ไขอย่างจริงจังและมอบนโยบาย “การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์” เป็นวาระแห่งชาติ สรุปสาระสำคัญได้ว่า ต้องเร่งรัดบูรณาการการทำงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยกันสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ เร่งสร้างมุมมองสังคมไทยให้ตระหนักว่าการค้ามนุษย์เป็นภัยใกล้ตัวและเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ต้องเคารพในสิทธิมนุษยชนของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เร่งปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรค เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบได้อย่างแท้จริงและกวดขันการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว สถานประกอบการ โรงงาน การประมง พร้อมทั้งดำเนินการกับผู้กระทำความผิดทั้งข้าราชการและพลเรือนอย่างเด็ดขาด

แต่อย่างไรก็ดี จากรายงานเผยแพร่รายงานประจำปีเรื่องสถานการณ์การค้ามนุษย์ปี 2558 (Trafficking in Persons Report 2015 หรือ TIP Report) ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ระบุว่า ประเทศไทยถูกจัดกลุ่มไว้ในระดับ tiers 3 (Tier 3) กล่าวคือ ประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายสหรัฐอเมริกาและไม่มี ความพยายามแก้ไข ปัญหา (หลังจากที่ในปี 2015 ได้ถูกลดอันดับจากระดับที่ 2 ซึ่งต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List)) ด้วยเหตุผลที่ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศต้นทาง ปลายทาง และทางผ่านสำหรับการค้าผู้ขาย ผู้หญิงและเด็กเพื่อการบังคับใช้แรงงานและการบังคับค้าประเวณีในประเทศและระบุว่ารัฐบาลไทยไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่ในการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ อีกทั้งไม่ได้ดำเนินการความพยายามอย่างมีนัยสำคัญในการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำและสถานการณ์ล่าสุดเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559 จากการเผยแพร่รายงานประจำปีเรื่อง สถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปี 2559 (Trafficking in Persons Report 2016 หรือ TIP Report 2016) ประเทศไทย ได้รับการเลื่อนอันดับอยู่ในบัญชีกลุ่มที่ 2 ซึ่งต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) โดยระบุว่าในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้เพิ่มความพยายามดำเนินการสืบสวนคดีการค้ามนุษย์เพื่อธุรกิจทางเพศและคดีที่ต้องสงสัยว่ามีการบังคับใช้แรงงาน รวมถึงได้ดำเนินคดีและพิพากษาโทษนักค้ามนุษย์เป็นจำนวนมาก และได้ดำเนินมาตรการเกี่ยวกับกรณีข้าราชการสมรู้ร่วมคิดการค้ามนุษย์ รวมทั้งการจัดตั้งแผนกคดีค้ามนุษย์ในศาลอาญา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพิพากษาคดี และจัดตั้งสำนักงานคดีค้ามนุษย์ในสำนักงานอัยการสูงสุด

สำหรับเกณฑ์ในการจัดระดับประเทศต่าง ๆ ใน TIP Report อ้างอิงถึงมาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการค้ามนุษย์ตามมาตรา 108 ของกฎหมาย TVPA (The Trafficking Victims Protection Act, 2000) ที่สำคัญได้แก่ รัฐบาลห้ามไม่ให้มีการค้ามนุษย์และมีการลงโทษหากมีการค้ามนุษย์เกิดขึ้น รัฐบาลได้กำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนและเพียงพอต่อการค้ามนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการแสวงประโยชน์ทางเพศ การค้ามนุษย์ที่มีเหยื่อเป็นเด็ก หรือการค้ามนุษย์ที่มีการข่มขืน การลักพาตัว หรือที่มีเหยื่อเสียชีวิต รัฐบาลได้กำหนดบทลงโทษที่รุนแรงเพียงพอต่อการป้องกันไม่ให้เกิดการค้ามนุษย์และสะท้อนความร้ายแรงของความผิด เป็นต้น

จากการทบทวนข้อมูลงานวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ที่ผ่านมา นั้น ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยด้านการป้องกันและการเยียวยาความเสียหาย อาทิ การศึกษาวิจัยประเด็นปัญหาการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ปัญหาการปฏิบัติต่อเหยื่อค้ามนุษย์ ปัญหาเรื่องการคัดแยกเหยื่อ ปัญหาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหรือสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง แต่สำหรับงานวิจัยในด้านการปราบปรามการค้ามนุษย์ พบว่ามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้กฎหมายด้านการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายตามโครงการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายภาคความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับเจ้าพนักงานและการค้ามนุษย์ (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2558) ในรายงานวิจัยนี้ได้มุ่งศึกษาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐในความผิดฐานค้ามนุษย์ และมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขความผิดเกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และให้แก้ไขนิยามความหมายของคำว่า “แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 แต่ไม่มีประเด็นศึกษาเรื่องมาตรการทางด้านทรัพย์สินกับขบวนการค้ามนุษย์แต่อย่างใด ส่วนการศึกษาวิจัยเรื่องการติดตามเส้นทางเงินที่ปรากฏตามโครงการวิจัยเรื่องการติดตามเส้นทางเงินของขบวนการค้าผู้หญิงและเด็กในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (วีระพงษ์ บุญโณภาสและสุพัตรา แผนวิชิต, 2558) นั้น มีขอบเขตศึกษาเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายพอกเงินกับการติดตามเส้นทางเงินของขบวนการค้าผู้หญิงและเด็กในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเท่านั้น โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการพอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เพื่อให้การกำหนดแนวทางในการติดตามเส้นทางเงินในขบวนการค้ามนุษย์เป็นไปตามหลักสากล โดยเสนอแนะให้มีการวางแผนปฏิบัติของสถาบันการเงินในฐานะผู้มีหน้าที่รายงานตามกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจและเฝ้าระวังการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ที่อาจกระทำการพอกเงินผ่านสถาบันการเงิน งานวิจัยดังกล่าวมิได้มีการศึกษามาตรการการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 แต่อย่างใด

จากข้างต้น จึงเป็นปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพและกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเพื่อแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ทั้งกระบวนการ เพื่อให้ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่สอดคล้องมาตรฐานสากล โดยประเด็นที่จำเป็นต้องศึกษาคือการที่รัฐบาลต้องกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงเพียงพอต่อการป้องกันไม่ให้เกิดการค้ามนุษย์ บทลงโทษที่รุนแรงในมิติขององค์กรอาชญากรรมค้ามนุษย์คือการดำเนินการกับทรัพย์สินและรายได้ขององค์กร เพื่อตัดวงจรและทำลายองค์กรอาชญากรรม พิจารณาได้จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ปัญหาการค้ามนุษย์ก็ยังไม่หมดไปหรือมีแนวโน้มที่จะลดลงแต่ประการใด ไม่ว่าจะเป็นใช้มาตรการลงโทษที่รุนแรงเพียงใด ด้วยเหตุที่ขบวนการค้ามนุษย์มีรูปแบบของการกระทำความผิดในลักษณะขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีการรวมตัวกันของอาชญากรรมหลายอย่าง มีการแบ่งงานแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีเครือข่ายเพื่อการติดต่อประสานงานกันในหลายๆประเทศ โดยมุ่งหวังให้ได้เงินจำนวนมหาศาลเป็นผลตอบแทน และนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดนี้ใช้ต่อยอดเพื่อกระทำ

ความผิดเกี่ยวกับการค้ำนุชย์และความผิดอื่นที่รุนแรงต่อไป ทำให้ความผิดประเภทนี้ยากต่อการปราบปราม โดยเฉพาะการสืบสวนไปถึงตัวผู้บงการ และจากการดำเนินคดีที่ผ่านมาในด้านการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ำนุชย์ไม่สามารถขยายผลเพื่อตัดวงจรของขบวนการค้ำนุชย์ได้ พิจารณาจากสถิติมูลค่าทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินตั้งแต่เริ่มมีการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินคือ พ.ศ. 2543 จนถึงพ.ศ. 2556 พบว่ามีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในมูลฐานที่ 2 ในความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กฯ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณีฯ เพียง 20 คดี จำนวน 95,106,989.18 บาท และมีการดำเนินการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำนุชย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เพียง 9 เรื่องและมีมูลค่าทรัพย์สินที่ยึดอายัดเป็นจำนวน 45,541,676 บาท โดยในปี 2556 มีการดำเนินการยึดอายัดทรัพย์สิน จำนวน 2 คดี เท่านั้น และในปีงบประมาณ 2557 มีเรื่องที่อยู่ระหว่างการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและตรวจสอบทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำนุชย์ที่ได้รับรายงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 107 เรื่อง ได้ดำเนินการสืบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และตรวจสอบทรัพย์สินแล้วไม่พบว่าผู้กระทำความผิดฐานค้ำนุชย์มีทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ จำนวน 50 เรื่อง ได้ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินจำนวน 1 เรื่อง มูลค่าทรัพย์สินประมาณ 2 ล้านบาท ข้อมูลดังกล่าวเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงว่าไม่สามารถใช้บังคับกฎหมายฟอกเงินเพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมหรือขบวนการค้ำนุชย์ขนาดใหญ่ได้

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวทางแก้ไขกฎหมายและกำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินมาใช้เพื่อทำลายและสกัดกั้นเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์จากการกระทำความผิด เพื่อตัดวงจรอาชญากรรม โดยการยึดอายัดและการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ลูกโอบ เคลื่อนย้ายและผ่านกระบวนการฟอกเงินไปยังต่างประเทศ โดยจำเป็นต้องมีมาตรการภายในประเทศและมาตรการความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ บนแนวคิดและหลักการที่ว่า หากประเทศไทยมีกฎหมายและมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับความผิดฐานค้ำนุชย์แล้ว กฎหมายและมาตรการดังกล่าวจะเป็นเครื่องมืออย่างดีของภาครัฐในการปราบปรามผู้กระทำความผิดและการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพราะเมื่อองค์กรอาชญากรรมไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดแล้ว แรงจูงใจและต้นทุนของการกระทำความผิดจะหมดไป ความผิดเกี่ยวกับการค้ำนุชย์ลดน้อยลง ส่งผลให้ประเทศไทยเพื่อให้ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบการฟอกเงิน แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินมาตรการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์
- 2) เพื่อศึกษากลไกในการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมของค้ำมนุษย์ของประเทศไทย
- 3) เพื่อศึกษาปัญหา ข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ของประเทศไทย โดยเฉพาะปัญหาการติดตามและการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ที่ถูกโอน เคลื่อนย้ายและผ่านกระบวนการฟอกเงินไปยังต่างประเทศ
- 4) เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายและกำหนดมาตรการทั้งภายในประเทศและมาตรการระหว่างประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ
- 5) เพื่อศึกษาแนวทางบูรณาการกฎหมายและมาตรการในการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมค้ำมนุษย์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการนำตัวผู้กระทำความผิดหรือผู้บงการมาลงโทษและสามารถสกัดกั้นและทำลายทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมค้ำมนุษย์

3. ขอบเขตในการศึกษาวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

1. รูปแบบและวิธีการฟอกเงินขององค์กรอาชญากรรมค้ำมนุษย์
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หลักการริบทรัพย์สินและการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด
3. สาระสำคัญและการบังคับใช้กฎหมายด้านการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำมนุษย์ของประเทศไทยและกฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์
4. ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำมนุษย์ อาทิ ปัญหาการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ปัญหาการสืบสวนขยายผลเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สิน ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน ปัญหาการบังคับโทษปรับ ประเด็นเรื่องการช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียหาย ปัญหาการติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในต่างประเทศ
5. แนวทางการจัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviewing) ได้แก่ กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายระดับปฏิบัติการ ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสาครและกลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองพัทยา และกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายระดับนโยบาย ได้แก่ ผู้บังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์หรือผู้แทน อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้แทน อธิบดีอัยการสำนักงานคดีค้ามนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุดหรือผู้แทน และเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือผู้แทน

ประชากรในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้มาตรการด้านทรัพย์สินในคดีค้ามนุษย์ ณ พื้นที่กรุงเทพมหานครประกอบด้วย ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ ศูนย์ประสานงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ สำนักงานคดีค้ามนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด ศูนย์ต่อต้านการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม ธนาคารแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย กรมที่ดิน สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กรมบังคับคดี กรมสรรพากร

ประชากรในการสัมภาษณ์รับฟังความเห็น ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงานกิจการยุติธรรม กรมบังคับคดี กรมที่ดิน กรมประมง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กรมสรรพากร นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ

ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ พื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร เมืองพัทยาและกรุงเทพมหานคร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย

1) การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

เป็นการวิจัยข้อมูลเอกสารที่เป็นรายงานวิจัย หนังสือ ตำรา เอกสารรายงานการประชุมสัมมนา ข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของขบวนการค้ามนุษย์ สารสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งกฎหมายภายในและอนุสัญญาระหว่างประเทศ

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องที่ศึกษาตามประเด็นสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีอื่นโดยมีประชากรสัมภาษณ์เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ได้แก่ กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายระดับปฏิบัติการและกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายระดับนโยบาย ตามประเด็นสัมภาษณ์ดังนี้

- ปัญหาการบังคับใช้มาตรการริบทรัพย์สินและการจัดการทรัพย์สินในความผิดฐานค้ามนุษย์ อาทิ ปัญหาการสืบสวนสอบสวนเพื่อขยายผล ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เป็นของกลาง ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน ปัญหาการติดตามและการริบทรัพย์สินในความผิดฐานค้ามนุษย์ที่ถูกโอนไปต่างประเทศ ปัญหาการบังคับโทษปรับ ปัญหาความร่วมมือระหว่างประเทศ

- ความเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ฯ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินและดำเนินการกับทรัพย์สินได้ตามที่กฎหมายกำหนด

- ความเห็นเกี่ยวกับการให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ตกเป็นของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

- แนวทางการนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value Confiscation) และหลักเรื่องการแบ่งเฉลี่ย (Asset Sharing) มาใช้ในความผิดฐานค้ามนุษย์ของไทย

- ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายและการกำหนดมาตรการด้านทรัพย์สินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมค้ามนุษย์

3) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อการระดมสมองร่วมกันระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย เพื่อร่วมกันระบุปัญหาของการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนหาแนวทางและมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหา โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้มาตรการด้านทรัพย์สินในคดีค้ามนุษย์ ณ พื้นที่กรุงเทพมหานคร

4) การจัดสัมมนารับฟังความคิดเห็น

ดำเนินการจัดสัมมนาเพื่อนำเสนอรายงาน ข้อเสนอแนะและร่างแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อรับฟังความคิดเห็น โดยเชิญกลุ่มบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแก้ไขกฎหมายและมาตรการดำเนินการทางด้านทรัพย์สินในความผิดฐานค้ามนุษย์ เพื่อนำความเห็นที่ได้รับมาแก้ไขปรับปรุงร่างกฎหมายและจัดทำเป็นข้อเสนอแนะที่ครบถ้วนสมบูรณ์

5. ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกในการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมของค้ำมนุษย์ของประเทศไทย และวิเคราะห์ปัญหาข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิด เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายและกำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับความผิดฐานค้ำมนุษย์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามผู้กระทำความผิดและการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพราะเมื่อองค์กรอาชญากรรมไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดแล้ว แรงจูงใจและต้นทุนของการกระทำความผิดจะหมดไป ความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ลดน้อยลง ส่งผลให้ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ที่สอดคล้องกับหลักสากลและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ

ผลการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องและกำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับความผิดฐานค้ำมนุษย์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ประการแรก เพื่อศึกษารูปแบบการฟอกเงิน แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินมาตรการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ พบว่า องค์กรอาชญากรรมค้ำมนุษย์มีความยากในการวิเคราะห์และมูลค่ารายได้ที่แท้จริง เพราะส่วนใหญ่การค้ำมนุษย์จะอยู่ร่วมกับองค์กรอาชญากรรมประเภทอื่น เช่น การค้าประเวณี การเข้าเมืองผิดกฎหมาย การค้ายาเสพติดและค้าอาวุธ การพนัน การปลอมแปลงเอกสาร เป็นต้น และมีความยากลำบากในการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นด้านการสืบสวนสอบสวนคดีระหว่างประเทศ การเข้าถึงและการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะพยานหลักฐานจากเหยื่อการค้ำมนุษย์ อาชญากรรมการค้ำมนุษย์จึงเป็นการกระทำความผิดที่มีความเสี่ยงต่ำ แต่ผลตอบแทนสูง ทำให้องค์กรอาชญากรรมสามารถทำกำไรได้เป็นจำนวนมากและนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดไปผ่านกระบวนการฟอกเงิน ซึ่งวิธีการฟอกเงินมีแตกต่างกันตามภูมิภาคของโลก ส่วนใหญ่มักปรากฏในรูปแบบที่เน้นการใช้เงินสด การใช้ผู้ขนส่งเงินสดหรือเชิบบุคคลอื่นขึ้นบังหน้า การใช้ระบบธนาคารใต้ดิน การลงทุนในต่างประเทศ การตั้งบริษัทบังหน้า การใช้บริการส่งจ่ายเงินและบัญชีธนาคาร การลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินการขององค์กร ได้แก่ ทฤษฎีองค์กรอาชญากรรมเพื่อให้สามารถเข้าใจถึงรูปแบบความร่วมมือและการสั่งการขององค์กรอาชญากรรม ส่งผลต่อการกำหนดมาตรการด้านกฎหมายเพื่อดำเนินการกับผู้บงการหรือหัวหน้าองค์กร และแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินซึ่งเป็นรายได้หรือมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม ได้แก่ แนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์เพื่อตัดแรงจูงใจของอาชญากรรม อันเป็นการวิเคราะห์มูลเหตุเกี่ยวกับแรงจูงใจในการกระทำความผิดผ่านแนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์เพื่อตัดแรงจูงใจของอาชญากร เพื่อกำหนดมาตรการและแนวทางป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดโดยตัดแรงจูงใจทางด้านทรัพย์สินและ

ผลประโยชน์ที่องค์กรอาชญากรรมต้องการ โดยใช้หลักว่า ย่อมไม่มีประโยชน์ใดเลยที่จะกระทำความผิด ถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่สามารถใช้ประโยชน์จากรายได้หรือทรัพย์สินที่ได้รับจากการกระทำความผิดนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value Confiscation) ที่ให้อำนาจศาลสามารถสั่งให้จำเลยจ่ายเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอื่นที่มีมูลค่าเท่ากับทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบได้ ดังที่ปรากฏในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ข้อ 5 วรรค 1 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 12 และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ข้อ 31 และแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน (Asset Sharing) ซึ่งเป็นหลักที่มีขึ้นเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการกับทรัพย์สินร่วมกัน โดยมีข้อบัญญัติที่กำหนดให้รัฐภาคีต้องแบ่งผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่ริบได้ให้แก่รัฐอื่น ภายหลังที่ได้ดำเนินการริบทรัพย์สินตามที่ได้รับคำร้องขอ โดยรัฐภาคีแต่ละรัฐต้องรับเอามาตรการทางนิติบัญญัติและมาตรการอื่นใดที่เป็นไปตามหลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายภายในของตนที่จำเป็นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสามารถส่งคืนทรัพย์สินที่ถูกริบเมื่อดำเนินการตามคำร้องขอของอีกรัฐภาคีหนึ่ง ดังที่ปรากฏในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ข้อ 5 วรรค 5 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 13 และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ข้อ 57

วัตถุประสงค์ประการที่สอง เพื่อศึกษากลไกในการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมของค่านิยมของประเทศไทย พบว่า ในการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค่านิยมแยกออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ 1) การริบทรัพย์สินในคดีค่านิยมตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค่านิยม พ.ศ. 2551 เป็นการริบทรัพย์สินทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น การริบทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้มาในการกระทำความผิดจะต้องมีการฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นคดีอาญาและศาลต้องมีคำพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำความผิด หากศาลมีคำพิพากษายกฟ้องแล้ว การริบทรัพย์สินจะกระทำไม่ได้ และจะริบได้เฉพาะทรัพย์สินที่เป็นของกลางในคดีเท่านั้น ไม่อาจขยายผลไปถึงทรัพย์สินที่มีการโอน หรือเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม และ 2) การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงิน เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับการค่านิยมตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค่านิยมเป็นความผิดมูลฐานที่ 2 ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยมาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินได้ขยายหลักเกณฑ์ของการริบทรัพย์สินให้มีขอบเขตกว้างขวางขึ้นกว่าการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญา โดยให้สามารถริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายได้ทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้วกี่ครั้ง หรือตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่นแล้วก็ตามและไม่ผูกมัดโยงกับคดีอาญา ทำให้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ แม้จะไม่มีผู้ถูกลงโทษในคดีอาญาก็ตาม ส่งผลให้เกิดปัญหาการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ไม่สามารถตามพระราชบัญญัติป้องกันและ

ปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการปราบปรามความผิดฐานค้ามนุษย์ได้ และนำมาสู่แนวคิดในการขยายขอบเขตการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เพื่อให้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินได้ทันทีโดยไม่ต้องอาศัยกฎหมายอื่น

วัตถุประสงค์ประการที่สาม เพื่อศึกษาปัญหา ข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ของประเทศไทย โดยเฉพาะปัญหาการติดตามและการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ที่ถูกโอน เคลื่อนย้ายและผ่านกระบวนการฟอกเงินไปยังต่างประเทศ นั้น ในการดำเนินโครงการ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพที่กำหนดไว้โดยการรวบรวมข้อมูลวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งในกลุ่มระดับนโยบายและเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมภาษณ์ฟังความเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนและเพียงพอต่อการนำไปใช้ในการจัดทำร่างกฎหมายและข้อเสนอแนะของงานวิจัย และพบประเด็นปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมค้ามนุษย์ที่นำไปสู่แนวคิดในการแก้ไขกฎหมายหลายประการ กล่าวคือ

- ปัญหาการสืบสวนขยายผลเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สิน ที่ภาครัฐไม่สามารถใช้บังคับกฎหมายฟอกเงินเพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมหรือขบวนการค้ามนุษย์ขนาดใหญ่ได้ เนื่องจากขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานในพื้นที่กับสำนักงาน ปปง. ทำให้ขาดข้อมูลที่เชื่อมโยงไปสู่การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงิน

- ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินพบว่า มีปัญหาในการพิสูจน์ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดตามกฎหมายฟอกเงิน เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการวินิจฉัยประเด็นเรื่องความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของทรัพย์สินกับความผิดมูลฐาน จึงต้องเพิกถอนการยึดหรืออายัด อีกทั้งการตรวจสอบทำได้ยาก เนื่องจากไม่มีของกลางที่เป็นตัวเงินหรือทรัพย์สินที่ปรากฏชัด ต้องตรวจสอบจากตัวบุคคลและทรัพย์สินเป็นหลัก และมีปัญหาในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้ดำเนินการถ่าย โอน ยักย้าย ทรัพย์สินไปยังต่างประเทศ หรือใช้ทรัพย์สินสิ้นเปลืองหมดไป หรือใช้ทรัพย์สินสกรปรกจนหมดไป จนไม่มีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเหลืออยู่ที่จะรับได้ตามกฎหมาย

- ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีค้ามนุษย์พบว่า ยังขาดหน่วยงานในการบังคับโทษปรับ โดยเฉพาะการสืบทรัพย์ของจำเลย จึงทำให้ไม่มีเงินที่จะตกเข้าสู่กองทุนเพื่อนำไปเยียวยาความเสียหายให้แก่เหยื่อ เนื่องจากกรมบังคับคดีมีปริมาณคดีเป็นจำนวนมาก อีกทั้งหน้าที่ในการสืบทรัพย์จะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา หากเจ้าหน้าที่ไม่ดำเนินการสืบทรัพย์ก็จะเป็นการยากที่จะดำเนินการบังคับคดีได้

- ประเด็นเรื่องทรัพย์สินของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยที่มาของกองทุนส่วนหนึ่งมาจากค่าปรับ และข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยมักไม่มีทรัพย์สินที่จะให้ดำเนินการริบทรัพย์เพื่อบังคับค่าปรับ ส่วนทรัพย์สินของกลางที่ถูกริบตามประมวลกฎหมายอาญาต้องตก

เป็นของแผ่นดิน และทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกดำเนินการโดยกฎหมายฟอกเงิน หากเป็นเงินสดและเงินที่เกิดจากการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ จะตกเป็นของกองทุน ปปง. กึ่งหนึ่งและตกเป็นของแผ่นดินอีกกึ่งหนึ่ง จึงทำให้จำนวนเงินค่าปรับที่เข้าสู่กองทุนมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการช่วยเหลือ คຸ້ມครองและเยียวยาผู้เสียหาย

- ปัญหาการติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในต่างประเทศพบว่าการดำเนินการกับทรัพย์สินที่โอนไปยังต่างประเทศ โดยการใช้ช่องทางความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อติดตามทรัพย์สิน กระทำได้ยาก เนื่องจากกฎหมายภายในบางเรื่องยังเป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น ระบบการริบทรัพย์สิน หลักการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน หรือการขอความร่วมมือตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาที่ยังจำกัดเฉพาะในคดีอาญา และการขาดศักยภาพในการตรวจสอบติดตามเส้นทางการเงิน

วัตถุประสงค์ประการที่สี่และห้า เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายและกำหนดมาตรการทั้งภายในประเทศและมาตรการระหว่างประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ และแนวทางบูรณาการกฎหมายและมาตรการในการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามมนุษย์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการนำตัวผู้กระทำความผิดหรือผู้บงการมาลงโทษและสามารถสกัดกั้นและทำลายทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามมนุษย์ พบว่า จากปัญหาและผลการศึกษาวิจัยได้นำมาสู่การจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินกับองค์กรอาชญากรรมข้ามมนุษย์ และกำหนดมาตรการที่จำเป็นในการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะการจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ การจัดทำกฎหมายลำดับรอง การตรากฎกระทรวงกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. การจัดทำคู่มือการตรวจสอบทรัพย์สิน การจัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ามนุษย์ ส่งผลให้ประเทศไทยมีกฎหมายและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักสากล รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

จากปัญหาและผลการศึกษาวิจัยได้นำมาสู่การจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายโดยการจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. เพื่อกำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินและกำหนดมาตรการที่จำเป็นในการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด มีสาระสำคัญในการเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินในคดีค้ามนุษย์ได้ทั้งทรัพย์สินที่เป็นของกลางและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไม่ว่าจะมีการจำนำหรือจำหน่าย จำย

โอน หรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้ง และกำหนดขั้นตอนในการตรวจสอบทรัพย์สิน ตั้งแต่การกำหนดขอบเขตของทรัพย์สินที่สามารถส่งตรวจสอบได้ การกำหนดให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจสอบทรัพย์สินตามกฎหมายนี้ กำหนดขั้นตอนการส่งยึดหรืออายัดชั่วคราว การส่งยุติการยึดหรืออายัดชั่วคราว การคืนทรัพย์สิน กำหนดให้อำนาจหน้าที่พิเศษในการตรวจสอบทรัพย์สิน กำหนดให้นำมาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้เป็นมาตรการเสริมการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สิน กำหนดให้ปลัดกระทรวงปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจในการตรวจสอบทรัพย์สิน ติดตาม และบังคับคดีค่าปรับทางอาญา กำหนดให้นำมาตรการทางภาษีมาใช้ควบคู่กันไป และการส่งคืนทรัพย์สิน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมบทกำหนดโทษให้ครบถ้วนสมบูรณ์

ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. มีเหตุผลและความจำเป็นในการตราคือ โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ยังขาดบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ จึงเห็นควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อให้การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของคณะกรรมการและคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กำหนดหมวดว่าด้วยการตรวจสอบทรัพย์สิน ประกอบด้วย บทนิยาม การตรวจสอบทรัพย์สิน การริบทรัพย์สิน การริบทรัพย์สินตามมูลค่า การบังคับโทษปรับ มาตรการทางภาษี และการส่งคืนทรัพย์สิน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมบทกำหนดโทษให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ และมีหลักการคือการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ในประเด็นต่อไปนี้

- (1) แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของคณะกรรมการ (ร่างมาตรา 16 (10/1))
- (2) แก้ไขเพิ่มเติมเพิ่มเติมอำนาจของคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ให้สอดคล้องกับการหมวด 4/1 ว่าด้วยการดำเนินการกับทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 23 (7/1))
- (3) กำหนดเพิ่มหมวด 4/1 ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ประกอบด้วย บทนิยาม (ร่างมาตรา 41/1) ส่วนที่ 1 การตรวจสอบทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 41/2 – มาตรา 41/8) ส่วนที่ 2 การริบทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 41/9 – มาตรา 41/15) ส่วนที่ 3 การริบทรัพย์สินตามมูลค่า (ร่างมาตรา 41/16 – มาตรา 41/18) ส่วนที่ 4 การบังคับโทษปรับ (ร่างมาตรา 41/19) ส่วนที่ 5 มาตรการทางภาษี (ร่างมาตรา 41/20) และส่วนที่ 6 การส่งคืนทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 41/1 ถึงร่างมาตรา 41/21)
- (4) เพิ่มบทกำหนดโทษให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 54/1 – มาตรา 54/4)

2. แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. จะทำให้มีต้นแบบในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานการค้ามนุษย์ ที่มีโครงสร้างเนื้อหาของกฎหมายตั้งแต่การกำหนดคำนิยาม กระบวนการตรวจสอบทรัพย์สิน กระบวนการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด การกำหนดอำนาจและมาตรการพิเศษในการตรวจสอบทรัพย์สิน การกำหนดคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สิน การกำหนดให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุน การบังคับโทษปรับ การริบทรัพย์สินตามมูลค่า การส่งคืนทรัพย์สินหรือเฉลี่ยทรัพย์สินให้แก่ประเทศผู้ร้องขอ การใช้มาตรการทางภาษี และเพิ่มบทกำหนดโทษ ผลงานวิจัยและร่างกฎหมายดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อรัฐบาลและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในฐานะผู้รักษาการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ดังนั้น เพื่อให้ร่างกฎหมายที่ได้จัดทำขึ้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ในการนำผลงานวิจัยไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการผลักดันร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 รัฐบาลและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรผลักดันร่างกฎหมายดังกล่าว โดยการเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบและเข้าสู่กระบวนการตรากฎหมายตามลำดับขั้นต่อไป

3. การจัดทำกฎหมายลำดับรอง

เมื่อร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. มีผลเป็นกฎหมายโดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว จะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไปตามความในมาตรา 2 ผู้รักษาการตามกฎหมายมีหน้าที่ต้องดำเนินการหรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฯ โดยการตรากฎหมายลำดับรองจำนวน 6 ฉบับ ดังต่อไปนี้

ก. กฎหมายลำดับรองที่ออกโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(1) กฎกระทรวงว่าด้วยคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจสอบ พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 41/2 แห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

(2) กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน การประกาศ การยุติการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราว พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 41/3 แห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

(3) กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 41/6 แห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

(4) กฎกระทรวงว่าด้วยการขอรับทรัพย์สินคืนและการคืนทรัพย์สิน พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 41/15 แห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

ข. กฎหมายลำดับรองที่ออกโดยคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(1) ระเบียบคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ว่าด้วยการเก็บรักษา การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด การนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพ พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 23 และมาตรา 41/7 แห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

(2) ระเบียบคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 23 และมาตรา 41/8 แห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

4. การตรากฎกระทรวงกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.

สืบเนื่องจากข้อเสนอแนะในการผลักดันร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ผู้วิจัยข้อเสนอแนะให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จำเป็นต้องตรากฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 ฉ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 เพื่อกำหนดหน่วยงานใหม่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงที่มีหน้าที่และรับผิดชอบในการปฏิบัติการตามกฎหมายในเรื่องการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ โดยอาจจัดตั้งเป็น “สำนักงานตรวจสอบทรัพย์สินและบังคับคดี” และกำหนดอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และตามที่คณะกรรมการ ปกค. หรือคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการ ปกค. แต่งตั้งมอบหมาย

2) ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สิน สืบสวนทางการเงินเพื่อขยายผลไปยังเครือข่ายผู้กระทำความผิด โดยการประสานความร่วมมือกับส่วนราชการ สถาบันการเงินทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3) กำกับ ควบคุม และกลั่นกรองการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน ตามที่ได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวง หรือคณะกรรมการ ปกค.

4) ตรวจสอบ ติดตามและรวบรวมทรัพย์สิน ยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อบังคับโทษปรับของผู้ต้องโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา

5) ดำเนินการประสานงานกับกรมสรรพากรเพื่อขยายผลการดำเนินคดีโดยใช้มาตรการทางภาษี

6) ดำเนินการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการสืบสวน สอบสวน การดำเนินคดีกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์กับสำนักงานอัยการสูงสุดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา

7) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

5. การจัดทำคู่มือการตรวจสอบทรัพย์สินในคดีค้ามนุษย์

การบังคับใช้กฎหมายเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับค้ามนุษย์ถือเป็นเรื่องใหม่ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ยังไม่เคยปฏิบัติ จึงเสนอให้จัดทำคู่มือการตรวจสอบทรัพย์สินในคดีค้ามนุษย์สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจสอบทรัพย์สินใช้เป็นแนวทางและเครื่องมือประกอบการปฏิบัติงาน โดยเบื้องต้นคู่มือดังกล่าวต้องมีสาระสำคัญเรื่องการตรวจสอบทรัพย์สิน ดังนี้

(1) กำหนดหลักการสำคัญว่า บุคคลที่จะถูกตรวจสอบทรัพย์สินต้องตกเป็นผู้ต้องหา ก่อนและความผิดที่ถูกกล่าวหาต้องเป็นความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 บัญญัติ

(2) ผู้ต้องหาต้องมีทรัพย์สินที่มีเหตุสงสัยว่าเกี่ยวกับการกระทำความผิด หากยังไม่พบทรัพย์สินของผู้ต้องหาที่มีเหตุสงสัยฯ ก็ยังไม่สามารถสั่งตรวจสอบทรัพย์สินผู้ต้องหาได้

(3) การดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินจะต้องเป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน การประกาศ การยุติการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวและกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด

(4) หากทรัพย์สินรายการใดเป็นทรัพย์สินที่จำเลยมีอยู่หรือได้มาเกินกว่าฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริต กฎหมายได้บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

(5) กำหนดหลักการสั่งตรวจสอบทรัพย์สินบุคคลอื่นที่มีใช้ผู้ต้องหาได้ ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ คือ ต้องมีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา ก่อน และจากการตรวจสอบมีหลักฐานว่าทรัพย์สินของบุคคลอื่นเกี่ยวกับการกระทำความผิด จึงจะสามารถตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคลนั้น โดยหลักฐานที่จะแสดงให้เห็นเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินของบุคคลนั้นเป็นทรัพย์สินเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหา ได้แก่ เอกสารทางการเงิน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คำให้การที่ผู้ต้องหา รับว่าให้หรือใช้ทรัพย์สินร่วมกับบุคคลดังกล่าว หรือฐานะของบุคคลที่แสดงให้เห็นว่าโดยลำพังแล้วบุคคลดังกล่าวไม่สามารถมีทรัพย์สินนั้นได้โดยสุจริต

(6) คดีตรวจสอบทรัพย์สินเป็นคดีอุปกรณของคดีอาญา กล่าวคือ หากพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับค้ำมนุษย์ ซึ่งเป็นความผิดประธานแล้ว จะทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง

(7) ทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งให้ริบตามพระราชบัญญัตินี้จะตกเป็นของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เช่น การช่วยเหลือผู้เสียหายตามมาตรา 33 การคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา 36 การช่วยเหลือผู้เสียหายในต่างประเทศให้เดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถิ่นที่อยู่ตามมาตรา 39 และการอื่นตามระเบียบที่คณะกรรมการ ปกค. กำหนด

6. การจัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำมนุษย์

ข้อเสนอแนะด้านความร่วมมือระหว่างประเทศมีหลักการสำคัญคือ การให้ความร่วมมือในการติดตาม ตรวจสอบ ยึดอายัดทรัพย์สินและต้องคืนทรัพย์สินทั้งหมดให้แก่รัฐผู้ร้องขอ แต่ประเทศไทยในฐานะผู้ดำเนินการมีสิทธิในการหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการได้ ดังนั้น ควรมีการจัดทำสนธิสัญญาทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศในเรื่องความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการตรวจสอบ การติดตาม การยึดหรือการอายัด การริบทรัพย์สิน และการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์ เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมค้ำมนุษย์ข้ามชาติ การทำสนธิสัญญาจะสร้างความร่วมมือในรูปแบบที่ครอบคลุมกว่าการใช้หลักต่างตอบแทนที่เคยปฏิบัติในทางระหว่างประเทศ โดยสนธิสัญญาดังกล่าวจะต้องมีบทบัญญัติที่ผูกพันให้รัฐผู้ลงนามต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยกำหนดกระบวนการให้ความช่วยเหลือไว้อย่างชัดเจน และประการสำคัญคือการทำสนธิสัญญาจะสอดคล้องกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ในมาตรา 35/2 วรรคแรกที่บัญญัติให้มีการอายัด ยึดหรือริบทรัพย์สินและการบังคับชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการติดตามและแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์กลับคืนประเทศผู้ร้องขอตามหลักกฎหมายสากลและเป็นการทำลายองค์กรอาชญากรรมที่ได้นำเงินหรือทรัพย์สินไปฟอกและซุกซ่อนยังต่างประเทศ โดยให้กระทำได้อีกต่อเมื่อมีสนธิสัญญาทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับประเทศผู้ร้องขอกำหนดไว้เท่านั้น

สาระสำคัญของสนธิสัญญาความร่วมมือดังกล่าว ควรมีประเด็นเรื่องการให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ดังนี้

1) ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานกลางของรัฐหนึ่งทราบว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ที่ได้มาจากหรือที่ใช้ในการกระทำอยู่ในอีกรัฐหนึ่ง ซึ่งอาจถูกยึดอายัดหรือริบทรัพย์สินได้ตามกฎหมายของรัฐหลัง เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานกลางของรัฐแรกอาจแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่

ผู้ประสานงานกลางของรัฐหลัง ถ้ารัฐหลังนั้นมีความจำเป็นในเรื่องดังกล่าวก็ให้เสนอข้อเสนอสืบค้นไปยังหน่วยงานผู้มีความอำนาจเพื่อพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม หน่วยงานเหล่านั้นจะต้องให้คำวินิจฉัยตามกฎหมายของประเทศตนและจะต้องแจ้งผลการดำเนินการให้อีกรัฐทราบโดยผ่านเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานกลางของตน

2) กำหนดให้รัฐผู้รับคำร้องขอให้ตรวจสอบ ติดตาม ค้นหา ยึดหรืออายัด ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ายาเสพติด ต้องดำเนินการให้ภายใต้กฎหมายของรัฐผู้รับคำร้องขอ หากคำร้องขอนั้นมีข้อมูลเพียงพอ

3) รัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องดำเนินการมาตรการทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อสืบหาตัวบุคคล ซึ่งรัฐผู้ร้องขอต้องการตัวเกี่ยวกับการติดตาม การตรวจสอบ การยึดหรืออายัด การริบทรัพย์สิน และการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ายาเสพติด ซึ่งเชื่อว่าอยู่ในรัฐผู้รับคำร้องขออย่างมีประสิทธิภาพ และรัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องแจ้งให้รัฐผู้ร้องขอทราบถึงผลของการดำเนินการในโอกาสแรก

4) ในการส่งคืนทรัพย์สินหรือเฉลี่ยทรัพย์สินคืนให้แก่รัฐผู้ร้องขอ ให้รัฐผู้รับคำร้องขอมีสิทธิหักค่าใช้จ่ายที่รัฐผู้รับคำร้องขอได้ใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน หรือการบังคับให้ชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเพื่อคืนทรัพย์สินหรือเงินดังกล่าวให้แก่รัฐผู้ร้องขอ และให้รัฐผู้รับคำร้องขอคืนทรัพย์สินหรือเงินส่วนที่เหลือให้แก่รัฐผู้ร้องขอ หรืออาจกำหนดเป็นอัตราส่วนในการเฉลี่ยทรัพย์สินคืนตามสัดส่วนความร่วมมือในการดำเนินการก็ได้ ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อาจได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการสืบสวนทางการเงิน ประสานงานและติดตามทรัพย์สิน ค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์สิทธิของบุคคลที่สามซึ่งสุจริต ค่าใช้จ่ายในการตรวจค้น จับกุม รวบรวมหลักฐาน ยึดอายัดทรัพย์สิน เก็บรักษาทรัพย์สินที่ยึดอายัด ค่าธรรมเนียมศาลในการฟ้องคดีหรืออื่น ๆ ค่าป่วยการพยาน/ผู้เชี่ยวชาญของศาล ค่าทนายความ ค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี และค่าใช้จ่ายในการส่งกลับคืนทรัพย์สิน

Executive Summary

1. Background and Nature of the Problem

From 2017 Thailand Situation and Progress Report on Prevention and Suppression of Trafficking in Persons, by National Operation Center on Prevention and Suppression of Human Trafficking, Ministry of Social Development and Human Security, it is found that Thailand is still having status of a country of origin, destination and transit of human trafficking. In 2014, there were 522 victims of human trafficking cases, consisting of 137 males and 385 females. If they were categorized into nationalities, it would be found that: there were 292 Thai victims, mostly exploited in sex industry, the majority of them had their domiciles in the northern and north-eastern regions, their destinations were Provinces of Chonburi, Samut Prakarn, Samut Sakhon and Bangkok; there were 108 Laotian victims, mostly exploited in the sex industry, the majority of them had traveled into Thailand through Provinces of Ubon Ratchathani, Mukdahan, Loei; there were 89 Myanmar victims, mostly exploited as labor in fishery industry and downstream industries, the majority of them had traveled into Thailand through Provinces of Chiang Rai, Chiang Mai, Mae Hong Son, Tak and Kanchanaburi; there were 27 Cambodian victims, mostly exploited as labor in industrial factories, the majority of them had traveled into Thailand through Provinces of Surin, Sa Kaeo and Trat; and there were 6 victims of other nationalities. And from the 2017 Thailand Situation and Progress Report on Prevention and Suppression of Trafficking in Persons, it is found that the Royal Thai Police, Department of Special Investigation, and Office of the Attorney General were intensely integrated into enforcement of the law, whereby totally 280 human trafficking cases were found to be under investigation in 2014, categorized into 220 cases of the sex industry, 47 cases of the labor, and 11 cases of forced beggars. In 2014, there were 155 offenders accused, and 104 of them were convicted of human trafficking by the Court.

In the past operations, Thailand gave more regards to problems of human trafficking, actively executing operations for preventing and suppressing the problems of human trafficking. As being aware that human trafficking is grave breach of human rights, policies, law, measures and mechanisms have been continuously developed to execute operations for preventing, suppressing and solving the said problems, and the human trafficking problems have been solved in several respects, such as: decrease in the

frequency; investigation; proceedings; conviction and victim identification; establishment of the Anti-Trafficking in Persons Committee, issuance of Ministerial Regulations, which increases the minimum age of labor in agricultural and fishery industries, and requirements for conclusion of contracts on minimum wages, rest periods and holidays; amendment to Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551, providing with additional punishments for offenders and protection for persons, who give beneficial information to the State; enactment of Fisheries Emergency Decree, B.E. 2558, in order to provide with additional measures for fisheries control, monitor, search and inspection, which prevents, suppresses and eliminates illegal fishing, as to satisfy the international standards. And on the 12th of September 2014, General Prayut Chan-o-cha – the Prime Minister declared the policies of the Council of Ministers, identifying a policy on addressing the human trafficking as an immediate problem, which must be forcefully prevented, suppressed and solved, and put the “anti-human trafficking” policy on the national agenda, whose essential matters can be summarized that integration of all involved agencies must be accelerated, in order to help each other to build understanding in the Country and foreign country, accelerate building of Thai society's perception as to be aware that the human trafficking is a danger close to home, and an offense under the law, human rights of other people must be respected, accelerate review of law, which was an obstacle, in order that all involved agencies can actually cooperate with each other in systematic manners, and rigorously enforce the law, either in tourist attractions, business establishments, factories, fisheries, as well as consistently proceeding against offenders, both public officials and ordinary citizens alike.

However, Trafficking in Persons Report 2015 (TIP Report) by United States Department of State specified that Thailand was categorized as Tier 3. That is to say the country did not satisfy the minimum standards under the law of the United States, and did not make any effort to solve the problem (after Thailand was demoted from Tier 2 Watch List in 2015), for the reason that Thailand was a country of origin, destination and transit of trafficking in men, women and children for forced labor and sex slavery, and specified that Thai Government did not fully comply with the minimum standards for solving the human trafficking problem, as well as did not make any significant effort to comply with the minimum standards. And on the 30th of June 2016, the latest update from Trafficking in Persons Report 2016 (TIP Report 2016) showed that Thailand was promoted to Tier 2 Watch List, specifying that, in 2015, Thailand made more effort with

investigation into cases of human trafficking for sex industry, and cases of suspicion of forced labor, as well as proceeded against and convicted of a multitude of offenders for human trafficking, and executed measures relating to cases where public officials had conspired to commit human trafficking, as well as established the Human Trafficking Division in the Criminal Court, Department of Anti-Human Trafficking in Office of the Attorney General.

The criteria for ranking the countries in TIP Report refers to the Minimum standards for the Elimination of Trafficking, under Section 108 of the Trafficking Victims Protection Act, 2000 (TVPA), whose major provisions are that: the government of the country should prohibit severe forms of trafficking in persons and punish acts of such trafficking; the government of the country should prescribe punishment commensurate with any act of sex trafficking, child trafficking, or trafficking, which includes rape or kidnapping or which causes a death; the government of the country should prescribe punishment that is sufficiently stringent to deter and that adequately reflects the heinous nature of the offense, etc.

From reviewing the data of past researches into solutions to the human trafficking problems, the majority of the researches were into prevention and remedy, such as researches into issues with protection for human trafficking victims, problems with treatment for the victims, problems with cooperation among involved agencies or multidisciplinary professions. But in terms of researches into human trafficking, it is found that enforcement of law with respect to the prosecution was studied in the research into enforcement of the law on the offense under the Penal Code concerning the public officials and human trafficking (Faculty of Law, Thammasat University, 2015). This research focused on studying enforcement of the law concerning corruption in the public officials in the human trafficking cases, and recommended amending the offenses relating to corruption of public official under the Penal Code and Organic Act on Counter Corruption, B.E. 2542, and amending the definition of “exploitation” in Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551. However, issues with measures against assets of human trafficking organized crimes have not been studied, whereas a research into trace of financial routes, which appears in the Project on Research into Trace of Financial Routes of Woman and Child Trafficking in the Greater Mekong Sub-Region (Veerapong Boonyobhas and Supatra Phanwichit, 2015), has the scope only for studying enforcement of the anti-money laundering law and trace of the financial routes of the

woman and child trafficking organized crimes in the Greater Mekong Sub-Region, thereby analyzing or comparing the international standards of prevention and suppression of money laundering and combating financing of terrorism, in order that identify approaches to trace of the financial routes of the human trafficking organized crimes shall satisfy the international standards, whereby a recommendation is made that practices should be provided for financial institutions, as a reporting entity under the law concerning inspection and monitor of the human trafficking offenses, which may commit money laundering through the financial institutions. The said research did not study measures against assets under Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551.

From the foregoing, it is the major problem, into which research is needed to be conducted to develop capability and justice system, especially with respect to prevention and suppression of the offenders, for solving the problems with the whole process of human trafficking, in order that Thailand shall have measures for prevention and suppression of human trafficking, which satisfy the international standards, whereby the issue, which requires study, is that: the Government must prescribe punishment that is sufficiently stringent to deter the offense of human trafficking, and a stringent punishment in the light of the human trafficking organized crime is measures against assets and proceeds of the organization, in order to disrupt the cycle and destroy the criminal organization. Taking the past operations into consideration, the problems of human trafficking have not been solved or tending to decline in any manner, regardless of how severe the punishments have been imposed, for a reason that the human trafficking organizations commit the offense in forms of transnational organized crimes, incorporating several crimes, having their duties and responsibilities divided, having networks for coordinating their commission in several countries, thereby expecting to gain large sums of money in return, and reinvest the money gained from the offense commission in furthering commission of the offense relating to human trafficking and other serious offenses. As a result, the offense commission in this category is difficult for suppression, especially for investigation into the masterminds. And from the past prosecution, with respect to proceeding against assets in the offenses relating to human trafficking, further investigation has never managed to disrupt the cycle of the human trafficking organizations. Taking into consideration the statistics of assets adjudged by the Court to be vested into the State under the anti-money laundering law, since its coming into force in 2000 until 2013, it is found that offenders of the predicate offenses (2): the

offenses relating to sexuality under the Penal Code; the offenses under the Measures to Prevent and Suppress Trading of Women and Children Act; the offenses under the Prevention and Suppression of Prostitution Act; or offenses relating to being an owner of a prostitution business, have been prosecuted in only 20 cases, constituting the sum of 95,106,989.18 Baht, and assets have been seized or confiscated for the offenses of human trafficking under the Anti-Human Trafficking Act only in 9 cases, constituting the sum of 45,541,676 Baht, whereby, in 2013, there were only 2 cases of asset seizure and confiscation, and, in the budget year 2014, there were 107 matters under investigation and gathering of witness and evidence, and asset inspection, concerning commission of the human trafficking offenses reported by competent agencies. But after the investigation and gathering of witness and evidence, and asset inspection, there were 50 matters which found no human trafficking offender found to have assets that could be proceeded against under the anti-money laundering law. There was only 1 matter which managed to seize or confiscate the assets, in an amount of approximately 2 Million Baht. The said data assert the fact that enforcement of the anti-money laundering law fails to proceed against assets of the offenders, who are organized crimes or large human trafficking organizations.

Therefore, study is needed to be conducted with respect to approaches to amendment to the law and introduction of measures for proceeding against assets, in order to break and interrupt money, assets or benefits from commission of the offenses, as to disrupt the cycle of crimes, by seizing or confiscating the assets, and vesting them into the State, especially assets in relation to commission of the offenses, which are transferred, relocated and laundered to foreign countries, whereby both efficient domestic measures and international cooperation are required, under the concept and principle that Thailand provides with efficient law and measures for seizing assets in relation to the human trafficking offenses, the said law and measures will be good tools for the Government for suppressing the offenders and creating international cooperation, because, as the organized crimes are unable to use assets gained from commission of the offenses, incentives and financial sources of the offense commission will be extinct, offenses relating to human trafficking will decline, resulting in Thailand having measures for preventing and suppressing human trafficking, which satisfy the international standards and be acceptable to civilized countries

2. Objectives of the Research

1) To study the money laundering patterns, the concepts and theories concerning measures against assets in relation to commission of the human trafficking offenses;

2) To study Thailand's mechanisms for enforcement of the law and measures against assets of human trafficking organized crimes;

3) To study problems, difficulties and obstacles in Thailand's proceeding against assets of human trafficking offenders, especially problems with recovery and seizure of assets in relation to the human trafficking offenses, which are transferred and relocated and laundered to foreign countries;

4) To analyze and recommend approaches to amendment to the law and provision with both domestic measures and international measures, in order that Thailand shall have human trafficking prevention and suppression measures, which are consistent with the international standards and acceptable to civilized countries;

5) To study approaches to integration of the law and measures against assets of human trafficking organized crimes, as to increase efficiency in imposing the punishments on the offenders and disrupting and destroying financial sources of the human trafficking organized crimes.

3. Scope of the Research

Scope of the Subject Matter

This Research focuses on studying and analyzing issues as follows:

1) Forms and methods of money laundering of human trafficking organized crimes;

2) Concepts and theories concerning organized crimes, principles of asset seizure and proceeding against assets in relation to the offenses;

3) Essential matters and enforcement of Thailand's law with respect to proceeding against assets in the human trafficking offenses, and international laws, which provide with measures against assets of human trafficking offenders;

4) Problems with proceeding against assets in the human trafficking offenses, such as problems with seizure of assets in relation to commission of the offenses, problems with further investigation for proceeding against the assets, problems with proceeding against the assets under the anti-money laundering law, problems with

imposition of the fine penalty, issues with remedy for the victims, problems with recovery of the assets in relation to commission of the offenses in foreign countries;

5) Approaches to drafting an amendment to Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551.

Scope of the Population

The population of the in-depth interviewing consists of: law enforcement officials on operative levels, comprising: Samut Sakhon Provincial Police Officers; Pattaya City Provincial Police Officers; law enforcement officials on policy levels, comprising: the Commander of Anti-Trafficking in Persons Division or a representative; the Director General of Department of Special Investigation or a representative; the Director General of Department of Anti-Human Trafficking, Office of the Attorney General, or a representative; and the Secretary General of Anti-Money Laundering Board or a representative.

The population of the focus group consists of: agencies involved in enforcement of measures against assets in human trafficking cases in Bangkok Metropolitan Region, comprising of: National Operation Center on Prevention and Suppression of Human Trafficking, Ministry of Social Development and Human Security; Anti-Money Laundering Office; Anti-Trafficking in Persons Division; Transnational Crime Coordination Centre; Department of Anti-Human Trafficking, Office of the Attorney General; International Affairs Department, Office of the Attorney General; Department of Special Investigation, Ministry of Justice; Bank of Thailand; the Thai Bankers' Association; Department of Land; Office of the Council of State; Legal Execution Department; Revenue Department.

The population of the seminars for hearing opinions consists of: Ministry of Social Development and Human Security, Anti-Money Laundering Office; Anti-Trafficking in Persons Division; Department of Special Investigation; Office of the Judiciary; National Human Rights Commission; Office of The Narcotics Control Board; Office of the National Anti-Corruption Commission; Office of Justice Affair; Legal Execution Department; Department of Land; Department of Fisheries; Office of the National Economic and Social Development Board; Office of the National Security Council; Revenue Department; and scholars and experts.

Scope of Study Territory

The territory, from which the data are collected, is the areas of: Samut Sakhon Province; Pattaya City; and Bangkok.

4. Research Methodology

Qualitative Research comprising of:

1) Documentary Research

Documentary research is conducted with respect to literature review, thereby studying documentary data, which are research reports, books, text books, conference and seminar documentation, from the internet, in the issues concerning concepts and theories about proceeding against assets relating to commission of the human trafficking offense, substantial matters of the relevant laws, both domestic laws and international conventions;

2) In-Depth Interview

In-Depth interview is conducted by interviewing individuals, who are directly involved with the study subject matter, in accordance with predetermined issues of the interview, in order to obtain the data to be used in analysis of the qualitative research, whose key informants are law enforcement officials at both the operative level and the policy level, whereby the interview issues are as follows:

- Problems with enforcement of measures for confiscation of assets and proceeding against the assets in the human trafficking offense, such as: problems with further investigation; problems with proceeding against impounded assets; problems with proceeding against assets under the anti-money laundering law; problems with tracing and confiscating assets in the human trafficking offense, which are transferred to foreign countries; problems with imposition of the fine penalty; problems with international cooperation;

- Problems with amendments to Anti-Human Trafficking Act, in order to empower the competent official to examine assets and proceed against assets as prescribed by law;

- Opinions about vesting assets, which are involved with the human trafficking offense, in the Anti-Human Trafficking Fund;

- Approaches to introducing the principle of value confiscation and the principle of asset sharing to Thailand's human trafficking offense;

- Recommendations of amendments to laws and provision with measures on assets, in order to increase efficiency in proceeding against assets, which involved with human trafficking organized crimes;

3) Focus Group

Focus group meetings are held for brainstorming among the law enforcement agencies, in order to identify problems of proceeding against asset in the offense relating to human trafficking, jointly analyze the difficulties and obstacles, which affect the efficiency in enforcement of the law, as well as find approaches to and measures for solving the problems, whereby the participants in the meetings are agency involved with enforcement of measures on assets in human trafficking cases in the area of Bangkok;

4) Organization of Seminars for Hearing Opinions

A seminar is organized for presenting the report on the research and drafts of amendments to the relevant laws to, and hearing opinions, whereby groups of involved individuals and agencies, are invited to jointly exchange and listen to opinions concerning the drafts of amendments to the laws and measures for proceeding against assets in the human trafficking offense, in order to apply the obtained opinions to amending the laws and preparing the complete and comprehensive recommendations.

5. Research Results

The objectives of this Research are to study Thailand's mechanisms for enforcement of the law and measures against assets of human trafficking organized crimes, and analyze problems, difficulties and obstacles in proceeding with assets of the offenders, in order to propose approaches to amending the law and providing with efficient measures for proceeding with the assets involved with the offense of human trafficking, for being used as tools for combating the offenders and creating international cooperation, because, as the organized crimes are unable to use assets gained from commission of the offenses, incentives and financial sources of the offense commission will be extinct, offenses relating to human trafficking will decline, resulting in Thailand having measures for preventing and suppressing human trafficking, which satisfy the international standards and be acceptable to civilized countries.

Results of the Research for formulating with approaches to amending the relevant law and providing with efficient measures in proceeding against assets relating to commission of the human trafficking offense in accordance with the objectives can be summarized as follows.

First Objective - to study the money laundering patterns, the concepts and theories concerning measures against assets in relation to commission of the human trafficking offenses, finds that the human trafficking organized crimes are difficult to analyze its true value, because most of the value of human trafficking is incorporated in other organized crimes, such as prostitution, illegal immigration, trafficking in narcotics, trade in arms, gambling, document falsification, etc., and difficult in prosecution, either with respect to international investigation, access and collection of evidence, especially evidence from victims of human trafficking. As such, human trafficking is a low-risk crime with high return, resulting in the organized crimes being able to gain a high profit and bring the money, which acquired from the offense commission, into laundering processes, which vary among regions throughout the world, whose majority is cash-intensive transactions, employs cash couriers or holds other persons as shells, uses informal banking systems for off-shore investment, establishes shell companies, uses of money remittance and back accounts, invests in real estates. Therefore, the concepts and theories, which are used in analysis of this Research, are concepts and theories relating to patterns of organized crimes, including the organized crime theory, in order to be able to understand patterns of cooperation and command of the organized crimes, which affect provision with legal measures for proceeding against the masterminds or bosses of the organized crimes, and concepts of economic law for eliminating incentives of the offenders, in order to formulate measures for and approaches to presenting and suppressing the offense commission, by eliminating financial incentives and benefits desired by the organized crimes, thereby following the principle that it is useless to commit an offense, if the offender is unable to benefit from the proceeds or assets obtained from commission of the offense, the concept of value confiscation, which empowers the Court to order the convict to pay an amount or deliver an asset, whose value is equivalent to the asset to be confiscated under the Court's order, as appearing in United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988, Article 5, Paragraph 1, United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000, Article 12, and United Nations Convention against Corruption, 2000, Article 31, and the concept of asset sharing, which is a principle adopted to promoting international cooperation in jointly proceeding against assets, requiring a party to share interest in confiscated assets to another party after the assets have been confiscated upon a request, whereby each party must adopt

legislative measures and other measures consistent with the basic principles of its domestic law necessary for authorizing the competent official to return the confiscated assets upon complying with the request of the other party, as appearing in United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988, Article 5, Paragraph 5, United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000, Article 13, and United Nations Convention against Corruption, 2000, Article 57.

***Second Objective** - to study Thailand's mechanisms for enforcement of the law and measures against assets of human trafficking organized crimes* finds that proceeding against assets in the human trafficking offense is separated into 2 cases, being: 1) asset confiscation in human trafficking cases under Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551, which is criminal asset forfeiture under the Penal Code. As such, forfeiture of a property, which is used or possessed for use, or obtained from commission of an offense, requiring an offender to be prosecuted in criminal proceedings, and the Court to convict the offender and the assets to be seized as impounded properties in the proceedings. But if the Court adjudges the offender to be acquitted, the asset shall not be forfeited. Moreover, the asset to be forfeited must be a property impounded in the case, whereas properties, which have been transferred or transferred, are not covered; and 2) proceeding against assets relating to commission of the offense of money laundering, as the offense of human trafficking is the predicate offense 2 under Anti-Money Laundering Act, B.E. 2542, whereby the measures for asset confiscation under the anti-money laundering law extend the criteria beyond the criminal forfeiture, thereby enabling confiscation of all assets involved with commission of the offenses, whether they have been disposed, spent, transferred or transformed on any occasion, vested in other persons, and are not directly linked to the criminal conviction. As a result, assets, which are involved in commission of the offense, can be confiscated, even though there is no offender convicted in the criminal proceedings; causing problems with confiscation of properties involved in commission of the offense that cannot be imposed under Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551, which is the main statute in suppression of human trafficking, leading to a concept of expanding the scope of property confiscation under Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551, in order to immediately proceed against the properties without resorting to another statute;

Third Objective - to study problems, difficulties and obstacles in Thailand's proceeding against assets of human trafficking offenders, especially problems with recovery and seizure of assets in relation to the human trafficking offenses, which are transferred and relocated and laundered to foreign countries, in implementing the project, the Researcher analyzed and synthesized data by the methodology of qualitative research as predetermined, whereby the research data were collected through documentary research, in-depth interview, both on the policy level and the operative level, focus group, holding seminars for hearing opinions, in order to acquire accurate, complete and sufficient data for being used in drafting the law and recommendations of the Research, and issues and problems with proceeding against assets of the human trafficking organized crimes are found, which lead to ideas about solutions to the problems. That is to say:

- Problems with further investigation for proceeding against assets that the State cannot enforce the anti-money laundering law for proceeding against the offenders, who are large-scale organized crimes or human trafficking organizations, because of lack of coordination in the field agencies and the Anti-Money Laundering Office, resulting in absence of information connecting to enforcement of the anti-money laundering law;

- Problems with proceeding against assets under anti-money laundering law are found that there is a problem with proving involvement with and relation to assets confiscated under the anti-money laundering law, because of the witness and evidence are insufficient for determining the issue of involvement and relation between the assets and predicate offenses, as much as the confiscation or seizure is revoked, moreover, investigation is difficult, because of lack of impounded properties, which apparently are money or assets, so investigation must be conducted primarily into the persons and properties, and there is a problem in a case where the offender relocates or transfer the assets to a foreign country, or completely spends the consumable assets, or completely spends the dirty assets, until the assets involved with commission of the offenses are not left to be legally confiscated;

- Problems with imposition of the fine penalty in human trafficking cases are found that there is lack of agencies imposing the fine penalty, especially investigating the assets of the accused, resulting in money not being obtained by the Fund for remedying the victims, because Legal Execution Department have a backlog of cases, as well as the duty to investigate into assets falls upon the judgment creditor, if the

creditor fails to conduct the investigation into the assets, it will be difficult to conduct the legal execution;

- Issues with assets of the Anti-Human Trafficking Fund, whereby a financial source of the Fund is the fine penalty, and the fact appears that the accused usually does not have any properties to be levied upon for execution of the fine penalty, whereas the impounded assets, which are seized under the Penal Code, must be vested in the State, and the assets, which are involved with commission of the offenses proceeded against under the anti-money laundering law, if they are in case and money obtained from management of the confiscated or seized assets, must be vested in the Anti-Money Laundering Fund in a half, and the other half shall be vested in the State, resulting in only small amounts of money being vested in the Fund, insufficient for supporting, protecting and remedying the victims;

- Problems with recovering assets involved with commission of the offenses in foreign countries are found that proceeding against assets, which are transferred to foreign countries, through channels of international cooperation for recovering assets, is difficult, because laws on some matters are obstacles to implementation of the international cooperation, for example, system of asset confiscation, asset sharing or request for cooperation under law on the international cooperation in criminal matters is limited to criminal cases, and lack of capability in tracing the financial routes.

From the aforementioned problems, comes an idea of drafting an amendment to Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551, by preparing Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E., and recommendations for Thailand to introduce law and measures for proceeding against assets of the human trafficking organized crimes, which are efficient and consistent with the international principles. The details are as follows.

Fourth and Fifth Objectives - *To analyze and recommend approaches to amendment to the law and provision with both domestic measures and international measures, in order that Thailand shall have human trafficking prevention and suppression measures, which are consistent with the international standards and acceptable to civilized countries, and to study approaches to integration of the law and measures against assets of human trafficking organized crimes, as to increase efficiency in imposing the punishments on the offenders and disrupting and destroying financial sources of the human trafficking organized crimes* find that the problems and results of the Research lead to recommendations and approaches to amending the law

for providing with measures for proceeding with the assets of human trafficking organized crimes, and formulating measures necessary for enforcing the law and proceedings against the offenders, comprising of proposing to draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E.; approaches to applying the results of the Research; drafting of bylaws; stipulation of Ministerial Regulation Concerning Division of Government of the Office of Permanent Secretary of Ministry of Social Development and Human Security, B.E.; production of Manual for Asset Inspection in Human Trafficking Cases; and drafting of Treaty on Cooperation in Proceeding against Assets in Offense of Human Trafficking, in order that Thailand shall have efficient law and measures against assets of the human trafficking organized crimes consistent with the international principles as follows:

1. Preparing Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E.

The problems and the research results lead to recommendations and approaches to preparation of Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E., in order to prescribe proceeding against assets, and provide with measures necessary for enforcement of the law and proceeding against the offenders, whose essential matters are in adding provisions concerning proceeding against assets in the offenses relating to human trafficking, with the objectives to enable proceeding against assets in the human trafficking cases, with respect to both impounded properties and properties involved with commission of the offenses, whether they have been disposed, spent, transferred or transformed in any stage, and providing with procedures for asset inspection, from prescribing the scope of assets to undergo the inspection, providing with officials assigned to inspect the assets under the law, providing with procedures for ordering temporary asset confiscation or seizure, ordering cessation of the temporary asset confiscation or seizure, returning of the assets, providing with special authority to the asset inspection, introducing value confiscation as a support measure against specific assets, providing for the Permanent Secretary of Ministry of Social Development and Human Security with the power to inspect and recover assets, and impose the criminal fine penalty, providing with tax measures for being implemented together, and returning the assets, as well as amending prescription for elaborate punishments.

The reasons and necessities for Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E., are: whereas Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551, lacks provisions concerning proceeding against assets in the offenses relating to human trafficking, therefore, it is

found suitable for amending the law on prevention and suppression of human trafficking, in order that proceeding against assets relating to commission of the offenses shall be efficient and consistent with the international standards, thereby amending the authority of the Committee and the Committee on Coordination of Anti-Human Trafficking Operations, prescribing the Chapter of Asset Inspection, comprising of the definitions, Asset Inspection, asset seizure, value confiscation, imposition of the fine penalty, tax measures, and return of assets, as well as amending the prescription for more suitable punishments, and the rationale for amendment to Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551, are at the issues as follows:

1. Amendment to the Authority of the Committee (Draft Section 16 (10/1));
2. Amendment to the Authority of the Committee on Coordination of Anti-Human Trafficking Operations, as to be consistent with Chapter 4/1 on the proceeding against assets (Draft Section 23 (7/1));
3. Additionally providing with Chapter 4/1 on the proceeding against assets, comprising of the definitions (Draft Section 41/1), Part 1 Asset Inspection (Draft Section 41/2 – Section 41/8), Part 2, Asset Seizure (Draft Section 41/9 – Section 41/15), Part 3 Value Confiscation (Draft Section 41/16 – Section 41/18), Part 4 Imposition of the Fine Penalty (Draft Section 41/19), Part 5 Tax Measures (Draft Section 41/20), and Part 6 Return of Assets (Draft Section 41/1 to Draft Section 41/21);
4. Additionally prescribing punishments as to be consistent with authority of the officials, the Member, the Permanent Secretary of Ministry of Social Development and Human Security or Asset Inspector (Draft Section 54/1 – Section 54/4).

2. Approaches to Use of the Research Results

Preparation of Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E., will bring about a model for amendment to the law for proceeding against assets in human trafficking offenses, whose structure of the subject matter of the law begins from providing with the definitions, measures for Asset Inspection, proceeding against assets, impounded properties and assets involved with commission of the offenses, providing with the special authority and measures for Asset Inspection, providing with qualifications of the officials in Asset Inspection, prescribing for assets to be vested in the Fund, imposition of the fine penalty, value confiscation, order assets to be returned to or shared with the requesting countries, introduction of tax measures, and prescribing additional punishments. The Research results and the said draft of law shall be beneficial to the

Government and Ministry of Social Development and Human Security, as the organization in charge of the law on prevention and suppression of human trafficking. Therefore, in order that the prepared draft law can be practically used, in using the Research results to bring forth the draft of amendment to Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551, the Government and Ministry of Social Development and Human Security should bring forth the said draft law by proposing into consideration of the Council of Ministers for approval and subsequently undergoing the legislation procedures.

3. Legislation of Bylaw

After Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E. is promulgated in the Government Gazette, it shall become in force upon expiry of the period of one hundred and eighty days after the promulgation, in accordance with Section 2, the entity in charge of the law has the duty to proceed or comply with the Act, whereby 6 bodies of bylaws are required to be legislated as follows:

1. Bylaws, Passed by the Minister of Social Development and Human Security

(1) Ministerial Regulation Concerning Qualifications of the Official Appointed as the Inspector, B.E. by virtue of the provisions of Section 5 and Section 41/2 of Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E.;

(2) Ministerial Regulation Concerning Rules, Methods and Conditions for Conducting Asset Inspection, Announcement of Cessation of Asset Inspection, or Return of Temporarily Confiscated Assets, B.E. by virtue of the provisions of Section 5 and Section 41/3 of Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E.;

(3) Ministerial Regulation Concerning Rules, Methods and Conditions for Asset Seizure or Confiscation and Valuation of Seized or Confiscated Assets, B.E. by virtue of the provisions of Section 5 and Section 41/6 of Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E.;

(4) Ministerial Regulation Concerning Request for Asset Return, and Return of the Assets, B.E. by virtue of the provisions of Section 5 and Section 41/15 of Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E.;

2. Bylaws, Passed by the Committee on Coordination of Anti-Human Trafficking Operations

(1) Regulation of the Committee on Coordination of Anti-Human Trafficking Operations Concerning Maintenance and Auction of Assets, Use of Assets,

Assessment of Damages and Depreciation, B.E. by virtue of the provisions of Section 23 and Section 41/7 and Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E.;

(2) Regulation of the Committee on Coordination of Anti-Human Trafficking Operations Concerning Duty Performance of the Asset Inspector, B.E. by virtue of the provisions of Section 23 and Section 41/8 of Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E.,

4. Drafting of Ministerial Regulation Concerning Division of Government of the Office of Permanent Secretary of Ministry of Social Development and Human Security, B.E. ...

Following the recommendation for bringing forth Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E., the Researcher suggests that Ministry of Social Development and Human Security needs to draft Ministerial Regulation Concerning Division of Government of the Office of Permanent Secretary of Ministry of Social Development and Human Security, B.E., by virtue of the provisions of Section 8 sex of State Administration Act, B.E. 2534, to which is amended by State Administration Act, (No. 4) B.E. 2543, in order to designate a new agency under the Permanent Secretary's Office, whose duty and responsibility are to enforce the law with respect to proceeding against assets for the offenses relating to human trafficking, probably establishing in a form of “Bureau of Asset Inspection and Legal Execution”, and providing with authority as follows:

1) Proceeding with assets under the the law on prevention and suppression of human trafficking, and as assigned by Committee on Coordination of Anti-Human Trafficking or a sub-committee appointed by the Committee;

2) Conducting operations with respect to asset inspection, financial investigation, in order to further reach the network of offenders, by coordinating with the governmental agencies and financial institutions, both domestic and foreign;

3) Supervising, controlling and screening asset inspection conducted by the asset inspector as assigned by the Permanent Secretary or Committee on Coordination of Anti-Human Trafficking;

4) Inspecting, monitoring and gathering assets, confiscating of seizing assets, in order to impose the fine penalty on the offenders in cases of the offenses relating to human trafficking, as the judgment execution official;

5) Coordinating with Revenue Department to further the proceeding by introducing tax measures;

6) Coordinating international cooperation with respect to detection, investigation, proceeding against assets for the offenses relating to human trafficking, and the Office of Attorney General and involved agencies, under the law on international cooperation in criminal matters;

7) Cooperating with or supporting operations of other involved agencies, or as assigned.

5. Production of Manual for Asset Inspection in Human Trafficking Cases

Enforcement of the law for proceeding against assets for the offenses relating to human trafficking is deemed to be a new subject, which has never been practiced by the official under Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551. Therefore, the Researcher proposes to produce the Manual for Asset Inspection in Human Trafficking Cases, in order to be used the official, who is appointed as the asset inspector, as guidelines and tools for its operations, whereby the said manual must basically have the subject matters with respect to asset inspection as follows:

(1) Providing with the basic principle that a person, who is subject to asset inspection must be a suspect, and the alleged offense must be an offense relating to human trafficking prescribed against under Anti-Human Trafficking Act, B.E. 2551;

(2) The suspect must have assets, which are reasonably believed to relate to commission of the offense, if the suspect's assets are not to be found, the suspect's asset inspection cannot be ordered;

(3) Conduct of asset inspection must comply with the Ministerial Regulation Concerning Rules, Methods and Conditions for Conducting Asset Inspection, Announcement of Cessation of Asset Inspection, or Return of Temporarily Confiscated Assets, and the Ministerial Regulation Concerning Rules, Methods and Conditions for Asset Seizure or Confiscation and Valuation of Seized or Confiscated Assets;

(4) If any item of the asset is owned or obtained by the Accused in excess of legitimate status or capability of practicing profession, the law provides that the said asset shall be presumed to be involved with commission of the offense relating to human trafficking;

(5) Providing with principles for an asset inspection order may be given against another person, who is not a suspect, under 2 conditions, being the suspect's assets has undergone inspection at first, and the inspection yields proof that assets of another person are involved in commission of the offense, then assets of the said

person can be subject to inspection, whereby the proof, which leads to reasonably believe that assets of the said person are involved with commission of the offense of the accused, comprises of financial documents, interpersonal relationship, statement of the suspect that assets are shared or used together with the said person, or the said person's status indicates that the person cannot legitimately obtain the assets on his or her own;

(6) An asset inspection case is a case accessory to a criminal case, that is to say, if the public prosecutor issues an absolute order of non-prosecution, or the Court renders the final judgment to acquit the suspect, or the accused in the case of human trafficking offense, which is the principal offense, assets of the suspect or the accused shall be confiscated or seized, as well as confiscation or seizure of assets of another person, because of involvement with offense committed by the suspect or accused, shall cease;

(7) Assets, which are adjudged to be seized under the Act, shall be vested in the Anti-Human Trafficking Fund, with the objective to be used in prevention and suppression of human trafficking, such as assistance for the victims under Section 33, protection for the victims under Section 36, assistance for the victims abroad to return to the Kingdom or their domiciles under Section 39, and other operations in accordance with the Regulations stipulated by Committee on Coordination of Anti-Human Trafficking.

6. Drafting of Treaty on Cooperation in Proceeding against Assets in Offense of Human Trafficking

The substantial principles recommendation with respect to international cooperation are to provide with cooperation in tracing, inspecting, confiscating and seizing assets, and the assets must be returned to the requesting state, but Thailand, as the operator, is entitled to withhold the cost of the operation. Therefore, a bilateral treaty between Thailand and a foreign country should be concluded on mutual assistance, and on tracing, inspecting, confiscating and seizing assets, and sharing the assets in cases of human trafficking, in order to bring about international cooperation in prevention and suppression of transnational human trafficking. Conclusion of the treaty shall create cooperation in a form with more coverage than the mutual relation, which is used to be practiced among the countries, whereby the said treaty must have provisions binding the contracting parties to assist each other, thereby expressly

providing with procedures for administering assistance, and, importantly, the treaty must be consistent with the provisions of Mutual Assistance in Criminal Matters Act, B.E. and the Amendment (No. 2), B.E. 2559, in Section 35/2, the first paragraph, which provides for asset confiscation or seizure, and money payment in lieu of asset confiscation, between countries in criminal matters, for promoting cooperation in recovering and sharing assets in human trafficking cases to the requesting countries under the international legal principle, and destroying the organization crimes, who have laundered and concealed the assets abroad, provided that it can be carried out only if a bilateral treaty between Thailand and the requesting country provides so.

The essential matters of the said treaty on cooperation should cover issues of assistance in confiscation of assets involved with commission of human trafficking offenses as follows:

- 1) If the central coordination official of a state finds that assets, which are involved with or relating to commission of human trafficking offenses, and obtained from or used in the commission, are located in the other country, which can be seized or confiscated under the law of the latter state, the central coordination official of the former state may notify the central coordination official of the latter state. If the latter state has the jurisdiction over the said matter, the request shall be forwarded to the agencies in charge, in order to consider proceeding with suitable operations. Such agencies must pass their resolutions in accordance with the law of their country, and must notify the results of their operations to the other state for acknowledgment through their own central coordination official;

- 2) The state, who receives a request for inspecting, tracing, searching for, confiscating or seizing assets involved with commission of human trafficking offenses, is required to proceed in accordance with its own law, if the request has a reasonable ground;

- 3) The state, who receives a request, must proceed with all measures necessary for effectively searching for the person, who is wanted by the requesting state, with respect to inspecting, tracing, searching for, confiscating or seizing assets, and sharing the assets involved with commission of human trafficking offenses, which are believed to be in the requested state, and the requested state must notify the request state about the results of the operations as soon as possible;

4) In returning assets to or sharing assets with the requesting state, the requested state is entitled to withhold the cost, which is incurred by the requested state in proceeding with the assets or payment of money in lieu of asset confiscation, and the cost necessary for returning the assets or money to the requesting state, and the requested state shall return the remaining assets or money to the requesting state, or assets may be required to be returned in the proportion to the cooperation in the proceedings, provided that the cost may include the cost of financial investigation, coordination and recovery of assets, cost of proving the right of a third party in good faith, cost in searching, arresting, gathering evidence, asset confiscation and seizure, maintenance of confiscated and seized assets, the Court's fee in legal proceedings or others, compensation for witness/expert of the Court, attorney's fee, legal execution fee, and cost of return of assets.

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนากฎหมายและมาตรการเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมค้ำมนุษย์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมของค้ำมนุษย์ของประเทศไทย และวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิด เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายและกำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพในดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำมนุษย์และสอดคล้องกับหลักสากล

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่กำหนดไว้โดยการรวบรวมข้อมูลวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งในกลุ่มระดับนโยบายและเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ การประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์ฟังความเห็น

จากผลการศึกษาวิจัยพบประเด็นปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมค้ำมนุษย์ที่นำไปสู่แนวคิดในการแก้ไขกฎหมายหลายประการ ได้แก่ ปัญหาการรับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ปัญหาการสืบสวนขยายผลเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สิน ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีค้ำมนุษย์ ปัญหาการติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในต่างประเทศและพบประเด็นเรื่องทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

คำตอบของงานวิจัยคือ ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. มีบทบัญญัติจำนวน 27 มาตรา มีสาระสำคัญในการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของคณะกรรมการและคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ และบัญญัติเพิ่มเติมหมวดว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ประกอบด้วย คำนิยาม กระบวนการตรวจสอบทรัพย์สิน กระบวนการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด การกำหนดอำนาจและมาตรการพิเศษในการตรวจสอบทรัพย์สิน การกำหนดคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สิน การกำหนดให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุน การบังคับโทษปรับ การรับทรัพย์สินตามมูลค่า การสังคืนทรัพย์สินหรือเฉลี่ยทรัพย์สินให้แก่ประเทศผู้ร้องขอ การใช้มาตรการทางภาษี และเพิ่มบทกำหนดโทษ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการจัดทำกฎหมายลำดับรอง การตรากฎกระทรวงกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. การจัดทำคู่มือการตรวจสอบทรัพย์สิน และการจัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำมนุษย์

Abstract

The objectives of the Project on Research into “Approaches to Development of Law and Measures for Proceeding against Assets of Human Trafficking Organized Crimes” are to study mechanisms for enforcing of law and measures for proceeding against assets of human trafficking organized crimes in Thailand, and analyze problems in and obstacles to proceeding against assets of the offenders, in order to propose recommendations for approaches to amending the law and providing with efficient measures for proceeding against assets in the human trafficking offense, as to be in accordance with the international principles.

In conducting the Research, the Researcher analyzed and synthesized data by the methodology of qualitative research as predetermined, whereby the research data were collected through documentary research, in-depth interview, both on the policy level and the operative level, focus group, holding seminars for hearing opinions.

The Research's results reveal many issues with proceeding against assets of human trafficking organized crimes, which lead to ideas about solutions to the problems, comprising of: problem of seizure of assets relating to commission of the offense; problem of further investigation for proceeding against the assets; problem of proceeding against the assets under anti-money laundering law; problem of imposition of fine penalty in human trafficking cases; problem of recovery of assets relating to commission of the offense in foreign countries, and find an issue with the assets, which are vested in the Anti-Human Trafficking Fund.

An answer to the Research's question is that the provisions of Draft Anti-Human Trafficking Act (No. ...), B.E. ..., contains 27 Sections, whose essential matters are to amend the authority of the Committee and the Committee on Coordination of Anti-Human Trafficking Operations, and additionally prescribe the Chapter of Proceeding against Assets, consisting of the definitions, procedures for asset inspection, procedures for proceeding with impounded assets and assets relating to commission of the offense, prescription for special authority and measures for the asset inspection, prescription for qualifications of the official in the asset inspection, prescription for the assets to be vested in the Fund, imposition of the fine penalty, value confiscation, order of the assets to be returned or shared to the applicant, introduction of tax measures, and additional prescription for punishments, as well as recommendations for approaches to legislation of bylaw, drafting of Ministerial Regulation Concerning Division of Government of the Office of Permanent Secretary of Ministry of Social Development and Human Security, B.E. ..., production of a manual for asset inspection, and drafting of Treaty on Cooperation in Proceeding against Assets in Offense

สารบัญ

หน้า

บทสรุปผู้บริหาร.....	ก
Executive Summary.....	a
บทคัดย่อ.....	l
Abstract.....	ll
สารบัญ.....	lll
 บทที่ 1 บทนำ.....	 1
1. ความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
3. สมมติฐานของการวิจัย.....	6
4. คำถามในการวิจัย.....	6
5. กรอบการวิเคราะห์	8
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
 บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม.....	 10
1. รูปแบบและวิธีการฟอกเงินขององค์กรอาชญากรรมข้ามมนุษย์.....	10
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	18
2.1 ทฤษฎีองค์กรอาชญากรรม.....	18
2.2 แนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์เพื่อตัดแรงจูงใจของอาชญากร.....	21
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์ตามมูลค่า (Value Confiscation)	24
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน (Asset Sharing)	28
3. กฎหมาย อนุสัญญาและมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง.....	31
3.1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551.....	31
3.2 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559.....	37
3.3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.....	44
3.4 พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535.....	46
3.5 อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000).....	50
3.5.1 หลักการและสาระสำคัญ.....	50

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.5.2	ข้อบทว่าด้วยการริบและยึดทรัพย์ (Confiscation and seizure) และความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อความมุ่งประสงค์ในการริบทรัพย์ (International co-operation for purposes of confiscation).	54
3.6	มาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้าน การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและแพร่ขยายอาวุธที่มีอำนาจ ทำลายล้างสูง (International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation).....	56
3.6.1	หลักการและเหตุผลที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้านการ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทาง การเงินแก่การก่อการร้ายและแพร่ขยายอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง	58
3.6.2	สาระสำคัญของมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอก เงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและแพร่ ขยายอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง	61
3.6.3	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการริบทรัพย์และมาตรการชั่วคราว.....	68
3.7	อนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะหญิงและเด็ก ค.ศ. 2014 (ASEAN Convention against Trafficking in Persons, especially Women and Children: ACTIP).....	69
3.8	สนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาของภูมิภาค อาเซียน (Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters)	72
4.	กระบวนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรม ค้ามนุษย์.....	73
4.1	หลักเรื่องการริบทรัพย์สิน.....	73
4.1.1	การริบทรัพย์แบบเฉพาะเจาะจง (Property-Base Confiscation or Forfeiture System)	74
4.1.2	การริบทรัพย์ตามมูลค่าหรือตามผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับ (Value-based or Benefit Confiscation System)	75
4.1.3	ระบบผสม (Combinations System).....	76
4.2	การดำเนินการกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา.....	76
4.3	การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงิน	79

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.3.1	มาตรการริบทรัพย์สินค้าตามกฎหมายป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน.....	79
4.3.2	กระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน.....	80
5.	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	87
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology).....	92
1.	การวิจัยเอกสาร (Documentary Research).....	92
2.	การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview).....	93
2.1	ประชากรสัมภาษณ์.....	93
2.2	ประเด็นสัมภาษณ์.....	93
3.	การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)	94
3.1	กลุ่มประชากร	94
3.2	ประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย.....	95
4.	การจัดสัมภาษณ์รับฟังความคิดเห็น.....	95
5.	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
บทที่ 4	แนวทางพัฒนากฎหมายและมาตรการเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กร อาชญากรรมค้ำมนุษย์.....	97
1.	วิเคราะห์แนวโน้มรูปแบบการฟอกเงินในความผิดฐานค้ำมนุษย์.....	97
2.	วิเคราะห์กลไกในการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิด ฐานค้ำมนุษย์.....	99
3.	วิเคราะห์ประเด็นปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำมนุษย์	104
3.1	ปัญหาการสืบสวนขยายผลเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สิน	104
3.2	ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน	109
3.3	ปัญหาการบังคับโทษปรับ	111
3.4	ประเด็นเรื่องทรัพย์สินของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการ ค้ำมนุษย์.....	112
1.6	ปัญหาการติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในต่างประเทศ.....	114
4.	แนวทางการจัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ำมนุษย์ พ.ศ.	118
4.1	เหตุผลและความจำเป็นในการตรากฎหมาย	118

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.2 โครงสร้างเนื้อหาของกฎหมาย.....	119
4.3 ตารางร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. พร้อมหลักการและเหตุผลในแต่ละมาตรา.....	119
5. การสัมมนารับฟังความคิดเห็น.....	147
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	151
1. บทสรุป.....	151
2. ข้อเสนอแนะ	155
2.1 การจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.	155
2.1.1 บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่าง.....	156
2.1.2 ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.	157
2.2 แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	166
2.3 การจัดทำกฎหมายลำดับรอง.....	167
2.4 การตรากฎกระทรวงกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.	168
2.5 การจัดทำคู่มือการตรวจสอบทรัพย์สิน	168
2.6 การจัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการดำเนินการกับทรัพย์สินใน ความผิดฐานค้ามนุษย์.....	170
3. ข้อเสนอแนะประเด็นวิจัยต่อไป.....	168
บรรณานุกรม	171

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญของปัญหา

จากรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2557 ของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่าประเทศไทยยังคงมีสถานะเป็นประเทศต้นทาง ปลายทาง และทางผ่านของการค้ามนุษย์ ในปี 2557 มีผู้เสียหายคดีค้ามนุษย์ รวมทั้งสิ้น 522 คน เป็นชาย 137 คน เป็นหญิง 385 คน หากแยกจำนวนตามสัญชาติจะพบว่าผู้เสียหายเป็นคนไทย จำนวน 292 คน มักจะถูกแสวงประโยชน์จากการบริการทางเพศ ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปลายทางที่จังหวัดชลบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และกรุงเทพมหานคร ผู้เสียหายชาวลาวจำนวน 108 คน มักจะถูกแสวงหาประโยชน์จากการบริการทางเพศ ส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาทางจังหวัดอุบลราชธานี หนองคาย มุกดาหาร เลย ผู้เสียหายชาวเมียนมาจำนวน 89 คน มักจะถูกแสวงหาประโยชน์จากการใช้แรงงานในภาคประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาทางจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก และกาญจนบุรี ผู้เสียหายชาวกัมพูชาจำนวน 27 คน มักจะถูกแสวงหาประโยชน์จากการใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและโรงงาน โดยส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาทางจังหวัดสุรินทร์ สระแก้ว และตราด และผู้เสียหายสัญชาติอื่น ๆ จำนวน 6 คน และจากรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยในปี 2557 พบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และสำนักงานอัยการสูงสุด ได้บูรณาการการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มข้น โดยได้ตรวจพบคดีค้ามนุษย์ที่เริ่มมีการสอบสวนในปี 2557 รวมทั้งสิ้น 280 คดี จำแนกเป็นคดีแสวงหาประโยชน์ทางเพศ 222 คดี แรงงาน 47 คดี และนำคนมาข่มขืน 11 คดี ในช่วงปี 2557 มีจำเลย 155 คน ถูกศาลพิพากษาในความผิดฐานค้ามนุษย์จำนวน 104 คน

การดำเนินการในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับปัญหาการค้ามนุษย์มากขึ้น มีการดำเนินการเพื่อป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์อย่างจริงจัง ด้วยตระหนักว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง มีการพัฒนานโยบาย กฎหมาย มาตรการและกลไกในการดำเนินการเพื่อการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและมีการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในหลายด้านด้วยกัน อาทิ การลดจำนวนการสอบสวน การดำเนินคดี การพิพากษาโทษและการระบุดัชนีชี้วัด การจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การออกกฎหมายกระทรวงซึ่งเพิ่มอายุขั้นต่ำของแรงงานในภาคเกษตรและในเรือประมงและกำหนดให้มีการทำสัญญาจ้างงาน แรงงานขั้นต่ำ ช่วงเวลาพักและวันหยุด การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เพิ่มบทลงโทษผู้กระทำความผิดและให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่แจ้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ การตราพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 เพื่อเพิ่มมาตรการในการควบคุม เฝ้าระวัง สืบค้นและตรวจสอบการประมง อันเป็นการป้องกัน ยับยั้ง และจัดการทำการประมงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยกำหนดนโยบายให้การค้ามนุษย์เป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องได้รับการป้องกันปราบปรามและแก้ไขอย่างจริงจังและมอบนโยบาย “การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์” เป็นวาระแห่งชาติ สรุปสาระสำคัญได้ว่า ต้องเร่งรัดบูรณาการการทำงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยกันสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ เร่งสร้างมุมมองสังคมไทยให้ตระหนักว่าการค้ามนุษย์เป็นภัยใกล้ตัวและเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ต้องเคารพในสิทธิมนุษยชนของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เร่งปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคเพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบได้อย่างแท้จริงและกวดขันการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว สถานประกอบการ โรงงาน การประมง พร้อมทั้งดำเนินการกับผู้กระทำความผิดทั้งข้าราชการและพลเรือนอย่างเด็ดขาด

แต่อย่างไรก็ดี จากรายงานเผยแพร่รายงานประจำปีเรื่องสถานการณ์การค้ามนุษย์ปี 2558 (Trafficking in Persons Report 2015¹ หรือ TIP Report) ของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริการะบุว่า ประเทศไทยถูกจัดกลุ่มไว้ในระดับ-tier 3 (Tier 3) กล่าวคือ ประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายสหรัฐอเมริกาและไม่มี ความพยายามแก้ไข ปัญหา (หลังจากที่ในปี 2015 ได้ถูกลดอันดับจากระดับที่ 2 ซึ่งต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List)) ด้วยเหตุผลที่ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศต้นทาง ปลายทาง และทางผ่านสำหรับการค้าผู้ชาย ผู้หญิง และเด็กเพื่อการบังคับใช้แรงงานและการบังคับค้าประเวณีในประเทศและระบุว่ารัฐบาลไทยไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่ในการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ อีกทั้งไม่ได้ดำเนินการความพยายามอย่างมีนัยสำคัญในการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำและสถานการณ์ล่าสุดเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559 จากการเผยแพร่รายงานประจำปีเรื่อง สถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี 2559 (Trafficking in Persons Report 2016 หรือ TIP Report 2016) ประเทศไทย ได้รับการเลื่อนอันดับอยู่ในบัญชีกลุ่มที่ 2 ซึ่งต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List)² โดยระบุว่าในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้เพิ่มความพยายามดำเนินการสืบสวนคดีการค้ามนุษย์เพื่อธุรกิจทางเพศและคดีที่ต้องสงสัยว่ามีการบังคับใช้แรงงาน รวมถึงได้ดำเนินคดีและพิพากษาโทษนักค้ามนุษย์เป็นจำนวนมาก และได้ดำเนินมาตรการ

¹ Trafficking in Persons Report, <http://www.state.gov/documents/organization/245365.pdf> , July 2015.

² Trafficking in Persons Report, <http://www.state.gov/documents/organization/258876.pdf> , June 2016.

เกี่ยวกับกรณีข้าราชการสมรู้ร่วมคิดการค้ามนุษย์ รวมทั้งการจัดตั้งแผนกคดีค้ามนุษย์ในศาลอาญา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพิพากษาคดี และจัดตั้งสำนักงานคดีค้ามนุษย์ในสำนักงานอัยการสูงสุด

สำหรับเกณฑ์ในการจัดระดับประเทศต่าง ๆ³ ใน TIP Report อ้างอิงถึงมาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการค้ามนุษย์ตามมาตรา 108 ของกฎหมาย TVPA⁴ (The Trafficking Victims Protection Act, 2000) ที่สำคัญได้แก่ รัฐบาลห้ามไม่ให้มีการค้ามนุษย์และมีการลงโทษหากมีการค้ามนุษย์เกิดขึ้น รัฐบาลได้กำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนและเพียงพอต่อการค้ามนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการแสวงประโยชน์ทางเพศ การค้ามนุษย์ที่มีเหยื่อเป็นเด็ก หรือการค้ามนุษย์ที่มีการข่มขืน การลักพาตัว หรือที่มีเหยื่อเสียชีวิต รัฐบาลได้กำหนดบทลงโทษที่รุนแรงเพียงพอต่อการป้องกันไม่ให้เกิดการค้ามนุษย์และสะท้อนความร้ายแรงของความผิด เป็นต้น

จากการทบทวนข้อมูลงานวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหการค้ามนุษย์ที่ผ่านมา นั้น ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยด้านการป้องกันและการเยียวยาความเสียหาย อาทิ การศึกษาวิจัยประเด็นปัญหาการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ปัญหาการปฏิบัติต่อเหยื่อค้ามนุษย์ ปัญหาเรื่องการคัดแยกเหยื่อ ปัญหาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหรือสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง แต่สำหรับงานวิจัยในด้านการปราบปรามการค้ามนุษย์พบว่ามีงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้กฎหมายด้านการดำเนินคดีอาญาปรากฏตามโครงการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายภาคความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับเจ้าพนักงานและการค้ามนุษย์ (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2558) ในรายงานวิจัยนี้ได้มุ่งศึกษาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐในความผิดฐานค้ามนุษย์ และมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขความผิดเกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และให้แก้ไขนิยามความหมายของคำว่า “แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 แต่ไม่มีประเด็นศึกษาเรื่องมาตรการทางด้านทรัพย์สินกับขบวนการค้ามนุษย์แต่อย่างใด ส่วนการศึกษาวิจัยเรื่องการติดตามเส้นทางเงินที่ปรากฏตามโครงการวิจัยเรื่องการติดตาม

³ ตามเกณฑ์ในกฎหมาย TVPA เป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 (Tier 1) คือ ประเทศที่ดำเนินการสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ทั้งด้านการป้องกันและบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์และการคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์, ระดับที่ 2 (Tier 2) คือ ประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาแต่มีความพยายามปรับปรุงแก้ไข , ระดับที่ 2 (Tier 2 Watch List) ซึ่งต้องจับตามองเป็นพิเศษคล้ายกับ Tier 2 โดยมีจำนวนเหยื่อการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้น หรือไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ารัฐบาลเพิ่มความพยายามดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์ และระดับที่ 3 (Tier 3) คือ ระดับต่ำสุด หมายถึงประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และไม่มี ความพยายามแก้ไข ซึ่งสหรัฐอเมริกาอาจพิจารณาจะระงับการให้ความช่วยเหลือที่มีใช้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมและการค้าได้

⁴Trafficking Victims Protection Act: Minimum Standards for the Elimination of Trafficking in Persons , <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2011/164236.htm>

เส้นทางการเงินของขบวนการค้าผู้หญิงและเด็กในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (วีระพงษ์ บุญโยธาสและสุพัตรา แผนวิจิต, 2558) นั้น มีขอบเขตศึกษาเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินกับการติดตามเส้นทางการเงินของขบวนการค้าผู้หญิงและเด็กในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงเท่านั้น โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เพื่อให้การกำหนดแนวทางในการติดตามเส้นทางการเงินในขบวนการค้ายมนุษย์เป็นไปตามหลักสากล โดยเสนอแนะให้มีการวางแผนปฏิบัติของสถาบันการเงินในฐานะผู้มีหน้าที่รายงานตามกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจและเฝ้าระวังการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ายมนุษย์ที่อาจกระทำการฟอกเงินผ่านสถาบันการเงิน งานวิจัยดังกล่าวมิได้มีการศึกษามาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ายมนุษย์ พ.ศ. 2551 แต่อย่างใด

จากข้างต้น จึงเป็นปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพและกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ายมนุษย์ทั้งกระบวนการ เพื่อให้ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ายมนุษย์ที่สอดคล้องมาตรฐานสากล โดยประเด็นที่จำเป็นต้องศึกษาคือการที่รัฐบาลต้องกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงเพียงพอต่อการป้องกันไม่ให้เกิดการค้ายมนุษย์ บทลงโทษที่รุนแรงในมิติขององค์ราชอาณาจักรค้ายมนุษย์คือ การดำเนินการกับทรัพย์สินและรายได้ขององค์กร เพื่อตัดวงจรและทำลายองค์กรอาชญากรรม พิจารณาได้จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ปัญหาการค้ายมนุษย์ก็ยังไม่หมดไปหรือมีแนวโน้มที่จะลดลงแต่ประการใด ไม่ว่าจะใช้มาตรการลงโทษที่รุนแรงเพียงใด ด้วยเหตุที่ขบวนการค้ายมนุษย์มีรูปแบบของการกระทำความผิดในลักษณะขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีการรวมตัวกันของอาชญากรรมหลายอย่าง มีการแบ่งงานแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีเครือข่ายเพื่อการติดต่อประสานงานกัน ในหลายๆประเทศ โดยมุ่งหวังให้ได้เงินจำนวนมหาศาลเป็นผลตอบแทน และนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดนี้ใช้ต่อยอดเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ายมนุษย์และความผิดอื่นที่รุนแรงต่อไป ทำให้ความผิดประเภทนี้ยากต่อการปราบปราม โดยเฉพาะการสืบสวนไปถึงตัวผู้บงการ และจากการดำเนินคดีที่ผ่านมาในด้านการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ายมนุษย์ไม่สามารถขยายผลเพื่อตัดวงจรของขบวนการค้ายมนุษย์ได้ พิจารณาจากสถิติมูลค่าทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินตั้งแต่เริ่มมีการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินคือ พ.ศ. 2543 จนถึงพ.ศ. 2556 พบว่ามีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในมูลฐานที่ 2 ในความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กฯ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณีฯ เพียง 20 คดี จำนวน 95,106,989.18 บาท และมีการดำเนินการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินในความผิดฐานค้ายมนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ายมนุษย์เพียง 9 เรื่องและมีมูลค่าทรัพย์สินที่ยึดอายัด

เป็นจำนวน 45,541,676 บาท โดยในปี 2556 มีการดำเนินการยึดอายัดทรัพย์สิน จำนวน 2 คดี เท่านั้น และในปีงบประมาณ 2557 มีเรื่องที่อยู่ระหว่างการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและตรวจสอบทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ที่ได้รับรายงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 107 เรื่อง ได้ดำเนินการสืบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และตรวจสอบทรัพย์สินแล้วไม่พบว่าผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์มีทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ จำนวน 50 เรื่อง ได้ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน จำนวน 1 เรื่อง มูลค่าทรัพย์สินประมาณ 2 ล้านบาท ข้อมูลดังกล่าวเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงว่าไม่สามารถใช้บังคับกฎหมายฟอกเงินเพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมหรือขบวนการค้ำมนุษย์ขนาดใหญ่ได้

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวทางแก้ไขกฎหมายและกำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินมาใช้เพื่อทำลายและสกัดกั้นเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์จากการกระทำความผิด เพื่อตัดวงจรอาชญากรรม โดยการยึดอายัดและการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ถูกโอน เคลื่อนย้ายและผ่านกระบวนการฟอกเงินไปยังต่างประเทศ โดยจำเป็นต้องมีมาตรการภายในประเทศและมาตรการความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ บนแนวคิดและหลักการที่ว่า หากประเทศไทยมีกฎหมายและมาตรการที่มีประสิทธิภาพ ในดำเนินการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานค้ำมนุษย์แล้ว กฎหมายและมาตรการดังกล่าวจะเป็นเครื่องมืออย่างดีของภาครัฐในการปราบปรามผู้กระทำความผิดและการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพราะเมื่อองค์กรอาชญากรรมไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดแล้ว แรงจูงใจและต้นทุนของการกระทำความผิดจะหมดไป ความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ลดน้อยลง ส่งผลให้ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบการฟอกเงิน แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินมาตรการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์
- 2) เพื่อศึกษากลไกในการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมของค้ำมนุษย์ของประเทศไทย
- 3) เพื่อศึกษาปัญหา ข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ของประเทศไทย โดยเฉพาะปัญหาการติดตามและการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ที่ถูกโอน เคลื่อนย้ายและผ่านกระบวนการฟอกเงินไปยังต่างประเทศ

4) เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายและกำหนดมาตรการทั้งภายในประเทศและมาตรการระหว่างประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ

5) เพื่อศึกษาแนวทางบูรณาการกฎหมายและมาตรการในการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการนำตัวผู้กระทำความผิดหรือผู้บงการมาลงโทษและสามารถสกัดกั้นและทำลายทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

3. สมมติฐานของการวิจัย

ขบวนการค้ามนุษย์มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่ส่วนใหญ่เงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดจะถูกโอน เคลื่อนย้ายและผ่านกระบวนการฟอกเงินไปยังต่างประเทศ จึงไม่ปรากฏทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในประเทศไทย ส่วนทรัพย์สินที่เป็นของกลางในการกระทำความผิดก็ไม่สามารถขยายผลเพื่อดำเนินการริบทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมและผู้บงการได้ ทำให้องค์กรอาชญากรรมมีทุนในการกระทำความผิดต่อไปและขยายความรุนแรงมากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีแนวคิดที่ว่าหากสามารถดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับความผิดได้อย่างเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพ จะทำให้องค์กรอาชญากรรมไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินดังกล่าวได้ แรงจูงใจและต้นทุนของการกระทำความผิดจะหมดไป ส่งผลให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ลดน้อยลง แต่ด้วยปัญหาของประเทศไทยในปัจจุบันพบว่า มีปัญหาในการติดตามและริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกโอน เคลื่อนย้ายและผ่านกระบวนการฟอกเงินไปยังต่างประเทศ และยังขาดกฎหมายภายในและมาตรการที่มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ดังนั้น การศึกษาวิจัยเพื่อแก้ไขกฎหมายและกำหนดมาตรการภายในประเทศและมาตรการความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จะทำให้ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ

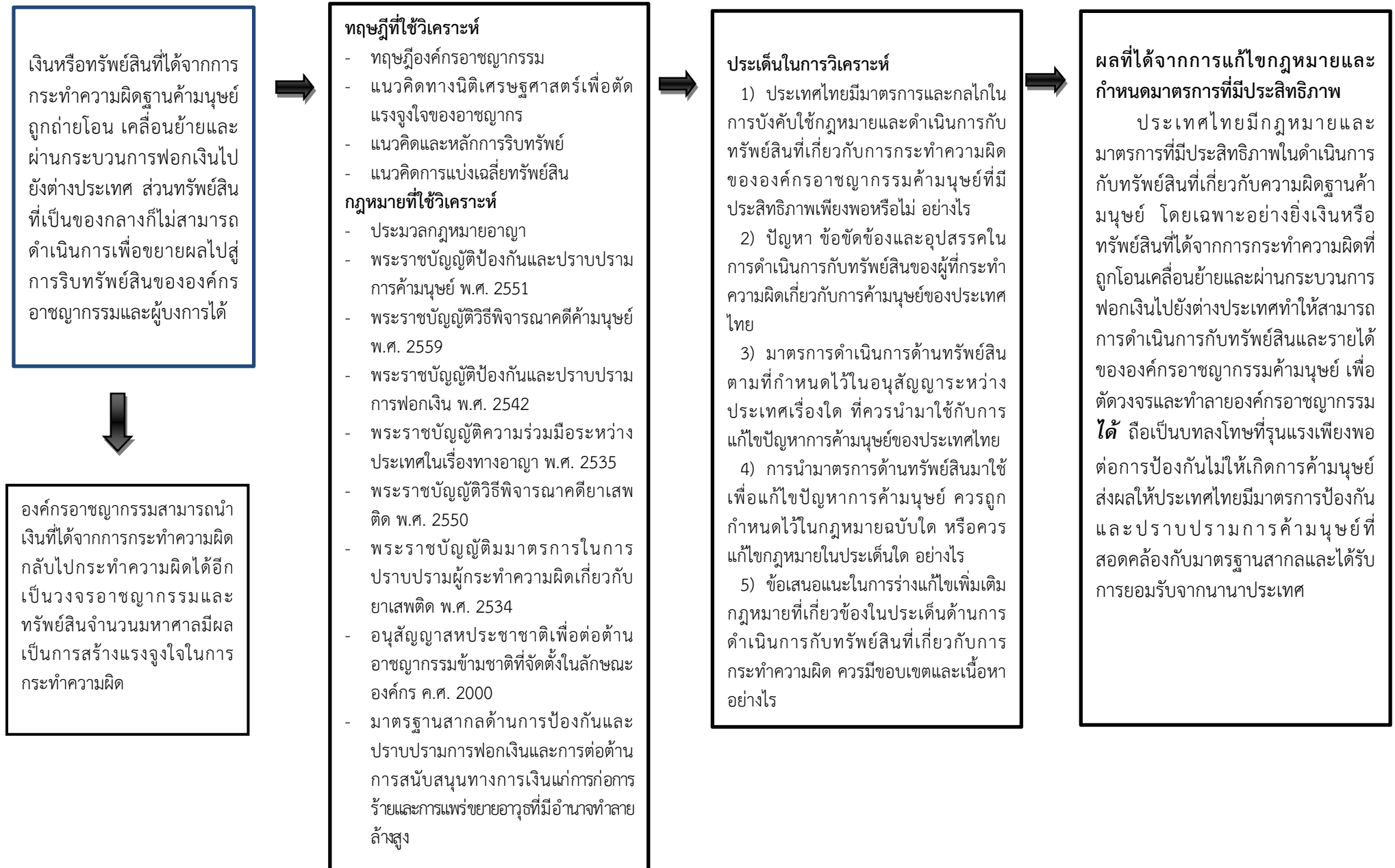
4. คำถามในการวิจัย

1) ประเทศไทยมีมาตรการและกลไกในการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่อย่างไร

2) ปัญหา ข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ของประเทศไทย โดยเฉพาะปัญหาการติดตามและการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ที่ถูกโอน เคลื่อนย้ายและผ่านกระบวนการฟอกเงินไปยังต่างประเทศ

- 3) มาตรการดำเนินการด้านทรัพย์สินตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาระหว่างประเทศเรื่องใดที่ควรนำมาใช้กับการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย
- 4) การนำมาตรการด้านทรัพย์สินมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ควรถูกกำหนดไว้ในกฎหมายฉบับใด หรือควรแก้ไขกฎหมายในประเด็นใด อย่างไร
- 5) ข้อเสนอแนะในการร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเด็นดำเนินการด้าน การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ควรมีขอบเขตและเนื้อหาอย่างไร

5. กรอบการวิเคราะห์ (Analytical Framework)



6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาวิจัย จะสร้างองค์ความรู้และนำไปสู่การผลักดันร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ เพื่อให้ประเทศไทยมีกฎหมายและมาตรการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดที่ถูกโอน เคลื่อนย้ายและผ่านกระบวนการฟอกเงินไปยังต่างประเทศ ทำให้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินและรายได้ขององค์กร เพื่อตัดวงจรและทำลายองค์กรอาชญากรรมได้ ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวจะแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้มีบทลงโทษที่รุนแรงเพียงพอต่อการป้องกันไม่ให้เกิดการค้ามนุษย์ ส่งผลให้ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่เป็นสากลและสอดคล้องเป็นไปตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในบทนี้จะเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ โดยจะได้กล่าวถึงรูปแบบและวิธีการฟอกเงินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ทฤษฎีองค์กรอาชญากรรม แนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์เพื่อตัดแรงจูงใจของอาชญากร แนวคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์ตามมูลค่า (Value Confiscation) แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน (Asset Sharing) กฎหมาย อนุสัญญาและมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 มาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียน รวมถึงขั้นตอนและกระบวนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

1. รูปแบบและวิธีการฟอกเงินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

การค้ามนุษย์เป็นความผิดที่กระทำในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมที่ทำกำไรได้มากที่สุด การค้ามนุษย์กระทำโดยอาชญากรในทุกระดับ ตั้งแต่ผู้ขนส่งในระดับล่างไปจนถึงเครือข่ายการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ โดยมีความเชื่อมโยงในประเทศต้นทาง ทางผ่านและปลายทาง ตัวอย่างเช่น องค์กรอาชญากรรมของรัสเซียและอัลบาเนีย และมาเฟียอิตาลีให้การสนับสนุนขบวนการค้ามนุษย์ในยุโรป ขณะที่การค้ามนุษย์ในเอเชียส่วนมากจะกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมจีนและยาгуซ่าญี่ปุ่น องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายระดับท้องถิ่น เพื่อจัดหาการขนส่ง จัดหาที่พักซ่อน และการจัดทำเอกสารเพื่อการค้ามนุษย์ ผู้ค้ามนุษย์มักเกี่ยวข้องในอาชญากรรมอื่นๆ ด้วย อย่างเช่น การลักลอบค้ายาเสพติด โดยการใช้ให้เหยื่อค้ามนุษย์เป็นคนขนส่งยา หรือบังคับให้เหยื่อช่วยในอาชญากรรมอื่นๆ อย่างเช่น การโจรกรรม¹ โดยขบวนการค้ามนุษย์จะอยู่ในภาคส่วนความ

¹ US Congressional Research Service (CRS) (2010), Trafficking in Persons: US Policy and Issues for Congress, Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress, 23 December 2010 ,www.fas.org/sgp/crs/misc/RL34317.pdf

บันเทิง เกษตรกรรม ภาควิชาการ โรงแรม/ภัตตาคาร/ร้านอาหาร อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมสิ่งทอ การค้าปลีก การตัดไม้ การทำเหมืองแร่และการประมง และมีรูปแบบของการกระทำความผิดในลักษณะขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีลักษณะของการแบ่งงานแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีเครือข่ายเพื่อการติดต่อประสานงานกันในหลาย ๆ ประเทศ โดยมุ่งหวังให้ได้เงินจำนวนมหาศาลเป็นผลตอบแทน และใช้ช่องทางของกระบวนการฟอกเงิน ทำการโอน ย้ายหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดและทรัพย์สินเกี่ยวเนื่อง เพื่ออำพรางที่มาและทำให้ยากต่อการตรวจสอบร่องรอยและเส้นทางการเงิน

จากข้อมูลขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (the International Labour Organization (ILO)) ได้ประมาณการตัวเลขรายได้ที่เกิดจากการบังคับใช้แรงงานในปี 2557 ว่ามีจำนวนกว่า 150.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี โดยเป็นรายได้จากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในเชิงพาณิชย์ประมาณ 99 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และเป็นรายได้จากการบังคับใช้แรงงานประมาณ 51.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี² แต่รายได้จำนวนมหาศาลของขบวนการค้ามนุษย์กลับถูกตรวจพบและรายงาน จนนำไปสู่การดำเนินคดีเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก เนื่องจากขบวนการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่มักแทรกซึมอยู่ในองค์กรอาชญากรรมร้ายแรงประเภทอื่นที่มีการกระทำความผิดอื่นร่วมด้วย และจำนวนเงินที่ได้จากการกระทำความผิดต่อครั้งมีจำนวนไม่สูงนักเมื่อเทียบกับองค์กรอาชญากรรมประเภทอื่น อีกทั้งมีข้อมูลจากรายงานขององค์การว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE))³ ระบุว่าประเทศส่วนใหญ่ในโลกมีความพยายามในการปราบปรามการค้ามนุษย์โดยมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้กระทำความผิดเป็นหลัก ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่เงิน ทรัพย์สินหรือรายได้ที่ได้มาจากการกระทำความผิดและเงินทุนที่หมุนเวียนในวงจรการค้ามนุษย์ แนวโน้มการปราบปรามลักษณะนี้เป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งทำงานด้านปราบปรามการค้ามนุษย์และด้านต่อต้านการฟอกเงินมีกระบวนการทำงานที่แยกต่างหากจากกัน ทำให้ขาดการขยายผลเพื่อจัดการกับเงิน ทรัพย์สิน รายได้และกิจกรรมทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ามนุษย์

จึงกล่าวได้ว่า ขบวนการค้ามนุษย์มีความยากในการวิเคราะห์สถานการณ์และมูลค่ารายได้ที่แท้จริง เพราะส่วนใหญ่การค้ามนุษย์จะอยู่รวมกับองค์กรอาชญากรรมประเภทอื่น เช่น การค้าประเวณี การเข้าเมืองผิดกฎหมาย การค้ายาเสพติดและค้าอาวุธ การพนัน การปลอมแปลงเอกสาร

² International Labor Organization, Profits and Poverty : The Economics of Forced Labor (2014)

³ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), Leveraging Anti-Money Laundering Regimes to Combat Trafficking in Human Beings , <http://www.osce.org/secretariat/121125> , p. 8.

เป็นต้น หลายประเทศจึงมีตัวเลขของการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ค่อนข้างน้อย เพราะให้ความสำคัญกับคดีร้ายแรงหลักมากกว่า ส่งผลให้ไม่มีการสอบสวนเพื่อขยายผลในคดีค้ำมนุษย์ และคดีค้ำมนุษย์ที่เป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติก็ยิ่งพบความยากลำบากในการดำเนินคดีและการสืบสวนสอบสวนคดีระหว่างประเทศอีกด้วย รวมทั้งมีความยากในการเข้าถึงและการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะพยานหลักฐานจากเหยื่อการค้ามนุษย์ อาชญากรรมการค้ามนุษย์จึงเป็นการกระทำความผิดที่มีความเสี่ยงต่ำ แต่ผลตอบแทนสูง ทำให้เครือข่ายอาชญากรรมสามารถทำกำไรได้เป็นจำนวนมากจากการหาประโยชน์จากเหยื่อและสตรีภาพและสิทธิมนุษยชนของเหยื่อ

การฟอกเงินเป็นการดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเปลี่ยนเป็นเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งบุคคลทั่วไปหลงเชื่อว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย การฟอกเงินได้กลายเป็นรูปแบบที่นิยมกันแพร่หลายของผู้กระทำความผิด ในการใช้เป็นเครื่องมือเพื่อปกปิดและแสวงหาผลประโยชน์จากการกระทำความผิด การฟอกเงินยังก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และเงินดังกล่าวยังถูกนำไปใช้ในเพื่อขยายเครือข่ายของการประกอบอาชญากรรม โดยเฉพาะอาชญากรรมข้ามชาติ รูปแบบของการฟอกเงินอาจกระทำได้หลายวิธีการ ทั้งในรูปแบบที่ใช้เงินสด การทำธุรกรรมผ่านสถาบันการเงิน การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ การใช้บริการทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้บัตรเครดิต การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ การลงทุนในธุรกิจประเภทต่าง ๆ การฟอกเงินโดยใช้เงินตราต่างประเทศ การซื้ออสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาสูง การฟอกเงินโดยผ่านหน่วยงานหรือองค์กรที่ไม่ถูกตรวจสอบจากภาครัฐ โดยเงินที่ได้จากการกระทำความผิดและการฟอกเงินเหล่านี้จะย้อนกลับไปเป็นเงินทุนเพื่อประกอบอาชญากรรมขึ้นมาอีก เป็นวงจรการประกอบอาชญากรรมที่ยากต่อการจับกุมปราบปราม ขบวนการค้ำมนุษย์จึงจะใช้การฟอกเงินเป็นเครื่องมือในการแปรสภาพเงินที่ได้จากการกระทำความผิด เพราะมีความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเงินที่ได้จากการกระทำความผิด เพื่อให้เงินอยู่ในรูปแบบเงินสดให้น้อยที่สุด และปกปิดแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินนั้น เพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถติดตามร่องรอย รวมทั้งต้องการควบคุมเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด เพื่อให้ตนเองหรือองค์กรของตนนั้น สามารถนำเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวกลับมาใช้ประโยชน์ได้ตามความประสงค์ ให้องค์กรอาชญากรรมจึงเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเงินที่ทำการฟอกแล้วจะถูกนำมาใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมครั้งต่อไป

การฟอกเงินในขบวนการค้ำมนุษย์จากรายงานของ FATF⁴ ใน Money Laundering Risks Arising from Trafficking in Human Beings and Smuggling of Migrants⁵ ซึ่งเป็นรายงานที่

⁴ The Financial Action Task Force on Money Laundering หรือ FATF เป็นคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยกลุ่มประเทศ G7 ในปี ค.ศ. 1989 (พ.ศ.2532) โดยในปี ค.ศ. 1990 คณะทำงาน FATF ได้จัดตั้งมาตรฐานด้านต่าง ๆ และส่งเสริมให้มีการใช้มาตรการทาง

จัดทำโดยสมาชิกและผู้สังเกตการณ์ของ FATF ที่ให้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามในประเด็นเรื่องหน่วยงานปราบปรามการค้ำมนุษย์ การฟอกเงินในขบวนการค้ำมนุษย์ แหล่งที่มาของการตรวจจับการฟอกเงิน แนวโน้มในการฟอกเงินในการค้ำมนุษย์ การสอบสวนและการดำเนินคดี และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระบุว่า ขบวนการค้ำมนุษย์เป็นธุรกิจที่ฟอกเงินโดยเน้นการใช้เงินสด เช่น ในประเทศแคนาดามีรายงานการฟอกเงินโดยใช้น้ำมันจากผู้แทนจำหน่ายรถยนต์ ร้านสะดวกซื้อ และบริษัทนำเข้า/ส่งออก หรือใช้เงินสดซื้อชิปในบ่อนการพนันและขึ้นเงินหลังจากการเล่นการพนันเพียงเล็กน้อย มีการฟอกเงินโดยการนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดไปปนกับธุรกิจถูกกฎหมายในบัญชีบริษัท ซึ่งเป็นบริษัทบังหน้าที่ใช้หาประโยชน์จากเหยื่อ และพบว่ามีการใช้ธุรกิจให้บริการทางการเงินในการฟอกเงินจากการค้ำมนุษย์คือ การใช้ระบบโพยก๊วนหรือธนาคารใต้ดิน โดยเฉพาะในรูปแบบของระบบธนาคารใต้ดิน (Underground Banking) ที่เรียกว่า Hawala ซึ่งเป็นโพยก๊วนในรูปแบบที่ไม่ต้องใช้กระดาษเป็นตัวโพยแต่ใช้วาจาของบุคคลเป็นโพยแทน ส่วนมากจะใช้ในการโอนเงินเพื่อการสนับสนุนทางการเมืองหรือเพื่อการคอร์รัปชัน องค์การก่อการร้ายข้ามชาติที่มีโครงสร้างในการดำเนินงานเป็นองค์กรการกุศลทางศาสนา บางองค์กรก็ใช้โพยก๊วนประเภทนี้เป็นสื่อในการโอนเงินเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรในเครือข่ายเดียวกัน โดยแหล่งที่มาของข้อมูลที่น่าไปสู่การตรวจสอบเส้นทางการฟอกเงินในขบวนการค้ำมนุษย์มาจากสอง ทางหลักคือ 1) ข้อมูลที่ได้มาจากการสอบสวนของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย การสอบสวนทางการเงินในคดีฟอกเงินจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่มีการตรวจพบความผิดมูลฐานค้ำมนุษย์และใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้จากการสอบสวนเพื่อนำไปสู่การสอบสวนและติดตามเส้นทางการฟอกเงิน และ 2) แหล่งที่มาจากการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยโดยหน่วยข่าวกรองทางการเงิน (Financial Intelligence Units (FIU)) และบทวิเคราะห์แนวโน้มการฟอกเงินของรายงานเหล่านั้น

กฎหมาย มาตรการด้านการกำกับดูแลและมาตรการด้านปฏิบัติการอย่างบังเกิดผลในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธตลอดจนภัยอื่น ๆ ที่คุกคามบูรณภาพของระบบการเงินระหว่างประเทศ นอกจากนี้ คณะทำงาน FATF ยังได้ร่วมมือกับหน่วยงานระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่มีส่วนได้เสียเพื่อระบุจุดอ่อนด้านต่าง ๆ ในระดับชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองระบบการเงินระหว่างประเทศให้พ้นจากการนำไปใช้อย่างผิดๆ ได้ออกข้อเสนอแนะซึ่งเป็นแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย สำหรับประเทศสมาชิก หรือที่เรียกว่า FATF Recommendations และได้พัฒนาปรับปรุงสาระสำคัญเรื่อยมาจนกระทั่งเป็นแนวปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism)

⁵ FATF, Money Laundering Risks Arising from Trafficking in Human Beings and Smuggling of Migrants , 2011, <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Trafficking%20in%20Human%20Beings%20and%20Smuggling%20of%20Migrants.pdf>

ข้อมูลการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยจากรายงานของ FATF ฉบับนี้พบว่า จำนวนธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยที่เกี่ยวกับความผิดฐานค้ามนุษย์มีจำนวนค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับความผิดฐานร้ายแรงอื่น เนื่องจากการค้ามนุษย์เป็นความผิดที่ยากในการสืบสวนสอบสวนผู้บงการหรือองค์กรอาชญากรรมที่อยู่เบื้องหลัง โดยเฉพาะการสืบสวนไปถึงการฟอกเงินในความผิดดังกล่าวจากรายงานระบุว่า มีการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยที่เกี่ยวกับขบวนการค้ามนุษย์น้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนรายงานที่มีเข้ามา อาทิเช่น ในปี 2552 หน่วยข่าวกรองทางการเงินของประเทศสเปนได้รับรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์จำนวน 84 ราย จากรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยทั้งหมด 2,764 ราย ในปี 2550 - 2552 หน่วยข่าวกรองทางการเงินของโคลัมเบียได้รับรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ จำนวน 14 ราย ในปี 2552 หน่วยข่าวกรองทางการเงินของแคนาดาได้รับรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์จำนวน 8 คดี จากจำนวนทั้งสิ้น 579 คดี และในปี 2550 - 2552 หน่วยข่าวกรองทางการเงินของเปรูได้รับรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ 10 ราย โดย 6 รายเกี่ยวข้องกับการเป็นธุระจัดหา⁶

นอกจากนั้น ยังพบว่าแนวโน้มการฟอกเงินในความผิดฐานค้ามนุษย์มีแตกต่างกันตามภูมิภาค ตัวอย่างเช่น ในทวีปยุโรป การค้ามนุษย์มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการหาประโยชน์ทางเพศและการบังคับใช้แรงงาน ผู้ค้ามนุษย์มักใช้เหยื่อช่วยในการฟอกเงิน เช่น การใช้เงินสด หรือใช้ธุรกิจบริการทางการเงินหรือระบบธนาคารใต้ดิน มีการตรวจพบการใช้บริษัทบังหน้าและธุรกิจที่เน้นเงินสดในการฟอกเงิน และมักแบ่งการโอนเงินหลายครั้ง หรือวิธีที่นิยมอย่างมากคือ การฟอกเงินโดยการนำเงินมาลงทุนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และการซื้อรถยนต์ ในประเทศแคนาดา ธุรกิจที่ใช้ฟอกเงินมากที่สุดคือตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ ร้านสะดวกซื้อและบริษัทนำเข้าและส่งออก และบ่อนการพนัน ในประเทศโคลัมเบีย ตรวจพบแนวโน้มการฟอกเงินหลายแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการค้ามนุษย์ กล่าวคือ ใช้การโอนเงินทางธนาคารในการค้ามนุษย์ที่มีวัตถุประสงค์ในการหาประโยชน์ทางเพศ ใช้การโอนเงินโดยบัตรเครดิตหรือบนอินเทอร์เน็ตในการค้ามนุษย์ที่มีวัตถุประสงค์คือสื่อลามก (โดยมากเหยื่อจะเป็นเด็ก) และใช้ธนาคาณัติและชำระเงินสดในการค้ามนุษย์ที่มีวัตถุประสงค์ทางเพศ การบังคับใช้แรงงานหรือขอทาน หรือในประเทศออสเตรเลีย มีรายงานการฟอกเงินโดยการนำเงินไปพนในธุรกิจที่ถูกกฎหมาย และการโอนเงินผ่านระบบการธนาคารทั้งในระบบและธนาคารใต้ดิน สามารถสรุปรูปแบบการฟอกเงินในขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติตามที่ปรากฏในข้อมูลการรายงานของ FATF ได้ดังนี้⁷

⁶ FATF, Money Laundering Risks Arising from Trafficking in Human Beings and Smuggling of Migrants , 2011, p. 17.

⁷ สุพัตรา แผนวิชิต , “แนวโน้มและรูปแบบการฟอกเงินในขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ” วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ง ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กันยายน , 2558 : 73 – 76.

ก. รูปแบบที่เน้นการใช้เงินสด

ในสหราชอาณาจักร มีรายงานข้อมูลของขบวนการค้ายาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบขนเงินเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย มีการเก็บค่าธรรมเนียมต่อผู้เข้าเมืองประมาณ 3,500 ปอนด์ต่อคน และสูงถึง 14,500 ยูโร ต่อคน สำหรับการเดินทางจากประเทศตุรกีไปที่ต่าง ๆ ในยุโรป เงินส่วนนี้จะครอบคลุมต้นทุนการขนส่ง ต้นทุนของการจัดทำเอกสารและหลักฐานเข้าเมืองปลอม และค่าที่พักใน สหราชอาณาจักร มีข้อมูลจากแฟ้มรายงานคดีว่า ขบวนการค้ายาเสพติดประเภทนี้ได้ใช้วิธีการฟอกเงินเป็นรูปแบบของการใช้เงินสด อาทิเช่น การสร้างธุรกิจที่ถูกกฎหมายขึ้นบังหน้า โดยใช้ร้านเคบับ ร้านขายอาหารแบบห่อไปทานนอกบ้าน และห้องบริการโต๊ะสนุกเกอร์ เพื่อฟอกเงิน หุ้นส่วนของบริษัทจะเป็นสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนของผู้กระทำความผิด และในทุก ๆ ระยะเพียงไม่กี่ปีจะมีการจัดตั้งบริษัทขึ้นใหม่ และมีการแต่งตั้งพนักงานของบริษัทใหม่ เพื่อให้เชื่อว่าเป็นกิจการใหม่ ส่วนใหญ่ของเงินทุนของกิจการเป็นลักษณะของเงินสด จึงไม่สามารถหาที่มาของเงินได้ มีการซื้อสินทรัพย์ภายในธุรกิจที่เปิดบังหน้าด้วยการใช้เงินสด วิธีการนี้ทำให้ยากแก่การพิสูจน์ว่ามีการฟอกเงินผ่านบัญชีของกิจการธุรกิจ นอกจากนั้น มีการใช้บัญชีธนาคารหลายบัญชีต่างธนาคารกัน เพื่อหมุนเวียนเงินทุนและไม่ให้เป็นที่ยึดสังเกตหรือถูกตรวจสอบได้ง่าย

ข. การใช้ผู้ขนส่งเงินสด / เชิดบุคคลอื่นขึ้นบังหน้า

ตัวอย่างของการฟอกเงินในรูปแบบนี้ ปรากฏในประเทศอิตาลี โดยหน่วยข่าวกรองทางการเงินได้รับรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยจำนวน 4 รายงาน มีข้อมูลเกี่ยวกับการลักลอบขนเงินสด การนำเข้ารถยนต์หรูราคาแพง การจัดสรรเงินผ่านบุคคลภายนอก และการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์เป็นรายคดีของ นาง H ซึ่งเป็นผู้นำในองค์กร ในอดีตเคยเป็นหญิงนครโสเภณีในอิตาลี มีหน้าที่เก็บรายได้ภายในอิตาลี และเป็นเจ้าของสถานประกอบการมากกว่า 6 แห่งในบัลแกเรีย มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในสถานตากอากาศแถบหุบเขาในบัลแกเรีย

รายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยฉบับแรก เรื่องการนำส่งเงินสด พบว่า

นาย A เข้าร่วมกิจการใน 2 บริษัทของ นาง H

นาย A นำเข้าและสำแดงเงินจำนวน 200,000 ยูโร โดยไม่ระบุที่มา นาย A เดินทางออกนอกประเทศเป็นประจำ ส่วนมากอยู่ในต่างประเทศไม่กี่ชั่วโมงก่อนกลับเข้าบัลแกเรีย

รายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยฉบับที่สองและสาม เรื่องการซื้อรถยนต์ราคาแพง พบว่า ภริยาของ นาย A นำเข้ารถยนต์ราคาแพงจากเยอรมนี เธอเป็นหุ้นส่วนในบริษัทหนึ่งของนาง H และเกี่ยวข้องกับอีกสองบริษัทผ่านทาง นาย A ที่มาของเงินที่ใช้ซื้อรถยนต์ไม่แน่ชัด โดยปรากฏว่าญาติอย่างน้อย 5 คนของครอบครัวนี้ก็นำเข้ารถยนต์เช่นกัน

รายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยฉบับที่สี่ เรื่องการจัดสรรเงินผ่านบุคคลภายนอก พบว่า มารดาของนาง H เป็นเจ้าของธุรกิจค้าปลีก เธอเปิดบัญชีธนาคารและฝากเงิน

สดจำนวน 150,000 ยูโร ด้วยธนบัตรที่มีมูลค่าสูง มีการฝากเงินสดจำนวนมากครั้งอื่นๆ อีก การฝากเงินนั้นมีการรายงานเหตุอันควรสงสัยเนื่องจากการใช้ธนบัตรที่มีมูลค่าสูง

หน่วยข่าวกรองทางการเงินส่งข้อมูลดังกล่าวต่อให้แก่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากเข้าลักษณะโครงสร้างขององค์กรอาชญากรรม หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายรู้จักกิจการของนาง H เป็นอย่างดี ซึ่งนำไปสู่การตรวจสอบธุรกรรมในบัญชีของนาง H เพิ่มเติม และพบว่าสภาพวิถีความเป็นอยู่ไม่สอดคล้องกับรายได้ที่แสดง มีการยึดทรัพย์สินของธุรกิจและยื่นฟ้องคดีต่อศาลเพื่อยึดและอายัดทรัพย์สิน ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ 5 แห่ง เงินฝาก 500,000 ยูโร และรถยนต์

จากกรณีศึกษานี้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับรูปแบบการฟอกเงินว่า มีการวางโครงสร้างโดยใช้ธุรกิจบังหน้าและการโอนเงินโดยใช้สัญญา (การกู้ยืมเป็นนิติกรรมอำพราง) เงินทุนส่วนใหญ่ของบริษัทอยู่ในรูปเงินฝากอย่างไม่มีกำหนด มีผู้ขนส่งเงินสดและถอนเงินสดซ้ำๆ กัน มีการเชิดบุคคลอื่นขึ้นบังหน้า ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่า มีพริฐเนื่องจากวิถีการดำเนินชีวิตไม่สอดคล้องกับข้อมูลการทำธุรกรรมและข้อมูลประวัติของลูกค้าสถาบันการเงิน และมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ต้องสงสัยหรือเป็นที่ทราบว่ามีประวัติอาชญากรรม

ค. การใช้ระบบธนาคารใต้ดิน

ในประเทศไนจีเรีย มีการดำเนินธุรกิจ Hawala โดยการรับเงินสดจากหลาย ๆ สถานที่เพื่อมารับเงินที่ไนจีเรีย ระบบ Hawala จะขึ้นอยู่กับ การชำระเงินล่วงหน้าและขึ้นอยู่กับความเชื่อถือของบุคคล โดยลูกค้าต้องจ่ายค่าธรรมเนียมการทำธุรกรรมร้อยละ 10 ส่วนใหญ่จะใช้สกุลเงินยูโรในการทำธุรกรรม รายงานคดีระบุว่า จำเลยคนหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในเดนมาร์ก รับเงินในออสโล ประเทศนอร์เวย์ ทุก ๆ สัปดาห์หรือสัปดาห์ (สูงสุดครั้งละ 20,000 ยูโร) และได้ขนส่งเงินไปยังประเทศไนจีเรีย (โดยผู้นำส่งเงินสด) องค์กรค่าประเมินชาวไนจีเรียส่วนมากใช้ระบบนี้ในการส่งเงิน กล่าวได้ว่าผู้ค้าประเมินทั้งหมดได้ใช้เครือข่าย Hawala ในการขนส่งเงิน

ง. การลงทุนในต่างประเทศ

จากข้อมูลรายงานการสอบสวนของประเทศแอฟริกาใต้พบว่า กิจกรรมทางการเงินของเจ้าของสถานค้าประเวณีที่มีความเชื่อมโยงกับการค้ำมนุษย์และมีเหยื่อที่มาจากประเทศยูเครน โรมาเนียและบัลแกเรีย มีข้อมูลเชื่อมโยงถึงรูปแบบการฟอกเงินคือ ธุรกรรมของสถานค้าประเวณีส่วนมากเป็นธุรกรรมเงินสดและไม่เคยมีการนำเงินสดฝากเข้าธนาคารเลย ธุรกรรมของสถานค้าประเวณีมีความเชื่อมโยงไปถึงการรับและแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เนื่องจากการตรวจพบที่ท่าอากาศยานและได้ยึดเงินตราต่างประเทศจำนวนหนึ่ง การดำเนินธุรกิจของสถานค้าประเวณีมีหลักฐานของการลงทุนในต่างประเทศ อย่างเช่น มีการจัดตั้งการลงทุนโดยไม่เปิดเผยชื่อในกองทุนที่เป็นฉากบังหน้าในเกิร์นซีย์ (Guernsey) และในบัญชีมีเงินกว่า 40 ล้านปอนด์ โดยเป็นรายได้จากการประกอบกิจการค้าประเวณี นอกจากนั้นพบว่า จำเลยยังมีบัญชีธนาคารอีกสองบัญชีในสหรัฐอเมริกา

ภายหลังมีการโอนเงินทุนในสหรัฐอเมริกาไปยังกองทุนในเกิร์นซีย์และโอนเงินทุนจากเกิร์นซีย์กลับไปยังแอฟริกาใต้เพื่อตั้งสถานค้าประเวณีใหม่อีกสองแห่ง

จ. การตั้งบริษัทบังหน้า

ในประเทศเบลเยียม นาย A อาศัยอยู่ในเบลเยียม ประกอบการสำนักงานบัญชีและจัดการบริษัทอื่น ๆ อีกประมาณสิบแห่ง นายแดงก่อตั้งบริษัทเหล่านี้ทั้งหมดในช่วงเวลาเดียวกัน โดยจดทะเบียนว่าดำเนินกิจการธุรกิจก่อสร้าง

ธนาคารได้สังเกตพบธุรกรรมที่ต้องสงสัยในบัญชีของสองบริษัทในกลุ่มนี้ ธุรกรรมสินเชื่อประกอบด้วยการโอนเงินตามคำสั่งของบริษัทในภาคเดียวกัน เมื่อมีการรับเงิน นาย A ซึ่งถือหนังสือมอบอำนาจให้เดินบัญชี ก็ทำการถอนเงินสดอย่างสม่ำเสมอ

ส่วนมากบริษัทเหล่านี้มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ ที่อยู่เดียวกัน ซึ่งเป็นเพียงที่อยู่ในการรับส่งไปรษณีย์เท่านั้น แสดงถึงเจตนาที่จะตั้งบริษัทเหล่านี้เพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก ไม่ใช่เพื่อดำเนินกิจการ และยังพบว่ามี การนำฝากเงินสดและถอนเงินสดออกอย่างเป็นระบบในส่วนของทุนจดทะเบียนของทุกบริษัทที่เกี่ยวข้อง ภายในไม่กี่วันหลังจากการจัดตั้ง ต่อจากนั้น มีธุรกรรมในบัญชีเกิดขึ้นเพียงสองบริษัท หลาย ๆ บริษัทในภาคเดียวกันและตัวการของการโอนเงินเป็นที่รู้จักกันว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการค้ำนุชย์เพื่อหาประโยชน์จากการใช้แรงงาน

จากกรณีศึกษานี้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับรูปแบบการฟอกเงินว่า มีการจัดตั้งหลายบริษัทในไม่นานพร้อม ๆ กัน จัดตั้งบริษัทเพื่อขายให้แก่บุคคลภายนอก มีความเกี่ยวข้องกับสำนักงานบัญชี มีความเกี่ยวข้องกับบริษัทที่ไม่ประกอบกิจการ มีการนำฝากทุนจดทะเบียนเป็นเงินสดตามด้วยการถอนเงินสดออกอย่างสม่ำเสมอและมีการถอนเงินสดออกทันทีที่ได้รับเงิน

ฉ. การใช้บริการส่งจ่ายเงินและบัญชีธนาคารและลงทุนในอสังหาริมทรัพย์

ในประเทศสเปน มีรายงาน ว่า องค์การอาชญากรรมค้ำนุชย์มีผู้เป็นการเป็นเจ้าของสถานบันเทิงหลายแห่งในประเทศสเปน ได้แสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเหยื่อที่เป็นสตรี และมีการส่งรายได้บางส่วนจากธุรกิจผิดกฎหมายออกนอกประเทศโดยบริษัทส่งจ่ายเงิน เพื่อชำระหนี้ค่าตัวของเหยื่อแต่ละคน โดยมีลักษณะของการใช้บริการส่งจ่ายเงินคือการส่งเงินเป็นจำนวนน้อย ๆ ให้เหยื่อเป็นคนส่งเงินไปยังประเทศของตน ผู้รับเงินในประเทศปลายทางเป็นคนเดียวกัน มีข้อมูลของผู้ส่งและผู้รับเงินบางรายปรากฏในฐานข้อมูลของหน่วยข่าวกรองทางการเงิน มีการเปิดบัญชีธนาคารหลายรายในสเปนโดยคนต่างด้าวด้วยหนังสือเดินทางต่างฉบับกัน ซึ่งต่อมาพบว่าเจ้าของบัญชีเหล่านั้นเป็นบุคคลคนเดียวกัน โดยความเคลื่อนไหวพื้นฐานในบัญชีเหล่านั้นคือ การฝากเงินเข้าหลายครั้งในจำนวนน้อย ๆ (ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องแสดงตน) จากหลายเมืองของสเปน และมีการโอนเงินดังกล่าวไปยังประเทศแถบยุโรปตะวันออก และในบางธุรกรรมมีผู้รับคนเดียวกัน

หน่วยข่าวกรองทางการเงินมีข้อมูลที่เชื่อว่าสมาชิกบางคนขององค์กรอาชญากรรมได้ซื้อสลากกินแบ่งที่ถูกรางวัลจากผู้ถูกรางวัลตัวจริงเพื่อเป็นการฟอกเงิน และจากการสอบสวนพบว่ามีการเปิดบริษัทบังหน้า บางบริษัทไม่ได้ดำเนินกิจการจริงๆ และบริษัทเหล่านี้ได้ซื้อทรัพย์สินโดยใช้เงินสด

ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของประเทศต้นทางของเหยื่อและปฏิบัติการร่วมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศมีประโยชน์มากต่อการแกะรอยจากเงินทุนนำไปสู่การจับกุมสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมในประเทศต้นทางและยึดทรัพย์สินและเงินที่ได้จากการกระทำความผิด

จากกรณีศึกษาของประเทศสเปน ซึ่งเป็นประเทศปลายทางพบข้อสังเกตเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการฟอกเงินคือ มีการใช้เงินสด มีการโอนเงินผ่านบริการส่งจ่ายเงิน ในลักษณะเป็นจำนวนน้อยๆ โอนจากหลายภูมิภาคไปยังบุคคลคนเดียวกันที่อยู่ต่างประเทศ (ประเทศต้นทางของเหยื่อ) โอนเงินโดยหลายคน ผู้รับเงินคนเดียวได้รับเงินจากหลายคน ธุรกรรมเหล่านั้นขาดธุรกิจหรือกิจกรรมเชิงพาณิชย์ที่รองรับ มีการทำธุรกรรมผ่านธนาคาร ในลักษณะที่ใช้เอกสารแสดงตนปลอม ผากเงินเป็นจำนวนน้อยๆ เพื่อเลี่ยงเกณฑ์ที่ต้องแสดงตน โอนเงินไปยังประเทศต้นทางของเหยื่อ ธุรกรรมเหล่านั้นขาดธุรกิจหรือกิจกรรมเชิงพาณิชย์ที่รองรับ มีการใช้บริษัทบังหน้าเพื่ออำพรางที่มาอันผิดกฎหมายของเงินทุนและการนำเงินไปซื้อสลากที่ถูกรางวัลแล้ว

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ทฤษฎีองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) แนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์เพื่อตัดแรงจูงใจของอาชญากร แนวคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value Confiscation) และแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน (Asset Sharing)

2.1 ทฤษฎีองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime)

ทฤษฎีองค์กรอาชญากรรมเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบของการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นขบวนการและมีการแบ่งหน้าที่กันทำ ลักษณะดังกล่าวทำให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะผู้บงการหรือหัวหน้าองค์กรกระทำได้ยาก เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้ลงมือกระทำความผิดที่ถูกจับกุมและดำเนินคดีจะเป็นระดับปฏิบัติการเท่านั้น การนำทฤษฎีองค์กรอาชญากรรมมาใช้วิเคราะห์จะช่วยให้สามารถเข้าใจถึงรูปแบบความร่วมมือและการสั่งการขององค์กรอาชญากรรมได้เป็นอย่างดี ส่งผลต่อการกำหนดมาตรการด้านกฎหมายเพื่อดำเนินการกับผู้บงการหรือหัวหน้าองค์กร

ภายใต้กรอบการศึกษาของ white collar crime โดย Edwin H. Sutherland นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน ทฤษฎีที่นำมาอธิบายสาเหตุการเกิดอาชญากรรมในลักษณะที่เป็นองค์รวมได้แก่ ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) โดย Edwin H. Sutherland เป็นบุคคลแรกที่สร้างทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างมองว่า พฤติกรรมการกระทำความผิดเป็นสิ่งที่มิได้มีมาแต่กำเนิดหรือสืบทอดทางสายเลือดกรรมพันธุ์ ผู้กระทำความผิดมิได้เริ่มต้นด้วยความคิดที่จะก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หากแต่เริ่มต้นชีวิตเช่นปัญญาชนทั่ว ๆ ไปที่ต้องการทำงานที่มั่นคงที่มีรายได้สูงและมีโอกาสก้าวหน้ากับมีครอบครัวที่อบอุ่น อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี แต่เมื่อต้องเข้าสู่การธุรกิจที่ต้องมีการแข่งขันสูงและทุกคนล้วนแต่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพให้ได้รับผลตอบแทนมากที่สุด มีการติดต่อบริการสมาคมทั้งทางตรงและทางอ้อมกับบรรดาผู้ที่มีพฤติกรรมเป็นอาชญากรบ้างแล้ว เริ่มจากการเรียนรู้พฤติกรรมและรับเอาวิธีการในการประกอบอาชญากรรมและถูกดูดกลืนเข้าไปสู่ระบบแห่งพฤติกรรมนั้นในที่สุด

ข้อสรุปทฤษฎีนี้ คือ การมองว่าอาชญากรรมเป็นผลของการคบค้าสมาคมระหว่างบุคคลกับอาชญากรที่บ่อยครั้งสม่ำเสมอและมีการเลียนแบบพฤติกรรมของอาชญากร โดยสมาคมกันบ่อยครั้งเท่าใด โอกาสประกอบอาชญากรรมยิ่งมากเท่านั้น ทฤษฎีของ Sutherland อาจสรุปสั้นๆ ได้ว่า คนกระทำความผิดเพราะการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรจากผู้ที่มีทัศนคติคุ้นเคยกัน จนเรียนรู้มองเห็นสิ่งผิดกฎหมายเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ทำให้เรียนรู้ในเรื่องเทคนิค แรงจูงใจ ตัดสินหา วิเคราะห์เหตุผล เข้าข้างตนเอง และทัศนคติต่างๆ ในการกระทำความผิด

หลักของทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่าง มีดังนี้

(1) พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรม เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ คือ พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรม มิใช่การถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ แต่เกิดจากการเรียนรู้และฝึกอบรม โดยเหตุนี้บุคคลที่ได้รับการฝึกอบรมให้ประกอบอาชญากรรมจะมิได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากร

(2) พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรม สามารถเรียนรู้ได้จากบุคคลอื่น โดย ขบวนการติดต่อ ขบวนการติดต่อดังกล่าวนี เป็นได้ทั้งการอบรมสั่งสอน ได้พบเห็นหรือรับรู้จากคำบอกเล่าสืบทอดกันมา รวมทั้งการเลียนแบบจากวิธีการต่าง ๆ

(3) หลักการสำคัญของการเรียนรู้พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากรจะเกิดขึ้นได้มากที่สุดจากการติดต่อกันอย่างใกล้ชิดภายในกลุ่มปฐมนุญ ในประเด็นนี้ Sutherland ให้ความเห็นว่าการติดต่อโดยผิวเผินหรือเป็นการพบปะชั่วคราว รวมตลอดถึงการได้พบเห็นจากหนังสือพิมพ์หรือภาพยนตร์อย่างฉาบฉวย ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญของการถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากร

(4) เมื่อมีการเรียนรู้พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากร การเรียนรู้จะประกอบด้วยวิธีที่จะประกอบอาชญากรรม แรงบันดาลใจ แรงขับเคลื่อนภายใน ความมุ่งหมายและทัศนคติ

(5) การเรียนรู้จากการกำหนดความหมายว่า กฎหมายของบ้านเมืองเป็นสิ่งที่พึงเคารพและปฏิบัติตามหรือเป็นสิ่งที่น่าละเมิด ทั้งนี้เพราะในบางสังคม สมาชิกจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้จักเคารพในกฎหมายของบ้านเมือง แต่ในกลุ่มนอกกฎหมาย หรือคิดว่าตนเองอยู่เหนือกฎหมาย ย่อมถือว่า การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นค่านิยมที่จะได้รับการยกย่อง

(6) คนเราจะกลายเป็นผู้กระทำความผิดก็ต่อเมื่อการแปลความหมายว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่น่าละเมิดมากกว่าการแปลความหมายว่า กฎหมายเป็นสิ่งที่น่าเคารพปฏิบัติตาม

(7) การคบค้าสมาคมที่ต่างแบบกัน อาจจะแตกต่างกันในด้านความถี่ระยะเวลาการเกิดขึ้นก่อนหรือหลังและความเข้มข้น ซึ่งความหมายว่าถ้าใครเรียนรู้หรือคบค้าสมาคมกันแบบความประพฤติไม่ดี มาตั้งแต่เยาว์วัยเป็นเวลานานอย่างสม่ำเสมอและอย่างจริงจัง ย่อมจะกลายเป็นอาชญากรได้อย่างไม่ต้องสงสัย

(8) การเรียนรู้พฤติกรรมทางอาชญากรไม่จำกัดอยู่เพียงขบวนการลอกเลียนแบบเท่านั้น บุคคลที่ถูกปล่อยวางหรือชักชวน ก็อาจจะเรียนรู้พฤติกรรมทางอาชญากรได้ โดยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมนั้นๆ ที่ซึ่งไม่ใช่การเลียนแบบ

ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่ต่างแบบนี้ มีผลต่อการดำเนินงานในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) ที่มีขอบข่ายงานที่เป็นระบบ มีผู้กระทำความผิดร่วมกันหลายคน และยึดถือการกระทำความผิดเป็นอาชีพโดยมีการดำเนินงานในลักษณะที่ปกปิดเป็นความลับและสลับซับซ้อน เพราะมีวัตถุประสงค์ที่ผิดกฎหมาย สำหรับบุคคลชั้นนำหรือระดับสูงขององค์กรอาชญากรรม อาจเป็นบุคคลที่รู้จักกันดีในวงสังคม มีความเป็นอยู่แบบชนชั้นสูงทั่วไป มีอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้า แต่เบื้องหลังจะมีอาชีพที่ผิดกฎหมาย ซึ่งในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างของบุคคลสามคนหรือมากกว่า ที่ดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่ง และที่มีการประสานการดำเนินงานระหว่างกัน โดยมีเป้าหมายในการกระทำอาชญากรรมร้ายแรงหนึ่งอย่างหรือมากกว่า ในการกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอื่น ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม สำหรับโครงสร้างขององค์กรอาชญากรรม มักจะแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

ระดับที่ 1 หัวหน้า (Boss) เป็นผู้บริหารสูงสุดที่รับผิดชอบในกิจการทั้งหมด ซึ่งมีเพียงคนเดียว บุคคลนี้จะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำความผิด และมักจะมีอาชีพสุจริตอื่น ๆ บังหน้า

ระดับที่ 2 ผู้ช่วยหัวหน้า (Under Boss) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อรายงานให้หัวหน้า (Boss) ทราบ และมีหน้าที่ในการรับคำสั่ง หรือนโยบายจากหัวหน้าไปสู่การปฏิบัติ

ระดับที่ 3 หัวหน้าชุดปฏิบัติการ (Buffer) มีหน้าที่เป็นฉนวนระหว่างระดับสูงสุดกับระดับต่ำ เป็นการป้องกันและปิดกั้น มิให้เจ้าหน้าที่สืบสวนจับกุมสอบสวนไปถึงหัวหน้า หรือผู้ช่วยหัวหน้า

ระดับที่ 4 ผู้ปฏิบัติการ (Bottom) เป็นผู้ลงมือปฏิบัติงานตามคำสั่งของระดับสูง และด้วยพัฒนาการทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเทคโนโลยี ทำให้การประกอบอาชญากรรมแผ่ขยายเครือข่ายออกไปจากรัฐหนึ่งสู่อีกรัฐหนึ่ง และขยายกว้างไปสู่แต่ละภูมิภาคของโลกกลายเป็น องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Organized Crime) โดยมีการประกอบอาชญากรรมจากเขตแดนของประเทศหนึ่งที่ย้ายไปสู่เขตแดนของประเทศอื่นๆ มีความคาบเกี่ยวมากกว่าหนึ่งประเทศขึ้นไป ความผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจะเข้าไปดำเนินการในอาชญากรรมหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นการค้า การขนส่งยาเสพติด การค้ามนุษย์ การค้าอาวุธสงคราม และอาชญากรรมในรูปแบบใหม่ๆ ที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และมีลักษณะที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพรมแดนตั้งแต่สองรัฐขึ้นไป ทำให้เป็นการยากที่เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายจะสามารถดำเนินการสืบสวน จับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะอาชญากรอาศัยเขตแดนและอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของแต่ละรัฐมาเป็นตัวแบ่งกันการใช้ อำนาจจับกุมติดตาม ก่อให้เกิดปัญหาแก่งแย่งกันขององค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ได้อาศัยแฝงตัวอยู่ รวมถึงยังเป็นปัญหาที่สำคัญของนานาประเทศด้วย

2.2 แนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์เพื่อตัดแรงจูงใจของอาชญากร

นิติเศรษฐศาสตร์ (Law and Economics) หรือเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ว่าด้วยกฎหมาย (Economic Analysis of Law) เป็นศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาประเด็นสำคัญทางกฎหมาย ทฤษฎี กฎหมาย การตีความกฎหมาย การออกแบบกฎหมาย การประเมินคุณค่าของกฎหมายและผลกระทบของกฎหมายต่อพฤติกรรมของตัวละครที่เกี่ยวข้องและต่อสังคม โดยใช้ระเบียบวิธีวิทยา (Methodology) ทางเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neoclassical Economics) เป็นกรอบและเครื่องมือมาตรฐานในการวิเคราะห์ โดยหลักนิติเศรษฐศาสตร์จะให้ความสำคัญกับมิติด้านประสิทธิภาพ (efficiency) ของกฎหมาย ระบบ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งเน้นการศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสิ่งจูงใจ (incentive structure) หรือกฎกติกา (rule of the game) ต่อพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล (individual behavior) ทั้งพฤติกรรมของผู้บังคับใช้กฎหมายและผู้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย รวมถึงการออกแบบกฎหมายให้สามารถใช้กำกับควบคุมพฤติกรรมของคนในโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับสวัสดิการของสังคม⁸

⁸ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ , รายงานฉบับสมบูรณ์เล่มที่ 2 เรื่อง “การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ : แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์ ชุดโครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ , สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2554 , หน้า 1.

กฎหมายในมุมมองของนิติเศรษฐศาสตร์คือ เครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนใน สังคมไปสู่แนวทางที่สังคมพึงปรารถนา เช่น เคารพสิทธิในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอื่น และป้องปรามยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของสังคม เช่น การก่ออาชญากรรมด้านต่างๆ โดยกฎหมายเป็นปัจจัยเชิงสถาบัน (institutional factor) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการกำกับพฤติกรรมของประชาชนทั่วไป รวมถึงกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ องค์กรต่างๆ ผู้บังคับใช้กฎหมายและรัฐบาล ตามแนวคิดของนิติเศรษฐศาสตร์เป้าหมายหลักของระบบยุติธรรมทางอาญาคือ การป้องปรามไม่ให้เกิดอาชญากรรม (deterrence) ผ่านการกำหนดบทลงโทษ (sanction) ทางกฎหมาย ทั้งบทลงโทษที่เป็นตัวเงิน (monetary sanction) เช่น ค่าปรับและบทลงโทษที่ไม่เป็นตัวเงิน (nonmonetary sanction) เช่น การจำคุก การภาคทัณฑ์ การกักบริเวณ การประหารชีวิต การประจานต่อสาธารณะ เป็นต้น

ประเด็นหลักที่นิติเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการป้องปรามอาชญากรรมสนใจคือ หลักคิดว่าด้วยบทลงโทษทางอาญาที่เหมาะสม (Optimal Criminal Sanction) ซึ่งเป็นแนวคิดที่พยายามตอบคำถามพื้นฐาน ดังเช่น

- ควรตัดสินใจเลือกใช้วิธีการลงโทษอย่างไร ระหว่างการใช้ค่าปรับกับการจำคุก หรือจะผสมผสานวิธีการลงโทษทั้ง 2 แบบเข้าด้วยกันอย่างไรจึงจะเหมาะสม
- หลักคิดว่าด้วยการกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสม ทั้งสำหรับโทษปรับและโทษจำคุก ควรจะเป็นอย่างไร
- การกำหนดบทลงโทษภายใต้หลักว่าด้วยความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน ได้แก่ หลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) และหลักความรับผิดชอบบนฐานความผิด (Fault-Based Liability) นำมาซึ่งผลลัพธ์ที่แตกต่างกันอย่างไร
- หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถถูกจับกุมมาดำเนินคดีได้ทุกครั้งที่เกิดทำความผิด ควรปรับขนาดของการลงโทษอย่างไรจึงจะเหมาะสม
- สังคมควรจะมีมาตรการในการลงทุนเพื่อจับผู้กระทำความผิดมาลงโทษในระดับใดจึงจะเหมาะสม⁹

แนวคิดหลักทางนิติเศรษฐศาสตร์ในการวิเคราะห์การกระทำความผิดก็คือ ทฤษฎีการก่ออาชญากรรมโดยเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory of Crime) ซึ่งระบุว่า บุคคลจะตัดสินใจกระทำความผิดก็ต่อเมื่อประโยชน์ที่เขาคาดคะเน (expected benefits) ว่าจะได้รับจากการกระทำความผิดนั้น “สูงกว่า” ต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (expected costs)¹⁰

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17-18.

¹⁰ รายงาน TDRI, นิติเศรษฐศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย, 104 (มิถุนายน 2557) , หน้า 7.

นิติเศรษฐศาสตร์ที่นำมาใช้กับกฎหมายอาญาคือ การใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมาอธิบายเหตุผลของอาชญากรในการกระทำความผิด เพื่อให้รัฐหาแนวทางในการป้องกันการกระทำความผิดให้มีประสิทธิภาพ โดยหลักพื้นฐานของนิติเศรษฐศาสตร์คือ มนุษย์ทุกคนมีเหตุผลในการกระทำและไม่กระทำการใดๆ อาชญากรก็มีเหตุผลเช่นเดียวกัน หากอาชญากรเห็นว่าประโยชน์ที่ได้จากการกระทำความผิดมากกว่าความสูญเสียที่เค้าได้รับ อาชญากรก็จะกระทำความผิด แต่หากอาชญากรเห็นว่าสูญเสียมากกว่าประโยชน์ที่ได้รับ อาชญากรก็จะไม่กระทำความผิด ดังนั้น รัฐควรพยายามทุกวิถีทางให้อาชญากรหรือคนที่คิดจะเป็นอาชญากรต้องรู้สึกสูญเสียมากกว่าได้ประโยชน์จากการกระทำความผิดและเมื่อเกิดสถานการณ์ดังกล่าว ในสังคมก็จะมีอาชญากร¹¹

การวิเคราะห์มูลเหตุเกี่ยวกับแรงจูงใจในการกระทำความผิดผ่านแนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์เพื่อตัดแรงจูงใจของอาชญากรก็เพื่อวางมาตรการและแนวทางป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดโดยตัดแรงจูงใจทางด้านทรัพย์สินและผลประโยชน์ที่องค์กรอาชญากรรมต้องการ โดยใช้หลักว่า ย่อมไม่มีประโยชน์ใดเลยที่จะกระทำความผิด ถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่สามารถใช้ประโยชน์จากรายได้หรือทรัพย์สินที่ได้รับจากการกระทำความผิดนั้น แนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม อาทิเช่น การใช้มาตรการริบทรัพย์สินทั้งหมดของอาชญากร เช่น ในประเทศฝรั่งเศส ในความผิดที่ผู้กระทำได้รับผลประโยชน์มากและโอกาสหลบหนีจากการถูกดำเนินคดีมีมากอย่างคดียาเสพติด หากใช้การริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดก็ไม่สามารถยับยั้งแรงจูงใจของอาชญากรได้ เพราะอาชญากรเห็นว่าหากโอกาสหลบหนีมีมากและได้กระทำความผิดหลายครั้ง ถูกจับได้บางครั้ง ผลประโยชน์ที่ได้ครั้งก่อนๆ ก็ไม่ถูกริบและอาจจะคุ้มค่ากับการกระทำความผิดทั้งหมด ดังนั้น กฎหมายฝรั่งเศสจึงกำหนดมาตรการริบทรัพย์สินทั้งหมดของอาชญากรโดยเมื่อศาลพิพากษาว่ามีความผิดแล้ว ศาลสามารถริบทรัพย์สินได้ทั้งหมดของจำเลย ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกฟ้องหรือไม่ก็ตาม หรือในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบ Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ ได้กำหนดมาตรการตามกฎหมายฟอกเงินโดยใช้มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งเข้ามาเสริมเพื่อลดแรงจูงใจของอาชญากรร้ายแรงตามมีรัฐกำหนด โดยลักษณะของการริบทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินคือไม่จำเป็นต้องมีการถูกลงโทษในคดีอาญาและสามารถริบทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพได้ หรือการริบทรัพย์สินตามมูลค่าเพื่อลดแรงจูงใจของอาชญากร โดยมาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value Confiscation) จะถูกนำมาเสริมมาตรการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในแต่ละครั้ง หลักการคือ หากผู้กระทำความผิดมีลักษณะดำรงชีพเป็นอาชญากร (criminal life style) ศาลสามารถกำหนดจำนวนทรัพย์สินที่อาชญากรนั้นน่าจะได้อาจมาจากการกระทำความผิดทั้งหมดย้อนหลังไป 6 ปีและสั่งริบทรัพย์สินเป็นมูลค่าทั้งหมดของทรัพย์สินนั้น และให้อาชญากรนั้นเป็นหนี้รัฐที่ต้องส่งมอบเงินตามมูลค่าที่ศาลสั่งให้ริบทรัพย์สิน การใช้มาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่าจึงเข้ามาอุดช่องว่างของ

¹¹ ปกป้อง ศรีสนิทและคณะ, รายงานวิจัยเรื่องมาตรการในการริบของกลาง : เปรียบเทียบหลักกฎหมายและแนวคำพิพากษาต่างประเทศ, สำนักงานอัยการสูงสุด, 2556, หน้า 18.

การได้ประโยชน์จากการกระทำความผิดที่ไม่ถูกดำเนินคดี กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ใช้การริบทรัพย์ตามมูลค่าไปลงโทษและลดแรงจูงใจอาชญากรย้อนหลังไปถึงการกระทำความผิดที่ไม่สามารถถูกดำเนินคดี¹²

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์ตามมูลค่า (Value Confiscation)

การริบทรัพย์ตามมูลค่า (Value Confiscation) หมายถึง ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดแล้วและสั่งให้มีการริบทรัพย์จำเลย แต่ต่อมาหากทรัพย์สินเปลี่ยนสภาพไปเป็นอย่างอื่น ศาลสามารถสั่งให้จำเลยจ่ายเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอื่นที่มีมูลค่าเท่ากับทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบได้¹³

หลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่าดังกล่าวเป็นหลักการสากลสำคัญ ดังที่ปรากฏในอนุสัญญาระหว่างประเทศหลายฉบับ ได้แก่

- อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ตลอดจนเพื่อแก้ไขปัญหาคาความต้องการที่ผิดกฎหมายที่มีต่อยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และเป็นการตัดทอนผลตอบแทนอันเกิดจากการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท โดยได้กำหนดให้มีการสืบเสาะ ติดตาม อายัด ยึดหรือริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักลอบค้ายาเสพติด ทั้งทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรง และทรัพย์สินที่มีใช้ได้มาจากการกระทำความผิดแต่มีมูลค่าเทียบเท่า เนื่องจากการมีแปลงสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด รวมถึงการริบอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้หรือเจตนาที่จะใช้ในการผลิตหรือการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ตามที่บัญญัติไว้ใน Article 5 (1) รัฐภาคแต่ละรัฐจะต้องรับเอามาตรการตามที่อาจจำเป็นเพื่อให้ภาคีสามารถริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้

(a) ผลตอบแทนที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่บัญญัติไว้ตามข้อ 3 วรรค 1 หรือทรัพย์สินซึ่งมีมูลค่าเท่าเทียมกับผลตอบแทนดังกล่าว¹⁴

¹² เรื่องเดียวกัน , หน้า 28-29.

¹³ ปกป้อง ศรีสนิท , กฎหมายอาญาขั้นสูง , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2559) , 213.

¹⁴ United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988

Article 5. Confiscation

1. Each Party shall adopt such measures as may be necessary to enable confiscation of:

(a) Proceeds derived from offences established in accordance with article 3, paragraph 1, or property the value of which corresponds to that of such proceeds; ...

- อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000) ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดกรอบความร่วมมือให้ประเทศสมาชิกมีบทกฎหมายภายในที่เกี่ยวกับการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้มีเนื้อหาสาระและมาตรการสำคัญ ๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อประโยชน์ในการให้ความร่วมมือในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติอย่างมีประสิทธิภาพ อนุสัญญานี้จึงเป็นกรอบแห่งความร่วมมือทางกฎหมายและเป็นการกำหนดมาตรฐานระดับสากล (Standard Setting)¹⁵ เพื่อให้รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาฯ นี้ได้ร่วมกันปราบปรามการประกอบอาชญากรรมข้ามชาติที่มีเครือข่ายในลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม อนุสัญญาฯ มีข้อบทที่เกี่ยวข้องกับหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่าใน Article 12 เรื่องการริบและยึดทรัพย์สิน รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน ที่กำหนดรัฐภาคีต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่สามารถริบทรัพย์ที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมตามอนุสัญญานี้ ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวนั้นจะได้มีการเปลี่ยนรูปไปอย่างไร รัฐภาคีต้องมีมาตรการในการติดตาม พิสูจน์ การยกย้าย ถ่ายโอน การเปลี่ยนรูปตลอดจนหลักเกณฑ์ วิธีการคิดคำนวณมูลค่าของทรัพย์ที่ได้มานั้น อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดย (1) ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐรับเอามาตรการดังกล่าว มาใช้ตามความจำเป็นภายในขอบเขตที่มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ตามระบบกฎหมายภายในของตนเพื่อให้สามารถริบทรัพย์สินต่อไปนี้

(a) ทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรมที่ได้รับมาจากความผิดหรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าเทียบได้กับทรัพย์สินดังกล่าว ...¹⁶

- อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption 2003) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างกัน อันจะทำให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตทั้งระดับภายในประเทศและในระดับสากลเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรากฏใน Article 31 การอายัด การยึด และการริบทรัพย์สิน 1) กำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องดำเนินมาตรการที่อาจจำเป็น ทั้งนี้ ภายในขอบเขตที่กว้างที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ภายในระบบกฎหมายภายในของตน เพื่อให้สามารถมีการริบทรัพย์สินต่อไปนี้

¹⁵ ชัชชม อรรถมัญญ์และคมกริช ดุลยพิทักษ์ , คำแปลอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ, สืบค้น 2 มกราคม 2559 , http://www.oja.go.th/service/Lists/service/Attachments/82/oja_symposium_5_G3_room6_3.pdf , หน้า 3:1:6.

¹⁶ United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000
Article 12. Confiscation and seizure

1. States Parties shall adopt, to the greatest extent possible within their domestic legal systems, such measures as may be necessary to enable confiscation of:

(a) ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่กำหนดตามอนุสัญญานี้ หรือทรัพย์สินอื่นซึ่งมีมูลค่าตรงกับมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเช่นว่า ...¹⁷

บทบัญญัติดังกล่าวเป็นที่มาของการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของไทย เพื่ออนุวัติการตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าว เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยการกำหนดการริบทรัพย์สินในคดีทุจริตให้เป็นไปตามหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า ตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558 มาตรา 123/8¹⁸

โดยหลักแล้วมาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่าเป็นคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินเป็นจำนวนเท่ากับมูลค่าทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด แต่ไม่ได้มีการระบุให้ริบทรัพย์สินใดโดยเฉพาะ จึงไม่จำเป็นต้องมีทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งคำสั่งริบทรัพย์สินที่จะตกเป็นของแผ่นดินในขณะศาล

(a) Proceeds of crime derived from offences covered by this Convention or property the value of which corresponds to that of such proceeds ...

¹⁷ United Nations Convention against Corruption 2003

Article 31. Freezing, seizure and confiscation

1. Each State Party shall take, to the greatest extent possible within its domestic legal system, such measures as may be necessary to enable confiscation of:

(a) Proceeds of crime derived from offences established in accordance with this Convention or property the value of which corresponds to that of such proceeds; ...

¹⁸ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 123/8

“เมื่อความปรากฏแก่ศาลเอง หรือความปรากฏตามคำขอของโจทก์ว่าสิ่งที่ศาลสั่งริบตามมาตรา 123/6 (2) (3) หรือ (4) หรือมาตรา 123/7 เป็นสิ่งที่โดยสภาพไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามรถติดตามเอาคืนได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือได้มีการนำสิ่งนั้นไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น หรือได้มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้น หรือการติดตามเอาคืนจะกระทำไม่ได้โดยยากเกินสมควร หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจกำหนดมูลค่าของสิ่งนั้นโดยคำนึงถึงราคาท้องตลาดของสิ่งนั้นในวันที่ศาลมีคำพิพากษาและสั่งให้ผู้ใดศาลสั่งให้ส่งสิ่งที่ริบชำระเงินหรือสั่งให้ริบทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิดตามมูลค่าดังกล่าวภายในเวลาที่ศาลกำหนด

การกำหนดมูลค่าของสิ่งที่ศาลสั่งริบตามวรรคหนึ่งในกรณีที่มีการนำไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น หรือการกำหนดมูลค่าของสิ่งนั้นในกรณีมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนต่ำกว่าการนำไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่นในวันที่มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้น ให้ศาลกำหนดโดยคำนึงถึงสัดส่วนของทรัพย์สินที่มีการรวมเข้าด้วยกันนั้น หรือมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนสิ่งนั้น แล้วแต่กรณี

ในการสั่งให้ผู้ใดศาลให้ส่งสิ่งที่ริบชำระเงินตามวรรคสอง ศาลจะกำหนดให้ผู้นั้นชำระเงินทั้งหมดในคราวเดียว หรือจะให้ผ่อนชำระก็ได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่กรณี

ผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งสิ่งที่ริบซึ่งไม่ชำระเงินหรือชำระไม่ครบถ้วนตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ต้องเสียดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดตามอัตราที่กฎหมายกำหนด

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินเนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ แต่คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด ให้เลขาธิการมีอำนาจเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินดังกล่าวจนกว่าคดีถึงที่สุด หรือศาลมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด”

มีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้น รัฐเพียงแต่มีสิทธิบังคับให้ผู้กระทำความผิดจ่ายเงินเป็นมูลค่าตามคำสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้น ดังนั้น คำสั่งให้ริบทรัพย์สินจะมีสภาพเหมือนกับโทษทางการเงินที่ลงกับผู้กระทำความผิดเท่านั้น ในระบบนี้ พนักงานอัยการหรือโจทก์ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ว่าทรัพย์สินที่ขอริบเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หน้าที่ของพนักงานอัยการหรือโจทก์มีเพียงแค่การนำเสนอพยานหลักฐานว่าผู้กระทำความผิดได้รับทรัพย์สินจากการกระทำความผิดเป็นมูลค่าเท่าใด เมื่อพิสูจน์ได้แล้ว ศาลก็จะมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินเป็นมูลค่าเท่านั้น หากผู้กระทำความผิดไม่ชำระตามคำสั่งให้ริบทรัพย์สิน คำสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้นจะสามารถใช้บังคับกับทรัพย์สินทุกชนิดของผู้กระทำความผิดโดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินนั้นจะได้อามาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือได้มาจากการกระทำความผิด

ข้อดีของระบบการริบทรัพย์สินแบบมูลค่าคือ ผู้กระทำความผิดไม่สามารถหลีกเลี่ยงการถูกริบทรัพย์สินได้เพียงแค่การชุกซ่อนหรือยักยอกทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ทำให้เจ้าพนักงานไม่สามารถหาทรัพย์สินดังกล่าวได้ เนื่องจากการบังคับตามคำสั่งริบทรัพย์สินสามารถกระทำได้กับทรัพย์สินอื่นๆ ของผู้กระทำความผิด อีกประการหนึ่งคือการบังคับตามคำสั่งให้ริบทรัพย์สินจะบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยไม่คำนึงถึงที่มาว่าจะเป็น การกระทำความผิดหรือกิจการที่ชอบด้วยกฎหมาย โอกาสที่การบังคับตามคำสั่งให้ริบทรัพย์สินจะกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลภายนอกจึงมีน้อยกว่าระบบการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สิน กรณีจะต้องบังคับตามคำสั่งให้ริบทรัพย์สินกับทรัพย์สินของบุคคลภายนอกก็ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินไม่เพียงพอชำระตามคำสั่งให้ริบทรัพย์สิน เพราะหากผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินเพียงพอชำระตามคำสั่งให้ริบทรัพย์สิน การบังคับก็กระทำแต่เฉพาะกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้นเอง ไม่จำเป็นต้องกระทำกับบุคคลภายนอก ระบบการริบทรัพย์สินแบบมูลค่านี้เป็นระบบที่ใช้กันครั้งแรกใน สหราชอาณาจักร และต่อมาได้ขยายไปสู่ประเทศในเครือจักรภพอื่นๆ รวมทั้งประเทศในยุโรปบางประเทศ เช่น เนเธอร์แลนด์ ออสเตรเลีย เป็นต้น และได้รับการยอมรับว่าเป็นระบบการริบทรัพย์สินที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งอีกด้วย¹⁹ ตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมนี (Strafgesetzbuches) ความในมาตรา 73a²⁰ ได้

¹⁹ วีระพงษ์ บุญโญภาสและคณะ, โครงการศึกษาเพื่อยกร่างกฎหมายรองรับการให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 , หน้า 21-22.

²⁰ Strafgesetzbuches Section 73a Confiscation of monetary value To the extent that the confiscation of a particular object is impossible due to the nature of what was obtained or for some other reason or because confiscation of a surrogate object pursuant to section 73(2) 2nd sentence has not been ordered, the court shall order the confiscation of a sum of money which corresponds to the value of what was obtained. The court shall also make such an order in addition to the confiscation of an object to the extent that its value falls short of the value of what was originally obtained.

กำหนดมาตรการริบทรัพย์ตามมูลค่าเทียบเท่าตัวเงินหรือยี่ดัวัตถุอื่นทดแทน ในกรณีที่ไม่สามารถริบทรัพย์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้โดยตรงด้วยเหตุผลอื่นบางประการ²¹

หลักการริบทรัพย์ตามมูลค่าเน้นที่มูลค่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดและมักกำหนดโทษเป็นเงินจำนวนเท่ากับมูลค่าดังกล่าว ในระบบนี้มีการบอกจำนวนผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับโดยตรงจากการกระทำความผิด และมูลค่าที่เพิ่มขึ้นที่เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของมูลค่าของสินทรัพย์ (ผลประโยชน์ทางอ้อม) ในการตัดสินลงโทษศาลจะกำหนดให้จำเลยมีความรับผิดชอบเท่ากับผลประโยชน์นั้น คำตัดสินนี้อาจบังคับเป็นหนี้ตามคำพิพากษาหรือค่าปรับกับสินทรัพย์ใดๆของจำเลยก็ได้ไม่ว่าสินทรัพย์นั้นจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือไม่ ถ้าไม่มีข้อกำหนดว่าด้วยความเกี่ยวข้องของสินทรัพย์กับการกระทำความผิดมักจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับคำพิพากษาให้ริบทรัพย์ได้ แต่อย่างไรก็ตามผลประโยชน์นั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซึ่งเป็นมูลฐานสำหรับคำพิพากษาลงโทษจำเลยและอาจเป็นปัญหาได้เมื่อพนักงานอัยการดำเนินคดีหรือสามารถเอาผิดได้กับบางความผิดเท่านั้น

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน (Asset Sharing)

ความร่วมมือระหว่างประเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการติดตามสินทรัพย์ที่ได้ถูกโอนไปยังหรือซุกซ่อนอยู่ในต่างประเทศ ความร่วมมือระหว่างประเทศอาจจำเป็นสำหรับการรวบรวมพยานหลักฐาน มาตรการชั่วคราวและเพื่อการริบในที่สุดซึ่งทรัพย์สินที่ได้มาจากการทุจริตและเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการทุจริต และเมื่อยึดทรัพย์แล้วความร่วมมือก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการส่งคืนสินทรัพย์ที่ยึดได้ ทั้งนี้ ความร่วมมือระหว่างประเทศรวมถึง “การให้ความช่วยเหลืออย่างไม่เป็นทางการ” คำร้องขอความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน และการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การให้ความช่วยเหลืออย่างไม่เป็นทางการมักจะใช้ระหว่างหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันในการรวบรวมข้อมูลข่าวสารและข้อมูลลับเพื่อช่วยในการสืบสวนสอบสวนและเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกับยุทธศาสตร์และขั้นตอนการติดตามสินทรัพย์คืนที่กำลังจะดำเนินการ คำร้องขอความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกันโดยทั่วไปเป็นคำร้องขอเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน (ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการเชิงบังคับซึ่งรวมถึงเทคนิคการสืบสวนสอบสวน) ร้องขอให้ใช้มาตรการชั่วคราวและการบังคับใช้คำสั่งของศาลของตนในต่างประเทศ

กระบวนการพิจารณาของศาลอาจเกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์ทางอาญาหรือ การริบทรัพย์โดยไม่ต้องมีคำพิพากษาลงโทษ (NCB confiscation) หรือ การฟ้องคดีแพ่งโดยบุคคลและจะ

²¹ สุพัตรา แผนวิจิต , “การนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้ในคดีอาญาทางเศรษฐกิจและการเงิน” , วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 34 ฉบับที่ 1 มีนาคม , 2559 : 51 – 60.

ดำเนินการติดตามสินทรัพย์คืนได้โดยการใช้คำสั่งศาลในการริบทรัพย์การชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าปรับ การริบทรัพย์อาจเป็นการริบตัวทรัพย์ หรือริบตามมูลค่า ระบบการริบตัวทรัพย์ ซึ่งหมายถึงระบบการริบ “ทรัพย์สินสกปรก” (“tainted property”) อนุญาตให้ริบสินทรัพย์ที่พบว่าได้มาจากการกระทำความผิดหรือใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดโดยจะต้องมีการเชื่อมโยงกันของสินทรัพย์กับความผิด ซึ่งในประเด็นนี้มักจะพิสูจน์ยากเมื่อได้มีการฟอกเปลี่ยนแปลง หรือโอนย้ายเพื่อปิดบังหรือซ่อนเร้นแหล่งที่มาโดยผิดกฎหมาย และระบบริบทรัพย์ตามมูลค่า ซึ่งหมายถึงระบบการริบทรัพย์ตาม “ผลประโยชน์” (“benefit”) อนุญาตให้กำหนดมูลค่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดและริบทรัพย์สินที่อาจเป็นทรัพย์สินสะอาดที่มีมูลค่าเท่ากัน

ในส่วนของการบังคับตามคำสั่งศาล เมื่อศาลมีคำสั่งยับยั้ง ยึดหรือริบทรัพย์แล้ว จะต้องมีการดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งนั้น ถ้าหากสินทรัพย์อยู่ในต่างประเทศจะต้องส่งคำร้องขอความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน เจ้าพนักงานในต่างประเทศอาจบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งศาลนั้นโดย

(1) ยื่นและบังคับใช้คำสั่งศาลของประเทศผู้ร้องขอในศาลภายในประเทศของตน (การบังคับใช้กฎหมายทางตรง) หรือ

(2) ขอคำสั่งศาลภายในประเทศของตนบนพื้นฐานข้อเท็จจริง (หรือคำสั่งศาล) ที่ได้รับจากประเทศผู้ร้องขอ (การบังคับใช้กฎหมายทางอ้อม) ในทำนองเดียวกันคำพิพากษาคดีแพ่งที่ฟ้องโดยบุคคลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าชดเชยจำเป็นต้องบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาโดยใช้วิธีการเช่นเดียวกับคำพิพากษาทางแพ่งอื่นๆ

การบังคับตามคำสั่งริบทรัพย์ในประเทศที่ได้รับการร้องขอมักจะมีผลให้สินทรัพย์ที่ถูกริบตกเป็นของประเทศที่ได้รับการร้องขอ (ไม่ได้ส่งคืนโดยตรงกลับไปยังประเทศผู้ร้องขอ) จึงจำเป็นต้องมีกลไกจัดการการส่งคืนสินทรัพย์ที่ริบได้ โดยใช้หลักการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน (Asset Sharing) ซึ่งเป็นหลักที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการติดตามและเรียกทรัพย์สินคืน กล่าวคือวิธีการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน (Asset Sharing) เป็นการหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการติดตามทรัพย์สินคืนจากกองทรัพย์สินที่ริบได้มาแบ่งปันกันระหว่างประเทศผู้ร้องขอความร่วมมือในการดำเนินการติดตามและริบทรัพย์สินกับประเทศผู้รับการร้องขอ หลักการนี้เป็นการเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศในการสืบสวนสอบสวนร่วมกัน โดยการแบ่งทรัพย์สินที่ริบมาได้ให้กับประเทศที่ช่วยส่งทรัพย์สินดังกล่าวนี้กลับคืนตามความเหมาะสม²² ตามที่ปรากฏในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (United

²² ปุณยวีร์ พรพิพัฒน์มงคล, “ประเทศไทยกับการอนุวัติการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003 : ศึกษากรณีการเรียกคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด”, วิทยานพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551, หน้า 89.

Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs And Psychotropic Substances, 1988) ข้อ 5 วรรค 5 ที่กำหนดให้รัฐภาคีต้องแบ่งผลตอบแทนหรือทรัพย์สินที่รัฐภาคีใดได้รับไว้ให้แก่รัฐภาคีประเทศอื่น โดยให้สอดคล้องกับกฎหมายภายใน กระบวนการวิธีการบริหาร หรือ ความตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีของรัฐนั้นๆ และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (UNCAC 2003) ภายใต้ข้อ 57 ภาคีที่ได้รับการร้องขอจะต้องส่งคืนสินทรัพย์ที่รับได้คืน ให้แก่ภาคีผู้ร้องขอในกรณียกยอกเงินหลวงหรือการฟอกเงินที่ยกยอกมาหรือเมื่อภาคีผู้ร้องขอสามารถ แสดงถึงความเป็นเจ้าของสินทรัพย์นั้นอยู่ก่อนแล้ว ถ้าหากไม่สามารถใช้ UNCAC ได้ การส่งคืนหรือ การแบ่งปันสินทรัพย์ที่ยึดได้เป็นไปตามกฎหมายภายในหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศ สนธิสัญญา การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกันหรือข้อตกลงพิเศษอื่นๆ เช่น ข้อตกลงว่าด้วยการ แบ่งปันสินทรัพย์ และในทุกๆ กรณีจะต้องมีการหักสินทรัพย์ที่รับได้ให้แก่ประเทศที่ได้รับการร้องขอ เพื่อ เป็นค่าชดเชย สำหรับค่าใช้จ่ายในการยับยั้ง ดูแลรักษาและการจัดการกับสินทรัพย์ที่ยึดได้และ ค่าใช้จ่ายทางกฎหมายและค่าครองชีพของผู้เรียกร้องสิทธิในสินทรัพย์

เหตุผลในการนำระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ (asset sharing) มาใช้เพราะการยึด และริบทรัพย์สินย่อมมีค่าใช้จ่าย จึงเป็นการสมควรให้ประเทศที่ทำการยึดหรือริบทรัพย์สินมีส่วนหัก ค่าใช้จ่ายและมีส่วนร่วมแบ่งในผลการทำงานก็จะเป็นการส่งเสริมให้รัฐภาคีกระตือรือร้นในการติดตาม ทรัพย์สินคืนได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สินทรัพย์อาจถูกส่งคืนโดยตรงไปให้แก่ผู้เสียหายรวมถึงรัฐต่างประเทศโดยคำสั่งศาล เรียกว่า “การส่งคืนโดยตรง” (direct recovery) ศาลอาจมีคำสั่งให้จ่ายค่าชดเชยหรือค่าเสียหาย ให้แก่รัฐต่างประเทศโดยตรง ในคดีแพ่งที่ฟ้องโดยบุคคล ศาลอาจจะมีคำสั่งให้จ่ายค่าชดเชยหรือค่า ชดใช้โดยตรงให้แก่รัฐต่างประเทศ ในคดีอาญาหรือในคดีริบทรัพย์สินโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาลงโทษ ท้ายที่สุดเมื่อมีการตัดสินใจเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินบางศาลมีอำนาจในการยอมรับการอ้างสิทธิความเป็น เจ้าของในสินทรัพย์โดยชอบธรรมของรัฐต่างประเทศ หากผู้กระทำผิดคดีอาญาล้มละลาย (หรือ บริษัทที่ผู้กระทำผิดใช้ในการกระทำทุจริตมีหนี้สินล้มละลาย) การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี หนี้สินล้มละลายอาจมีส่วนช่วยในกระบวนการติดตามสินทรัพย์คืน

การดำเนินการทางกฎหมายเพื่อติดตามสินทรัพย์คืนมีอยู่หลายวิธีดังต่อไปนี้ วิธีการ ที่มีอยู่ให้ใช้ได้ไม่ว่าภายในประเทศหรือในต่างประเทศขึ้นอยู่กับกฎหมายกฎระเบียบต่างๆในประเทศที่ เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนรวมทั้งอนุสัญญาและสนธิสัญญา ระหว่างประเทศหรือทวิภาคี ต่างๆ²³

²³ Jean-Pierre Brun , Larissa Gray , Clive Scott and Kevin M. Stephenson , Asset Recovery Handbook A Guide for Practitioners, p.9.

1) การดำเนินคดีอาญาและริบทรัพย์ภายในประเทศแล้วจึงดำเนินการส่งคำร้องขอความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกฎหมาย (MLA request) เพื่อให้มีการบังคับตามคำสั่งศาลของตนในรัฐต่างประเทศ

2) ดำเนินการริบทรัพย์โดยไม่ต้องมีคำพิพากษาลงโทษ (NCB confiscation) แล้วจึงดำเนินการส่งคำร้องขอความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกฎหมาย (MLA request) หรือขอความร่วมมือระหว่างประเทศในรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้มีการบังคับตามคำสั่งศาลของตนในรัฐต่างประเทศ

3) การฟ้องคดีแพ่งโดยบุคคลรวมทั้งกระบวนการฟ้องล้มละลาย

4) การดำเนินคดีและริบทรัพย์อาญาทางหรือ การริบทรัพย์โดยไม่ต้องมีคำพิพากษาลงโทษที่ริเริ่มโดยรัฐต่างประเทศ (ต้องมีอำนาจพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับความผิดนั้น และความร่วมมือจากประเทศที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำทุจริต)

5) การริบทรัพย์ทางปกครอง

3. กฎหมาย อนุสัญญา และมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาย

3.1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ายมนุษย์ พ.ศ. 2551

กฎหมายฉบับนี้ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา โดยการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้มีผลเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 โดยเหตุผลสำคัญของการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ คือ

- เพื่อกำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบที่หลากหลายมากขึ้น

- เพื่อขยายความคุ้มครองไปยังผู้ชายที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ายมนุษย์

- เพื่อปรับปรุงกลไกที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการค้ายมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับพันธกรณีที่กำหนดในข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ร่วมลงนาม ได้แก่ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เป็นต้น

- เพื่อปรับปรุงการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้เสียหายให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติม 1 ครั้งโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ายมนุษย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 โดยมีสาระสำคัญ 6 หมวด – 57 มาตรา ประกอบด้วย หลักการทั่วไป และคำนิยาม , หมวด 1 – บททั่วไป – กำหนดองค์ประกอบความผิด , หมวด 2 – คณะกรรมการ

ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ , หมวด 3 – อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ , หมวด 4 – การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ , หมวด 5 – กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และหมวด 6 - บทกำหนดโทษ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้มีการกำหนดความผิดฐานค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาขึ้นมาใหม่ โดยการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์มีปรากฏอยู่ใน มาตรา 6 โดยได้กำหนดลักษณะของความผิดฐานค้ามนุษย์เอาไว้ 2 ประการคือ

“ผู้ใดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวงใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ

(2) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็กผู้นั้นกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์”

จากบทบัญญัติดังกล่าว สามารถแยกองค์ประกอบของความผิดฐานค้ามนุษย์ได้ดังนี้²⁴

องค์ประกอบภายนอก ประกอบด้วย

1. การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง คือ การเป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจาก หรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยว กักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด
2. การกระทำตามข้อ 1. ได้กระทำลงโดยใช้วิธีการต่างๆ อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง คือ ข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิด

องค์ประกอบภายใน ประกอบด้วย

1. มีเจตนาในการกระทำผิด
2. เป็นการกระทำโดยมีเจตนาพิเศษ เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

²⁴ คณะทำงานจัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ , คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ , 2555) , หน้า 4-5.

โดยมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้อธิบายความหมายของการ “แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” ไว้ โดยให้หมายรวมถึง

- การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี
- การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุลามกหรือสื่อลามก เช่น นำตัวมาเพื่อแสดง ภาพยนตร์ลามก
- การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น เช่น บังคับให้เต้นระบำเปลื้องผ้า
- การเอาคนมาเป็นทาส
- การนำคนมาขอราน ในบางประเทศถือว่าการขอรานเป็นการทำงานอย่างหนึ่ง (เป็นการทำงานในความหมายอย่างกว้าง) แต่สำหรับประเทศไทย การขอรานไม่ถือเป็นอาชีพ จึงไม่ถือเป็นการทำงาน ดังนั้น จึงได้บัญญัติแยกออกมาต่างหาก
- การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การกระทำที่จะถือว่าเป็นการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ด้านแรงงาน ต้องเป็นการบังคับใช้แรงงานเท่านั้น ดังนั้น หากเป็นการทำงานโดยไม่ได้ถูกบังคับ ก็ไม่ใช่การค้ามนุษย์ อาจต้องไปพิจารณาว่าเป็นการกระทำที่เข้าข่ายกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานหรือไม่

อย่างไรจึงจะถือว่าเป็นการบังคับใช้แรงงาน ให้พิจารณานิยามของคำว่า “การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ” ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 ซึ่งกล่าวโดยสรุป คือ

- เป็นการข่มขืนใจให้บุคคลอื่นทำงาน โดยการใช้วิธีการบีบบังคับต่างๆ เช่น การขู่ว่าจะทำร้ายหรือทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือผู้อื่น การขู่เชิญด้วยประการใดๆ การใช้กำลังประทุษร้าย หรือการทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ตัวอย่างเช่น คนงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศโดยได้รับค้ำมัดสัญญาว่าจะได้รับค่าตอบแทนสูง แต่เมื่อเดินทางไปถึงกลับพบว่าเงื่อนไขของการทำงานเปลี่ยนไปโดยนอกจากจะได้ค่าจ้างต่ำกว่าที่ตกลงแล้ว ยังถูกนายจ้างยึดหนังสือเดินทางเพื่อไม่ให้หลบหนี และถูกบังคับให้ทำงานวันละหลายชั่วโมง ดังนี้ ถือว่าเข้าข่ายเป็นการค้ามนุษย์ แต่ถ้าข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปว่าเมื่อเดินทางไปถึงแล้วนายจ้างผิดเงื่อนไขเฉพาะการจ่ายค่าจ้าง โดยลูกจ้างเหล่านั้นสามารถที่จะเลือกทำหรือไม่ก็ได้ ดังนี้ อาจไม่เข้าข่ายการค้ามนุษย์

- การบังคับตบตอวัยะเพื่อการค้า หรือ

- การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ได้แก่ การเอารัดเอาเปรียบอย่างไม่เป็นธรรมเช่น การทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องทนทำงานเพื่อชดใช้หนี้ที่ไม่เป็นธรรม หรือที่ตนไม่รู้หรือไม่ได้รับแจ้งล่วงหน้า หรือที่เรียกว่า debt bondage หรือ debt work เป็นต้น

การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบตามมาตรา ๖ ไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ หมายความว่า แม้จะปรากฏว่ามีบุคคลใดยินยอมหรือเต็มใจที่จะถูกพามาเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่กล่าวมาข้างต้น แต่หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าความยินยอมดังกล่าวสืบเนื่องมาจากการถูกผู้ที่พามาใช้วิธีการต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา ๖ (๑) เช่น ฉ้อฉล หลอกลวง ซึ่งหากผู้ที่พามาไม่ใช้วิธีการดังกล่าวบุคคลนั้นก็จะไม่ยินยอม ดังนั้น ต้องถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้วย เช่น ไปชักชวนหญิงสาวจากต่างจังหวัดให้มาค้าประเวณีในกรุงเทพฯ โดยหลอกลวงว่าจะช่วยให้สามารถหาเงินได้ดี แต่เมื่อเดินทางมาถึง กลับนำหญิงสาวดังกล่าวไปกักขังบังคับให้ค้าประเวณีโดยไม่ได้รับเงินเช่นนี้แม้หญิงสาวคนดังกล่าวจะยินยอมมาค้าประเวณีแต่ก็สืบเนื่องมาจากการเพราะการถูกหลอกลวงจากผู้ที่พามา จึงต้องถือว่าหญิงสาวผู้นี้เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ความผิดฐานค้ามนุษย์อาจเป็นการกระทำความผิดเดียวผิดกฎหมายหลายบท ซึ่งผู้กระทำความผิดนอกจากจะต้องรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว หากการกระทำนั้นเข้าองค์ประกอบความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่น เช่น ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี กฎหมายคนเข้าเมือง หรือกฎหมายแรงงาน ผู้กระทำก็ต้องรับผิดตามกฎหมายนั้นๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม ในการลงโทษ กฎหมายกำหนดให้ใช้บทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑

- 1) มีการบัญญัติความผิดฐานค้ามนุษย์ขึ้นใหม่ (มาตรา ๖)
- 2) กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มี “พนักงานเจ้าหน้าที่” โดยมีทั้งบุคคลที่เป็นโดยตำแหน่ง คือ พนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและบุคคลที่ต้องได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีคือ ข้าราชการประเภทใด สังกัดใดก็ได้ ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าข้าราชการพลเรือนสามัญระดับ ๓ และมีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง
- 3) มีการกำหนดโทษและความผิดสำหรับผู้ช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเตรียมเพื่อกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ (มาตรา ๗ และมาตรา ๘)
- 4) กำหนดโทษและความผิดสำหรับความผิดที่กระทำลงโดยการสมคบกัน ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปรวมทั้งความผิดที่กระทำลงโดยการร่วมกันกระทำความผิดตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไปหรือโดยสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม (มาตรา ๙ และมาตรา ๑๐)
- 5) ความผิดฐานค้ามนุษย์แม้กระทำลงนอกราชอาณาจักร ก็สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักรได้ ทั้งนี้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑ ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นหลักการลงโทษอำนาจสากล เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๗

6) กฎหมายกำหนดโทษหนักขึ้นกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่ เช่น เป็นเจ้าพนักงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการ เป็นต้น (มาตรา 13 และ มาตรา 14)

7) ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจออก ประกาศกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในสถานประกอบกิจการ โรงงาน และ ยานพาหนะ และประกาศกำหนดให้สถานประกอบกิจการ โรงงาน และยานพาหนะใด ๆ ต้องอยู่ ภายใต้บังคับของมาตรการดังกล่าว (มาตรา 16/1)

8) ให้อำนาจคณะกรรมการตามมาตรา 25 วรรคสองพิจารณาสั่งปิด สถานประกอบกิจการหรือโรงงานชั่วคราว การพักใช้ใบอนุญาตประกอบการสำหรับการประกอบ ธุรกิจหรือโรงงาน การห้ามใช้ยานพาหนะเป็นการชั่วคราวหรือการดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อ ป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีก ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบว่าการฝ่าฝืนหรือไม่ ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์หรือพบการกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัตินี้ในสถานประกอบกิจการ โรงงาน หรือยานพาหนะตามมาตรา 16/1 (มาตรา 16/2)

9) กฎหมายได้กำหนดให้ความผิดฐานค้ามนุษย์เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน (มาตรา 14)

10) ให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายและการกำกับดูแลการ ดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างจริงจังมากขึ้น โดยการกำหนดให้มี คณะกรรมการ 2 ระดับ คือ ระดับนโยบายโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และระดับประสานงาน และกำกับดูแลซึ่งกฎหมายกำหนดให้นายกรัฐมนตรีมอบหมายรองนายกรัฐมนตรีท่านใดท่านหนึ่งมา ทำหน้าที่เป็นประธาน (หมวด 2)

11) เสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยการกำหนดมาตรการต่างๆหลายประการที่ช่วยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำงานได้สะดวกยิ่งขึ้น ที่สำคัญคือ อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 27

อนึ่ง มาตรา 27 (4) เป็นหลักการเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วย การค้นและการออกหมายค้น เพียงแต่มาตรา 27 (4) ได้นำ ข้อยกเว้นมาเขียนไว้ หลักคือ จะค้นเคหสถานหรือ สถานที่ใดๆ โดยไม่มีหมายค้นไม่ได้ เว้นแต่จะเข้า ข้อยกเว้นตามที่มาตรา 27 (4) บัญญัติไว้ นั่นคือ

- เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีพยานหลักฐานในการค้ามนุษย์อยู่ใน สถานที่นั้น หรือเพื่อพบและช่วยบุคคล ที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ กับทั้งต้อง ประกอบด้วยว่า

- หากเน้นซ้ำกว่าจะได้หมายค้นมา พยานหลักฐานนั้นอาจถูก โยกย้าย ซ่อนเร้น หรือทำลาย หรือบุคคล นั้นอาจถูกประทุษร้าย โยกย้าย ซ่อนเร้น

นอกจากนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการคัดต้องเป็นบุคคลตามที่มาตรา 27 วรรคสองกำหนดไว้ด้วย ในบางพื้นที่หัวหน้าสถานีตำรวจอาจเป็นเพียงระดับสารวัตรซึ่งแม้จะถือว่าเป็นตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ก็ไม่สามารถเป็นหัวหน้าในการเข้าค้นในเวลากลางคืนตามมาตรา 27 วรรคสองได้

หลังทำการค้นแล้ว โดยปกติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้รายงานให้ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป 1 ระดับทราบ แต่ตามกฎหมายฉบับนี้ นอกจากรายงานผู้บังคับบัญชาแล้วยังต้องสำเนาผลการตรวจค้นให้ผู้ครอบครองเคหสถานนั้นด้วย ประการสำคัญหัวหน้าในการคัดต้องส่งสำเนารายงานเหตุผล ผลการตรวจค้น บัญชีพยานหลักฐานหรือบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายและบัญชีทรัพย์สินที่ยึดอายัดไว้ไปให้ศาลจังหวัด ที่มีอำนาจเหนือเขตท้องที่ที่ทำการค้นหรือศาลอาญภายใน 48 ชั่วโมงหลังการค้นสิ้นสุดลงอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อเก็บไว้เป็นพยานหลักฐานหากมีการฟ้องร้องกันในภายหลัง²⁵

12) กฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองชั่วคราวบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

วัตถุประสงค์สำคัญของมาตรานี้ก็เพื่อให้ความคุ้มครองบุคคลที่อาจตกเป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้เสียหายของ การค้ามนุษย์ มีหลายกรณีที่บุคคลดังกล่าวไม่รู้ตัวว่าตัวเองกำลังจะตกเป็นผู้เสียหาย ดังนั้นการดำเนินการตาม มาตรานี้จึงไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ควร จะพยายามอธิบายให้บุคคลดังกล่าวเข้าใจสถานการณ์และให้ความร่วมมือ ทั้งนี้เนื่องจากความร่วมมือจากเหยื่อ/ ผู้เสียหายถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสืบสวนสอบสวนเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

ในมาตรา 29 วรรคแรกตอนท้ายได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องรายงานการคุ้มครองชั่วคราว ให้ผู้บังคับบัญชาของตนทราบโดยไม่ชักช้าขึ้น เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการให้รายงานก็เพื่อให้ผู้บังคับบัญชา ได้รับรู้รับทราบ จึงมิได้หมายความว่าต้องรายงานภายใน 24 ชั่วโมง หากแต่หมายถึงให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการรายงานอาจส่งเป็นรายงานสั้นทางโทรสารก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระเบียบภายในของแต่ละหน่วยงาน ที่จะกำหนดตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ด้วย

สำหรับกรณีที่มีความจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองชั่วคราวเกินกว่า 24 ชั่วโมง พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องยื่น คำร้องเพื่อขอขยายระยะเวลาการให้ความคุ้มครองต่อศาล ซึ่งหากศาลไต่สวนแล้วเห็นว่า มีเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคล ดังกล่าวเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และการให้ความคุ้มครองชั่วคราวต่อไปจะเป็นประโยชน์ต่อการแสวงหา ข้อเท็จจริงหรือเป็นการคุ้มครองป้องกันภัยให้แก่บุคคลนั้น ศาลก็จะอนุญาตโดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขใดๆ ก็ได้ แต่ทั้งนี้ศาลจะอนุญาตได้ไม่เกิน 7 วัน²⁶

²⁵ เรื่องเดียวกัน , หน้า 9.

²⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 9 -10.

13) กฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการได้มาซึ่งข้อมูล เอกสารหรือข่าวสารที่ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ในทุกรูปแบบ แต่ทั้งนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับอนุมัติจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อน ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการในการได้มาซึ่งข้อมูล ข่าวสารหรือเอกสารเป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดเงื่อนไขในการร้องขอไว้ 3 ประการดังที่ปรากฏในมาตรา 30 วรรคสอง ซึ่งเงื่อนไขทั้งสามประการจะต้องครบ หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ถือว่าอยู่ในเงื่อนไขที่จะร้องขอต่อ ศาลได้และคำว่า “ได้มา” น่าจะรวมถึง “การเข้าถึง” ข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เก็บรักษาไว้ใน คอมพิวเตอร์ด้วย²⁷

14) กฎหมายกำหนดให้สามารถทำการสืบพยานไว้ล่วงหน้าได้ (มาตรา 31) ซึ่งเหตุผลของการขอสืบพยานล่วงหน้าตามกฎหมายฉบับนี้จะกว้างกว่าที่บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ

15) มีการขยายการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้า มนุษย์ไว้อย่างกว้างขวางที่สำคัญได้แก่ การให้ความช่วยเหลือในระหว่างการฟื้นฟูสภาพร่างกายและ จิตใจ (มาตรา 33) สิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (มาตรา 34, 35) สิทธิที่จะได้รับการ คุ้มครองความปลอดภัย (มาตรา 36) ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะดำเนินการให้มีการผ่อนผันให้ ผู้เสียหายอยู่ในราชอาณาจักรและทำงานเป็นการชั่วคราว (มาตรา 37) กำหนดห้ามพนักงานสอบสวน ดำเนินคดีกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในความผิดบางฐาน (มาตรา 41)

16) มีการกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (มาตรา 54) กำหนดความผิดสำหรับผู้ขัดขวางการได้มาซึ่งข้อมูลตามมาตรา 30 รวมทั้งเปิดเผยข้อมูล เช่นว่ากับ ผู้ที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 55) กำหนดความผิดสำหรับผู้เผยแพร่ภาพ เสียง ข้อความ หรือทำ ด้วยประการใดๆ อันอาจทำให้รู้ว่าคุณคดีเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (มาตรา 56)

3.2 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 มีเหตุผลในการตราคือ โดยที่ การค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน เป็นอันตรายต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคม และการพัฒนายั่งยืนของประเทศไทย หากไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อ เสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงของรัฐแล้ว ยังส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งใน ระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศอีกด้วย ดังนั้น เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคดีความที่เกี่ยวข้องทั้งหลายได้รับการพิจารณาพิพากษาอย่าง รวดเร็วและเป็นธรรม สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ขึ้น โดยเนื้อหาของ

²⁷ เรื่องเดียวกัน , หน้า 10.

พระราชบัญญัติฯ มีจำนวน 48 มาตรา แบ่งออกเป็น หมวด 1 บททั่วไป (มาตรา 8 – มาตรา 22) หมวด 2 วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น (มาตรา 23 – มาตรา 36) หมวด 3 อุทธรณ์ (มาตรา 37 – มาตรา 42) หมวด 4 ฎีกา (มาตรา 43 – มาตรา 47) และบทเฉพาะกาล (มาตรา 48)

จากการที่นายกรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาข้อขัดข้อง ด้านกระบวนการยุติธรรมในคดีคำมนุษย์ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำร่างกฎหมายและให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อแก้ไข ปัญหาการคำมนุษย์ คณะกรรมการเฉพาะกิจฯ ได้ส่งมอบข้อเสนอแนะและร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา คดีคำมนุษย์ พ.ศ. ... ให้แก่นายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2558 เพื่อใช้ในการดำเนินคดีคำ มนุษย์ โดยมีกระบวนการลดภาระความรับผิดชอบของผู้เสียหายให้มีการสืบพยานผ่านวิดีโอทางไกล เพิ่มมาตรการคุ้มครองพยาน และให้การคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายมากขึ้น ที่สำคัญได้ กำหนดความเข้มงวดในการปล่อยชั่วคราว เพื่อลดปัญหาการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยจากการ ปล่อยชั่วคราว ทั้งนี้ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการคำมนุษย์ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคดีความที่เกี่ยวข้องทั้งหลายได้รับการพิจารณาพิพากษาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคำมนุษย์ฯ ได้กำหนดนิยามคดีคำมนุษย์ให้ หมายความว่า คดีที่มีข้อหาความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การคำมนุษย์ ไม่ว่าจะมีส่วนข้อหาความผิดอื่นรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ซึ่งไม่รวมถึงคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอาญาคดี พิหาริตและประพฤติมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลอาญาคดีพิหาริตและประพฤติมิชอบ และ คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและ วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว²⁸ ในกรณีมีปัญหาว่าคดีใดเป็นคดีคำมนุษย์หรือไม่ ให้ประธาน ศาลอุทธรณ์เป็นผู้วินิจฉัยคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด จากนิยามดังกล่าวทำให้ สามารถสรุปความหมายของคดีคำมนุษย์ได้เป็นสองลักษณะ คือ

1. คดีที่มีข้อหาความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการคำ มนุษย์โดยตรง ตามที่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการคำมนุษย์ พ.ศ.2551
2. คดีที่มีข้อหาความผิดอื่นที่มีเนื้อหาข้อเท็จจริงในคดีที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับ การกระทำที่มีข้อหาความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการคำมนุษย์²⁹

ในวิธีการพิจารณาคดีคำมนุษย์ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคำ มนุษย์ฯ ได้มีการกำหนดวิธีการที่พิเศษและแตกต่างจากวิธีพิจารณาตามกฎหมายอื่น กล่าวคือ

²⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคำมนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 3

²⁹ เชษฐ รัชดาพรณาธิกุล และกฤษฎา แสงเจริญทรัพย์, “สาระสำคัญและข้อสังเกตบางประการ ตาม พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคำมนุษย์ พ.ศ.2559,” วารสารกระบวนการยุติธรรม ปีที่ 9 เล่มที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2559, หน้า 20.

1. การนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ กฎหมายได้กำหนดให้ใช้วิธีพิจารณาในระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ ซึ่งแตกต่างไปจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอื่นในศาลยุติธรรมของประเทศไทยซึ่งใช้ระบบกล่าวหา และกำหนดให้ศาลต้องดำเนินคดีให้เป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ และข้อบังคับของประธานศาลฎีกา รวมถึงการนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตาม พระราชบัญญัตินี้³⁰

2. การสืบพยาน ในวิธีการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ได้กำหนดวิธีการในการสืบพยานไว้ดังต่อไปนี้

2.1 ในการสืบพยานก่อนฟ้องคดีการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาคดีหากมีเหตุ จำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวเบิกความที่ศาลอื่น หรือสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นซึ่งอยู่ในประเทศหรือต่างประเทศ โดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ โดยการเบิกความดังกล่าวให้ถือเสมือนว่าพยานได้เบิกความในห้องพิจารณาของศาล³¹

2.2 ให้ศาลดำเนินการพิจารณาและสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาเว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้³²

2.3 คู่ความทั้งสองฝ่ายอาจอ้างตนเอง บุคคล หรือหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร อีกทั้งมีสิทธิในการขอตรวจพยานหลักฐาน ตลอดจนมีสิทธิคัดสำเนาพยานหลักฐาน ของตนเองหรือของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามที่ได้มีการสืบพยานหลักฐานนั้นแล้วได้ นอกจากนี้ ในกรณีจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของบุคคล กฎหมายกำหนดให้สามารถปกปิดชื่อและที่อยู่ของบุคคลหรือข้อมูลอย่างอื่น ที่สามารถระบุตัวบุคคลได้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา³³

2.4 ในการสืบพยานบุคคล ซึ่งไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือจะเป็นพยานที่ศาลเรียกมาเองก็ตาม กฎหมายกำหนดให้ศาลเป็นผู้มีหน้าที่ในการแจ้งให้พยานทราบถึงประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการสืบพยาน จากนั้นจึงให้พยานเบิกความในข้อนั้นๆ ด้วยตนเองหรือจากการตอบคำถามของศาล นอกจากนี้ ยังให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการถามพยานที่เกี่ยวข้องกับ

³⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 8

³¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 9

³² พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 30

³³ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 27

ข้อเท็จจริงใดที่เกี่ยวข้องกับคดีแม้ว่าจะไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นอ้างเลยก็ตาม จากนั้นจึงอนุญาตให้คู่ความถกเถียงเพิ่มเติม โดยการถกเถียงของคู่ความดังกล่าว กฎหมายอนุญาตว่าจะใช้คำถามนำก็ได้ และภายหลังจากที่คู่ความถกเถียงตามที่กล่าวแล้ว ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดถกเถียงอีก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล³⁴

2.5 การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย อย่างไรก็ตาม เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่จำเลยไม่อาจมาฟังการพิจารณาและการสืบพยานได้เนื่องจากความเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน หรือในกรณีที่จำเลยเป็นนิติบุคคลและศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้ หรือในกรณีที่จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้วแต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้ หรือในระหว่างพิจารณาหรือสืบพยาน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณาหรือจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล³⁵

2.6 เมื่อมีการสืบพยานหลักฐานเสร็จสิ้น กฎหมายอนุญาตให้คู่ความมีสิทธิแถลงปิดคดีของตนด้วยวาจา หรือเป็นหนังสือภายในเวลาที่ศาลกำหนด³⁶

3. การปล่อยตัวชั่วคราว กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ดังนี้

3.1 ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำข้อมูลประวัติ ผลกระทบหรือความเสียหายที่เกิดต่อร่างกายหรือจิตใจ และข้อวิตกกังวลหรือข้อคิดเห็นอย่างอื่นของผู้เสียหาย ตลอดจนพฤติการณ์อื่นใดที่เกี่ยวข้องซึ่งศาลเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราว หรือการพิจารณาพิพากษาคดี³⁷

3.2 นอกจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การวินิจฉัย คำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้พิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดว่ามีลักษณะเป็นเครือข่ายหรือเป็นองค์กรอาชญากรรม หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเป็นผู้มีอิทธิพลหรือมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือไม่ประกอบด้วย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายและภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่พยานหลักฐานเป็นสำคัญ³⁸

3.3 ในการสั่งปล่อยชั่วคราว จะต้องกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการหลบหนีและภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นอย่างเพียงพอ และในกรณีที่เป็นการสั่งให้

³⁴ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2559 มาตรา 31

³⁵ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2559 มาตรา 33

³⁶ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2559 มาตรา 35

³⁷ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2559 มาตรา 10

³⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2559 มาตรา 11

ใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเจ้าพนักงานหรือบุคคลซึ่งจะต้องรับผิดชอบดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งได้ด้วย³⁹

3.4 ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีไปในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งความผิดดังกล่าวไม่ระงับไปเพราะเหตุที่คดีของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น มีการสั่งไม่ฟ้อง ยกฟ้อง จำหน่ายคดี หรือถอนฟ้อง⁴⁰

4. ค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายเชิงลงโทษ พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการกำหนดในเรื่องของค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยนอกจากผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษในทางอาญาแล้ว กฎหมายยังได้ให้อำนาจศาลสามารถกำหนดให้จำเลยต้องชดเชยค่าเสียหายในทางแพ่งให้แก่ผู้เสียหายในอัตราที่สูงกว่าค่าเสียหายโดยปกติ อันถือว่าเป็นอีกมาตรการหนึ่งในการลงโทษจำเลยในทางแพ่ง ซึ่งนับได้ว่าเป็นแนวทางใหม่ในการนำเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้บังคับกับการชดเชยค่าสินไหม ทดแทน นอกจากที่เคยมีบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

4.1 การเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับฟ้องคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระหว่าง การพิจารณาของศาลชั้นต้นก็ได้ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก่อนที่ศาลจะมีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดี และถึงแม้จะไม่มีคำขอให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน หากศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลย ศาลจะสั่งในคำพิพากษาคดีอาญาให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ คำสั่งดังกล่าวไม่กระทบถึงสิทธิของผู้เสียหายในอันที่จะฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งเพื่อเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนในส่วนที่ยังขาดอยู่⁴¹

4.2 นอกจากการให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนตามข้อ 4.1 แล้ว ถ้าปรากฏว่าในการกระทำความผิดมีการกระทำความทารุณกรรม หน่วงเหนี่ยวกักขัง ทำร้ายร่างกาย หรือกดขี่ข่มเหงโดยขาดมนุษยธรรมอย่างร้ายแรงต่อผู้เสียหาย เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นได้ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความรุนแรงของความเสียหายที่เกิดขึ้น ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับ

³⁹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 12

⁴⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 22

⁴¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 13

ฐานะทางการเงินของจำเลย ตลอดจนประวัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ของจำเลย ประกอบด้วย⁴²

4.3 ในส่วนของคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญา และในกรณีที่ต้องมีการบังคับคดีให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ในการนี้ให้กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษา โดยในการดำเนินการกระบวนการพิจารณาเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนการบังคับคดีในกรณีนี้ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวง⁴³

5. การพิจารณาคดีนอกเขตศาล กฎหมายได้กำหนดให้ศาลอาญามีอำนาจใช้ดุลพินิจในการรับวินิจฉัยคดีที่อยู่นอกเขตศาลได้ โดยในกรณีที่ศาลอาญาสั่งรับคดีค้ามนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นนอกเขตศาลไว้พิจารณาพิพากษาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม หรือได้รับโอนคดีค้ามนุษย์จากศาลอื่นภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ศาลอาญามีอำนาจดำเนินการกระบวนการพิจารณาใดๆ นอกเขตศาลได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ ศาลอาญาอาจกำหนดให้ทำการไต่สวนมูลฟ้องหรือนั่งพิจารณา และพิพากษาคดีที่ศาลชั้นต้นอื่นโดยใช้เจ้าหน้าที่ธุรการของศาลนั้นหรือของศาลอาญาเองทำหน้าที่ช่วยเหลือในทางธุรการก็ได้⁴⁴

6. การขยายหรือการย่นระยะเวลา และการหยุดนับอายุความ กฎหมายฉบับนี้ได้อนุญาตให้มี การขยายหรือย่นระยะเวลา รวมถึงการหยุดนับอายุความที่แยกออกมาต่างหากจากหลักเกณฑ์การขยาย หรือการย่นระยะเวลาและการหยุดนับอายุความตามกฎหมายวิธีพิจารณาความทั่วไป โดยมีสาระสำคัญดังนี้

6.1 ระยะเวลาที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่บทบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัตินี้ให้นำมาใช้บังคับ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาหรือตามที่ศาลกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความมีคำขอ ศาลอาจย่นหรือขยายได้ตามความจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม⁴⁵

6.2 ในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล มิให้นำระยะเวลาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปใน

⁴² พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 14

⁴³ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 15

⁴⁴ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 16

⁴⁵ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 18

ระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ⁴⁶

7. เหตุบรรเทาโทษ ในคดีคำมนุษย์ ถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดผู้ใดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ายมนุษย์ต่อพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้⁴⁷ ทั้งนี้ เนื่องจากการกระทำความผิดฐานค้ายมนุษย์เป็นการกระทำความผิดที่มีความซับซ้อน รวมถึงรูปแบบของการกระทำความผิดที่มี ลักษณะขององค์กรอาชญากรรม ดังนั้น จึงมีความยุ่งยากต่อเจ้าหน้าที่รัฐในการแสวงหาหลักฐานที่แน่นหนาเพียงพอที่จะเอาผิดต่อตัวผู้กระทำความผิด การกำหนดเหตุบรรเทาโทษให้แก่ผู้ให้เบาะแส ย่อมจะเป็นการจูงใจผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูล เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกและนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการหลักได้

8. การอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังจำเลย ในกรณีที่ศาลนัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่จำเลยไม่อยู่หรือไม่มาฟังคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้ศาลเลื่อนการอ่านไปและออกหมายจับจำเลยมาฟังคำพิพากษาหรือคำสั่ง เมื่อได้ออกหมายจับแล้วไม่ได้ตัวจำเลยมาศาลภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันออกหมายจับ ให้ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังจำเลยได้ และให้ถือว่าจำเลยได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว⁴⁸

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีคำมนุษย์ที่เป็นพิเศษแยกออกจากการพิจารณาคดีแพ่งหรือคดีอาญาทั่วไป ทั้งการพิจารณาทั้งในศาลชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ และฎีกา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของการกระทำความผิดของคดีคำมนุษย์ที่มีความซับซ้อน และสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีได้อย่างรวดเร็วเป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคำมนุษย์ พ.ศ. 2559 ซึ่งออกตามความในมาตรา 7 วรรคสอง มาตรา 9 วรรคสอง มาตรา 27 วรรคสอง มาตรา 45 วรรคสอง (8) และมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคำมนุษย์ พ.ศ. 2559 มีสาระสำคัญในหมวด 1 ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ต้องมีการปกปิด (ข้อ 6 - ข้อ 7) หมวด 2 ว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ (ข้อ 8 - ข้อ 10) หมวด 3 ว่าด้วยฎีกา (ข้อ 11 - ข้อ 22)

⁴⁶ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคำมนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 21

⁴⁷ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคำมนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 20

⁴⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคำมนุษย์ พ.ศ.2559 มาตรา 36

3.3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีหลักการและเหตุผลในการตรา เนื่องจากมีผู้ประกอบการซึ่งกระทำความผิดกฎหมายบางประเภท ได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่างๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายเหล่านั้น และโดยที่กฎหมายที่มีอยู่ในก่อนที่จะมีการออกกฎหมายฉบับนี้ไม่สามารถนำมาใช้เพื่อปราบปรามการฟอกเงินหรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินนั้นได้เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว จึงจำเป็นที่จะต้องมีการมีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดมาตรการต่างๆ ให้สามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กฎหมายฟอกเงินของประเทศไทยมีที่มาจากการเล็งเห็นปัญหาการฟอกเงินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยกำลังประสบอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรมยาเสพติด ดังนั้นองค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดให้มีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (Vienna Convention) ขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า "อนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988 " โดยอนุสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายไว้หลายประการเพื่อให้ประเทศที่เป็นสมาชิกนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขหรือบัญญัติกฎหมายภายในให้มีความสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับอนุสัญญาดังกล่าวโดยในส่วนของมาตรการฟอกเงินได้กำหนดให้ทุกประเทศต้องตรากฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยเฉพาะ เนื้อหาหลักของกฎหมาย ได้แก่ การกำหนดฐานความผิดและบทลงโทษที่รุนแรงต่อการกระทำความผิดฟอกเงิน และกำหนดความผิดมูลฐานอันเป็นความผิดพื้นฐานที่จะนำมาซึ่งการดำเนินคดีความผิดฐานฟอกเงิน นอกจากกำหนดฐานความผิดและบทลงโทษการฟอกเงินและความผิดมูลฐานแล้ว การกำหนดวิธีการด้านการสืบสวนสอบสวนโดยใช้เทคโนโลยีและอำนาจการตรวจค้นที่มีมากกว่าการสืบสวนสอบสวนความผิดอาญาทั่วไป ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกำหนดให้ประเทศต่างๆ ต้องจัดตั้งหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยเฉพาะในด้านการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน และจัดตั้งหน่วยข่าวกรองทางการเงิน หรือ Financial Intelligence Unit : FIU ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ข้อมูลการทำธุรกรรมที่บรรดาสถาบันการเงิน หรือหน่วยธุรกิจต่างๆ รายงานเข้ามาว่ามีความเสี่ยงในการเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินมากน้อยเพียงใด และหากพบธุรกรรมที่ต้องสงสัยว่าอาจเกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน จึงส่งรายงานดังกล่าวไปยังฝ่ายบุคลากรเพื่อสืบสวนสอบสวนต่อไป หัวใจหลักของ FIU ก็คือ ระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพในการรับข้อมูล เรียบเรียงและประมวลผลข้อมูล

ธุรกรรมนับแสนนับล้านข้อมูล และวิเคราะห์เบื้องต้นถึงความผิดปกติของการทำธุรกรรมของบุคคล รวมทั้งการกำหนดการควบคุมการรายงานธุรกรรมของสถาบันการเงินและองค์การภาคธุรกิจเอกชนอื่นที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการฟอกเงิน

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988 โดยที่ประเทศไทยได้มีกฎหมายรองรับมาตรการต่างๆตามทีอนุสัญญาได้กำหนดไว้เป็นหลักเกณฑ์ให้แก่ประเทศที่ประสงค์จะเข้าเป็นภาคีสมาชิกรวมทั้งได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้นคือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 นับตั้งแต่วันที่กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง คือพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558

ปัจจุบันประเทศไทยมีการกำหนดความผิดมูลฐานไว้ทั้งสิ้น 25 ความผิดมูลฐานกล่าวคือ (1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (2) ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงค้าเด็ก (3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน (4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สินหรือกระทำความผิดโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงินหรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม (6) ความผิดเกี่ยวกับกรรโชก รีดเอาทรัพย์สินโดยอ้างอำนาจอั้งยี่ ช้องโจร (7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีภาษีศุลกากร (8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย (9) ความผิดเกี่ยวกับการพนัน (10) ความผิดเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกอั้งยี่หรือการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม (11) ความผิดเกี่ยวกับการรับของโจร (12) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมหรือการแปลงเงินตรา (13) ความผิดเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (14) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารสิทธิ (15) ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม (16) ความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัส (17) ความผิดเกี่ยวกับการหนวงหนีหรือกักขัง (18) ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ กรรโชก รีดเอาทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกงหรือยกยอกอันมีลักษณะเป็นปกติธุระ (19) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นโจรสลัด (20) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ (21) ความผิดเกี่ยวกับอาวุธหรือเครื่องมืออุปกรณ์ของอาวุธที่ใช้หรืออาจนำไปใช้ในการสงคราม (22) ความผิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (23) ความผิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (24) ความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และ (25) ความผิดเกี่ยวกับภาษีอากรตามประมวล

รัชฎากร โดยให้ความผิดมูลฐานดังกล่าว ให้หมายรวมถึงการกระทำความผิดอาญานอก
ราชอาณาจักรซึ่งหากการกระทำความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรจะเป็นความผิดมูลฐานด้วย
บรรดาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทั้ง 25 ความผิดมูลฐานย่อมจะต้องถูกดำเนินการตาม
กฎหมายฟอกเงินทั้งสิ้น

โดยหนึ่งในความผิดมูลฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ ความผิดตามมาตรา 14 แห่ง
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ที่กำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตาม
(2) ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

สำหรับในส่วนเนื้อหาของบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้มีทั้งสิ้น 66 มาตรา โดย
แบ่งเนื้อหาออกเป็น 9 ส่วน ดังนี้

- (1) บทนำของพระราชบัญญัติ (มาตรา 1 - มาตรา 4)
- (2) หมวด 1 บททั่วไป (มาตรา 5 - มาตรา 12)
- (3) หมวด 2 การรายงานและการแสดงตน(มาตรา 13 - มาตรา 23)
- (4) หมวด 3 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (มาตรา 24 -
มาตรา 31)
- (5) หมวด 4 คณะกรรมการธุรกรรม (มาตรา 32 - มาตรา 39/2)
- (6) หมวด 5 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน(มาตรา 40 -
มาตรา 47)
- (7) หมวด 6 การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน(มาตรา 48 - มาตรา 59)
- (8) หมวด 7 กองทุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน(มาตรา 59/1
- มาตรา 59/7)
- (9) หมวด 8 บทกำหนดโทษ (มาตรา 60 - มาตรา 66)

3.4 พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัตินี้ตราขึ้นเนื่องจากการประกอบอาชญากรรมมีการกระทำร่วมกันเป็น
เครือข่ายในดินแดนของหลายประเทศ และกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของแต่ละประเทศโดย
ลำพังไม่อาจป้องกันและปราบปรามได้อย่างเด็ดขาด การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว
จำต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ สมควรกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือและรับความ
ช่วยเหลือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา และโดยที่ปัจจุบันบทบัญญัติบางประการในกฎหมายว่า
ด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญายังไม่สอดคล้องกับการให้ความร่วมมือระหว่าง
ประเทศในเรื่องทางอาญา จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทาง

อาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องทางอาญาในหลายส่วน เช่น กรณีกำหนดให้ผู้ประสานงานกลางมีอำนาจส่งคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้แก่เจ้าพนักงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำร้องขอนั้นด้วย ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความคล่องตัวยิ่งขึ้น และการกำหนดให้ผู้ประสานงานกลางอาจจะส่งข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินใดไปให้ต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวน สอบสวน การฟ้องคดี หรือการพิจารณาคดีแม้ประเทศนั้นยังมิได้ร้องขอความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการต่อต้านการกระทำความผิดสากล โดยเฉพาะการกระทำความผิดฐานทุจริตและอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 มีเหตุผลในการประกาศใช้คือ โดยที่อัยการสูงสุดในฐานะผู้ประสานงานกลางตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาเป็นผู้มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่สำคัญตามกฎหมายดังกล่าว สมควรกำหนดเพิ่มให้อัยการสูงสุดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน และบทบัญญัติบางประการในกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญายังไม่สอดคล้องกับการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาในปัจจุบัน กล่าวคือ ผู้ประสานงานกลางไม่สามารถส่งคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศไปให้เจ้าพนักงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่นเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำร้องขอได้และผู้ประสานงานกลางไม่มีอำนาจส่งข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินใดไปให้ต่างประเทศเพื่อประโยชน์ในการสืบสวน สอบสวน การฟ้องคดี หรือการพิจารณาคดีในศาล หากประเทศนั้นยังมิได้ร้องขอ อันทำให้การให้ความร่วมมือเป็นไปอย่างจำกัด กระบวนการค้นหรือยึดทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานและเพื่อประโยชน์ขั้นสูงสุดในการริบทรัพย์สินที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถป้องกันการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้ นอกจากนี้การบัญญัติให้มีการเจรจาตกลงเพื่อให้มีการรับรองว่าจะไม่มีการประหารชีวิตถือเป็นกลไกในการร้องขอความช่วยเหลือในความผิดอันเป็นมูลเหตุแห่งการร้องขอความช่วยเหลือนั้นต้องระวางโทษถึงประหารชีวิตตามกฎหมายไทย แต่ไม่ถึงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายของประเทศผู้รับคำร้องขอ อีกทั้งการโอนบุคคลซึ่งถูกคุมขังยังไม่ครอบคลุมถึงการโอนบุคคลซึ่งถูกคุมขัง เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินคดีในชั้นเจ้าพนักงาน การริบหรือยึดทรัพย์สินยังไม่ครอบคลุมถึงการบังคับชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลต่างประเทศ จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวเพื่อให้การให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 มีเนื้อหาที่แก้ไขเพิ่มเติมสรุปสาระสำคัญดังนี้⁴⁹

1. กำหนดให้อัยการสูงสุดร่วมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ทั้งนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของอัยการสูงสุด (มาตรา 5)

2. กำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการตามคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ โดยกรณีคำร้องขอให้สอบปากคำพยานหรือจัดหาให้ซึ่งเอกสารหรือทรัพย์สินอันเป็นพยานหลักฐานซึ่งเป็นการดำเนินการนอกศาล คำร้องขอให้จัดส่งเอกสาร คำร้องขอให้ค้น คำร้องขอให้สืบหาบุคคล และคำร้องขอให้อายัดหรือยึดเอกสารหรือทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน ให้ผู้ประสานงานกลางส่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรืออธิบดี กรมสอบสวนคดีพิเศษเพื่อดำเนินการต่อไป ส่วนคำร้องขอให้เริ่มกระบวนการคดีทางอาญา ให้ผู้ประสานงานกลางส่งพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป นอกจากนี้ได้กำหนดให้ผู้ประสานงานกลางมีอำนาจส่งคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้แก่เจ้าพนักงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำร้องขอนั้นด้วย (มาตรา 12)

3. กำหนดให้ผู้ประสานงานกลางอาจจะส่งข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินใดไปให้ต่างประเทศเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน การฟ้องคดี หรือการพิจารณาคดีแม้ประเทศนั้นยังมิได้ร้องขอความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ หากผู้ประสานงานกลางเห็นว่าการส่งข้อมูลดังกล่าวเป็นกรณีที่น่าเป็นห่วงและมีเหตุผลอันสมควร ทั้งนี้การส่งข้อมูลดังกล่าวต้องไม่กระทบกระเทือนต่อการสืบสวนสอบสวน การฟ้องคดี หรือการพิจารณาคดีในประเทศไทย (มาตรา 14/1)

4. กำหนดให้ศาลส่งบันทึกคำเบิกความของพยาน รวมทั้งพยานหลักฐานอื่นในสำนวนไปยังพนักงานอัยการผู้ยื่นคำร้องเพื่อส่งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการต่อไป โดยพนักงานอัยการไม่ต้องยื่นคำร้องขอรับบันทึกคำเบิกความของพยาน รวมทั้งพยานหลักฐานอื่นต่อศาลอีก (มาตรา 17 วรรคสาม)

5. แก้ไขเพิ่มเติมส่วนที่ 5 ในกรณีที่ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้ค้น อายัด ยึด และส่งมอบสิ่งของเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน ถ้ามีเหตุที่จะออกหมายค้น หรือคำสั่งอายัดหรือยึดสิ่งของได้ตามกฎหมาย ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการขอให้ศาลออกหมายค้น หรือคำสั่งอายัดหรือยึดสิ่งของนั้นได้ (มาตรา 23)

ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับกับการออกหมายค้น หรือคำสั่งอายัดหรือยึด และการค้น อายัด หรือยึดตามความในส่วนนี้ด้วยโดย

⁴⁹ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ , สรุปสาระสำคัญของแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา. พ.ศ. ... , <http://www.senate.go.th/document/manual/499.pdf>.

อนุโลมและให้ดำเนินการได้แม้ว่าการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้มีการค้น อาัยด หรือยึดจะมีได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักรก็ตาม (มาตรา 24)

เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจซึ่งทำการค้น และอายัดหรือยึดสิ่งของตามคำร้องขอความช่วยเหลือจะต้องทำหนังสือรับรองการเก็บรักษาอุปพรรณ ลักษณะและความบริบูรณ์แห่งสภาพของสิ่งของนั้น และส่งมอบสิ่งของที่ค้น และอายัดหรือยึดได้พร้อมหนังสือรับรองนั้นให้แก่ผู้ประสานงานกลางเพื่อดำเนินการต่อไป (มาตรา 25)

6. กำหนดให้การโอนบุคคลที่ถูกคุมขังให้ครอบคลุมถึงการโอนบุคคลที่ถูกคุมขังเพื่อช่วยเหลือในการดำเนินคดีทั้งในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาล (มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 28)

7. เพิ่มมาตรการให้ความช่วยเหลือ ในกรณีที่ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้บุคคลซึ่งถูกควบคุมโดยประเทศผู้ร้องขอหรือประเทศที่สามเดินทางผ่านประเทศไทย เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานหรือชั้นศาลในประเทศผู้ร้องขอ โดยหากผู้ประสานงานกลางเห็นว่าเป็นกรณีที่อาจให้ความช่วยเหลือได้ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางผ่าน ในการนี้บุคคลนั้นต้องเดินทางผ่านประเทศไทย ภายในระยะเวลาที่ผู้ประสานงานกลางกำหนด หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วบุคคลนั้นยังมิได้ เดินทางต่อไปยังประเทศผู้ร้องขอหรือประเทศที่สาม ให้ผู้ประสานงานกลางมีอำนาจส่งให้บุคคลนั้น เดินทางกลับไปยังประเทศที่บุคคลนั้นออกเดินทางมาในตอนแรก และในระหว่างเดินทาง ผ่านประเทศไทย ให้ประเทศผู้ร้องขอรับผิดชอบการควบคุมตัวบุคคลนั้น เว้นแต่ประเทศผู้ร้องขอ และผู้ประสานงานกลางตกลงกันเป็นอย่างอื่น (มาตรา 29/1)

8. แก้ไขเพิ่มเติมข้อส่วนที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจยื่นคำขอต่อศาลในกรณีที่ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้อายัดหรือยึดทรัพย์สินตามคำสั่งก่อนมีคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ หรือให้ริบทรัพย์สิน หรือบังคับบุคคลใด ให้ชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินตามคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ยังไม่ถึงที่สุดของศาลต่างประเทศเกี่ยวกับอำนาจศาลในการพิจารณาคำร้องดังกล่าว สิทธิของเจ้าของที่แท้จริงของทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งอายัดหรือยึดหรือบุคคลซึ่งถูกอายัดหรือยึดทรัพย์สิน ในการยื่นคำขอเพื่อให้ศาลยกเลิกคำสั่งนั้น แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจยื่นคำขอต่อศาลในกรณี ที่ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้ริบทรัพย์สินหรือบังคับบุคคลใดให้ชำระเงิน แทนการริบทรัพย์สินตามคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดของศาลต่างประเทศ รวมถึงการกำหนดให้ อำนาจศาลในการหมายเรียกเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและบุคคลที่เกี่ยวข้อง และอำนาจในการริบทรัพย์สินหรือให้บุคคลนั้นชำระเงินแทนการริบทรัพย์สิน แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้อำนาจศาล ในการอายัด ยึด หรือริบทรัพย์สินและการบังคับชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลต่างประเทศตามส่วนนี้ได้ แม้ว่าการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้ศาลจะมีคำสั่งเช่นนั้นจะมีได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร และให้ศาลพิพากษาริบทรัพย์สินหรือบังคับชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินได้แม้ว่าผู้กระทำความผิดถึงแก่

ความตายไปแล้ว แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการริบทรัพย์สินมาใช้บังคับโดยอนุโลม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้การริบทรัพย์สิน และเงินตกเป็นของแผ่นดิน รวมทั้งให้อำนาจศาลในการพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้น แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การปฏิบัติกรณีที่ต้องคืนทรัพย์สินที่ริบหรือเงินที่ศาลมีคำพิพากษาให้ชำระแทนการริบทรัพย์สินให้แก่ประเทศผู้ร้องขอ และกำหนดเกี่ยวกับการคืนทรัพย์สินหรือเงินส่วนที่เหลือให้แก่ประเทศผู้ร้องขอ เมื่อได้หักค่าใช้จ่ายในประเทศไทยได้ใช้ไปในการดำเนินการต่างๆ และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นแล้ว รวมทั้งกำหนดเกี่ยวกับดอกผลของทรัพย์สิน หรือเงินดังกล่าว (มาตรา 33 มาตรา 34 และมาตรา 35)

9. กำหนดให้ในกรณีที่ประเทศไทยร้องขอความช่วยเหลือในความผิดอันเป็นมูลเหตุแห่งการร้องขอความช่วยเหลือนั้นต้องระวางโทษถึงประหารชีวิตตามกฎหมายไทยแต่ไม่ถึงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายของประเทศผู้รับคำร้องขอ และรัฐบาลจำเป็นต้องให้คำรับรองว่าจะไม่มีการประหารชีวิตก็ให้มีการเจรจาตกลงเพื่อให้มีการรับรองดังกล่าวได้ ในกรณีนี้หากศาลพิพากษาลงโทษประหารชีวิตให้รัฐบาลดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อให้มีการบังคับตามคำพิพากษาโดยวิธีจำคุกตลอดชีวิตแทนการประหารชีวิต ทั้งนี้ ห้ามมิให้บุคคลนั้นได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ เว้นแต่เป็นการพระราชทานอภัยโทษ (มาตรา 36/1)

10. กำหนดให้การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากต่างประเทศให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 41)

3.5 อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000)

3.5.1 หลักการและสาระสำคัญ

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ 29 กันยายน ค.ศ. 2003 โดยมีประเทศต่างๆ ร่วมลงนามในอนุสัญญาดังกล่าวกว่า 140 ประเทศ ถือเป็นกรอบความร่วมมือทางกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานระดับสากลเกี่ยวกับการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม โดยมีขอบเขตการบังคับใช้ในการป้องกัน การสืบสวนและการดำเนินคดีเกี่ยวกับฐานความผิดที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ 4 ฐาน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม การฟอกทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิด การทุจริตคอร์รัปชัน และการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งฐานความผิดร้ายแรงที่อนุสัญญาฯ ได้กำหนดนิยามว่าเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป เมื่อความผิดดังกล่าวมีลักษณะข้ามชาติและเกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรม ทั้งนี้ อนุสัญญาฯ ได้ระบุถึงการ

ให้ความร่วมมือระหว่างรัฐภาคี อาทิ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน เรื่องโอนตัวนักโทษ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาและมีพิธีสารแนบท้ายอนุสัญญา 3 ฉบับ คือ

1) พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children)

2) พิธีสารต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่น ทางบก ทางทะเลและทางอากาศ (Protocol against the Smuggling of Migrants by Land Sea and Air)

3) พิธีสารต่อต้านอุตสาหกรรมที่ผิดกฎหมายและการค้าปืน ชิ้นส่วน อุปกรณ์ และอาวุธยุทโธปกรณ์ (Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their parts and Components and Ammunition)

ประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime) เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 รวมทั้งได้ลงนามพิธีสารว่าด้วยการป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) และพิธีสารว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน โดยทางบก ทะเล และอากาศ (Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land , Sea and Air) เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 และเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2556 พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรแห่งประเทศไทยประจำสหประชาชาติ ณ กรุงเวียนนา ได้ทรงเป็นผู้แทนรัฐบาลไทยในการยื่นสัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็กต่อผู้แทนเลขาธิการสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก การยื่นสัตยาบันสารทั้งสองฉบับจะส่งผลให้อนุสัญญาฯ และพิธีสารเรื่องการค้ามนุษย์เริ่มมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2556 เป็นต้นไปตามข้อ 38 ของอนุสัญญาฯ และ ข้อ 17 ของพิธีสารฯ

การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็กนับเป็นก้าวสำคัญของไทยในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติทุกรูปแบบและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยในการขอความร่วมมือจากภาคีอื่นๆ ตามอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ ในการสืบสวน สอบสวน ติดตามนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ อันจะมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยในอนาคต ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม

ข้ามชาติ พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 เป็นกฎหมายอนุวัติการสำหรับอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ ดังกล่าวแล้ว

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 เป็นกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกมีบทกฎหมายภายในที่เกี่ยวกับการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้มีเนื้อหาสาระและมาตรการสำคัญๆให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อประโยชน์ในการให้ความร่วมมือในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติอย่างมีประสิทธิภาพ อนุสัญญานี้จึงเป็นกรอบแห่งความร่วมมือทางกฎหมาย และเป็นการกำหนดมาตรฐานระดับสากล (Standard Setting) เพื่อให้รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาฯ นี้ ได้ร่วมกันปราบปรามการประกอบอาชญากรรมข้ามชาติที่มีเครือข่ายในลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม อนุสัญญาฯ ประกอบด้วยข้อบท รวม 41 ข้อ ด้วยเหตุนี้ รัฐที่จะเข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญานี้จึงมีพันธกรณีที่จะต้องดำเนินการตรวจสอบกฎหมายภายในของตน เพื่อปรับปรุงแก้ไข หรือยกร่างกฎหมายขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับข้อบทแห่งอนุสัญญาฯ ดังกล่าว⁵⁰ หลักการสำคัญของอนุสัญญาฯ มีดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. กำหนดขอบเขตการใช้บังคับในด้านการป้องกัน การสืบสวน และการฟ้องคดีอาญา สำหรับการมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม การฟอกเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด การฉ้อราษฎร์บังหลวง การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม และการดำเนินการกับความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป เมื่อมีลักษณะเป็นความผิดข้ามชาติและเกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรม โดยการกำหนดถ้อยคำและนิยามความหมายเพื่อให้การดำเนินการและการกำหนดมาตรการต่างๆ ที่อนุสัญญาฯ กำหนดไว้สามารถดำเนินการได้ในประเทศสมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานเดียวกัน ไว้ในข้อ 2 เช่น

คำว่า “กลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร” (Organized criminal group) หมายถึงกลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปที่ดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่งและที่มีการประสานการดำเนินงานระหว่างกันโดยมีเป้าหมายในการก่ออาชญากรรมร้ายแรงตั้งแต่หนึ่งฐานความผิดขึ้นไป ตามที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

คำว่า “อาชญากรรมร้ายแรง” (Serious crime) หมายถึงการกระทำที่เป็นความผิดซึ่งสามารถลงโทษโดยการทำให้สูญเสียเสรีภาพขั้นสูงสุดเป็นเวลาอย่างน้อย 4 ปี หรือโดยโทษที่รุนแรงกว่า

⁵⁰ ดร.ชัชชม อรรถกัญญ์ และคมกริช ดุลยพิทักษ์ , อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ , หน้า 3:1:2.

คำว่า “ทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรม” (Proceeds of crime) หมายถึงทรัพย์สินใดที่เกิดจากหรือได้รับมาไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากการกระทำความผิด

3. กำหนดให้มีการมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม การฟอกเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด การฉ้อราษฎร์บังหลวงและการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม เป็นความผิดอาญา โดยกำหนดให้การกระทำและการดำเนินกิจกรรมที่ผิดกฎหมายขององค์กรอาชญากรรมที่มีลักษณะข้ามชาติตลอดจนการกระทำที่มีลักษณะเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้เป็นความผิดที่มีบทลงโทษในทางอาญาที่ทุกประเทศต้องมีเพื่อสร้างมาตรฐานและควมมีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ

4. การกำหนดมาตรการภายในของประเทศสมาชิกในการต่อต้านการประกอบกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรม เช่น มาตรการป้องกันการฟอกเงินที่รัฐภาคีอนุสัญญาจะต้องตรากฎหมายภายใน รวมถึงระเบียบปฏิบัติในการในการกำหนดแนวทางและวิธีปฏิบัติ เพื่อป้องกันและปราบปรามกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม เช่น เกี่ยวกับการทำธุรกรรมในมาตรการป้องกันการฟอกเงิน รัฐภาคีต้องกำหนดให้สถาบันการเงินในประเทศของตนจัดเก็บบันทึกการทำธุรกรรมของลูกค้าไว้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ สืบสวนสอบสวนแหล่งที่มาของเงิน และห้ามการเปิดบัญชีหรือทำธุรกรรมทางการเงินโดยใช้นามแฝงหรือชื่อปลอม กำหนดการใช้วิธีการสมัยใหม่ในการสืบสวนสอบสวน ได้แก่ การจัดส่งภายใต้การควบคุม การใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษอย่างอื่น เช่น การเฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือการเฝ้าติดตาม ในรูปแบบอื่น ๆ และการปฏิบัติการลับ และการให้ความคุ้มครองพยาน

5. กำหนดให้การดำเนินงานด้านความร่วมมือระหว่างประเทศตามอนุสัญญา ได้แก่ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การโอนตัวนักโทษ การประสานความร่วมมือกันในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายและเขตอำนาจในการดำเนินคดี ความช่วยเหลือในด้านการฝึกอบรมและวิชาการ และการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้มีการปฏิบัติตามอนุสัญญา นี้

6. กำหนดให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา สามารถทำได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดหาพยานหลักฐาน การสืบพยาน การค้น การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ฯลฯ

7. ในกรณีที่รัฐภาคีสันติสัญญาฯ ไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน และรัฐภาคีหนึ่งตั้งเงื่อนไขว่าจะต้องมีสนธิสัญญาระหว่างกันนั้น เมื่อได้รับคำร้องขอจากรัฐอื่น รัฐภาคีที่ตั้งเงื่อนไขอาจพิจารณาใช้สนธิสัญญาฯ เป็นพื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

8. ในกรณีที่รัฐภาคีอนุสัญญาฯ ไม่มีความตกลงเกี่ยวกับเรื่องความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย รัฐภาคีอาจพิจารณาใช้สนธิสัญญาเป็นพื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็ได้

3.5.2 ข้อบทว่าด้วยการริบและยึดทรัพย์ (Confiscation and seizure) และความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อความมุ่งประสงค์ในการริบทรัพย์ (International co-operation for purposes of confiscation)

ในส่วนที่เกี่ยวกับการริบและยึดทรัพย์สิน ระบุไว้ในข้อ 12 และข้อ 13 สารสำคัญ ดังนี้

1. รัฐภาคีต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่สามารถริบทรัพย์ที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมตามอนุสัญญานี้ ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวนั้นจะได้มีการเปลี่ยนรูปไปอย่างไร รัฐภาคีต้องมีมาตรการในการติดตาม พิสูจน์ การยกย้าย ถ่ายโอน การเปลี่ยนรูปตลอดจนหลักเกณฑ์ วิธีการคิดคำนวณมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มานั้น อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ ข้อ 12 คือ

1) ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐรับเอามาตรการดังกล่าว มาใช้ตามความจำเป็นภายในขอบเขตที่มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ตามระบบกฎหมายภายในของตนเพื่อให้สามารถริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้

(1) ทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรมที่ได้รับมาจากความผิดที่ครอบคลุมโดยอนุสัญญานี้หรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าเทียบได้กับทรัพย์สินดังกล่าว

(2) ทรัพย์สิน อุปกรณ์ หรือสิ่งอื่นที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือเพื่อจะใช้ในความผิดทั้งหลายที่ครอบคลุมโดยอนุสัญญานี้

2) ให้รัฐภาคีรับเอามาตรการดังกล่าว มาใช้ตามความจำเป็นเพื่อให้สามารถทำการพิสูจน์รูปพรรณ สืบหาแหล่งที่มา आयัดหรือยึดสิ่งของใด ๆ ดังกล่าวข้างต้น

3) หากทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรมถูกเปลี่ยนรูปหรือแปรสภาพบางส่วนหรือทั้งหมดเป็นทรัพย์สินอื่น ให้ทรัพย์สินดังกล่าว อยู่ในความรับผิดชอบตามมาตรการดังกล่าวแทนทรัพย์สินนั้น

4) หากทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรมถูกนำไปปะปนกับทรัพย์สินที่ได้รับมาจากแหล่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้ทรัพย์สินดังกล่าว อยู่ในความรับผิดชอบที่จะต้องถูกริบไม่เกินมูลค่าที่ประเมินจากทรัพย์สิน ซึ่งนำไปปะปน

5) เงินได้หรือผลประโยชน์อื่นที่ได้รับมาจากทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรม ซึ่งเปลี่ยนรูปหรือเปลี่ยนสภาพมาจากทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรม หรือจากการที่ทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรมถูกนำไปปะปน ให้อยู่ในความรับผิดชอบในลักษณะและขอบเขตเดียวกันกับที่ใช้กับทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรมตามมาตรการดังกล่าวทั้งหมดในข้อนี้ด้วย

2. รัฐภาคียังจะต้องกำหนดมาตรการให้ความร่วมมือแก่รัฐอื่นๆ ในกรณีที่มีการร้องขอให้ดำเนินการริบทรัพย์สินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมตามอนุสัญญาฯ นี้ เพื่อส่งคืนให้แก่รัฐ

ผู้ร้องขอในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ในเขตอำนาจของรัฐผู้รับคำร้อง ทั้งนี้ โดยต้องมีการกำหนดรายละเอียด วิธีการขั้นตอน การยื่นคำร้อง การไต่สวนพิจารณา หลักเกณฑ์ข้อตกลงระหว่างรัฐ วิธีการในการส่งคืนทรัพย์สินที่ริบ รวมถึงการหักค่าใช้จ่าย หรือส่วนแบ่ง ให้แก่รัฐผู้รับคำร้อง ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการให้ ฯลฯ ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ ข้อ 13 ดังนี้

1) ให้รัฐภาคีที่ได้รับการร้องขอจากอีกรัฐภาคีหนึ่งที่มีเขตอำนาจเหนือความผิดที่ครอบคลุมโดยอนุสัญญานี้ เพื่อการริบทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรม ทรัพย์สิน อุปกรณ์ หรือสิ่งอื่นที่ใช้ในการกระทำความผิด ตามอนุสัญญานี้ ซึ่งอยู่ภายในอาณาเขตของตน

(1) ยื่นคำร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยมีความมุ่งประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งคำสั่งริบทรัพย์สิน และหากมีคำสั่งดังกล่าว ให้ดำเนินการเพื่อให้เกิดผลตามนั้น หรือ

(2) ยื่นคำสั่งเพื่อการริบทรัพย์สินที่ออกโดยศาลในอาณาเขตของรัฐภาคีผู้ร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการให้เกิดผลตามขอบเขตที่ได้รับการร้องขอ เท่าที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรม ทรัพย์สิน อุปกรณ์ หรือสิ่งอื่นที่ใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งอยู่ในอาณาเขตของรัฐภาคีที่ได้รับการร้องขอ

2) หลังจากรัฐภาคีอีกรัฐหนึ่งที่มีเขตอำนาจเหนือความผิดตามอนุสัญญานี้ ได้มีคำร้องขอให้รัฐภาคีที่ได้รับการร้องขอดำเนินการตามมาตรการ เพื่อพิสูจน์รูปพรรณ สืบหาแหล่งที่มา และอายัดหรือยึดทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรม ทรัพย์สิน อุปกรณ์ หรือสิ่งอื่นที่ใช้ในการกระทำเพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะให้มีการริบทรัพย์สินในภายหลัง โดยคำสั่งของรัฐภาคีผู้ร้องขอหรือตามคำร้องขอโดยรัฐภาคีที่ได้รับการร้องขอ

3) ให้รัฐภาคีที่ได้รับการร้องขอวินิจฉัยหรือดำเนินการตามวรรค 1 และวรรค 2 ของข้อนี้โดยสอดคล้องและภายใต้บังคับบทบัญญัติของกฎหมายภายในและวิธีพิจารณาความของตน หรือสนธิสัญญาความตกลง หรือข้อตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีซึ่งตนอาจมีพันธกรณีเกี่ยวข้องกับรัฐภาคีที่ร้องขอ

4) ให้รัฐภาคีพิจารณาจัดทำสนธิสัญญา ความตกลง หรือข้อตกลงทวิภาคี หรือพหุภาคีเพื่อเพิ่มพูน ประสิทธิภาพของความร่วมมือระหว่างประเทศที่ดำเนินการตามข้อนี้⁵¹

ในส่วนของการร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน เกี่ยวกับการจำหน่ายทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรมหรือทรัพย์สินที่ถูกริบ ถูกระบุไว้ในอนุสัญญาฯ ข้อ 14 โดยบัญญัติไว้เป็นหลักกว้างๆ ในลักษณะที่ไม่บังคับ โดยให้รัฐภาคีปฏิบัติตามความเหมาะสม โดยกำหนดว่าทรัพย์สินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรม หรือทรัพย์สินที่รัฐภาคีได้รับไว้ตามข้อ 12 หรือข้อ 13 วรรค 1 จะต้องถูกจำหน่ายโดยรัฐภาคีนั้นตามกฎหมายภายในและกระบวนการพิจารณาของตน และหากเป็นกรณีที่รัฐภาคีได้รับการร้องขอ รัฐภาคีนั้นอาจพิจารณาคืนทรัพย์สินที่ได้จากการประกอบ

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3:1:6 – 3:1:7.

อาชญากรรม หรือทรัพย์สินเช่นว่าให้แก่รัฐภาคีผู้ร้องขอ เพื่อให้รัฐผู้ร้องขอสามารถใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรม หรือคืนทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่เจ้าของโดยชอบธรรม หรือในกรณีที่มีการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน และเมื่อมีการริบทรัพย์สินตามคำร้องขอในข้อ 13 แล้ว รัฐภาคีอาจทำความตกลงในการแบ่งปันรายได้หรือทรัพย์สินที่ได้จากการริบ หรือกองทุนที่ได้จากการขายผลตอบแทนหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรมหรือทรัพย์สินเช่นว่ากับรัฐภาคีอื่นเป็นปกติหรือเป็นกรณีไป หรือมอบรายได้หรือทรัพย์สินดังกล่าว หรือกองทุนที่ได้จากการขายทรัพย์สินนั้นไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเข้าบัญชีตามข้อ 30 ววรรค 2 (ค) ของอนุสัญญาฯนี้ และให้แก่องค์การระหว่างประเทศระดับรัฐบาลที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษในการต่อสู้กับอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับกฎหมายภายในของตน สำหรับประเทศไทย กรณีการดำเนินการด้านความร่วมมือระหว่างประเทศในความผิดอาญาเป็นไปตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ในมาตรา 35 กำหนดว่าการอายัด ยึดหรือริบทรัพย์สิน และการบังคับชำระเงินแทนการริบทรัพย์สิน ให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งได้แม้ว่าการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้มีการอายัด ยึดหรือริบทรัพย์สินหรือการบังคับชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินนั้นจะมีได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร และให้ศาลพิพากษาริบทรัพย์สินหรือบังคับชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินได้แม้ว่าผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตายไปแล้วหากความปรากฏแก่ศาลว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลต่างประเทศนั้นถึงที่สุดก่อนที่ผู้นั้นจะถึงแก่ความตาย และในมาตรา 35/2 บัญญัติเรื่องการจัดการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ว่า ทรัพย์สินที่ศาลมีคำพิพากษาให้ริบและเงินที่ศาลมีคำพิพากษาให้ชำระแทนการริบทรัพย์สินตามความในส่วนนี้ให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้ เว้นแต่กรณีที่มีสนธิสัญญาทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับประเทศผู้ร้องขอกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ก็ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญานั้น แต่การจัดการกับทรัพย์สินหรือเงินดังกล่าวจะกระทำมิได้หากจะเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งในการคืนทรัพย์สินหรือเงินที่ศาลมีคำพิพากษาให้ชำระแทนการริบทรัพย์สินให้แก่ประเทศผู้ร้อง ประเทศไทยสามารถหักค่าใช้จ่ายที่ได้ใช้ไปในการดำเนินการเกี่ยวกับการริบหรือการบังคับให้ชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นได้ ส่วนดอกผลของทรัพย์สินหรือเงินตามวรรคสองที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ยังมิได้คืนให้แก่ประเทศผู้ร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน

3.6 มาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation)

ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เป็นความผิดในมูลฐานที่ 2 ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๘ กล่าวคือ ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์หรือความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศ เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป พาไป หรือรับไว้เพื่อการอนาจารซึ่งชายหรือหญิง เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น หรือความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ เฉพาะที่เกี่ยวกับการกระทำให้หายตัวหรือเพื่ออนาจาร หรือโดยทุจริต ชื้อ จำหน่าย หรือรับตัวเด็กหรือผู้เยาว์ซึ่งถูกพรากนั้น หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือที่เกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี ในการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดจึงสามารถดำเนินคดีได้ทั้งในคดีอาญาในความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 การดำเนินคดีอาญฐานฟอกเงินตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ และการดำเนินคดีแพ่งในการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

อย่างไรก็ดี ในส่วนการดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินมีความจำเป็นที่จะต้องตรากฎหมายและดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลซึ่งเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ นั่นคือ ข้อเสนอแนะ FATF โดยเฉพาะตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ จะมุ่งศึกษาถึงข้อเสนอแนะ FATF ที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินและมาตรการชั่วคราว (Confiscation and provisional measures) ตาม FATF ข้อ 4 ที่กำหนดเป็นหลักการให้แต่ละประเทศควรใช้มาตรการที่คล้ายคลึงกับมาตรการทั้งหลายที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเวียนนา อนุสัญญาพาเลโม และอนุสัญญาว่าด้วยการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายรวมถึงมาตรการทางนิติบัญญัติเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของตนสามารถอายัดหรือยึดและริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการฟอกเงิน รายได้จากการฟอกเงินหรือความผิดมูลฐานหรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้หรือมีเจตนาจะใช้ในการฟอกเงิน หรือความผิดมูลฐาน ทรัพย์สินที่ได้หรือที่ใช้ หรือมีเจตนาจะใช้หรือจัดสรรเพื่อใช้ในการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย หรือการกระทำความผิดเป็นการก่อการร้าย หรือองค์กรก่อการร้าย หรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าเท่ากัน โดยไม่ทำให้สิทธิโดยสุจริตของบุคคลที่สามเสียหาย และการสร้างกลไกให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของตนสามารถบริหารจัดการทรัพย์สินที่ถูกอายัดหรือถูกยึด หรือถูกริบนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเมื่อจำเป็นก็ให้สามารถจำหน่ายทรัพย์สินดังกล่าวออกไปได้ กลไกเหล่านี้ควรใช้ได้ทั้งในบริบทของการดำเนินคดีภายในประเทศ และในการตอบสนองคำร้องขอจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นแนวทางศึกษาและกำหนดหลักการริบทรัพย์สินและการส่งคืนทรัพย์สินที่เป็นสากลไว้ในร่างกฎหมายที่คณะผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น

3.6.1 หลักการและเหตุผลที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยกลุ่มประเทศ G7 ในปี ค.ศ. 1989 (พ.ศ.2532) ซึ่งคณะทำงานดังกล่าวมีชื่อว่า The Financial Action Task Force on Money Laundering หรือใช้ชื่อย่อว่า FATF โดยในปี ค.ศ. 1990 คณะทำงาน FATF มีภารกิจหลักในการกำหนดมาตรฐานสากลเพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เรียกว่า “ข้อแนะนำของ FATF” หรือ “FATF Recommendations” และได้พัฒนาปรับปรุงสาระสำคัญเรื่อยมาจนกระทั่งเป็นแนวปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง และได้จัดทำมาตรฐานด้านต่าง ๆ และส่งเสริมให้มีการใช้มาตรการทางกฎหมาย มาตรการด้านการกำกับดูแลและมาตรการด้านปฏิบัติการอย่างบังเกิดผลในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธตลอดจนภัยอื่น ๆ ที่คุกคามบูรณภาพของระบบการเงินระหว่างประเทศ นอกจากนี้ คณะทำงาน FATF ยังได้ร่วมมือกับหน่วยงานระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่มีส่วนได้เสียเพื่อระบุดูแลด้านต่าง ๆ ในระดับชาติ โดยทำการประเมินการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลในประเทศต่างๆ ทั้งด้านมาตรการและประเมินประสิทธิผล รวมทั้งการกำหนดรายชื่อประเทศที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานและมาตรการตอบโต้

ข้อแนะนำ FATF กำหนดรายละเอียดของมาตรการต่าง ๆ อย่างครอบคลุม ครอบคลุมและสอดคล้องกัน ซึ่งประเทศต่าง ๆ ได้นำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ตลอดจนการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การแพร่ขยายอาวุธที่มีพลังทำลายล้างสูง โดยปรับใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์เฉพาะของแต่ละประเทศ ข้อแนะนำ FATF กำหนดรายละเอียดของมาตรการ ต่างๆ ที่จำเป็น ซึ่งแต่ละประเทศ ควรมีพร้อมใช้อยู่แล้วเพื่อ

- ระบุนหาความเสี่ยงต่างๆ และพัฒนานโยบายและการประสานงานภายในประเทศ
- ติดตามการฟอกเงิน การให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และการแพร่ขยายอาวุธ
- ใช้มาตรการป้องกันในภาคส่วนการเงิน และภาคส่วนอื่นๆที่กำหนดชื่อไว้

- กำหนดอำนาจและความรับผิดชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ (เช่น เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย(ตำรวจ) และเจ้าหน้าที่กำกับดูแล) และมาตรการอื่นๆ ของสถาบัน
- ส่งเสริมความโปร่งใสและส่งเสริมการมีข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงของนิติบุคคล และบุคคลที่มีการตกลงกันทางกฎหมายและ
- อำนวยความสะดวกในการร่วมมือระหว่างประเทศ

ข้อแนะนำ FATF ชุดเดิม 40 ข้อจัดทำขึ้นในปี ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) นับเป็นการริเริ่มการต่อต้านการใช้ระบบการเงินของประเทศต่างๆไปเพื่อการฟอกเงินโดยกลุ่มบุคคลที่มีรายได้จากการค้ายาเสพติด ในปี ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) ข้อแนะนำของ FATF ดังกล่าวได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็นครั้งแรก เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการของแนวโน้มและเทคนิคในการฟอกเงิน และเพื่อขยายขอบเขตของข้อแนะนำให้ครอบคลุมไปไกลกว่าเรื่องการฟอกเงินที่ได้จากยาเสพติด ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2001 (พ.ศ. 2544) FATF ได้ขยายอาณัติออกไปเพื่อดำเนินการกับประเด็นการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และองค์กรก่อการร้าย และได้ดำเนินการขั้นสำคัญโดยการจัดทำข้อแนะนำพิเศษ 8 ข้อ ว่าด้วยการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (ต่อมาขยายเป็น 9 ข้อ) ข้อแนะนำ FATF ได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอีกครั้งที่สองในปี ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) และมีการแก้ไขปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2555 จากทั้งหมด 49 ข้อ เหลือเพียง 40 ข้อ

ข้อแนะนำเหล่านี้ พร้อมกับข้อแนะนำพิเศษของ FATF ได้รับความเห็นชอบจากประเทศต่างๆมากกว่า 180 ประเทศ และเป็นที่ยอมรับโดยสากลว่าเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศในการต่อต้านการฟอกเงินและการตอบโต้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก

ข้อแนะนำของ FATF แม้ไม่ใช่กฎหมายระหว่างประเทศ แต่เป็นมาตรฐานสากลที่นานาประเทศยอมรับและนำไปปฏิบัติอย่างกว้างขวาง หากประเทศใดไม่ปฏิบัติตามก็จะมีมาตรการตอบโต้ทางการเงินและมาตรการบีบบังคับทางอ้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการเงิน รวมทั้งการค้าการลงทุนของประเทศ และในการประเมินผลการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลดังกล่าว หากประเทศไทยไม่ผ่านการประเมินจะเกิดผลกระทบหลายประการตามมา ดังนี้

1) FATF จะประกาศ Public Statement ให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเสี่ยงต่อการฟอกเงิน ดังเช่นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2555 ที่ FATF ได้ประกาศเพิ่มรายชื่อประเทศไทย เข้าเป็น 1 ใน 5 “ประเทศในฐานะเป็นประเทศที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยการ สกัดการฟอกเงิน” ในการป้องกันกระบวนการการก่อการร้ายข้ามชาติ ในระดับที่เป็น

Grey List โดยอยู่ร่วมในบัญชีกับ 5 ประเทศ ได้แก่ ปากีสถาน อินโดนีเซีย ไทย กานา และ แทนซาเนีย โดยก่อนหน้านี้มีประเทศที่ถูกขึ้นบัญชีเฝ้าระวัง จำนวน 12 ประเทศ ของ FATF ประกอบด้วย โบลิเวีย คิวบา เอธิโอเปีย อิหร่าน เคนยา พม่า ไนจีเรีย เกาหลีเหนือ เซาตูเม ปรินซิปี ศรีลังกา ซีเรีย และตุรกี จากรายชื่อดังกล่าว มีประเทศในอาเซียนที่ถูกขึ้นบัญชีเฝ้าระวังโดย FATF จำนวน 3 ประเทศ คือ ไทย อินโดนีเซีย และพม่า⁵²

2) ส่งผลกระทบต่อการทำธุรกรรมการเงินระหว่างประเทศ กล่าวคือ มีความยุ่งยากจากขั้นตอนที่เพิ่มขึ้นในการพิสูจน์ทราบลูกค้า (Customer Due Diligence : CDD) ในธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการโอนเงินผ่านระบบธนาคารข้ามประเทศประเภทต่างๆ เช่น Trade Financing, Payments, Correspondent banking, Foreign exchange transaction รวมถึงการใช้บัตรเครดิตในต่างประเทศ บางครั้งถูกระงับการใช้ ซึ่งการโอนเงินชำระค่าสินค้าทั้งด้านการนำเข้าและส่งออก จะต้องทำ Enhanced Due Diligence: EDD ซึ่งมีขั้นตอนและเอกสารเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ทางธนาคารผู้รับโอนเงินทราบถึงแหล่งที่มาของเงิน ทำให้ต้องใช้เวลาในการทำธุรกรรมมากขึ้น จึงอาจเกิดความล่าช้าในการชำระเงินให้กับคู่ค้า และทำให้ต้นทุนในการดำเนินธุรกิจสูงขึ้นอีกด้วย รวมถึงอาจถูกจำกัดในการทำธุรกรรมประเภทต่างๆ ด้วย ผลกระทบจะทำให้การโอนเงินระหว่างประเทศมีความยุ่งยากและเพิ่มระยะเวลา ขาดความคล่องตัวและจะทำให้มีต้นทุนค่าธรรมเนียมต่างๆ เพิ่มขึ้น เพราะในการทำธุรกรรมทางการเงินจะมีการทำการตรวจสอบการทำธุรกรรมระหว่างประเทศ หรือการตรวจสอบข้อมูลรายละเอียดการโอนเงินไม่ว่าจะเป็นการส่งออกและการนำเข้า ตลอดจนการทำธุรกรรมในตลาดทุน กล่าวคือ จะต้องมีการระบุที่อยู่ผู้ทำธุรกรรม แหล่งที่มาของเงินในการทำธุรกรรม ฯลฯ จากเดิมที่แค่แสดงชื่อเลขที่บัญชีในการทำธุรกรรมต่าง ทำให้ระยะเวลาการทำธุรกรรม หรือระยะเวลาโอนเงินระหว่างประเทศใช้ระยะเวลานานขึ้น เนื่องจากการตรวจสอบที่มาที่ไปของเงินทำให้จากเดิมใช้ระยะเวลา 3 วันทำการ เป็น 5 วันทำการ ลดความคล่องตัวในการโอนเงินระหว่างประเทศของภาคธุรกิจ⁵³ ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างรุนแรงต่อไป หากในอนาคตประเทศไทยยังไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานสากลฯ ของ FATF ได้อย่างเต็มที่

3) ประชาชนและธนาคารได้รับความไม่สะดวกในการทำธุรกรรมระหว่างประเทศ ดังเช่นกรณีที่ FinCEN (หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา) แจ้งสถาบันการเงินของสหรัฐถึงพันธกรณีเพิ่มขึ้นตามมาตรา 312 ของ USA PATRIOT ACT โดยให้สถาบันการเงินของสหรัฐเพิ่มการตรวจสอบเมื่อมีการทำธุรกรรมกับสถาบันการเงินของไทย (enhanced due diligence)

⁵² The Financial Action Task Force, FATF Public Statement - 16 February 2012 , http://www.fatfgafi.org/document/18/0,3746,en_32250379_32236992_49694738_1_1_1_1,00.html

⁵³ ธนิต โสรัตน์ , รายงานการศึกษาเรื่อง ปัญหาและผลกระทบของประเทศไทยจากกรณี FATF ขึ้นบัญชีดำ, สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, <http://www.tanitsorat.com/view.php?id=570>.

4) สถาบันการเงินต้องลงทุนในการจัดทำระบบ IT เพื่อจัดเก็บข้อมูลลูกค้า รวมถึงการเก็บข้อมูลในรูปแบบเอกสารเพิ่มขึ้น

5) สถาบันการเงินไทยจะถูกประเมินในเชิงลึก โดยการทำ Enhanced Due Diligence และธนาคารในต่างประเทศจะต้องตรวจสอบ สัมภาษณ์หรือการประชุมทางโทรศัพท์ซึ่งค่าใช้จ่ายจากกำลังคนและเวลาที่เพิ่มขึ้นจะคำนวณออกมาเป็นต้นทุนของการรับทำธุรกรรมให้กับลูกค้า

6) การที่สถาบันการเงินจะไปกู้เงินจากสถาบันการเงินในต่างประเทศ จะมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ดอกเบี้ยแพงขึ้น (เพราะความเสี่ยงสูงขึ้น) หรืออาจจะไม่ได้รับการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ หรือมีขั้นตอนในการตรวจสอบสถาบันการเงินมากขึ้น และค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบจะถูกผลักเป็นต้นทุนในการปล่อยกู้เช่นกัน

7) การจัดตั้งบริษัทลูก สำนักงานผู้แทน และการเปิดสาขาของสถาบันการเงินไทยในต่างประเทศ จะยากขึ้นเนื่องจากโดนตรวจสอบในเชิงลึก หรืออาจทำไม่ได้เลย (ในกรณีไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานสากลหรือมีข้อบกพร่องร้ายแรง)⁵⁴

3.6.2 สาระสำคัญของมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและแพร่ขยายอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง

สาระสำคัญของมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (ข้อแนะนำ FATF) จำนวน 40 ข้อมีดังนี้

A. นโยบายAML/CFT และการประสานงาน

1. การประเมินความเสี่ยงและการใช้กระบวนการบริหารจัดการความเสี่ยง

แต่ละประเทศควรระบุให้ทราบถึงความเสี่ยงเกี่ยวกับการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

2. การร่วมมือและการประสานงานระดับชาติ

แต่ละประเทศควรมีนโยบายระดับชาติในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

B. การฟอกเงินและการริบทรัพย์

3. ความผิดฐานฟอกเงิน

⁵⁴ พงศธร ทองด้วง . กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน , เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน , จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2560 , หน้า 22.

แต่ละประเทศควรกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญา โดยอยู่บนพื้นฐานของอนุสัญญาเวียนนา และอนุสัญญาพาเลโม

4. การริบทรัพย์และมาตรการชั่วคราว

แต่ละประเทศควรใช้มาตรการที่คล้ายคลึงกับมาตรการทั้งหลายที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเวียนนาอนุสัญญาพาเลโม และอนุสัญญาว่าด้วยการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายรวมถึงมาตรการทางนิติบัญญัติเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของตนสามารถอายัดหรือยึดและริบทรัพย์สิน

C. การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการสนับสนุนทางการเงินแก่การแพร่ขยายอาวุธ

5. ความผิดฐานให้การสนับสนุนทางการเงินทางการเงินทางการเงินแก่การก่อการร้าย

แต่ละประเทศควรกำหนดให้การสนับสนุนทางการเงินทางการเงินทางการเงินแก่การก่อการร้ายเป็นความผิดทางอาญาโดยอาศัยอนุสัญญาว่าด้วยการสนับสนุนทางการเงินทางการเงินทางการเงินแก่การก่อการร้ายเป็นพื้นฐาน

6. บทลงโทษทางการเงินที่มีการกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับการก่อการร้ายและการให้การสนับสนุนทางการเงินทางการเงินทางการเงินแก่การก่อการร้าย

แต่ละประเทศควรใช้ระบบการลงโทษทางการเงินที่มีการกำหนดเป้าหมาย เพื่อปฏิบัติตามมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายและการสนับสนุนทางการเงินทางการเงินทางการเงินแก่การก่อการร้าย

7. บทลงโทษทางการเงินที่มีการกำหนดเป้าหมายซึ่งเกี่ยวกับการแพร่ขยายอาวุธ

แต่ละประเทศควรใช้บทลงโทษทางการเงินที่มีการกำหนดเป้าหมาย เพื่อปฏิบัติตามมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับการป้องกันปราบปราม และสกัดกั้นการแพร่ขยายอาวุธที่มีพลังทำลายล้างสูง (WMD) และการให้เงินสนับสนุนแก่การแพร่ขยายอาวุธดังกล่าว

8. องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร

แต่ละประเทศควรทบทวนว่ากฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่ใช้กับหน่วยงานที่สามารถจะถูกละเมิดและนำไปใช้ในทางที่ผิดเพื่อให้การสนับสนุนทางการเงินทางการเงินทางการเงินแก่การก่อการร้ายว่ามีอยู่อย่างเพียงพอหรือไม่ องค์กรที่ไม่แสวงหากำไรมีจุดอ่อนต่อแหลมเป็นพิเศษและแต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่าจะไม่มีการใช้องค์กรเหล่านี้ไปในทางที่ผิด

D. มาตรการป้องกัน

9. กฎหมายว่าด้วยการรักษาความลับของสถาบันการเงิน

แต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่า กฎหมายว่าด้วยการรักษาความลับของสถาบันการเงินต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการนำข้อเสนอแนะ FATF ปฏิบัติให้บรรลุผล

การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าและการเก็บรักษาหลักฐาน

10. การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า

ควรห้ามสถาบันการเงินไม่ให้ใช้บัญชีที่ไม่ปรากฏชื่อ หรือบัญชีที่ใช้ชื่อปลอมอย่างเห็นได้ชัด ควรกำหนดให้สถาบันการเงินตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าเมื่อ:-

- (i) มีการจัดตั้งความสัมพันธ์ทางธุรกิจ
- (ii) ทำธุรกรรมเป็นบางครั้งบางคราว (i) ในจำนวนที่เกินกว่ายอดที่กำหนดไว้ (15,000 เหรียญสหรัฐ/ ยูโร) หรือ (ii) ทำธุรกรรมที่เป็นการโอนเงินในสภาพการณ์ที่กล่าวถึงไว้ในบันทึกการตีความสำหรับข้อแนะนำ FATF ข้อที่ 16
- (iii) มีข้อสงสัยว่าเป็นการฟอกเงินหรือเป็นการให้เงินสนับสนุนแก่การก่อการร้าย
- (iv) สถาบันการเงินมีข้อสงสัยเกี่ยวกับความถูกต้องหรือความเพียงพอของข้อมูลในการระบุตัวตนของลูกค้าที่ได้รับมาก่อนหน้านั้น

11. การเก็บรักษาหลักฐาน

ควรกำหนดให้สถาบันการเงินเก็บรักษาเอกสารที่จำเป็นทั้งหมดเกี่ยวกับการทำธุรกรรม ทั้งธุรกรรมภายในประเทศและธุรกรรมระหว่างประเทศไว้อย่างน้อย 5 ปี

มาตรการเพิ่มเติม เฉพาะลูกค้า และธุรกรรมบางประเภท

12. บุคคลที่มีสถานภาพทางการเงิน

เกี่ยวกับบุคคลที่มีสถานภาพทางการเงินในต่างประเทศ (ไม่ว่าในฐานะลูกค้าหรือในฐานะเจ้าของผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงก็ตาม) ควรกำหนดให้สถาบันการเงินดำเนินการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าตามปกติ

13. ธนาคารตัวแทน

ในเรื่องที่เกี่ยวกับการเป็นธนาคารตัวแทนข้ามพรมแดนและความสัมพันธ์อื่นที่คล้ายคลึงกันนั้น นอกเหนือจากการกำหนดให้สถาบันการเงินใช้มาตรการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าตามปกติแล้ว ควรกำหนดให้สถาบันการเงิน ดำเนินการ เช่น รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันธนาคารตัวแทนให้เพียงพอเพื่อทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงลักษณะของธุรกิจของธนาคารตัวแทนดังกล่าว

14. บริการการโอนเงินหรือการโอนมูลค่าเงิน

แต่ละประเทศควรใช้มาตรการที่ทำให้มั่นใจได้ว่าบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ให้บริการโอนเงินหรือการโอนมูลค่าเงินนั้น ต้องมีใบอนุญาตหรือขึ้นทะเบียนไว้ และต้องอยู่ภายใต้ระบบที่ใช้ได้ผลในการติดตามเฝ้าดู และในการปฏิบัติตามมาตรการที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดไว้ในข้อแนะนำ FATF

15. เทคโนโลยีใหม่

แต่ละประเทศและสถาบันการเงินทั้งหลายควรระบุให้ทราบความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและประเมินความเสี่ยงดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นได้ใน

ด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และหลักปฏิบัติทางธุรกิจใหม่ รวมถึง กลไกในการนำเสนอใหม่

16. การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

แต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่าสถาบันการเงินทั้งหลายต้องรวมข้อมูลที่กำหนดให้ต้องมีและเป็นข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับผู้เป็นต้นทางในการโอนเงิน และข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงไว้ในโอนเงินและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลดังกล่าวต้องติดอยู่กับการโอนเงินทางออนไลน์หรือข้อความที่เกี่ยวข้องนั้นตลอดสายการชำระเงิน

การพึ่งพา มาตรการควบคุม และกลุ่มการเงิน

17. การพึ่งพาบุคคลที่สาม

แต่ละประเทศอาจอนุญาตให้สถาบันการเงินพึ่งบุคคลที่สาม ในการปฏิบัติตามองค์ประกอบข้อ (a) – (c) ของมาตรการการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า ตามที่กำหนดไว้ในข้อแนะนำFATFข้อที่ 10 หรือเพื่อแนะนำธุรกิจ

18. มาตรการควบคุมภายในและสาขาต่างประเทศและบริษัทในเครือ

ควรกำหนดให้สถาบันการเงินนำแผนดำเนินงาน/แผนปฏิบัติการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ไปปฏิบัติให้บรรลุผล

19. ประเทศที่มีความเสี่ยงสูง

ควรกำหนดให้สถาบันการเงินทั้งหลายนำมาตราการตรวจสอบเชิงลึกเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า ไปใช้กับความสัมพันธ์ทางธุรกิจและการทำธุรกรรมที่ทำกับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล และกับสถาบันการเงินทั้งหลาย จากประเทศที่ FATF กำหนดให้มีการดำเนินการดังกล่าว ประเภทของมาตรการตรวจสอบเชิงลึกเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าเช่นว่านั้นควรมีประสิทธิผลและสอดคล้องส่วนกับความเสี่ยง

การรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

20. การรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

ถ้าสถาบันการเงินสงสัยหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเงินนั้นเป็นรายได้จากกิจกรรมอันเป็นอาชญากรรมหรือเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ก็ควรมีกฎหมายกำหนดให้สถาบันการเงินนั้นรายงานข้อสงสัยต่อหน่วยข่าวกรองทางการเงินทันที

21. การบอกใบ้และการเก็บเป็นความลับ

สถาบันการเงิน กรรมการบริหารของสถาบันการเงินดังกล่าว เจ้าหน้าที่ระดับบริหารและพนักงาน ควร (a) ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยไม่ต้องรับผิดทางอาญาและทางแพ่งในข้อหาละเมิดข้อห้ามไม่ให้เปิดเผยข้อมูลที่บังคับใช้ตามสัญญา หรือ ตามบทบัญญัติของกฎหมาย หรือ บทบัญญัติเกี่ยวกับการกำกับดูแล หรือบทบัญญัติฝ่ายปกครองถ้าบุคคลเหล่านั้นรายงานข้อสงสัยของ

ตนต่อหน่วยข่าวกรองทางการเงิน ด้วยความสุจริต และ (b) ควรมีกฎหมายห้ามไม่ให้เปิดเผย(“บอกใบ้”)ข้อเท็จจริงที่กำลังมีการส่งรายงานเกี่ยวกับธุรกรรมที่ต้องสงสัยหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้แก่หน่วยข่าวกรองทางการเงิน

ธุรกิจและผู้ประกอบวิชาชีพที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน

22. ธุรกิจและผู้ประกอบวิชาชีพที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน: การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า ข้อกำหนดเกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า และการเก็บรักษาหลักฐานตามที่ระบุไว้ในข้อแนะนำFATFข้อที่ 10,11,12,15 และ 17 นั้นให้ใช้กับธุรกิจและผู้ประกอบวิชาชีพที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ในสถานการณ์ที่กำหนด

23. มาตรการอื่นสำหรับธุรกิจและผู้ประกอบวิชาชีพที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน

ข้อกำหนดซึ่งมีรายละเอียดอยู่ในข้อแนะนำFATFข้อที่ 18 ถึง ข้อที่ 21 ให้ใช้กับธุรกิจและผู้ประกอบวิชาชีพที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน

E. ความโปร่งใสและการเป็นเจ้าของผู้รับประโยชน์ที่แท้จริงของนิติบุคคลและผู้ที่มีการตกลงกันทางกฎหมาย

24. ความโปร่งใสและการเป็นเจ้าของผู้รับประโยชน์ที่แท้จริงของผู้ที่ได้มีการตกลงกันทางกฎหมาย

แต่ละประเทศควรใช้มาตรการเพื่อป้องกันการใช้นิติบุคคล ไปเพื่อการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย แต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่ามีข้อมูลเพียงพอถูกต้อง และทันต่อเวลา เกี่ยวกับเจ้าของผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงและเกี่ยวกับการควบคุมนิติบุคคล

25. ความโปร่งใสและเจ้าของที่รับผลประโยชน์ที่แท้จริงของทรัสต์

แต่ละประเทศควรใช้มาตรการป้องกันการใช้นิติบุคคลที่มีการตกลงกันทางกฎหมายไปในทางที่ผิดเพื่อฟอกเงินหรือให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่ามีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ ถูกต้อง และทันต่อเวลา เกี่ยวกับทรัสต์เปิดเผย

F. อำนาจและหน้าที่รับผิดชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่และมาตรการอื่นของสถาบันการกำกับดูแล(โดยการออกระเบียบข้อบังคับ)และการควบคุมดูแล(ให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ)

26. การกำกับดูแลและการควบคุมสถาบันการเงิน

การกำกับดูแลและการควบคุมดูแลสถาบันการเงิน แต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่าสถาบันการเงินทั้งหลายต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแล(โดยการออกระเบียบข้อบังคับมาใช้บังคับ และอยู่ภายใต้การควบคุมดูแล (ให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ) อย่างเพียงพอ และกำลังนำข้อแนะนำFATFไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

27. อำนาจของเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแล

เจ้าหน้าที่ควบคุมดูแล ควรมีอำนาจเพียงพอสำหรับการควบคุมดูแลหรือการติดตาม ฝ้าดูและดำเนินการให้มั่นใจว่าสถาบันการเงินทั้งหลายปฏิบัติตามข้อกำหนดในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

28. การกำกับดูแลและการควบคุมดูแลของธุรกิจและผู้ประกอบวิชาชีพที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน

ธุรกิจและผู้ประกอบวิชาชีพที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ควรอยู่ภายใต้มาตรการกำกับดูแลและมาตรการควบคุมดูแล

ปฏิบัติการและการบังคับใช้กฎหมาย

29. หน่วยข่าวกรองทางการเงิน

แต่ละประเทศควรจัดตั้งหน่วยข่าวกรองทางการเงิน ขึ้นมาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแห่งชาติในการรับและวิเคราะห์: (a) รายงานธุรกรรมที่ต้องสงสัย และ (b) ข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน และความผิดมูลฐานทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินและการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

30. หน้าที่รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน

แต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่าเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ระบุชื่อไว้ ต้องมีความรับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินและการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายโดยอยู่ภายในกรอบของนโยบาย AML/CFT แห่งชาติ

31. อำนาจของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน

เมื่อทำการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับการฟอกเงิน ตลอดจนความผิดมูลฐานที่เกี่ยวข้องและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ควรสามารถขอรับและเข้าถึงเอกสารและข้อมูลที่จำเป็นทั้งหมดเพื่อใช้ในการสืบสวนสอบสวนดังกล่าว และเพื่อใช้ในการดำเนินคดีและเพื่อกระทำการอย่างอื่นที่เกี่ยวข้อง

32. การขนเงิน

แต่ละประเทศควรมีมาตรการพร้อมใช้อยู่แล้ว เพื่อตรวจหาการขนส่งเงินตราและตราสารเปลี่ยนมือผู้ถือข้ามพรมแดน รวมถึงการใช้ระบบการสำแดง และ/หรือ ระบบการเปิดเผย

ข้อกำหนดทั่วไป

33. สถิติ

แต่ละประเทศควรเก็บรักษาสถิติเกี่ยวกับเรื่องทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของระบบของตนในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

34. การชี้แนะแนวทางและการแสดงความเห็นสะท้อนกลับ

พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแล และหน่วยงานที่กำกับดูแลตัวเอง ควรจัดทำแนวทางปฏิบัติและการแสดงความเห็นสะท้อนกลับ

บทลงโทษ

35. บทลงโทษ

แต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่า ประเทศของตนมีมาตรการลงโทษที่ได้ผล สมสัดส่วน และเป็นการยับยั้ง ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครอง

G. การร่วมมือระหว่างประเทศ

36. ตราสารระหว่างประเทศ

แต่ละประเทศควรดำเนินการตามขั้นตอนโดยเร็วเพื่อเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุง เวียนนา ค.ศ. 1988 อนุสัญญาพาเลโม ค.ศ. 2000 อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้าน การทุจริต ค.ศ. 2003 และอนุสัญญาว่าด้วยการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ค.ศ. 1999

37. การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายระหว่างกัน

แต่ละประเทศควรให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายระหว่างกันในขอบเขตที่กว้างขวาง ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ด้วยความรวดเร็วและเป็นไปในทางก่อและสัมฤทธิ์ผลในเรื่องที่เกี่ยวกับการ สืบสวนสอบสวน การดำเนินคดี และการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการฟอกเงินและความผิดมูลฐานที่ เกี่ยวข้อง

38. การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายระหว่างกัน: การอายัดและการริบ

แต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่าประเทศของตนมีอำนาจหน้าที่ในการ ดำเนินการได้ทันทีอย่างมีประสิทธิภาพในการตอบสนองคำร้องขอจากต่างประเทศที่ร้องขอให้ ระบุ อายัด ยึด และริบทรัพย์สินที่ได้จากการฟอกเงิน ตลอดจนรายได้จากการฟอกเงิน และจากความผิด มูลฐาน รวมทั้งการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

39. การส่งผู้ร้ายข้ามแดน

แต่ละประเทศควรดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปในทางก่อในการปฏิบัติ ตามคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนในเรื่องที่เกี่ยวกับการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่ การก่อการร้าย โดยไม่ล่าช้าเกินความจำเป็น

40. รูปแบบอื่นของการร่วมมือระหว่างประเทศ

แต่ละประเทศควรดำเนินการให้มั่นใจว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ของตนสามารถให้ความ ร่วมมือระหว่างประเทศอย่างกว้างขวางได้อย่างรวดเร็ว และเป็นไปในทางก่อ ตลอดจนมีประสิทธิภาพ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ความผิดมูลฐานอื่นๆที่เกี่ยวข้องและการสนับสนุนทางการเงินแก่การ ก่อการร้าย

3.6.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการริบทรัพย์และมาตรการชั่วคราว

ข้อเสนอแนะ FATF ข้อ 4 การริบทรัพย์และมาตรการชั่วคราว (Confiscation and provisional measures) กำหนดเป็นหลักการให้แต่ละประเทศควรใช้มาตรการที่คล้ายคลึงกับมาตรการทั้งหลายที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเวียนนา อนุสัญญาพาเลโม และอนุสัญญาว่าด้วยการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายรวมถึงมาตรการทางนิติบัญญัติเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของตนสามารถอายัดหรือยึดและริบสิ่งต่อไปนี้ได้ โดยไม่ทำให้สิทธิโดยสุจริตของบุคคลที่สามเสียหาย คือ

(a) ทรัพย์สินที่ได้มาจากการฟอกเงิน

(b) รายได้จากการฟอกเงินหรือความผิดมูลฐานหรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้หรือมีเจตนาจะใช้ในการฟอกเงิน หรือความผิดมูลฐาน

(c) ทรัพย์สินที่ได้หรือที่ใช้ หรือมีเจตนาจะใช้ หรือจัดสรรเพื่อใช้ในการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย หรือการกระทำความผิดเป็นการก่อการร้าย หรือองค์กรก่อการร้าย หรือ

(d) ทรัพย์สินที่มีมูลค่าเท่ากัน

มาตรการเช่นว่าควรรวมถึงอำนาจที่จะ

(a) ระบุ ติดตาม ร่องรอย และประเมินทรัพย์สินที่ตกอยู่ในข่ายจะถูกริบ

(b) ใช้มาตรการชั่วคราว เช่น ยึดและอายัด เพื่อป้องกันการซื้อขาย การโอน หรือการจำหน่ายทรัพย์สินดังกล่าวออกไป

(c) ดำเนินการป้องกันหรือยกเลิกการกระทำที่จะเป็นอุปสรรคในอันที่จะยึด หรืออายัด หรือกอบกู้ทรัพย์สินที่ตกอยู่ในข่ายจะถูกริบนั้นกลับคืนมาและ

(d) มาตรการสืบสวนสอบสวนที่เหมาะสมแต่ละประเทศควรพิจารณาใช้มาตรการที่อนุญาตให้ริบรายได้หรือเครื่องมือต่างๆ โดยไม่ต้องกำหนดให้มีคำพิพากษาว่ามีความผิดทางอาญาก่อน (การริบทรัพย์สินทางแพ่ง) หรือใช้มาตรการที่กำหนดให้จำเลยมีหน้าที่พิสูจน์ว่าทรัพย์สินที่จะถูกริบนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย (หลักการหลักการการพิสูจน์) トラバเท่าที่ข้อกำหนดดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับหลักการของกฎหมายภายในประเทศ

นอกจากนั้น แต่ละประเทศควรสร้างกลไกให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของตนสามารถบริหารจัดการทรัพย์สินที่ถูกอายัดหรือถูกยึด หรือถูกริบนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเมื่อจำเป็นก็ให้สามารถจำหน่ายทรัพย์สินดังกล่าวออกไปได้ กลไกเหล่านี้ควรใช้ได้ทั้งในบริบทของการดำเนินคดีภายในประเทศ และในการตอบสนองคำร้องขอจากต่างประเทศ

3.7 อนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะหญิงและเด็ก ค.ศ. 2014 (ASEAN Convention against Trafficking in Persons, especially Women and Children: ACTIP)

ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2558 ผู้ประเทศอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ได้ลงนามรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการค้ามนุษย์โดยเฉพาะหญิงและเด็ก (ASEAN Convention against Trafficking in Persons, especially Women and Children: ACTIP) ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 17 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ซึ่งนับเป็นตราสารที่มีผลผูกพันทางกฎหมายสำหรับการแก้ไขปัญหการค้ามนุษย์ฉบับแรกของอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ของประเทศสมาชิกอาเซียน และเป็นการต่อยอดปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ซึ่งรับรองเมื่อปี 2547 โดยมีจุดประสงค์หลัก คือ

1. ป้องกันและต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก
2. คุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และ
3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบรรดาภาคีให้บรรลุวัตถุประสงค์

อนุสัญญานี้ได้กำหนดกรอบกฎหมายในระดับภูมิภาคที่สอดคล้องกับเครื่องมือทางด้านกฎหมายในระดับสากล รวมถึงอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรและพิธีสารต่อท้ายอนุสัญญา เพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก และแผนปฏิบัติการสหประชาชาติเพื่อจัดการค้ามนุษย์ โดยมีเนื้อหาหลักมุ่งเน้นเพื่อสร้างความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่างประเทศอาเซียน ในการป้องกันคุ้มครองผู้เสียหายและดำเนินคดีผู้กระทำความผิดค้ามนุษย์ นอกจากนี้เนื้อหาในอนุสัญญายังมีก้าวหน้าไปกว่าพิธีสารต่อท้ายอนุสัญญาเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็กไปอีกหนึ่งขั้น คือ อนุสัญญาอาเซียนมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ต้นตอของการค้ามนุษย์ เช่น ความยากจน ปัจจัยเสี่ยง และปัจจัยผลักดันอื่น ๆ รวมทั้งเน้นกำหนดมาตรการเพื่อลดโอกาสที่เหยื่อการค้ามนุษย์จะตกเป็นเหยื่อซ้ำ อนุสัญญาค้ามนุษย์แห่งอาเซียนยังกำหนดเงื่อนไขที่จะลงโทษผู้ค้ามนุษย์อย่างหนัก รวมถึงลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ประพฤตินิชอบและมีส่วนร่วมในการค้ามนุษย์

ประเทศไทยเป็นประเทศที่สามของกลุ่มสมาชิกอาเซียนที่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาอาเซียนฯ เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2559 โดยอนุสัญญาจะมีผลบังคับใช้ในสามสัปดาห์นับจากเมื่อมีประเทศสมาชิกอาเซียนให้สัตยาบันอย่างน้อยหกประเทศ

อนุสัญญาฯ ดังกล่าวประกอบด้วยข้อบทจำนวน 31 ข้อ ข้อบทที่เกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดค้ามนุษย์และความร่วมมือระหว่างประเทศในการยึดอายัด ทรัพย์สินและการจำหน่ายทรัพย์สิน ปรากฏตามข้อ 17 ข้อ 21 และข้อ 22 ดังนี้

ข้อ 17 การรับและการยึดทรัพย์

1. ให้ภาคีแต่ละฝ่ายกำหนดมาตรการเช่นว่าตามที่อาจจำเป็นในขอบเขตที่มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ภายใต้ระบบกฎหมายภายในของตน เพื่อให้สามารถริบ

ก. ทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมที่ได้มาจากความผิดที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึงหรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าเทียบได้กับทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมนั้น

ข. ทรัพย์สิน อุปกรณ์หรือเครื่องมือใช้อื่นที่ใช้หรือเพื่อจะใช้ในการความผิดทั้งหลายที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึง

2. ให้ภาคีแต่ละฝ่ายกำหนดมาตรการเช่นว่าตามที่อาจจำเป็นเพื่อให้สามารถพิสูจน์เอกลักษณ์ ติดตามร่องรอยอายัดหรือยึดรายการใดๆ ที่อ้างถึงในวรรค 1 ของข้อนี้ เพื่อความมุ่งประสงค์ของการรับในท้ายที่สุด

3. หากทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมถูกแปรสภาพหรือเปลี่ยนสภาพบางส่วนหรือทั้งหมดเป็นทรัพย์สินอื่นให้ทรัพย์สินเช่นนั้นอยู่ในความรับผิดชอบตามมาตรการที่อ้างถึงในข้อนี้แทนทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมนั้น

4. หากทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมถูกนำไปปะปนกับทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ทรัพย์สินเช่นนั้นจะอยู่ในความรับผิดชอบที่จะต้องถูกริบไม่เกินมูลค่าที่ประเมินของทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมที่ถูกนำไปปะปน โดยไม่กระทบต่ออำนาจใดที่เกี่ยวกับการอายัดหรือการยึด

5. รายได้หรือผลประโยชน์อื่นที่ได้มาจากทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมหรือจากทรัพย์สินซึ่งแปรสภาพหรือเปลี่ยนสภาพ หรือจากทรัพย์สินซึ่งทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมถูกนำไปปะปน ให้อยู่ในความรับผิดชอบตามมาตรการที่อ้างถึงในข้อนี้ ในลักษณะและขอบเขตเดียวกันกับที่ใช้กับทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรม

6. เพื่อความมุ่งประสงค์ของข้อนี้และข้อ 21 ของอนุสัญญานี้ ให้ภาคีแต่ละฝ่ายมอบอำนาจให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอื่นของตนสั่งให้มีการจัดหาหรือยึดบันทึกทางธนาคารทางการเงินหรือการค้าภาคีแต่ละฝ่ายจะต้องไม่ปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติของวรรคนี้โดยอ้างเหตุผลเรื่องความลับทางธนาคาร

7. ภาคีแต่ละฝ่ายอาจพิจารณาความเป็นไปได้ของการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดแสดงที่มาโดยชอบด้วยกฎหมายของทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมที่ถูกกล่าวหาหรือทรัพย์สินอื่นซึ่งอยู่ในความผิดที่จะถูกริบภายในขอบเขตที่ข้อกำหนดนั้นสอดคล้องกับหลักการของกฎหมายภายในของตน และสอดคล้องกับลักษณะของกระบวนการดำเนินคดีทางศาลหรือกระบวนการอื่น

8. ไม่ให้ตีความบทบัญญัติของข้อนี้กระทบต่อสิทธิของบุคคลที่สามซึ่งกระทำการโดยสุจริต

9. ไม่ให้ความใดที่อยู่ในข้อนี้กระทบต่อหลักการที่ว่า มาตรการทั้งหลายที่ข้อนี้อ้างถึง จะต้องถูกนิยามและดำเนินการโดยสอดคล้องกับและอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายภายในของ ภาควิชา

ข้อ 21 ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อมุ่งประสงค์ในการริบทรัพย์

1. ภายในขอบเขตที่กว้างขวางที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ภายใต้ระบบกฎหมายภายในของตน ให้ภาควิชาที่ได้รับการร้องขอจากภาควิชาอีกฝ่ายหนึ่งที่มีเขตอำนาจเหนือความผิดที่ครอบคลุมโดยอนุสัญญานี้เพื่อการริบทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรม ทรัพย์สิน อุปกรณ์ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่อ้างถึงในข้อ 17 วรรค 1 ของอนุสัญญานี้ซึ่งอยู่ภายในดินแดนของตน

ก. ยื่นคำร้องขอแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของตนเพื่อความมุ่งประสงค์ให้ได้มาซึ่งคำสั่งริบทรัพย์ และหากได้รับคำสั่งเช่นนั้นแล้ว ให้ดำเนินการให้เกิดผลตามนั้น หรือ

ข. ยื่นคำสั่งเพื่อการริบทรัพย์ที่ออกโดยศาลในดินแดนของภาควิชาที่ร้องขอตามข้อ 17 วรรค 1 ของอนุสัญญานี้ต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของตน เพื่อดำเนินการให้เกิดผลตามขอบเขตที่ได้รับการร้องขอเท่าที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรม ทรัพย์สิน อุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้อื่นๆ ที่อ้างถึงในข้อ 17 วรรค 1 ซึ่งอยู่ในดินแดนของภาควิชาที่ได้รับการร้องขอ

2. ภายหลังจากที่มีการร้องขอโดยภาควิชาอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมีเขตอำนาจเหนือความผิดที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึง ให้ภาควิชาที่ได้รับการร้องขอดำเนินมาตรการเพื่อระบุชี้ ติดตามสืบหาและอายัดหรือยึดทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรม ทรัพย์สิน อุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้อื่นๆ ที่อ้างถึงในข้อ 17 วรรค 1 ของอนุสัญญานี้ เพื่อความมุ่งประสงค์ให้มีการริบทรัพย์สินในที่สุดโดยคำสั่งของภาควิชาผู้ร้องขอหรือตามคำร้องขอภายใต้วรรค 1 ของข้อนี้โดยภาควิชาที่ได้รับการร้องขอ

3. บทบัญญัติข้อ 18 ของอนุสัญญานี้สามารถนำมาใช้โดยอนุโลมในข้อนี้ โดยนอกเหนือจากข้อสันเทศที่ระบุไว้ในข้อ 18 ให้คำร้องขอตามข้อนี้ประกอบด้วย

ก. กรณีคำร้องขอตามวรรค 1 (ก) ของข้อนี้ รายละเอียดของทรัพย์สินที่จะถูกริบและเอกสารแสดงข้อเท็จจริงซึ่งภาควิชาผู้ร้องขอใช้อ้างอิง เพียงพอที่จะทำให้ภาควิชาที่ได้รับการร้องขอสามารถให้มีคำสั่งภายใต้กฎหมายภายในของตนได้

ข. กรณีคำร้องขอตามวรรค 1 (ข) ของข้อนี้ สำเนาของคำสั่งริบทรัพย์ที่รับฟังได้ตามกฎหมายซึ่งเป็นพื้นฐานของคำร้องขอที่ออกโดยภาควิชาผู้ร้องขอ เอกสารแสดงข้อเท็จจริงและข้อสันเทศเกี่ยวกับขอบเขตของการที่จะให้ปฏิบัติตามคำสั่งที่ถูกร้องขอ

ค. กรณีคำร้องขอตามวรรค 2 ของข้อนี้ เอกสารแสดงข้อเท็จจริงตามที่ภาควิชาผู้ร้องขอใช้อ้างอิงและรายละเอียดการดำเนินการที่ร้องขอ

4. ให้คำวินิจฉัยหรือการดำเนินการตามวรรค 1 และ 2 ของข้อนี้ กระทำโดยภาควิชาที่ได้รับการร้องขอให้สอดคล้องและอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายภายในและวิธีพิจารณาความของตน

สนธิสัญญา ความตกลงหรือข้อตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีใดซึ่งตนมีพันธกรณีที่เกี่ยวข้องกับภาคีที่ร้องขอ และสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญา

5. หากภาคีเลือกที่จะดำเนินการมาตรการที่อ้างถึงในวรรค 1 และ 2 ของข้อนี้บนเงื่อนไขของการมีสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้องอยู่ ให้ภาคีนั้นพิจารณาใช้ออนุสัญญานี้เป็นสนธิสัญญาพื้นฐานที่จำเป็นและเพียงพอ

6. ไม่ให้บทบัญญัติของข้อนี้ถูกตีความในทางที่กระทบสิทธิของบุคคลที่สามซึ่งกระทำการโดยสุจริต

7. ให้บรรดาภาคีพิจารณาจัดทำสนธิสัญญา ความตกลง หรือข้อตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคี เพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลของความร่วมมือระหว่างประเทศที่ดำเนินการตามข้อนี้

ข้อ 22 การจำหน่ายทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมหรือทรัพย์สินที่ถูกริบ

1. ให้ทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมหรือทรัพย์สินที่ถูกริบโดยภาคีตามข้อ 17 หรือข้อ 21 วรรค 1 ของอนุสัญญานี้ถูกจำหน่ายโดยภาคีนั้นตามกฎหมายภายในกระบวนการทางบริหารของตน

2. เมื่อดำเนินการตามคำร้องขอของภาคีอีกฝ่ายหนึ่งตามข้อ 21 ของอนุสัญญานี้ ให้บรรดาภาคีพิจารณาให้ความสำคัญกับการคืนทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมหรือทรัพย์สินที่ริบไว้แก่ภาคีผู้ร้องขอ เพื่อให้ภาคีผู้ร้องขอสามารถให้ค่าสินไหมทดแทนและความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ หรือคืนทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมหรือทรัพย์สินเช่นว่าแก่เจ้าของโดยชอบธรรมเท่าที่อนุญาตโดยกฎหมายภายในและหากได้รับการร้องขอ

3. เมื่อดำเนินการตามคำร้องขอที่ทำโดยภาคีอีกฝ่ายหนึ่งตามข้อ 17 และ 21 ของอนุสัญญานี้ ภาคีอาจให้การพิจารณาเป็นพิเศษแก่การจัดทำความตกลงหรือข้อตกลงว่าด้วยการแบ่งปันทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมหรือทรัพย์สินเช่นว่า หรือกองทุนที่ได้จากการขายทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรมหรือทรัพย์สินเช่นว่ากับบรรดาภาคีอื่นเป็นปกติกรณีหรือรายการโดยสอดคล้องกับกฎหมายภายในหรือกระบวนการทางบริหาร

3.8 สนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียน (Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters (ASEAN MLAT))

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียน (ASEAN MLAT) เมื่อ 31 มกราคม 2556 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของบรรดาภาคีในสนธิสัญญา ในเรื่องการป้องกัน การสืบสวนสอบสวน และการฟ้องคดี เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา โดยผ่านความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญา เป็นการทำสนธิสัญญาพหุภาคี

สอดคล้องกับไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 18 (30) ได้กำหนดมาตรการความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน (Mutual Legal Assistance) ไว้ทั้งสองฉบับ เพื่อให้รัฐใดรัฐหนึ่ง หรือทั้งสองรัฐ หรือมากกว่าสองรัฐขึ้นไป สามารถสืบสวน จับกุม สอบสวน ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดโดยมีข้อเท็จจริงพยานหลักฐาน สามารถจับกุม พิจารณาคดี ยึดอายัดและริบทรัพย์สินได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงนับว่าเป็นเครื่องมือทางกฎหมายของอาเซียนที่มีความใกล้เคียงกันกับกฎหมายระหว่างประเทศในระดับสากลพอที่สามารถจะนำไปใช้ปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติทั้งในกลุ่มอาเซียนและประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก และทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพความร่วมมือในการดำเนินคดีข้ามนุชย์ในอาเซียนได้อีกทางหนึ่ง

สนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียนมีกรอบความร่วมมือ (Scope of Assistance) ที่ได้กำหนดให้รัฐภาคีต้องให้ความร่วมมืออย่างกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในการสอบสวน การฟ้องคดีและวิธีพิจารณาความอาญา โดยได้กำหนดเกี่ยวกับความช่วยเหลือและความร่วมมือในหัวข้อต่างๆ กล่าวคือ ลักษณะของความร่วมมือระหว่างประเทศ ข้อยกเว้นที่อยู่นอกกรอบความร่วมมือ เหตุปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือ การตั้งผู้ประสานงานกลาง การให้ความช่วยเหลือ ข้อจำกัดของการใช้พยานหลักฐานที่ได้รับจากความช่วยเหลือ การคุ้มครองความลับ ความร่วมมือทางพยานหลักฐาน การอนุญาตให้บุคคลผ่านแดนไปอื่น การค้นและยึด และการกำหนดที่อยู่และแยกแยะบุคคล

4. กระบวนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามนุชย์

4.1 หลักเรื่องการริบทรัพย์สิน

การริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดนั้น อาจจะแบ่งเป็น 3 ระบบใหญ่ ๆ ได้เป็นการริบทรัพย์สินแบบเฉพาะเจาะจงกับทรัพย์สินที่ได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำผิดนั้น (Property-Based Confiscation or Forfeiture System) การริบทรัพย์สินอีกระบบหนึ่ง ที่เรียกว่าการริบทรัพย์สินแบบไม่มีการเจาะจงกับตัวทรัพย์สินที่เรียกว่า การริบทรัพย์สินตามมูลค่าหรือตามผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำผิด (Value-based, or Benefit Confiscation System) และระบบผสม (Combinations System)⁵⁵

⁵⁵ IMPACT STUDY ON CIVIL FORFEITURE, Project on criminal assets recovery in Serbia (CAR SERBIA), *Id.* at 11

4.1.1 การริบทรัพย์แบบเฉพาะเจาะจง (Property-Base Confiscation or Forfeiture System)

ระบบการริบทรัพย์ Property-Base System นั้น ให้ดำเนินการริบทรัพย์ที่ถือว่าไม่สะอาด (tainted property) ซึ่งถือเป็นทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำผิด (proceeds or instrumentalities of crime) วิธีการจะใช้กันอยู่ทั่วไปในประเทศที่ยึดถือระบบประมวลกฎหมาย โดยเฉพาะในประเทศยุโรป อิตาลี และสเปน ส่วนประเทศระบบจารีตประเพณีที่ใช้ระบบการริบทรัพย์แบบนี้ คือ แคนาดา และอาจจะรวมถึงสหรัฐอเมริกาด้วย ระบบนี้ เมื่อศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิด ก็อาจจะสั่งให้ยึดทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำผิดนั้นได้ หากว่าการกระทำผิดนั้นเกี่ยวกับทรัพย์ที่ได้มานั้นด้วย อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์นั้นได้มาหรือเกี่ยวกับความผิดเฉพาะ (specific offence) ก็ตาม หากการพิสูจน์แสดงให้เห็นโดยปราศจากสงสัยตามสมควรว่าทรัพย์นั้นน่าจะเป็นผลมาจากการกระทำผิด เช่นนี้ศาลก็สั่งริบได้เช่นกัน นอกจากนี้ ระบบนี้ ยังให้อำนาจแก่ศาลเป็นพิเศษ กล่าวคือ หากสามารถพิสูจน์เป็นที่น่าพึงพอใจตามมาตรฐานข้างต้นแล้ว หากว่ารัฐไม่สามารถค้นหาทรัพย์นั้นได้ว่าอยู่ที่ใด หรือมูลค่าของทรัพย์นั้นได้ถูกทำลายหรือลดน้อยลงไปมาก หรือได้ผสมปนเปกับทรัพย์อื่นแล้ว ศาลอาจจะสั่งให้จำเลยเสียค่าปรับตามจำนวนทรัพย์ที่จะต้องถูกริบก็ได้⁵⁶

ส่วนประเทศไทยก็ยึดถือระบบการริบทรัพย์แบบเฉพาะเจาะจงเช่นกัน ในการดำเนินการกับทรัพย์ที่เกี่ยวกับการกระทำผิดเป็นการเฉพาะ แต่แนวคิดดังกล่าวจะมีรายละเอียดแตกต่างกับการปฏิบัติของประเทศไทยที่กำหนดไว้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 และมาตรา 33 ที่กำหนดให้ริบสำหรับทรัพย์ที่มีไว้เป็นความผิด ใช้ในการกระทำความผิด หรือไม่เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งจะสามารถริบได้ทั้งหมด เว้นแต่จะเข้ายกเว้นเนื่องจากเป็นทรัพย์ของบุคคลภายนอกที่ไม่ได้รู้เห็นในการกระทำผิดนั้นด้วย แต่ระบบการริบทรัพย์นี้จะมีจุดอ่อน เนื่องจากทรัพย์นั้นอาจจะถูกจำหน่ายจ่ายโอนไปหรือฟอกไปเป็นทรัพย์บริสุทธิ์แล้ว การริบทรัพย์เฉพาะเจาะจงจึงไม่อาจกระทำได้นอกจากนี้ หากอาชญากรมีการวางแผนที่ซับซ้อน ทำให้ทรัพย์เฉพาะเจาะจงเปลี่ยนแปลงสภาพไป หรือมีการซุกซ่อนจนไม่อาจติดตามเอาทรัพย์นั้นมาได้ การริบทรัพย์แบบนี้ก็ไม่อาจกระทำได้อีก ซึ่งหมายความว่าอาชญากรยังคงได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดเช่นเดิม⁵⁷ เมื่อไม่สามารถริบทรัพย์ของอาชญากรได้ จึงไม่อาจตัดเครื่องมือหรือแรงจูงใจในการกระทำผิดของอาชญากรได้ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมจึงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

⁵⁶ วีระพงษ์ บุญโญภาสและคณะ,โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อทำการศึกษาวิจัยการนำหลักการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน(Asset Sharing) มาใช้ในคดียาเสพติดของประเทศไทย , สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด , 2559 , หน้า 15-17.

4.1.2 การริบทรัพย์ตามมูลค่าหรือตามผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับ (Value-based or Benefit Confiscation System)

การริบทรัพย์มูลค่าหรือผลประโยชน์ที่ได้รับ (Value-based, or benefit system) นั้น กำเนิดขึ้นในสหราชอาณาจักรซึ่งมีหลักการที่สำคัญ คือ การคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินเป็นจำนวนเท่ากับมูลค่าทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด (value of proceeds and instrumentalities of crime and confiscation of an equivalent value) การริบทรัพย์แบบนี้จะนิยมใช้ในกลุ่มประเทศจารีตประเพณี แต่กลุ่มประเทศประมวลกฎหมาย หรือ Civil law หรือ Code law ก็รับเอาแนวคิดดังกล่าวไปใช้ด้วย เช่น เนเธอร์แลนด์ และออสเตรียก็ได้รับเอาแนวคิดนี้ไปใช้ด้วย⁵⁸

ระบบนี้ ศาลจะคำนวณ “ผลประโยชน์” ที่จำเลยจะได้รับสำหรับการกระทำความผิดนั้น ๆ หลังจากนั้น ศาลจะพิจารณาความสามารถของจำเลยที่ชำระเงินได้ ตัวอย่างเช่น มูลค่าของทรัพย์สินที่จำเลยนั้นมีอยู่ (realizable assets) ในขณะนั้นที่สามารถใช้ได้ ศาลก็จะมีคำสั่งริบทรัพย์ตามจำนวนผลประโยชน์ที่จำเลยอาจจะได้รับจากการกระทำความผิด หรือจำนวนทรัพย์สินที่จำเลยมีอยู่จริง โดยปกติจะสั่งตามจำนวนที่น้อยกว่าเมื่อเทียบกันแล้ว หากจำเลยไม่อาจชำระเงินตามจำนวนที่ศาลกำหนด ศาลจะสั่งขังจำเลยต่อไป⁵⁹

การริบทรัพย์ตามมูลค่านี้อาจต้องมีทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งคำสั่งริบทรัพย์ที่จะตกเป็นของแผ่นดินในขณะที่ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์⁶⁰ ดังนั้น รัฐจึงมีอำนาจในการบังคับให้ผู้กระทำความผิดจ่ายเงินจากทรัพย์สินใด ๆ ตามคำสั่งที่ให้ชำระตามมูลค่า โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งอาจจะเป็นทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเลยก็ได้ เนื่องจากคำสั่งริบทรัพย์ตามมูลค่านี้ เป็นการลงโทษเอากับตัวทรัพย์สินที่มูลค่าเท่ากับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพหรือการพอกหรือชุกซ้อนไปที่ทอดก่ตามด้วยเหตุนี้ ตามหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่า พนักงานอัยการจึงไม่มีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ว่า ทรัพย์สินที่จะขอริบนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ฯลฯ แต่ประการใด เพียงแต่เสนอพยานหลักฐานว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะได้รับผลประโยชน์หรือทรัพย์สินจากการกระทำความผิดเป็นมูลค่าเท่าใด อันจะส่งผลให้การริบทรัพย์สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะจะสามารถริบทรัพย์เอาจากทรัพย์สินอื่น ๆ ที่มี

⁵⁷ วีระพงษ์ บุญโญภาสและคณะ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องโครงการศึกษาเพื่อยกร่างกฎหมายรองรับการให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003, สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, หน้า 23-24

⁵⁸ IMPACT STUDY ON CIVIL FORFEITURE, Project on criminal assets recovery in Serbia (CAR SERBIA), Id. at 11

⁵⁹ Id.

⁶⁰ วีระพงษ์ บุญโญภาสและคณะ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องโครงการศึกษาเพื่อยกร่างกฎหมายรองรับการให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003, สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, หน้า 24-25.

มูลค่าเท่ากัน ซึ่งจะมีผลดีคือ รัฐจะสามารถพิจารณาทรัพย์สินเฉพาะที่เป็นของผู้กระทำผิดโดยตรง โดยไม่กระทบต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด ระบบนี้จึงถือว่าเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง⁶¹

4.1.3 ระบบผสม (Combination system)

ระบบทรัพย์สินแบบผสม (Combination system) จะใช้ในบางประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลีย ที่นำวิธีการทรัพย์สินทั้งสองระบบคือทรัพย์สินแบบเจาะจงและทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้ โดยให้อำนาจแก่ศาลในการริบทรัพย์สินตามมูลค่าภายใต้เงื่อนไขบางประการ เช่น เมื่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำได้ถูกใช้หมดไปหรือถูกทำลายหรือถูกชุกซ่อนไว้โดยผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตาม การจะใช้ระบบทรัพย์สินแบบนี้ได้ ประเทศออสเตรเลียกำหนดว่า จำเลยจะต้องถูกพิพากษาลงโทษแล้วเท่านั้น ศาลจึงมีอำนาจสั่งการดังกล่าวได้ แต่กระบวนการในการริบทรัพย์สินนั้น รัฐมีหน้าที่พิสูจน์เกี่ยวกับทรัพย์สินมาตรฐานคดีแพ่ง (แม้จะไม่ใช่ทุกคดี) โดยใช้มาตรฐานที่เรียกว่า balance of probabilities หรือ preponderance standard เป็นสำคัญคือ รัฐพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นน่าจะเกี่ยวกับการกระทำผิดอาญาอย่างใดอย่างหนึ่ง ในขณะที่บางประเทศในกลุ่มจารีตประเพณี เช่น เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ก็ไม่ได้ใช้มาตรฐานการพิสูจน์นี้ แต่ผลักการะการพิสูจน์ความชอบธรรมในการมีทรัพย์สินนั้นไปให้จำเลยในกระบวนการรับฟังพยานหลักฐาน⁶²

4.2 การดำเนินการกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาแบ่งการริบทรัพย์สินออกเป็น 3 ประเภท คือ⁶³

1. ทรัพย์สินที่ต้องริบโดยเด็ดขาด (มาตรา 32)

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32 บัญญัติว่า "ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่" จากบทบัญญัตินี้ย่อมมีความชัดเจนว่ากฎหมายมุ่งประสงค์ให้ริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาดและไม่มีข้อยกเว้น ทั้งนี้ทรัพย์สินที่ศาลจะต้องให้ริบโดยเด็ดขาดตามมาตรา 32 สารสำคัญมีดังต่อไปนี้

1) ทรัพย์สินที่ผู้ใดทำเป็นความผิด เช่น เงินตราปลอม แสตมป์ปลอม เอกสารปลอม ฝิ่น เฮโรอีน ปิ่นเถื่อน เป็นต้น

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25

⁶² IMPACT STUDY ON CIVIL FORFEITURE, Project on criminal assets recovery in Serbia (CAR SERBIA), Id. at 12

⁶³ ณรงค์ ใจหาญ, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 49.

2) ทรัพย์สิน ซึ่งผู้ใดก็ตามมีไว้ในความครอบครองถือว่าเป็นความผิด เช่น ปืนไม่มีทะเบียน เฮโรอีน สัตว์ป่า เป็นต้น

ส่วนถ้อยคำที่ว่า "ไม่ว่าจะเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตาม คำพิพากษาหรือไม่" ข้อความดังกล่าวมีความหมายว่า แม้ในคดีนั้นจะไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินตาม มาตรา 32 จะเป็นของผู้กระทำความผิดหรือไม่ หรือคดีนั้นศาลได้พิพากษาให้ปล่อยตัวผู้กระทำความผิด หรือไม่อาจลงโทษผู้ถูกกล่าวหาได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะพยานหลักฐานไม่เพียงพอหรือศาลยกฟ้องด้วย เหตุหนึ่งเหตุใด แต่การบังคับใช้มาตรา 32 ศาลจะต้องริบทรัพย์สินนั้นทั้งสิ้น เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ สภาพของทรัพย์สินเป็นฐานที่ตั้งของการกระทำที่เป็นความผิดหรือมีไว้เป็นความผิดอยู่ในตัว ดังนั้น ทรัพย์สินดังกล่าวแม้ว่าจะเป็นของผู้ใดก็ตาม ทรัพย์สินดังกล่าวย่อมต้องริบเสียทั้งสิ้น

2. ทรัพย์สินที่พึงต้องริบ เว้นแต่จะเป็นของบุคคลอื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการ กระทำความผิด ทรัพย์สินประเภทนี้ ได้แก่ ทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 34 ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1) ทรัพย์สิน ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 หรือมาตรา 202

2) ทรัพย์สิน ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัล ในการที่บุคคลได้กระทำความผิด

ทั้งนี้ ทรัพย์สินตามข้อ 1) และข้อ 2) จะต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้ให้ไปเป็นที่ เรียบร้อยแล้ว แต่ถ้าเป็นเพียงสัญญาว่าจะให้แต่ยังไม่ได้ให้กันจริงก็ถือว่าไม่อยู่ในข่ายที่จะถูกริบตาม มาตรานี้ แต่การให้นั้นอาจไม่จำเป็นต้องส่งมอบให้โดยตรง อาจเพียงส่งมอบให้โดยปริยายก็ถือว่า เป็นความผิดแล้ว

อย่างไรก็ตามการริบทรัพย์สินตามมาตรา 34 นี้ ก็มีข้อยกเว้นในการริบ กล่าวคือ หากปรากฏว่าทรัพย์สินตามที่ระบุไว้เป็นของบุคคลอื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำ ความผิด ศาลจะริบไม่ได้ ทั้งนี้เพราะการริบทรัพย์สินเป็นมาตรการลงโทษ ซึ่งการลงโทษนั้นมีหลัก แน่นนอนว่าโทษที่ใช้สามารถลงแก่ตัวผู้กระทำความผิดหรือแก่ตัวจำเลยได้เท่านั้น การที่จะริบทรัพย์สินของ บุคคลอื่นซึ่งไม่รู้เห็นเป็นใจกับการกระทำนั้นจึงไม่สามารถกระทำได้

3. ทรัพย์สิน ที่อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะริบ (มาตรา 33)

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 บัญญัติให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจใน การสั่งให้ริบซึ่งทรัพย์สินประเภทดังต่อไปนี้ได้ คือ

1) ทรัพย์สิน ซึ่งบุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ซึ่ง สามารถอธิบายได้ดังนี้

ก) ทรัพย์สิน ซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิด หมายถึง ทรัพย์สิน ที่ผู้กระทำความผิดได้ใช้เป็นเครื่องมือกระทำการอันเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำความผิด เช่น ใช้ปืนยิงคนตายหรือ เบ้าหลอมที่ใช้ในการหลอมเงินตราปลอม หรือเครื่องอัดเม็ดที่ใช้ผลิตยาบ้า เป็นต้น

ข) ทรัพย์สิน ซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หมายถึง ทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดจัดหาหรือเตรียมหรือพาไปเพื่อใช้ในการกระทำความผิดแต่ไม่ทันได้ใช้ ซึ่งอาจเป็นทรัพย์สินที่โดยสภาพเป็นสิ่งที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือเป็นทรัพย์สินซึ่งโดยทั่วไปมีไว้เพื่อใช้ในการกิจการปกติ แต่ผู้กระทำได้เตรียมไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด

2) ทรัพย์สิน ซึ่งบุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด หมายถึงทรัพย์สิน ซึ่งผู้กระทำความผิดได้มาจากการที่ได้กระทำความผิด เช่น เงินได้จากการค้ายาเสพติด เป็นต้น

การริบทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้มาในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญานั้น เป็นการริบทรัพย์สินทางอาญา หมายความว่า จะต้องมีการฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นคดีอาญาและศาลต้องมีคำพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำความผิด การริบทรัพย์สินจึงจะสามารถกระทำได้ หากศาลมีคำพิพากษายกฟ้องแล้ว การริบทรัพย์สินจะกระทำไม่ได้ นอกจากนี้ ทรัพย์สินที่จะต้องถูกริบนั้น จะต้องเป็นของผู้กระทำความผิดเอง หากเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่น จะต้องปรากฏว่า ผู้นั้นรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด มิฉะนั้น การริบทรัพย์สินจะไม่สามารถกระทำได้

ทั้งนี้เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินของจำเลยแล้ว ผลที่ตามมาคือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะสิ้นไปจากเจ้าของเดิม และทรัพย์สินดังกล่าวจะตกเป็นของแผ่นดิน (มาตรา 35) โดยคำพิพากษาที่สั่งให้ริบนั้นจะเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ก็ตาม ต่างก็มีผลให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินเช่นเดียวกันโดยไม่ต้องรอว่าจะเป็นการพิพากษาซึ่งถึงที่สุดแล้วหรือไม่ นอกจากนั้นศาลอาจมีคำสั่งในคำพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้งานไม่ได้หรือทำลายทิ้งก็ได้แล้วแต่กรณี

ภายหลังจากศาลสั่งให้ริบทรัพย์สินแล้ว ก็จะเข้าสู่กระบวนการของการบังคับคดี ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ทรัพย์สินนั้นถูกยึดเป็นของกลางในคดีอาญา เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน การบังคับคดีจะกระทำในทันทีเพราะของกลางอยู่ในความดูแลและอยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว แต่ถ้ามิได้ยึดของกลางไว้ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่และทรัพย์สินที่ถูกริบอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น ศาลก็จะมีคำสั่งให้ผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นนำทรัพย์สินมามอบให้แก่ศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด กรณีที่สองคือ กรณีที่ผู้ครอบครองทรัพย์สินที่ถูกริบไม่นำทรัพย์สินดังกล่าวมามอบให้แก่ศาลตามคำสั่งภายในระยะเวลาที่กำหนด ศาลก็อาจจะมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ คือ

1. ยึดทรัพย์สินนั้น
2. ให้ผู้ครอบครองชำระราคาทรัพย์สิน
3. ยึดทรัพย์สินอื่นของผู้ครอบครองทรัพย์สินที่ถูกริบ เพื่อชดใช้ราคาจนเต็มจำนวน
4. ในกรณีที่ศาลเห็นว่า บุคคลผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นสามารถส่งทรัพย์สินที่รับได้แต่ไม่ส่ง หรือสามารถชำระราคาทรัพย์สินนั้นได้แต่ไม่ชำระ ศาลก็อาจมีคำสั่งให้กักขังผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ต้องกักขังไม่เกิน 1 ปี อย่างไรก็ตาม ศาลอาจสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นก่อนกำหนดก็ได้ ถ้าศาลเห็นเองหรือโดยผู้นั้นทำคำเสนอไปยังศาลว่าถึงอย่างไรก็ตามตนก็ไม่สามารถส่งทรัพย์สินหรือชำระราคาทรัพย์สินดังกล่าวได้

สำหรับการขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบตามมาตรา 33 หรือมาตรา 34 โดยเจ้าของที่แท้จริงซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยนั้น (มาตรา 36) ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นต้องอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน กล่าวคือ ทรัพย์สินดังกล่าวได้ถูกยึดเข้ามาเป็นของกลางในคดีอาญาแล้วและอยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงาน

4.3 การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงิน

4.3.1 มาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

มาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ขยายหลักเกณฑ์ของการริบทรัพย์สินให้มีขอบเขตกว้างขวางขึ้นกว่าการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาที่มีอยู่เดิม โดยให้สามารถริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายได้ทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้วกี่ครั้ง หรือตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่นแล้วก็ตาม ซึ่งการริบทรัพย์สินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาโดยการนำเอามาตรการการริบทรัพย์สินทางแพ่งซึ่งเป็นมาตรการพิเศษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนี้ไปเสริมกับมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดที่จะต้องถูกดำเนินการริบทรัพย์สินในทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ได้ จึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นได้ แม้จะไม่มีผู้ถูกลงโทษในคดีอาญาก็ตาม ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าเมื่อนำเอามาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาดำเนินการควบคู่กับการริบทรัพย์สินทางอาญาย่อมจะเป็นการเสริมสร้างให้มาตรการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.3.2 กระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หมวด 6 ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน เนื้อหาประกอบด้วย (1) การสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน (2) การส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (3) การขอคืนทรัพย์สิน (4) ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (5) การสั่งคืนทรัพย์สินและการนำทรัพย์สินเข้ากองทุน (6) ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ (7) การคืนทรัพย์สินในกรณีที่ปรากฏในภายหลัง (8) การยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินกรณีมีการกระทำความผิดเพิ่มขึ้น (9) การยื่นคำขอฝ่ายเดียวขอให้ศาลสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (10) การดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (11) การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สิน (12) การใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการกับทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการได้ตามกฎหมายอื่น (13) การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินทางศาล สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน

ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักยอก ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน (มาตรา 48)

2. การส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้เลขาธิการ ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว (มาตรา 49 วรรคหนึ่ง)⁶⁴

3. การขอคืนทรัพย์สิน

ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 49 อาจยื่นคำร้อง ก่อนศาลมีคำสั่ง โดยแสดงให้ศาลเห็นว่า (1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือ (2) ตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ (มาตรา 50)

4. ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 49 แล้ว หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็น

⁶⁴ มาตรา 49 วรรคสี่ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินข้างต้นฟังไม่ขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

ทรัพย์สินข้างต้นที่เป็นที่เป็นเงินสดและเงินที่เกิดจากการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ ให้สำนักงานส่งเข้ากองทุนกึ่งหนึ่ง และส่งให้กระทรวงการคลังอีกกึ่งหนึ่ง ถ้าเป็นทรัพย์สินอื่นให้ดำเนินการตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด (มาตรา 51) ⁶⁵

5. การส่งคืนทรัพย์สินและการนำทรัพย์สินเข้ากองทุน

ในกรณีที่มีผู้มาขอรับคืนโดยใช้สิทธิขอรับคืนตามกฎหมายอื่นซึ่งสามารถทำได้ถึงแม้จะเกินกว่ากำหนดสองปีตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงานส่งคืนทรัพย์สินนั้นแก่ผู้มาขอรับคืน หากไม่อาจส่งคืนทรัพย์สินได้ให้คืนเป็นเงินจากกองทุนแทน หากยังไม่มีผู้มารับคืนเมื่อล่วงพ้นห้าปีให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุน (มาตรา 51/1) ⁶⁶

6. ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์

ในกรณีที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน ถ้าศาลทำการไต่สวนคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์แล้วเห็นว่าฟังขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์โดยจะกำหนดเงื่อนไขด้วยก็ได้ (มาตรา 52)

7. การคืนทรัพย์สินในกรณีที่ปรากฏในภายหลัง

ในกรณีที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน หากปรากฏในภายหลัง โดยคำร้องของเจ้าของ ผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์ทรัพย์สินนั้น ถ้าศาลไต่สวนแล้วเห็นว่ากรณีต้องด้วยบทบัญญัติของมาตรา 50 ให้ศาลส่งคืนทรัพย์สินนั้นหรือกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ หากไม่สามารถคืนทรัพย์สินหรือคุ้มครองสิทธิได้ให้ใช้ราคาหรือค่าเสียหายแทน แล้วแต่กรณี (มาตรา 53)

8. การยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินกรณีมีการกระทำความผิดเพิ่มขึ้น

กรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีกก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ และให้นำความในหมวด 6 (การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน) มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 54)

9. การยื่นคำขอฝ่ายเดียวขอให้ศาลสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

หลังจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องตามมาตรา 49 หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอนจำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเลขาธิการจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว

⁶⁵ มาตรา 51 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558

⁶⁶ มาตรา 51/1 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558

ก่อนมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ก็ได้ เมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้วให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควร ให้ศาลมีคำสั่งตามที่ขอโดยไม่มีชักช้า (มาตรา 55)

10. การดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดตามมาตรา 48 แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามคำสั่ง แล้วรายงานให้ทราบพร้อมทั้งประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็ว (มาตรา 56)

11. การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สิน

การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการหรือศาล แล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งยึดหรืออายัดไว้ ตามหมวด 6 (การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน) ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่าด้วยการเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2543 (มาตรา 57) ⁶⁷

12. การใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการกับทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการได้ตามกฎหมายอื่น (มาตรา 58)

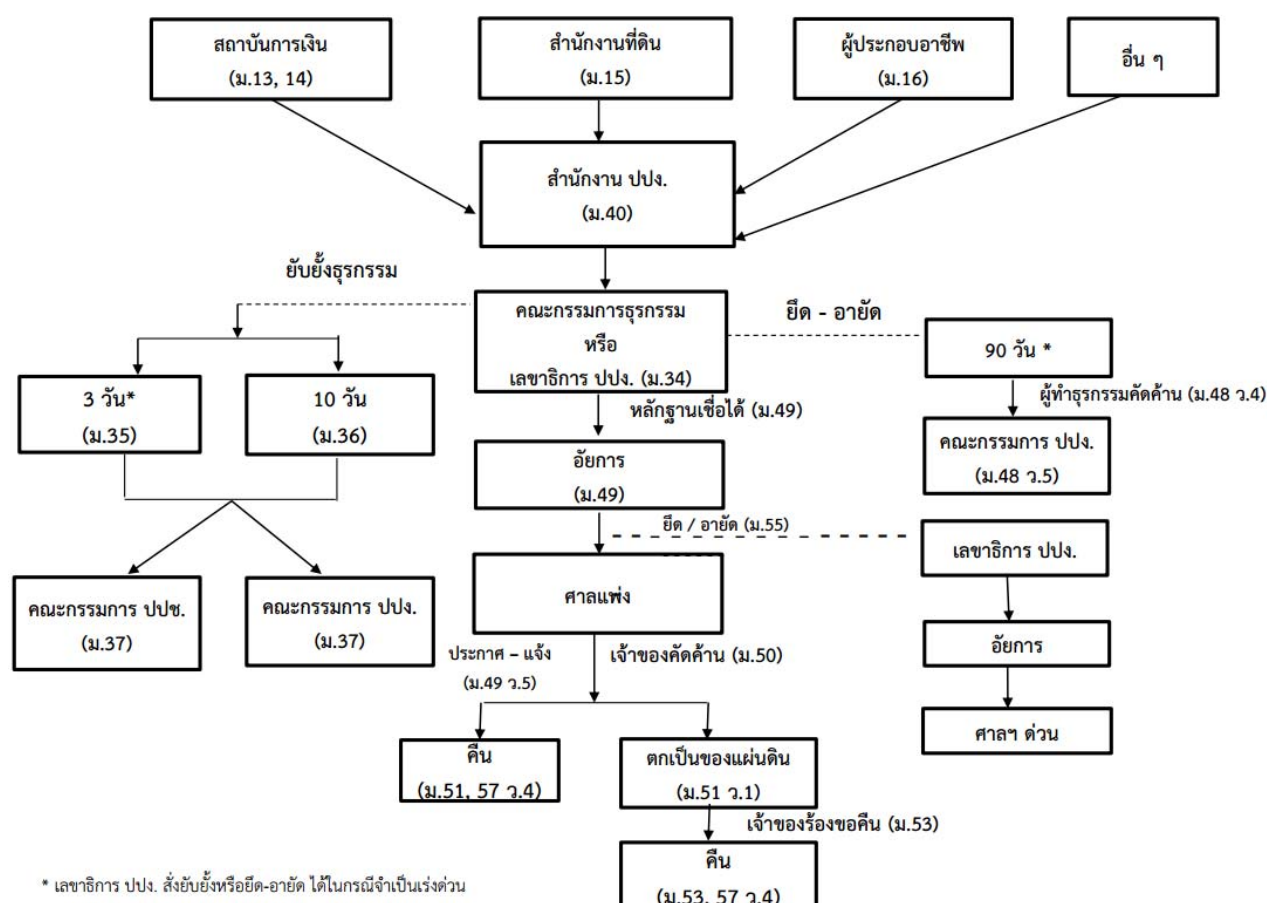
ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใด เป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามกฎหมายดังกล่าว หรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 58 วรรคหนึ่ง) และในการพิจารณาดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใดตามวรรคหนึ่ง ลักษณะการกระทำความผิดที่สำนักงาน ป.ง. ดำเนินการจะต้องมีลักษณะที่อาจส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจการคลังของประเทศ หรือเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน (มาตรา 58 วรรคสอง)⁶⁸

13. การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินทางศาล ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 59)

⁶⁷ มาตรา 57 วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

⁶⁸ มาตรา 58 วรรคสอง เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558

แผนภูมิการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (กรณีมีเหตุยับยั้งการทำธุรกรรม/ยึด-อายัด)



จากข้างต้นคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542⁶⁹ มีดังนี้

⁶⁹ มาตรา 3 “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” หมายความว่า

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน หรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินและให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้ง และไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

1) คำพิพากษาฎีกาที่ 6602/2550 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ให้คำจำกัดความคำว่า "ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด" ไว้แล้ว ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดจึงมีได้หมายความว่า ต้องเป็นทรัพย์สินในคดีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าเจ้าของทรัพย์สินเป็นผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษเท่านั้น เพียงแต่หากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดมูลฐานเกิดขึ้นไม่ว่าจะจับกุม ตัวผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ หรือผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษหรือไม่ แต่มีทรัพย์สินเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดนั้น หรือเป็นทรัพย์สินอื่นที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนทรัพย์สินจากการกระทำความผิดดังกล่าวหรือเป็นดอกผลของทรัพย์สินจากการกระทำความผิดดังกล่าว ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้ว

2) คำพิพากษาฎีกาที่ 4175/2550 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2542 จึงไม่อาจนำมาใช้บังคับแก่ทรัพย์สินของผู้คัดค้านทั้งสามที่ได้มาก่อนวันดังกล่าวหรือไม่ เห็นว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบเกี่ยวกับการฟอกเงินซึ่งมีโทษทางอาญาและมาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็น ของแผ่นดินในกรณีที่ศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานโดยมีต้องคำนึงถึงว่าทรัพย์สินนั้นผู้เป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินจะได้มาก่อนพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับหรือไม่ เพราะมาตรการดังกล่าวมิใช่โทษทางอาญา จึงมีผลใช้บังคับย้อนหลังได้ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 40-41/2546 ฎีกาของผู้คัดค้านทั้งสามทุกข้อฟังไม่ขึ้น

3) คำพิพากษาฎีกาที่ 4428/2550 พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 51 วรรคสอง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทรัพย์สินของผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเป็นผู้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้คัดค้านซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานจึงมีภาระการพิสูจน์เพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานนี้เมื่อพยานหลักฐานของผู้คัดค้านเท่าที่นำสืบมาไม่สามารถพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานได้ จึงต้องรับฟังว่าทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ถูกยึดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

4) คำพิพากษาฎีกาที่ 2926/2551 พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องให้ศาลแพ่ง มีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้คัดค้านที่ 1 ตกเป็นของแผ่นดิน ผู้คัดค้านที่ 2 ซึ่งเป็นน้องของผู้คัดค้านที่ 1 อ้างว่าทรัพย์สินรายการที่ 8 เป็นของผู้คัดค้านที่ 2 ไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ผู้คัดค้านทั้งสองจึงมีภาระการพิสูจน์ว่าทรัพย์สินตามคำร้องไม่ได้เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ แต่พิสูจน์ไม่ได้ และผู้คัดค้านทั้งสอง ไม่ได้กล่าวอ้างให้เห็นว่ามีอาชีพอันสุจริตอื่นใดที่ทำให้มีรายได้ดี และมีทรัพย์สินมากมายเช่นนี้ จึงเป็นกรณีที่ผู้คัดค้านทั้งสองไม่สามารถนำสืบพิสูจน์ถึงที่มาโดยชอบด้วยกฎหมายของทรัพย์สินเพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายได้ ข้อเท็จจริงจึงต้องฟังตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่า ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน ที่ศาล

อุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตามคำร้องทั้ง 10 รายการ พร้อมดอกผลที่จะเกิดขึ้นตกเป็นของแผ่นดินนั้นชอบแล้ว

5) คำพิพากษาฎีกาที่ 9092/2553 เมื่อรับฟังข้อเท็จจริงในคดีนี้ว่าจำเลยกระทำความผิดฐานร่วมกับพวกฟอกเงินตามฟ้อง ศาลก็พิพากษาลงโทษจำเลยได้ กรณีไม่จำเป็นต้องอาศัยความผิดมูลฐานเป็นเงื่อนไขว่าจะต้องมีการดำเนินคดีอาญาในความผิดมูลฐานหรือมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดมูลฐานเสียก่อน จึงจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานได้ ทั้งในการพิพากษาคดีอาญาก็ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาคดีอื่น

6) คำพิพากษาฎีกาที่ 9089/2553 พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้เลขาธิการ ป.ปง. ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและวรรคสอง บัญญัติให้พนักงานอัยการแจ้งให้เลขาธิการทราบว่าจะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดินได้ ส่วนมาตรา 49 วรรคสาม บัญญัติว่าเมื่อเลขาธิการดำเนินการตามวรรคสองแล้ว ให้ส่งเรื่องเพิ่มเติมให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หากพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุผลพอที่จะยื่นคำร้องต่อศาล ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินวินิจฉัยชี้ขาด เมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใด ให้พนักงานอัยการและเลขาธิการปฏิบัติตาม ประกอบกับเหตุผลในการประกาศใช้พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 คือ "เนื่องจากในปัจจุบันผู้ประกอบการซึ่งกระทำความผิดกฎหมายบางประเภทได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปอีก ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายเหล่านั้นและโดยที่กฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงินหรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินนั้นได้เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว สมควรกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพ.ร.บ.นี้" แสดงให้เห็นว่า เพียงแต่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่า ทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขาธิการ ป.ปง. ก็มีอำนาจส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณายื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินแล้ว และหากพนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องดังกล่าวสมบูรณ์พอ พนักงานอัยการก็มีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ไม่ได้บัญญัติว่า ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดจะต้องเป็นทรัพย์สินในคดีที่มีคำพิพากษาว่ามีผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษเท่านั้น เพียงแต่หากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดมูลฐานเกิดขึ้นไม่ว่าจะจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ หรือผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษหรือไม่ แต่หากมี

ทรัพย์สินเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอันเป็นเหตุที่เลขาธิการ ป.ป.ง.ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณายื่นคำร้องต่อศาล และพนักงานอัยการย่อมมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้

7) คำพิพากษาฎีกาที่ 27 - 28/2554 ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตาม พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีเงื่อนไขสำคัญคือ หากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและคดีถึงที่สุดเสียแล้ว พนักงานอัยการก็ไม่มีอำนาจยื่นคำร้องเช่นว่าตาม พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 วรรคหนึ่ง ส่วนอำนาจของพนักงานอัยการในการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดมูลฐานอื่นตกเป็นของแผ่นดินตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้น เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการแล้ว หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดมูลฐานอื่น ศาลก็มีอำนาจสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ตามมาตรา 49 วรรคหนึ่ง และมาตรา 51 วรรคหนึ่ง โดยมีพักต้องพิจารณาว่าบุคคลผู้เป็นเจ้าของหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินดังกล่าวต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดมูลฐานอื่นหรือไม่

8) คำพิพากษาฎีกาที่ 1800/2554 ความฟังได้ว่าผู้คัดค้านที่ 2 เป็นเจ้าของสถานการค้าประเวณีดังกล่าว โดยมีผู้คัดค้านที่ 1 เป็นกรรมการผู้จัดการของผู้คัดค้านที่ 2 ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า ผู้คัดค้านทั้งสองมีส่วนเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 อันเป็นความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยมีต้องคำนึงถึงว่า ผู้คัดค้านที่ 1 จะถูกจับกุมตัวหรือไม่ หรือผู้คัดค้านที่ 1 จะต้องคำพิพากษาของศาลว่าเป็นผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษในคดีอาญาหรือไม่ กรณีจึงต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 51 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเพิกถอนบทบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ในขณะเกิดเหตุคดีนี้ (ตรงกับมาตรา 51 วรรคสาม ของบทบัญญัติในปัจจุบันซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551) ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บรรดาทรัพย์สินทั้งหกรายการตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ภาระการพิสูจน์จึงตกแก่ผู้คัดค้านทั้งสองที่จะต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวว่า ผู้คัดค้านทั้งสองเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งในข้อนี้มีผู้คัดค้านที่ 1 เบิกความได้ว่าความว่า สถานบริการอาบอบนวดฮอนโนลูลูมีผู้คัดค้านที่ 2 เป็นเจ้าของกิจการ ส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัดเทอร์เมเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานบริการอาบอบนวด ทรัพย์สินตามคำร้องทั้งหมดไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 1 แต่จะมีผู้ถือหุ้นของบริษัทต่าง ๆ ที่เข้ามาประกอบกิจกรรมร่วมกันเป็นเจ้าของ โดยมีผู้คัดค้านที่ 1 เป็นผู้บริหารกิจการนั้น เห็นว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.

2542 มาตรา 50 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 49 อาจยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำสั่งตามมาตรา 51 โดยแสดงให้ศาลเห็นว่า (1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือ (2) ตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรม อันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ...” ดังนั้น เมื่อผู้คัดค้านที่ 1 อ้างว่า ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน ผู้คัดค้านที่ 1 จึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง (1) ได้ ส่วนผู้คัดค้านที่ 2 นั้น ไม่ได้นำสืบให้เห็นว่า ผู้คัดค้านที่ 2 ได้ทรัพย์สินทั้งหกรายการตามคำร้องมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง (2) ทรัพย์สินดังกล่าวจึงยังคงเกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานตามข้อสันนิษฐานของมาตรา 51 วรรคสอง อยู่แน่นอน กรณีจึงไม่มีเหตุให้ศาลมีคำสั่งคืนทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่ผู้คัดค้าน 2 เช่นกัน ที่ศาลล่างทั้งสองวินิจฉัยให้คำร้องของผู้ร้องนั้น ศาลฎีกาคณะคดีปกครองไม่เห็นพ้องด้วย ฎีกาของผู้ร้องฟังขึ้น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะเรื่องแผนนิติบัญญัติในด้านสถานการณ์การค้าหญิงกับกระบวนการยุติธรรม (คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, ในการประชุมครั้งที่ 23/2558 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2558) ซึ่งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี สภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสภาพัฒนาการเศรษฐกิจว่า ปัญหาการค้าหญิงในประเทศไทยนับวันมีความซับซ้อนและทวีความรุนแรงมากขึ้น อีกทั้งกระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องและการดำเนินกระบวนการยุติธรรมยังมีข้อจำกัด อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายยังขาดความรู้ความเข้าใจในตัวบทกฎหมาย ตลอดจนขาดการตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง อีกทั้งสาระสำคัญของกฎหมายมีความไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงได้ดำเนินการศึกษาวิจัยและเสนอแนะแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินมีข้อเสนอว่า เงินที่ได้จากการยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในคดีค้ามนุษย์ ควรถูกนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้วย โดยให้แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 หรือบัญญัติกฎหมายใหม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในคดีค้ามนุษย์ได้เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยให้นำทรัพย์สินที่ได้จากการยึดทรัพย์ดังกล่าวครึ่งหนึ่งเข้าสู่กองทุนการค้ามนุษย์ด้วย และเนื่องจากในปัจจุบันผู้กระทำความผิดในคดีค้ามนุษย์ได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ให้ครอบคลุมความผิดฐานค้ามนุษย์

รายงานวิจัยโครงการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายภาคความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับเจ้าพนักงานและการค้ามนุษย์ (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558) มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาเหตุผลและความจำเป็นในการปรับปรุงหรือทบทวนประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริต ความผิดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ให้สอดคล้องกับมุมมองทางสังคมและนโยบายทางอาญาของประเทศและนโยบายทางอาญาสากล โดยผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขความผิดเกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 โดยให้แก้ไขนิยามความหมายของคำว่า “แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ”

รายงานวิจัยเรื่องการกำหนดความผิดฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการรวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการยึดอายัดและริบทรัพย์สิน (สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, 2548) เป็นงานวิจัยภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ” ระยะที่ 2 งานวิจัยนี้จะศึกษาถึงแนวทางในการนำเอากฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไปใช้กับอาชญากรรมข้ามชาติโดยผ่าน “ความผิดมูลฐาน” ศึกษาถึงแนวทางพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการยึดและริบทรัพย์สินตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ผลจากการวิจัยพบว่า ข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายภายในของประเทศไทย คือ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543) และ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในเรื่องมาตรการริบและยึดทรัพย์สินตามอนุสัญญาแล้ว สมควรมีการบัญญัติมาตรการริบและยึดทรัพย์สินตามอนุสัญญาซึ่งไม่สามารถนำเอากฎหมายภายในทั้ง สามฉบับมาปรับใช้ได้ทั้งหมดมาบัญญัติไว้ใน ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร เพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000

ในส่วนของการร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา พ.ศ. 2535 นั้น สอดคล้องกับบทบัญญัติตามอนุสัญญาฯ ข้อ 13 แต่ทั้งนี้การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้กระทำได้อย่างจำกัด เนื่องจากทรัพย์สินที่จะถูกริบได้ตามพระราชบัญญัตินี้จะต้องเป็นทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ตามกฎหมายภายในด้วย และในส่วนของอนุสัญญาฯ ข้อ 14 เรื่อง การจำหน่ายทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม หรือทรัพย์สินที่ถูกริบ หรืออนุสัญญาฯ ได้บัญญัติไว้เป็นหลักกว้างๆ ในลักษณะที่ไม่บังคับ โดยให้รัฐภาคี

ปฏิบัติตามความเหมาะสม โดยกำหนดว่า ทรัพย์สินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรม หรือทรัพย์สินที่รัฐภาคีได้รับไว้ จะต้องถูกจำหน่ายโดยรัฐภาคีนั้นตามกฎหมายภายในและกระบวนการพิจารณาของตน หรือรัฐภาคีที่ได้รับการร้องขออาจพิจารณามอบทรัพย์สินที่รับได้ให้แก่รัฐภาคีผู้ร้องขอ เพื่อให้รัฐผู้ร้องขอสามารถชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรมหรือ คืบทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่เจ้าของโดยชอบธรรม หรือในกรณีที่มีการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน รัฐภาคีอาจทำความตกลงในการแบ่งปันรายได้ หรือทรัพย์สินที่ได้จากการริบหรือกองทุนที่ได้จากการขายผลตอบแทน หรือทรัพย์สินเช่นว่านั้น กับรัฐอื่นเป็นปกติ หรือเป็นกรณีไป หรือมอบรายได้ หรือทรัพย์สินดังกล่าว หรือกองทุนที่ได้จากการขายทรัพย์สินนั้นไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วน เข้าบัญชีตามข้อ 30 วรรคสอง (ค) ของอนุสัญญาฯ นี้ แก่องค์ระหว่างประเทศระดับรัฐบาลที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษในการต่อสู้กับอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร แต่กฎหมายภายในของประเทศไทยกำหนดให้ทรัพย์สินที่ถูกริบต้องตกเป็นของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายอาญาละพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หรือตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายภายในของประเทศไทยไม่เปิดช่องว่างให้ดำเนินการเป็นอย่างอื่น เช่น การแบ่งปันทรัพย์สินที่ริบได้ระหว่างรัฐภาคี การนำเข้าบัญชี หรือมอบให้องค์การระหว่างประเทศ ดังที่อนุสัญญาฯ บัญญัติไว้ โดยสรุปถ้ามีการแก้กฎหมายภายในให้สอดคล้องกับอนุสัญญาแล้ว การดำเนินการตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2535 จะสามารถทำได้โดยไม่มีอุปสรรคแต่อย่างใด

รายงานวิจัยเรื่องการติดตามเส้นทางการเงินของขบวนการค้าผู้หญิงและเด็ก ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (วีระพงษ์ บุญโญภาส และนางสาวสุพัตรา แผนวิจิต, 2558) ในการวิจัยมีขอบเขตครอบคลุมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการติดตามเส้นทางการเงินของขบวนการค้าผู้หญิงและเด็กในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง โดยมุ่งศึกษาปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นสำคัญ โดยการศึกษาวิจัยมุ่งวิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation) เพื่อให้การกำหนดแนวทางในการติดตามเส้นทางการเงินในขบวนการค้ามนุษย์เป็นไปตามหลักสากล งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์เครื่องมือตามกฎหมายว่าด้วยดาบป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่สามารถนำมาใช้เพื่อต่อต้านขบวนการค้ามนุษย์ได้แก่ (1) การรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยและการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของผู้มีหน้าที่รายงาน เป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ต่อการติดตามร่องรอยทางการเงินและวิเคราะห์แนวโน้มการฟอกเงิน (2) การสนับสนุนการสอบสวนทางการเงินโดยหน่วยข่าวกรองทางการเงินและหน่วยบังคับใช้กฎหมายที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

เพื่อให้สามารถสอบสวนเพื่อระบุเส้นทางการเงินและระงับการทำธุรกรรมที่เชื่อมโยงกับธุรกิจ
 ขบวนการค้ายาเสพติด (3) กลไกด้านความร่วมมือระหว่างประเทศในคดีที่ได้รับการร้องขอเกี่ยวข้องกับ
 กับการความผิดฐานค้ายาเสพติด การฟอกเงินและความผิดอื่นที่เชื่อมโยง โดยเฉพาะความร่วมมือในการ
 สอบสวน การยึดอายัดทรัพย์สิน ทรัพย์สิน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยข่าวกรองทาง
 การเงิน และ (4) มาตรการระงับการทำธุรกรรม การยึดและอายัดชั่วคราว และมาตรการด้าน
 ทรัพย์สินที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อเงินทุนดำเนินงานของขบวนการค้ายาเสพติด อันมีบทบาทต่อการลด
 ความสามารถในการทำกำไรของขบวนการค้ายาเสพติดและตัดเงินทุนในการประกอบอาชญากรรมครั้ง
 ต่อไป

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยคือ การแก้ไขกฎหมายและการกำหนดมาตรการเพื่อการ
 ติดตามเส้นทางการเงินในขบวนการค้ายาเสพติดแยกเป็น ข้อเสนอแนะด้านความร่วมมือระหว่าง
 ประเทศในการดำเนินการกับทรัพย์สินในขบวนการค้ายาเสพติด โดยเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม
 พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ใน 3 ประเด็นหลักคือ
 (1) ประเด็นเรื่องการค้นและยึด เพื่อให้เอื้อต่อการตรวจสอบและติดตามเส้นทางการเงินที่เกี่ยวกับการ
 ฟอกเงิน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดบทบัญญัติกฎหมายที่รองรับการบังคับใช้เรื่องการดำเนินการกับ
 ทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินในทางระหว่างประเทศ โดยกำหนดให้ในกรณีได้รับคำร้องขอความ
 ช่วยเหลือจากต่างประเทศให้ค้น ยึด และส่งมอบสิ่งของ หากคำร้องขอดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับการ
 ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และ
 เป็นการค้นหรือยึดเพื่อตรวจพบเอกสารทางการเงินหรือเอกสารอันเป็นความลับของลูกค้าของสถาบัน
 การเงินหรือนิติบุคคลอื่นหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและ
 ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อันเกี่ยวกับการค้นหรือยึดมาใช้บังคับโดยอนุโลม (2) ประเด็น
 เรื่องอำนาจในการตรวจสอบและจัดส่งข้อมูลทางการเงิน โดยกำหนดให้ผู้ประสานงานกลางต้องส่งคำ
 ร้องขอให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการประสานงานโดยตรงกับประเทศที่
 ร้องขอ เพื่อสร้างกระบวนการให้เรื่องได้ที่รับการร้องขอได้รับการช่วยเหลือโดยหน่วยงานที่มีอำนาจ
 หน้าที่อย่างรวดเร็ว เป็นการลดขั้นตอน ทำให้การช่วยเหลือตรงกับความต้องการและรวดเร็วกว่าและ
 (3) ประเด็นเรื่องการดำเนินการกับทรัพย์สิน โดยกำหนดสาระสำคัญในการส่งคืนทรัพย์สินที่รับให้
 ตามคำร้องขอ กรณีที่ประเทศผู้ร้องขอพิสูจน์ได้ว่า ทรัพย์สินที่ขอให้รับนั้น เป็นทรัพย์สินของประเทศผู้
 ร้องขอ และกำหนดให้ประเทศเจ้าของทรัพย์สินรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินการช่วยเหลือต่างๆ
 โดยอาจทำความตกลงก่อนดำเนินการให้ความช่วยเหลือ และยังมีแนวทางแก้ไขปัญหในระยะยาว
 โดยเสนอให้จัดทำร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน
 พ.ศ. ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินคดีฟอกเงินและการ
 ดำเนินการกับทรัพย์สินและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตรวจสอบป้องกันการใช้ระบบธนาคารใต้ดิน
 เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินมีประสิทธิภาพและสามารถขยายผลไปสู่การปราบปราม
 ขบวนการค้ายาเสพติด

สำหรับแนวทางการกำกับและควบคุมสถาบันการเงินมีข้อเสนอให้จัดทำแนวทางปฏิบัติในการเฝ้าระวังการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์สำหรับสถาบันการเงิน เพื่อให้สถาบันการเงินทุกแห่งใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบและเฝ้าระวังการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์และเพื่อป้องกันมิให้สถาบันการเงินถูกขบวนการค้ามนุษย์ใช้เป็นช่องทางในการฟอกเงิน แนวปฏิบัติดังกล่าวมีสาระสำคัญเกี่ยวกับ การกำหนดนิยามและประเภทของความผิดฐานค้ามนุษย์ การกำหนดกลุ่มอาชีพที่มีความเสี่ยง การกำหนดพื้นที่เป้าหมายหรือพื้นที่เสี่ยง แนวทางการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย แนวทางการตรวจสอบเพื่อรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ข้อพิจารณาเพิ่มเติมในการส่งรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย การกำหนดขั้นตอนการกลั่นกรองก่อนส่งรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย การกำหนดแนวทางตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูง การตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินของลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)

ระเบียบวิธีวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และการสนทนารับฟังความคิดเห็น

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรม โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ งานวิจัย ตำรา ทฤษฎี ทารุ วารสาร บทความที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากเครือข่าย อินเทอร์เน็ต ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของขบวนการค้ายมนุษย์ สารสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งกฎหมายภายในและอนุสัญญาระหว่างประเทศ โดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย โดยมีรายละเอียดเบื้องต้นดังนี้

- ทฤษฎีองค์การอาชญากรรม
- แนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์เพื่อตัดแรงจูงใจของอาชญากร
- แนวคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value Confiscation)
- แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน (Asset Sharing)
- สารสำคัญและการบังคับใช้กฎหมายด้านการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ามนุษย์ของประเทศไทย ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535

- กฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ได้แก่ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000) มาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation) อนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะหญิงและเด็ก ค.ศ. 2014 (ASEAN Convention against Trafficking in Persons, especially Women and Children: ACTIP) และสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่ง

กันและกันในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียน (Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters)

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องที่ศึกษาตามประเด็นสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะใช้ในการวิเคราะห์วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีอื่นโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายระดับปฏิบัติการ

- 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสาคร
- 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองพัทยา

ประเด็นสัมภาษณ์

- 1) สถานการณ์การดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ในพื้นที่รับผิดชอบท่าน
- 2) ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการและกลไกการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ของประเทศไทยในปัจจุบัน
- 3) ปัญหาการบังคับใช้มาตรการริบทรัพย์สินและการจัดการทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำมนุษย์ เช่น ปัญหาการสืบสวนสอบสวนเพื่อขยายผล ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เป็นของกลาง ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน ปัญหาการติดตามและการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ในต่างประเทศ ปัญหาความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 4) ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมค้ำมนุษย์

2.2 กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายระดับนโยบาย จำนวน 4 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้บังคับการปราบปรามการค้ำมนุษย์
- 2) อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
- 3) อธิบดีอัยการสำนักงานคดีค้ำมนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด
- 4) เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ประเด็นสัมภาษณ์

- 1) ปัญหาการบังคับใช้มาตรการริบทรัพย์สินและการจัดการทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำมนุษย์ เช่น ปัญหาการสืบสวนสอบสวนเพื่อขยายผล ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เป็นของกลาง ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน ปัญหาการติดตาม

และการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ในต่างประเทศ ปัญหาความร่วมมือระหว่างประเทศ

2) ความเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ฯ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินและดำเนินการกับทรัพย์สินได้ตามที่กฎหมายกำหนด

3) ความเห็นเกี่ยวกับการให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ตกเป็นของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

4) ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value Confiscation) และหลักเรื่องการแบ่งเฉลี่ย (Asset Sharing) มาใช้ในความผิดฐานค้ำมนุษย์ของไทย

5) ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายและการกำหนดมาตรการด้านทรัพย์สินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมค้ำมนุษย์

3. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อการระดมสมองร่วมกันระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย เพื่อร่วมกันระบุปัญหาของการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนหาแนวทางและมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหา โดยคณะผู้วิจัยจะจัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้มาตรการด้านทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์ ณ พื้นที่กรุงเทพมหานคร

3.1 กลุ่มประชากร

- 1) ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- 2) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
- 3) กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์
- 4) ศูนย์ประสานงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ
- 5) สำนักงานคดีค้ำมนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด
- 6) ศูนย์ต่อต้านการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด
- 7) สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด
- 8) กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม
- 9) สำนักงานศาลยุติธรรม
- 10) ธนาคารแห่งประเทศไทย

- 11) สมาคมธนาคารไทย
- 12) กรมที่ดิน
- 13) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- 14) กรมบังคับคดี
- 15) กรมสรรพากร

3.2 ประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย

- 1) สถานการณ์การดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ในหน่วยงานของท่าน
- 2) ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการและกลไกการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ของประเทศไทยในปัจจุบัน
- 3) ปัญหาการบังคับใช้มาตรการริบทรัพย์สินและการจัดการทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำมนุษย์ เช่น ปัญหาการสืบสวนสอบสวนเพื่อขยายผล ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เป็นของกลาง ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน ปัญหาการติดตามและการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ในต่างประเทศ และปัญหาความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 4) ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value Confiscation) มาใช้ในความผิดฐานค้ำมนุษย์ของไทย
- 5) ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักเรื่องการแบ่งเฉลี่ย (Asset Sharing) มาใช้ในความผิดฐานค้ำมนุษย์ของไทย
- 6) ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายและการกำหนดมาตรการด้านทรัพย์สินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมค้ำมนุษย์

4. การจัดสัมมนารับฟังความคิดเห็น

ดำเนินการจัดสัมมนาเพื่อนำเสนอรายงานและร่างแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อรับฟังความคิดเห็น โดยเชิญกลุ่มบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กองบังคับการปราบปรามการค้ำมนุษย์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงานกิจการยุติธรรม กรมบังคับคดี กรมที่ดิน กรมประมง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กรมสรรพากร ตลอดจนนักวิชาการและ

ผู้ทรงคุณวุฒิ มาร่วมแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแก้ไขกฎหมายและมาตรการดำเนินการทางด้านทรัพย์สินในความผิดฐานค้ามนุษย์ เพื่อนำความเห็นที่ได้รับมาแก้ไขปรับปรุงร่างกฎหมายและจัดทำเป็นข้อเสนอแนะที่สมบูรณ์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย ผู้วิจัยจะทำการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้จากการวิจัยเอกสาร และวิเคราะห์จากข้อมูล ความเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย รวมทั้งจากการสัมมนารับฟังความเห็น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นด้านการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรม

บทที่ 4

แนวทางพัฒนากฎหมายและมาตรการเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สิน ขององค์กรอาชญากรรมข้ามมนุษย์

ในบทนี้ คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากระเบียบวิธีวิจัยทั้งการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายระดับปฏิบัติการ ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองพัทยา กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายระดับนโยบาย และการประชุมกลุ่มย่อยมาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานข้ามมนุษย์ อาทิ ปัญหาการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ปัญหาการสืบสวนขยายผลเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สิน ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน ปัญหาการบังคับโทษปรับ ประเด็นเรื่องทรัพย์สินของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการข้ามมนุษย์ และปัญหาการติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในต่างประเทศ และนำไปสู่แนวทางในการจัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการข้ามมนุษย์ พ.ศ. มีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์แนวโน้มรูปแบบการฟอกเงินในความผิดฐานข้ามมนุษย์

ปัจจุบันทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามการข้ามมนุษย์โดยเฉพาะที่กระทำในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเป็นเงินจำนวนมหาศาล และเงินเหล่านี้ได้ผ่านกระบวนการฟอกเงิน เพื่อนำมาหมุนเวียนใช้เป็นต้นทุนประกอบอาชญากรรมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรอาชญากรรม จากการศึกษาแนวโน้ม รูปแบบและวิธีการฟอกเงินในขบวนการข้ามมนุษย์ข้ามชาติองค์กรอาชญากรรมข้ามมนุษย์พบว่า มีความยากในการวิเคราะห์สถานการณ์และมูลค่ารายได้ที่แท้จริงขององค์กรอาชญากรรม เพราะส่วนใหญ่การข้ามมนุษย์จะอยู่ร่วมกับองค์กรอาชญากรรมประเภทอื่น เช่น การค้าประเวณี การเข้าเมืองผิดกฎหมาย การค้ายาเสพติดและค้าอาวุธ การพนัน การปลอมแปลงเอกสาร เป็นต้น และจากข้อมูลจากรายงานขององค์การว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE))¹ ระบุว่าประเทศส่วนใหญ่ในโลกมีความพยายามในการปราบปรามการข้ามมนุษย์โดยมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้กระทำความผิดเป็นหลัก ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่เงิน ทรัพย์สินหรือรายได้ที่ได้มาจากการกระทำความผิดและเงินทุนที่หมุนเวียนในวงจร

¹ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), Leveraging Anti-Money Laundering Regimes to Combat Trafficking in Human Beings, <http://www.osce.org/secretariat/121125>, p. 8.

การค้ามนุษย์ การปราบปรามลักษณะนี้เป็นผลมาจากการที่หน่วยงานซึ่งทำงานด้านปราบปรามการค้ามนุษย์และด้านต่อต้านการฟอกเงินมีกระบวนการทำงานที่แตกต่างหากจากกัน ทำให้ขาดการขยายผลเพื่อจัดการกับเงิน ทรัพย์สิน รายได้และกิจกรรมทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ามนุษย์ หลายประเทศจึงมีตัวเลขของการดำเนินคดีค้ามนุษย์ค่อนข้างน้อย เพราะให้ความสำคัญกับคดีร้ายแรงหลักมากกว่า ส่งผลให้มีการสอบสวนเพื่อขยายผลในคดีค้ามนุษย์ และคดีค้ามนุษย์ที่เป็นองค์การอาชญากรรมข้ามชาติก็ยิ่งพบความยากลำบากในการดำเนินคดีและการสืบสวนสอบสวนคดีระหว่างประเทศอีกด้วย รวมทั้งมีความยากในการเข้าถึงและการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะพยานหลักฐานจากเหยื่อการค้ามนุษย์ อาชญากรรมการค้ามนุษย์จึงเป็นความกระทำผิดที่มีความเสี่ยงต่ำ แต่ผลตอบแทนสูง ทำให้เครือข่ายอาชญากรสามารถทำกำไรได้เป็นจำนวนมากจากการหาประโยชน์จากเหยื่อและลิดรอนเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนของเหยื่อ

ขบวนการค้ามนุษย์มีรูปแบบของการกระทำความผิดในลักษณะขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ มีลักษณะของการแบ่งงานแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีเครือข่ายเพื่อการติดต่อประสานงานกันหลาย ๆ ประเทศ โดยมุ่งหวังให้ได้เงินจำนวนมหาศาลเป็นผลตอบแทน เงินเหล่านี้จะถูกนำไปผ่านกระบวนการเปลี่ยนสภาพในหลาย ๆ ลักษณะเพื่ออำพรางที่มาและความเป็นเจ้าของของเงินได้นั้น และเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถติดตามร่องรอย รวมทั้งต้องการควบคุมเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด เพื่อให้ตนเองหรือองค์กรของตนนั้น สามารถนำเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวกลับมาใช้ประโยชน์ได้ตามความประสงค์ หรือที่เรียกว่า “การฟอกเงิน” (Money Laundering) ซึ่งเป็นการดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเปลี่ยนเป็นเงินหรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลทั่วไปหลงเชื่อว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นวิธีการที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อปกปิดและแสวงหาผลประโยชน์จากการกระทำความผิด การฟอกเงินยังก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และเงินดังกล่าวยังถูกนำไปใช้ในเพื่อขยายเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรม

การค้ามนุษย์เป็นความผิดที่กระทำในรูปแบบขององค์การอาชญากรรมที่ทำกำไรได้มากที่สุด การค้ามนุษย์กระทำโดยอาชญากรในทุกระดับ ตั้งแต่ผู้ขนส่งในระดับล่างไปจนถึงเครือข่ายการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ โดยมีความเชื่อมโยงในประเทศต้นทาง ทางผ่านและปลายทาง ตัวอย่างเช่น องค์การอาชญากรรมของรัสเซียและอัลบาเนีย และมาเฟียอิตาลีให้การสนับสนุนขบวนการค้ามนุษย์ในยุโรป ขณะที่การค้ามนุษย์ในเอเชียส่วนมากจะกระทำโดยองค์การอาชญากรรมจีนและยาгуซ่าญี่ปุ่น องค์การอาชญากรรมข้ามชาติเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายระดับท้องถิ่น เพื่อจัดการขนส่ง จัดหาที่หลบซ่อนและการจัดทำเอกสารเพื่อการค้ามนุษย์ ผู้ค้ามนุษย์มักเกี่ยวข้องในอาชญากรรมอื่นๆ ด้วย อย่างเช่น การลักลอบค้ายาเสพติด โดยการใช้ให้เหยื่อค้ามนุษย์เป็นคนขนส่งยา หรือบังคับให้เหยื่อช่วยใน

อาชญากรรมอื่นๆ อย่างเช่น การโจรกรรม² โดยขบวนการค้ายาจะอยู่ในภาคส่วนความบันเทิง เกษตรกรรม ภาคบริการ โรงแรม/ภัตตาคาร/ร้านอาหาร อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมสิ่งทอ การค้าปลีก การตัดไม้ การทำเหมืองแร่และการประมง รูปแบบของการฟอกเงินอาจกระทำได้หลาย วิธีการ ส่วนใหญ่มักปรากฏในรูปแบบที่เน้นการใช้เงินสด การใช้ผู้ขนส่งเงินสดหรือเชื่อบุคคลอื่นขึ้นบัญชีบัญชี การใช้บริการธนาคารใต้ดิน การลงทุนในต่างประเทศ การตั้งบริษัทบังหน้า การใช้บริการส่งจ่ายเงิน และบัญชีธนาคาร การลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ การฟอกเงินโดยใช้เงินตราต่างประเทศ การซื้ออสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาสูง การฟอกเงินโดยผ่านหน่วยงานหรือองค์กรที่ไม่ถูกตรวจสอบจากภาครัฐ นอกจากนี้ ยังพบว่าแนวโน้มการฟอกเงินในความผิดฐานค้ายาเสพติดแตกต่างกันตามภูมิภาค ตัวอย่างเช่น ในทวีปยุโรป การค้ายาเสพติดมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการหาประโยชน์ทางเพศ และการบังคับใช้แรงงาน ผู้ค้ายาเสพติดมักใช้เหยื่อช่วยในการฟอกเงิน เช่น การใช้เงินสด หรือใช้ธุรกิจบริการทางการเงินหรือระบบธนาคารใต้ดิน มีการตรวจพบการใช้บริษัทบังหน้าและธุรกิจที่เน้นเงินสดในการฟอกเงิน และมักแบ่งการโอนเงินหลายครั้ง หรือวิธีที่นิยมอย่างมากคือ การฟอกเงินโดยการนำเงินมาลงทุนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และการซื้อรถยนต์ ในประเทศแคนาดา ธุรกิจที่ใช้ฟอกเงินมากที่สุดคือตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ ร้านสะดวกซื้อและบริษัทนำเข้าและส่งออก และบ่อนการพนัน ในประเทศโคลัมเบีย ตรวจพบแนวโน้มการฟอกเงินหลายแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการค้ายาเสพติด กล่าวคือ ใช้การโอนเงินทางธนาคารในการค้ายาเสพติดที่มีวัตถุประสงค์ในการหาประโยชน์ทางเพศ ใช้การโอนเงินโดยบัตรเครดิตหรือบนอินเทอร์เน็ตในการค้ายาเสพติดที่มีวัตถุประสงค์คือสื่อลามก (โดยมากเหยื่อจะเป็นเด็ก) และใช้ธนาคาและชำระเงินสดในการค้ายาเสพติดที่มีวัตถุประสงค์ทางเพศ การบังคับใช้แรงงานหรือขอทาน หรือในประเทศออสเตรเลีย มีรายงานการฟอกเงินโดยการนำเงินไปพนันในธุรกิจที่ถูกกฎหมาย และการโอนเงินผ่านระบบการธนาคารทั้งในระบบและธนาคารใต้ดิน

2. วิเคราะห์กลไกบังคับใช้กฎหมายและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ายา

จากการวิเคราะห์กลไกและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ายาพบว่า การดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ายาแยกออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ

1) การริบทรัพย์สินในคดีค้ายาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นการริบทรัพย์สินทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา และ

² US Congressional Research Service (CRS) (2010), Trafficking in Persons: US Policy and Issues for Congress, Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress, 23 December 2010 ,www.fas.org/sgp/crs/misc/RL34317.pdf

2) การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงิน เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับการค้ำนุชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ำนุชย์เป็น ความผิดมูลฐานที่ 2 ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นการ ดำเนินการกับทรัพย์สินในคดีแพ่ง หรือในทางวิชาการมักเรียกว่า กระบวนการรับทรัพย์สินทางแพ่ง โดยสามารถดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายได้ ทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้วกี่ครั้ง หรือตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่นแล้วก็ตามและไม่ผูกมัดโยงกับคดีอาญา ทำให้สามารถดำเนินการกับ ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ แม้จะไม่มีผู้ถูกลงโทษในคดีอาญาก็ตาม

จากกลไกของกฎหมายดังกล่าว ส่งผลให้เกิดปัญหาการรับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำนุชย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำนุชย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็น กฎหมายหลักในการปราบปรามความผิดฐานค้ำนุชย์ กล่าวคือ เนื่องจากการรับทรัพย์สินในคดีค้ำนุชย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำนุชย์ พ.ศ. 2551 เป็นการรับทรัพย์สินทางอาญาตาม ประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น การรับทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้มาในการกระทำความผิด จะต้องมีการฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นคดีอาญาและศาลต้องมีคำพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำความผิด การรับทรัพย์สินจึงจะสามารถกระทำได้ หากศาลมีคำพิพากษายกฟ้องแล้ว การรับทรัพย์สินจะกระทำ ไม่ได้ นอกจากนี้ ทรัพย์สินที่จะต้องถูกริบนั้น จะต้องเป็นของผู้กระทำความผิดเอง หากเป็นทรัพย์สินของ บุคคลอื่น จะต้องปรากฏว่า ผู้นั้นรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด มิฉะนั้น การรับทรัพย์สินจะไม่สามารถกระทำได้ และเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้รับทรัพย์สินของจำเลยแล้ว ผลที่ตามมาคือ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะสิ้นไปจากเจ้าของเดิม และทรัพย์สินดังกล่าวจะตกเป็นของ แผ่นดิน และจะริบได้เฉพาะทรัพย์สินที่เป็นของกลางในคดีเท่านั้น ไม่อาจขยายผลไปถึงทรัพย์สินที่มีการ โอน หรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะเป็นข้อจำกัดของมาตรการรับทรัพย์สินตามกฎหมายอาญา เมื่อเป็นเช่นนี้การติดตามดำเนินการและรับทรัพย์สินดังกล่าวจึงไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากการรับ ทรัพย์สินตามกฎหมายอาญานั้นไม่ครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่เปลี่ยนไปจากเดิมดังกล่าว อีกทั้งลักษณะ ความผิดส่วนใหญ่พบทรัพย์สินที่เป็นของกลางจำนวนไม่มาก เพราะส่วนใหญ่ทรัพย์สินจะใช้หมดไปใน ชีวิตประจำวันและจ่ายให้นายหน้า และมีความเกี่ยวพันกับความผิดอื่น เช่น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดตามกฎหมายคนเข้าเมือง ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสาร ประเด็นสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองพัทยาที่ระบุว่า “ความผิดฐานค้ำนุชย์ในพื้นที่ส่วนใหญ่คดีที่เกิดขึ้นเป็นคดีเล็ก ๆ การค้าประเวณีก็จะเป็นการตรวจปล่อยซื้อซึ่งจะได้แต่ตัวผู้นำพา ส่วนของ กลางในคดีจะไม่มีทรัพย์สินอะไรมา นอกจากถุงยางและเงินที่ปล่อยซื้อ และบางคดีก็ไม่พบว่าทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิดเลย เพราะคดีค้ำนุชย์เป็นการแสวงหาประโยชน์จากตัวเหยื่อ เงินที่ได้รับก็

ใช้ไปในชีวิตประจำวันหรือบางครั้งเป็นการหักค่าดำเนินการให้กับผู้นำพาหรือนายหน้า ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ไม่สามารถหาตัวนายหน้าได้ การดำเนินการจึงทำได้แต่การดำเนินคดีกับเจ้าของสถานที่ตั้งเท่านั้น โดยส่วนใหญ่แต่ละคดีที่เกิดขึ้นยังไม่มีทรัพย์สินที่จะขยายผลเพื่อตรวจสอบเส้นทางการเงิน เป็นการจับกุมเป็นคดีที่ไม่ใช่องค์กรอาชญากรรม คดีที่เกิดขึ้นใหญ่เกิดในร้านค้า ร้านอาหาร ร้านคาราโอเกะ เป็นรายเล็กและมีจำนวนไม่มาก จากสถิติ 3 ปีล่าสุดพบว่าในปี 2557 มีการดำเนินคดีในข้อหา ค้ำมนุษย์จำนวน 7 คดี ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดรวม 16 ราย ในปี 2558 มีการดำเนินคดีในข้อหา ค้ำมนุษย์จำนวน 5 คดี ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดรวม 9 ราย ในปี 2559 มีการดำเนินคดีในข้อหา ค้ำมนุษย์จำนวน 10 คดี ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดรวม 10 ราย และในการทำงานในพื้นที่พัทยายังไม่มีการร้องขอความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการด้านทรัพย์สินแต่อย่างใด และยังเห็นว่าการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการริบทรัพย์สิน จำเป็นต้องพิจารณาในทุกขั้นตอนของการทำงานในทุกหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย ไม่ใช่เฉพาะในขั้นการจับกุมและการสืบสวนขยายผล เนื่องจากในปัจจุบันทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำการสอบปากคำผู้ต้องหาเพื่อขยายผลไปถึงการฟอกเงินตามแนวทางที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดไว้”

ประเด็นนี้ยังมีความสอดคล้องกับผลที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยที่ผู้เข้าประชุมส่วนใหญ่เห็นว่า คดีค้ำมนุษย์ที่เกิดขึ้นกว่าร้อยละ 95 ส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นคดีค้าประเวณี คดีข่มขืนหรือคดีบังคับใช้แรงงาน จะเป็นคดีเล็ก ดังนั้น ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีค้ำมนุษย์ที่ตรวจพบและจับกุมดำเนินคดีจึงมีจำนวนไม่มาก นอกจากนั้น มูลค่าของผลประโยชน์หรือความเสียหายที่เป็นจำนวนเงินจากความผิดฐานค้ำมนุษย์ค่อนข้างจะคำนวณหรือประเมินได้ยาก เพราะเป็นการแสวงหาประโยชน์จากตัวบุคคลเพื่อทำประโยชน์และหารายได้ ไม่เหมือนกับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีตัวทรัพย์สินชัดเจน คือ มีทั้งตัวยาเสพติดและมีเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการค้ายาเสพติดที่ต้องนำไปผ่านกระบวนการฟอกเงิน ส่วนคดีที่เป็นขบวนการใหญ่นั้น พบนาน ๆ ครั้ง เช่น คดีโรธิงญา ที่สำนักงานปปง. ตรวจพบเส้นทางการเงินที่เชื่อมโยงถึงกันและยึดอายัดทรัพย์สินได้ประมาณ 200 กว่าล้านบาท โดยศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาให้ตกเป็นของแผ่นดินแล้วประมาณ 4 คดี มูลค่าทรัพย์สินประมาณ 83 ล้านบาท นอกนั้นอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ หรือคดีอาบอบนวดนาคารี ที่สำนักงานปปง. ได้ยึดอายัดทรัพย์สินไปแล้วรวมมูลค่ากว่า 740 ล้านบาท และที่สามารถยึดอายัดทรัพย์สินได้มากเพราะข้อเท็จจริงมีว่าผู้กระทำความผิดมีการกระทำความผิดฐานค้าประเวณีต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ ทำให้ขยายผลเรื่องทรัพย์สินได้ สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินได้ตั้งแต่วันที่กระทำความผิดฐานค้าประเวณีจนกระทั่งมาเป็นความผิดฐานค้ำมนุษย์ ดังนั้น จึงเห็นควรกำหนดมาตรการริบทรัพย์สินที่มีความหมายกว้างกว่าและครอบคลุมถึงการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งการบัญญัติให้มีการริบทรัพย์สินในความหมายที่กว้างขวางไว้ใน

กฎหมายนี้ก็เนื่องมาจากวัตถุประสงค์ที่ว่ากฎหมายนี้ต้องการตัดต้นทุนและทำลายแหล่งเงินทุนขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งจะส่งผลให้ฐานทางการเงินขององค์กรอาชญากรรมดังกล่าวถูกทำลายลงและอาชญากรก็ไม่มีเงินทุนในการก่ออาชญากรรมต่อไป

อย่างไรก็ดี ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นายประวิทย์ ร้อยแก้ว อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษพบว่า “ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์ยังมีหลายประเด็นที่ต้องนำมาพิจารณาเพื่อกำหนดมาตรการด้านทรัพย์สิน อาทิ

- ปัญหาว่าจำเลยในคดีไม่ใช่ผู้บงการ จะสืบสวนอย่างไรก็ไม่มีทรัพย์สินใดให้ดำเนินการยึดหรืออายัด

- ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ฯ ไม่มีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานหรือกลไกในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินหรือทรัพย์สิน และไม่มีอำนาจในการเรียกข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหลักฐานทางทะเบียน ซึ่งไปต่างจากกฎหมายฟอกเงิน เพราะในการร่างกฎหมายค้ามนุษย์ไม่ได้มุ่งที่จะดำเนินการกับทรัพย์สินตั้งแต่แรก

- ประเด็นปัญหาเรื่องพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่พื้นฐานส่วนใหญ่เป็นนักสังคมสงเคราะห์ ดังนั้น จะขาดทักษะในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น การสืบสวนสอบสวน หากจะร่างกฎหมายให้ต้องมีการใช้อำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายด้วย จำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติในชัดเจน และต้องมีบทบัญญัติให้อำนาจด้วย

- ปัญหาด้านการบังคับคดีพบว่า การให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เพื่อบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษา มีปัญหาเกี่ยวกับศักยภาพของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสืบทรัพย์ แม้ว่าจะมีทางออกโดยการจ้างภาคเอกชนเพื่อดำเนินการ แต่ก็จะมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจตามกฎหมายของเจ้าพนักงานบังคับคดีเอกชน และในการดำเนินการเพื่อขอยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่อยู่ต่างประเทศ มีพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รู้ขั้นตอน วิธีการดำเนินการน้อยมาก

- การใช้มาตรการริบทรัพย์ตามมูลค่า เห็นด้วยถ้าเป็นกรณีบัญญัติเพื่อใช้เป็นบทลงโทษผู้กระทำความผิด แต่หากบัญญัติเพราะต้องการนำทรัพย์สินมาเยียวยาผู้เสียหายนั้น เห็นว่าสามารถใช้คำพิพากษาในคดีแพ่งดำเนินการได้อยู่แล้ว

ดังนั้น การร่างกฎหมายขึ้นมาใหม่เพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์นั้น จะต้องกำหนดคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปตรวจสอบทรัพย์สินและจัดให้มีการฝึกอบรมเทคนิคในการสืบสวนแสวงหาพยานหลักฐาน รวมทั้งการให้อำนาจพิเศษในการดำเนินการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและต้องกำหนดบทลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนด้วย และอำนาจในการสั่งยึดอายัดชั่วคราวควรต้องพิจารณาให้เหมาะสมว่าจะให้เป็นอำนาจของปลัดกระทรวง พม. หรือเป็นอำนาจใคร และ

เสนอแนะว่า ควรกำหนดให้มีเรื่องเงินสินบนสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีความด้วย เนื่องจากประชาชน หรือเครือข่ายในพื้นที่จะมีส่วนสำคัญในการให้เบาะแส เพราะหากไม่กำหนดเรื่องเงินสินบนจะไม่มีใครกล้าแจ้งเบาะแส”

สำหรับประเด็นความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่า (Value Confiscation) มาใช้ในความผิดฐานค้ำมนุษย์ของไทยนั้น ผลที่ได้จากประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้ เนื่องจากมีผลต่อการขอความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สินที่บางบางประเทศใช้ทั้งระบบการริบทรัพย์แบบเจาะจงตัวทรัพย์สินและการริบทรัพย์ตามมูลค่า หากใช้ระบบการริบทรัพย์ตามมูลค่าก็ไม่จำเป็นต้องมีคำพิพากษาที่เจาะจงหรือระบุทรัพย์สินขึ้นไฉนเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ต้องการขอความร่วมมือให้รัฐอื่นช่วยดำเนินการริบให้ และมองว่าหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่าจะช่วยแก้ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่สุดท้ายจะไม่สามารถริบทรัพย์ได้เพราะมีการแปรสภาพหรือโอนย้ายทรัพย์สินออกไปนอกประเทศจนไม่สามารถติดตามเอามาได้ หรือได้มีการนำทรัพย์สินของบุคคลที่สามที่ไม่ได้รู้เห็นในการกระทำความผิดไปใช้ในการกระทำความผิด

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่าในกรณีศาลมีคำสั่งให้ชำระเงินแทนมูลค่า หากไม่ชำระจะมีประเด็นตามมาว่าใครจะเป็นผู้บังคับคดีหรือเป็นผู้สืบทรัพย์สิน คือ กรมบังคับคดีหรือหน่วยงานใด เพราะในทางปฏิบัติกรมบังคับคดีจะมีบทบาทน้อยในการบังคับคดีอาญา ส่วนสำนักงานบังคับคดีของสำนักงานอัยการก็มีอำนาจบังคับคดีเฉพาะคดีที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ไม่รวมถึงการบังคับคดีแพ่ง ดังนั้น หากจะเอามาตรการดังกล่าวมาใช้จะต้องระบุให้ชัดเจนไปจนถึงกระบวนการบังคับคดีด้วย เพราะอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีแค่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเท่านั้นคือ มีอำนาจยึดทรัพย์สินแล้วขายทอดตลาด แต่ไม่มีอำนาจที่จะไปนำชี้หรือสืบทรัพย์สินเอง ตามกฎหมายแล้วผู้แทนโจทก์ที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วถึงมีอำนาจในการสืบทรัพย์สิน และเมื่อพบทรัพย์สินแล้วจะต้องตั้งเรื่องมากรมบังคับคดีจึงจะมีการยึดทรัพย์สินได้ และมีอำนาจเฉพาะการยึดและขายทอดตลาดเท่านั้น นอกจากนี้ มีประเด็นว่าในการมีคำสั่งของศาลให้ชำระเงินแทนมูลค่า อาจมีปัญหาในการการคำนวณมูลค่าทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด จึงควรกำหนดแนวทางการคำนวณมูลค่าและการพิสูจน์มูลค่าของทรัพย์สินที่จะมีคำสั่งให้ริบทรัพย์ตามมูลค่าด้วย

3. วิเคราะห์ประเด็นปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำมนุษย์

3.1 ปัญหาการสืบสวนขยายผลเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สิน

เนื่องจากความผิดฐานค้ำมนุษย์ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดจะมาจากในพื้นที่เกิดเหตุ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้รับแจ้งเหตุในครั้งแรก ก่อนจะเริ่มเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีต่อไป สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสาครที่ระบุว่า “คดีเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครส่วนใหญ่เป็นคดีค้ำมนุษย์เกี่ยวกับการค้าประเวณีและแรงงานประมงซึ่งเป็นความผิดตามพระราชกำหนดการประมงฯ มีทั้งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจพบการกระทำความผิดและผู้เสียหายมาแจ้งความร้องทุกข์ การดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดส่วนใหญ่ไม่มีทรัพย์สินที่เป็นของกลางในคดี เพราะทรัพย์สินไม่ได้ใช้ในการกระทำความผิดและความผิดที่เกิดขึ้นในพื้นที่ยังไม่ชัดเจนว่ามีลักษณะเป็นเครือข่ายองค์กร เช่น กรณีความผิดที่เกิดขึ้นบนเรือประมง ของกลางที่พบก็จะมีเรือ แต่ก็ไม่ได้ทำการยึดเรือ เพราะว่าเรือเป็นสถานที่เกิดเหตุ ไม่ได้เป็นของกลางที่มีไว้ใช้หรือได้ใช้หรือมีไว้เป็นความผิดในความผิดฐานค้ำมนุษย์ แต่อาจเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นซึ่งจะต้องพิจารณาต่อไป ดังนั้น เมื่อไม่ได้มองว่าเรือเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด จึงไม่ได้ยึดเรือ” และยังสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพันตำรวจโทชูศักดิ์ อภัยภักดิ์ รองผู้กำกับ (สอบสวน) กองกำกับการ 1 กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ ที่เห็นว่า “กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือ บก.ปคม. เป็นหน่วยงานเฉพาะทางบังคับใช้กฎหมายเฉพาะด้าน ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งมีมาตรการ รูปแบบ เทคนิค และแนวทางการทำงานที่เป็นมาตรฐานสากล และมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับหน่วยต่าง ๆ ซึ่งการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ เน้นการสืบสวนสอบสวน ต้องอาศัยผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางในการดำเนินคดี ดังนั้น การคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้เสียหายและบุคคลใกล้ชิด จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนั้นยังใช้บังคับมาตรการดำเนินคดีอย่างครอบคลุม เนื่องจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์นั้น ผู้ต้องหาได้กระทำความผิดฐานอื่นมาก่อน เช่น ติดต๋อชักชวน หลอกลวงนำพา หน่วงเหนี่ยวกักขัง บังคับขู่เข็ญ ทำเป็นขบวนการ ดังนั้น การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาอย่างครอบคลุม นอกจากจะดำเนินการยึดทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินแล้ว ยังเป็นไปตามแนวทางหลักการของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ด้านวิธีสบัญญัติด้วย และในด้านการดำเนินการกับทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์ที่เกิดขึ้นพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นที่ทำให้การสืบสวนขยายผลในคดีฟอกเงินค่อนข้างน้อย แม้ว่าจะมีการปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ ในทุกคดีที่เกิดขึ้นนั้นมาจากสาเหตุที่ว่าคดีค้ำมนุษย์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นคดีที่ไม่สามารถเชื่อมโยงหรือขยายผลไปถึงทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ

ความผิดอื่นได้ เนื่องจากเป็นคดีเล็กน้อย เช่น ตามร้านนวด ร้านคาราโอเกะ มีทรัพย์สินที่เป็นของกลางจำนวนน้อยและไม่มีข้อมูลที่จะเชื่อมโยงไปถึงผู้บงการแต่อย่างใด และปัญหาการปกปิดซ่อนเร้นการกระทำความผิด เนื่องจากการเกิดการค้ำมนุษย์ไม่ได้พบเห็นและจับได้ง่ายเช่นเดียวกับคดียาเสพติด คดีการพนัน แต่ปัญหาการค้ำมนุษย์ไปแอบแฝง ปกปิด และซ่อนเร้นในธุรกิจ หรือธุรกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีวิธีการที่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยตลอดเวลาทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมได้ยากขึ้น การค้ำมนุษย์จึงต้องอาศัยการรับแจ้งเบาะแสจากทุกภาคส่วนจึงจะสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว”

ดังนั้น การสืบสวนในคดีเพื่อนำไปสู่การขยายผลไปยังทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและการสาวไปถึงตัวผู้บงการหรือหัวหน้าองค์กร ข้อมูลที่ได้จากการสืบสวนในพื้นที่เกิดเหตุจึงมีความสำคัญอย่างมาก อย่างไรก็ตาม จากสถิติมูลค่าทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดินตั้งแต่เริ่มมีการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินคือ พ.ศ. 2542 จนถึงพ.ศ. 2556 พบว่ามีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในมูลฐานที่ 2 ในความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กฯ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณีฯ ซึ่งเป็นความผิดมูลฐานก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558 เพียง 20 คดี เป็นเงินจำนวน 95,106,989.18 บาท และมีการดำเนินการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำมนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์เพียง 9 เรื่อง และมีมูลค่าทรัพย์สินที่ยึดอายัดเป็นเงินจำนวน 45,541,676 บาท โดยในปี 2556 มีการดำเนินการยึดอายัดทรัพย์สิน จำนวน 2 คดี เท่านั้น และมีมูลค่าทรัพย์สินที่ยึดอายัดไว้ชั่วคราวเป็นจำนวนเพียง 3,023,961.02 บาท จึงเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงว่า ภาครัฐไม่สามารถใช้บังคับกฎหมายฟอกเงินเพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมหรือขบวนการค้ำมนุษย์ขนาดใหญ่ได้ สาเหตุหนึ่งที่ได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสาครพบว่า “ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อสืบสวนสอบสวนและขยายผลไปยังองค์กรอาชญากรรมพบว่า บางครั้งที่ไม่มีการสืบสวนเพื่อขยายผลเนื่องจากทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมีจำนวนน้อย ทำให้ ปปง. ไม่สามารถขยายผลเพื่อตรวจสอบเส้นทางเงินได้ เช่น กรณีนายจ้างจ่ายค่าจ้างให้แก่พนักงานที่พาเด็กมาทำงานและไปหักค่าเงินจากค่าแรงของเด็กที่เป็นเหยื่อ ทำให้เวลาที่เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีจึงไม่มีทรัพย์สินให้ยึดอายัดหรือขยายผล นอกจากนั้น ยังมีปัญหาเกี่ยวกับขาดศักยภาพในการเข้าถึงทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิด เช่น ที่ดิน บัญชีธนาคาร เพราะในคดีอาญาทั่วไปไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้”

ประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ระบุว่า สาเหตุที่ทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์ที่ไม่สามารถยึดหรือติดตามได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่รัฐไม่ทราบข้อมูลว่าผู้ต้องหาแต่ละคนมีทรัพย์สินอะไรบ้าง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในชั้นจับกุมจะต้องใช้ความรู้ความสามารถในการสืบสวนข้อเท็จจริงและตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับทรัพย์สิน แล้วถ้าทรัพย์สินที่ได้มาไม่ว่าจะเป็นที่ดินหรือเงินฝากธนาคาร ถ้าได้มาในช่วงที่กระทำความผิดหรือว่าก่อนก็อาจจะยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวก่อนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ ปปง. ได้ตรวจสอบว่าผู้ต้องหาได้ทรัพย์สินส่วนนี้มาอย่างไรและชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากในชั้นจับกุมสามารถสืบสวนข้อเท็จจริงและยึดอายัดทรัพย์สินไว้ได้มากเท่าไร ทาง ปปง. จะสามารถขยายผลเพื่อตรวจสอบเส้นทางเงินได้มากเท่านั้น ประสิทธิภาพในการดำเนินการกับทรัพย์สินจึงขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานมาให้ได้ข้อเท็จจริงที่มากที่สุด หากจะเกิดความบกพร่องก็อาจจะมาจากกระบวนการต้นทางในการจับกุม เนื่องจากพนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการสอบสวน ส่วนเจ้าหน้าที่ ปปง. จะเข้ามาเมื่อมีการรายงานจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการจับกุม

นอกจากนี้ จากข้อมูลยังพบว่า ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากบทบาทของอัยการมีน้อยมากในชั้นสอบสวน ไม่สามารถเข้าไปมีส่วนในการช่วยตั้งรูปคดีและแนวทางการสอบสวนตั้งแต่แรก และขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน หรือมีการบูรณาการอย่างเต็มประสิทธิภาพ มีลักษณะต่างฝ่ายต่างทำ เมื่อขาดการประสานงานหรือการรับแจ้งจากหน่วยงานในพื้นที่ ทำให้สำนักงาน ปปง. ไม่ได้รับเรื่องและข้อมูลเกี่ยวกับคดี จึงขาดความเชื่อมโยงไปสู่การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงิน หรือการส่งพยานหลักฐานที่จะดำเนินคดีความผิดฐานฟอกเงินไปยังสำนักงาน ปปง. ค่อนข้างล่าช้า เมื่อไปทำการตรวจสอบทรัพย์สินปรากฏว่าถูกยกย้ายถ่ายเทไปแล้ว จนเป็นสาเหตุให้การดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินไม่สามารถยึดทรัพย์สินของผู้กระทำผิดได้ แม้ว่าในประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 18 บทที่ 21 ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติในการดำเนินคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประกอบกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2557 จะได้กำหนดให้ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษหรือจับกุมดำเนินคดีในความผิดมูลฐานให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนในความผิดดังกล่าวดำเนินการสืบสวนสอบสวนว่ามีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าการกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วยหรือไม่ หากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินฐานหนึ่งฐานใดดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐานนั้น แล้วให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานนั้นรับรายงานสำนักงาน ปปง. ตามแบบที่เลขาธิการ ปปง. ประกาศกำหนดก็ตาม

อย่างไรก็ดี ในช่วงระหว่างปี 2556 -2560 จากรายงานสถิติดำเนินการกับทรัพย์สินในมูลฐานความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ของสำนักงาน ปปง. ข้อมูลจนถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2560 พบว่า มีการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ มูลค่าทรัพย์สินที่

คณะกรรมการธุรกรรมมีคำสั่งยึดและอายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไว้ชั่วคราวเป็นจำนวน 548,713,170.95 บาท ในจำนวนดังกล่าวมูลค่าทรัพย์สินที่ ปปง. ส่งให้พนักงานอัยการเป็นจำนวน 548,713,170.95 บาท และพนักงานอัยการได้มีคำสั่งยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินมีมูลค่าเป็นเงินจำนวน 548,713,170.95 บาท โดยศาลได้มีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเป็นเงินจำนวน 116,355,760.59 บาท และมีทรัพย์สินที่อยู่ระหว่างรอการพิจารณาของศาลแพ่งเป็นเงินจำนวน 635,144,250.53 บาท รายละเอียดปรากฏตามตาราง 4.1

ตาราง 4.1 สถิติดำเนินการกับทรัพย์สินในมูลฐานความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ของสำนักงาน ปปง.

พ.ศ.	มูลค่าทรัพย์สินที่ คณะกรรมการ ธุรกรรมมีคำสั่งยึด และอายัด ทรัพย์สินที่ เกี่ยวข้องกับการ กระทำความผิดไว้ ชั่วคราว	มูลค่าทรัพย์สินที่ ปปง. ส่งให้ พนักงานอัยการ	จำนวนเงินที่ พนักงานอัยการได้ มีคำสั่งยื่นคำร้อง ต่อศาล	จำนวนเงินตาม คำพิพากษาให้ ทรัพย์สินนั้นตก เป็นของแผ่นดิน	จำนวนเงินในคดีที่ รอการพิจารณา
2556	3,023,961.02	3,023,961.02	3,023,961.02	3,023,961.02	-
2557	300,000.00	1,985,117.00	1,985,117.00	-	1,985,117.00
2558	187,179,354.10	136,301,029.09	136,301,029.09	100,483,670.00	31,925,329.81
2559	80,630,782.17	333,790,868.30	333,790,868.30	12,848,129.57	315,240,177.73
2560	277,579,073.66	285,993,625.99	285,993,625.99	-	285,993,625.99
รวม (บาท)	548,713,170.95	761,094,601.40	761,094,601.40	116,355,760.59	635,144,250.53

ที่มา สำนักงาน ปปง.

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สาเหตุที่จำนวนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดมีมูลค่ามากขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญนั้น ส่วนหนึ่งมาจากนโยบายภาครัฐในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ซึ่งเป็นวาระแห่งชาติและความพยายามที่จะดำเนินการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากบัญชีกลุ่มที่ 3 (Tier 3) และเลื่อนขึ้นอยู่ในระดับ 2 ที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List)

โดยมีคดีค้ามนุษย์ที่เป็นองค์การอาชญากรรมที่ดำเนินการจับกุมรายสำคัญหลายคดีและมีทรัพย์สินที่สามารถเชื่อมโยงและขยายผลไปยังทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นจำนวนมาก เป็นไปตามที่ปรากฏในรายงานการค้ามนุษย์ หรือ Trafficking in Persons Report (TIP Report) ประจำปี พ.ศ. 2560 ที่ระบุว่า รัฐบาลไทยไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่ในการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยได้พยายามอย่างมีนัยสำคัญในการดำเนินการดังกล่าว ในช่วงการทำรายงานฉบับนี้ รัฐบาลไทยได้แสดงความพยายามอย่างมีนัยสำคัญ ได้ดำเนินการยึดทรัพย์สินจากนักค้ามนุษย์กว่า 784 ล้านบาท (21.91 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) รายงานการสอบสวน การดำเนินคดีและการพิพากษาโทษ โดยพิพากษาโทษเจ้าของธุรกิจรายหนึ่งที่มีส่วนในการบังคับใช้แรงงานโภาคอุตสาหกรรมประมง และขยายระยะเวลาที่อนุญาตให้เหยื่อและพยานการค้ามนุษย์ชาวต่างด้าวพำนักและทำงานในไทย รัฐบาลยังคงเพิ่มทรัพยากรในการปราบปรามการค้ามนุษย์และอนุมัตินโยบายอนุญาตให้จ้างชาวต่างด้าวทำหน้าที่ล่ามเพื่อเพิ่มจำนวนล่ามให้แก่การตรวจสอบและการสัมภาษณ์แรงงาน รัฐบาลใช้แนวทางใหม่ในการปรับปรุงกระบวนการคัดแยกเหยื่อการค้ามนุษย์โดยคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญพหุวิทยาการและจัดอบรมการปราบปรามการค้ามนุษย์แก่เจ้าหน้าที่รัฐเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาการทำรายงานนี้ รัฐบาลไม่ได้แสดงว่า มีความพยายามมากกว่าในช่วงเวลาการทำรายงานก่อนหน้านี้ รัฐบาลไม่ได้จริงจังในการดำเนินคดีและพิพากษาลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนสมรู้ร่วมคิดในอาชญากรรมการค้ามนุษย์ และการที่เจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนสมรู้ร่วมคิดยังคงเป็นอุปสรรคต่อความพยายามปราบปรามการค้ามนุษย์ จำนวนเหยื่อการค้ามนุษย์ที่ทางการระบุมีน้อยกว่าในช่วงเวลาการทำรายงานก่อนหน้านี้ และถึงแม้จะมีการสอบสวนคดีบังคับใช้แรงงานมากขึ้น แต่จำนวนการสอบสวนคดีค้ามนุษย์มีน้อยเมื่อเทียบกับขอบเขตของปัญหา แม้ว่ารัฐบาลยังคงเพิ่มจำนวนศูนย์ตรวจสอบบริเวณท่าเรือประมง แต่ผลการตรวจสอบปรากฏว่ามีจำนวนคนที่ถูกระบุว่าเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์รวมทั้งการสอบสวนคดีอาชญากรรมกลับมีไม่มาก ดังนั้น ประเทศไทยจึงยังคงอยู่ในกลุ่มที่ 2 บัญชีรายชื่อประเทศที่ต้องจับตามองเป็นปีที่ 2 ติดต่อกัน³

สำหรับประเด็นปัญหานี้ ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึกต่างเห็นตรงกันว่า ควรเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมค้ามนุษย์นั้น เห็นว่าในความผิดฐานค้ามนุษย์ควรมีกฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้เช่นเดียวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยให้อำนาจดำเนินการได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 โดยที่ยังไม่ต้องส่งให้สำนักงาน ป.ป.ง. ดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงิน

³ รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี พ.ศ. 2560 , <https://th.usembassy.gov/th/our-relationship-th/official-reports-th/2017-trafficking-persons-report-thailand-th/>

3.2 ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นางชลธิชา ดาวเรือง ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงาน ปปง. ระบุว่า “การดำเนินการตามกฎหมาย ปปง. เป็นมาตรการทางแพ่งคือ การดำเนินการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยกำหนดไว้ในหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นอกจากจะลงโทษทางอาญาแล้วยังกำหนดมาตรการริบทรัพย์สินในทางแพ่ง ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกับการริบทรัพย์สินทางอาญา เช่น เริ่มต้นคดีได้จากตัวทรัพย์สิน สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องมีตัวผู้ต้องหา แล้วไม่ผูกพันกับคดีอาญา และทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด มิได้หมายความว่า ต้องเป็นทรัพย์สินในคดีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าเจ้าของทรัพย์สินเป็นผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษเท่านั้น เพียงแต่หากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดมูลฐานเกิดขึ้น ไม่ว่าจะจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ หรือผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษหรือไม่ แต่มีทรัพย์สินเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดหรือเป็นทรัพย์สินอื่นที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนทรัพย์สินจากการกระทำความผิดดังกล่าวหรือเป็นดอกผลของทรัพย์สินจากการกระทำความผิดดังกล่าว ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้วที่ ปปง. สามารถดำเนินการยึดหรืออายัดได้ โดยในชั้นพนักงานเจ้าหน้าที่คือระยะเวลา 90 วัน และในการรวบรวมพยานหลักฐานจะใช้หลัก 2 ประการคือ ผู้ตรวจสอบเป็นผู้กระทำความผิดมูลฐานและการกระทำนั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือไม่ เมื่อได้ความ จะทำการตรวจสอบทรัพย์สินว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือไม่ โดยอาจแยกพิจารณาได้หลายกรณี เช่น ช่วงระยะเวลาการได้มา อาชีพและรายได้ของผู้กระทำความผิด ทรัพย์สินที่เป็นมรดกหรือเป็นทรัพย์สินที่ไม่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และการดำเนินการกับทรัพย์สินจะเริ่มเมื่อปรากฏผลการสืบสวนบุคคลที่เป็นผู้ทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้อง หรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน หรือเป็นผู้ทำธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ซึ่งการเริ่มดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงิน มาจากหลายช่องทาง ได้แก่ เมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรายงาน หรือผลการสืบสวนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือมีการจับกุมในความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงิน เมื่อมีการเข้าทำการตรวจค้นเคหสถานทำงาน หรือค้นตัวบุคคล ยานพาหนะ โดยพบเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด สำหรับในส่วนของคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ส่วนมากมาจากตำรวจในพื้นที่เกิดเหตุรายงานเข้ามาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานฯ และส่วนหนึ่งมาจากข่าวที่เกิดขึ้นและทาง ปปง. ได้ตั้งเรื่องเพื่อเข้าไปตรวจสอบ”

สำหรับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พ.ต.อ.ทรงศักดิ์ รักศักดิ์สกุล รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เห็นว่า “ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เป็นมูลฐานความผิดที่เพิ่มเติมมาในภายหลังจากความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงค้าเด็ก ซึ่งแม้ว่าการดำเนินการยึดอายัดทรัพย์สินในปัจจุบันในความผิดฐานค้ามนุษย์จะไม่มีประสิทธิภาพ จนทำให้มีแนวคิดในการแก้ไขกฎหมาย

แต่หากมองถึงสาเหตุที่ทำให้ดำเนินการกับทรัพย์สินได้น้อย ส่วนหนึ่งอาจมาจากทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดมีจำนวนน้อยก็ได้ และความไม่มีประสิทธิภาพดังกล่าว ไม่ควรมองว่าเป็นเรื่องของสำนักงาน ปปง. อย่างเดียว เพราะ ปปง. จะเน้นเรื่องการริบทรัพย์สินในทางแพ่ง โดยผ่านคณะกรรมการธุรกรรม แต่ ปปง. จะไม่เน้นมาตรการทางอาญา หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงคือสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายด้านทรัพย์สินจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ต้องพิจารณาจากเจ้าหน้าที่ในคดีอาญาที่ขาดความจริงจังในการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงิน โดยขณะนี้กรมสอบสวนคดีพิเศษจะกำชับเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการตามขยายผลดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินอย่างเคร่งครัดในทุกคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดมูลฐานและส่งเรื่องไปให้ ปปง. ดำเนินการต่อ และในส่วนของกรมสอบสวนคดีพิเศษก็จะดำเนินการในส่วนทรัพย์สินของกลางในการริบทรัพย์สินทางอาญาซึ่งต้องรอผลในคดีอาญาว่าจำเลยถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ แต่ที่ผ่านมาจากการขยายผลและการตรวจสอบทรัพย์สิน ส่วนใหญ่พบว่า ไม่มีทรัพย์สินเลย หรือไม่มีหลักฐานที่เชื่อมโยงว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับความผิดมูลฐาน จึงทำให้เหมือนว่าการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ”

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในการดำเนินการกับทรัพย์สินในคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในปัจจุบัน มีปัญหาในการพิสูจน์ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดตามกฎหมายฟอกเงิน เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการวินิจฉัยประเด็นเรื่องความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของทรัพย์สินกับความผิดมูลฐาน จึงต้องเพิกถอนการยึดหรืออายัด อีกทั้งการตรวจสอบทำได้ยาก เนื่องจากไม่มีของกลางที่เป็นตัวเงินหรือทรัพย์สินที่ปรากฏชัด ต้องตรวจสอบจากตัวบุคคลและทรัพย์สินเป็นหลัก สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พ.ต.อ.ทรงศักดิ์ รักศักดิ์สกุล รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ที่ระบุว่า “การดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงิน ยังมีปัญหาการตรวจสอบทรัพย์สินที่อาจยังไม่ถึงข้อมูลทรัพย์สินและเส้นทางการเงินของบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิด และมีความยากในการตรวจสอบทรัพย์สินที่ได้มีการโอนย้ายถ่ายเทไปก่อนหน้าที่จะถูกดำเนินคดี อีกทั้งการดำเนินคดีกับผู้เกี่ยวข้องสัมพันธ์ก็สร้างความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะต้องใช้ประสบการณ์ความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการฟอกเงิน ในการวิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์และข้อมูลทรัพย์สิน และต้องประสานงานขอความร่วมมือ หรือข้อมูลทางการเงินและทรัพย์สินจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไม่อาจทำได้เพียงลำพัง ดังนั้น ในทางปฏิบัติส่วนมากจึงดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ไม่ขยายผลไปถึงบุคคลใกล้ชิด”

นอกจากนั้น ยังมีปัญหาในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้ดำเนินการถ่าย โอน ยักย้ายทรัพย์สินไปยังต่างประเทศ หรือใช้ทรัพย์สินสิ้นเปลืองหมดไป หรือใช้ทรัพย์สินสภปรจนหมดไป จนไม่มีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเหลืออยู่ แต่เก็บทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายไว้

และสามารถพิสูจน์ที่มาได้ เป็นช่องว่างของกฎหมายที่ไม่สามารถบังคับใช้มาตรการริบทรัพย์สินที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ เนื่องจากระบบการริบทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์ของไทยในปัจจุบัน ยังคงเป็นระบบการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นการริบทรัพย์ที่เป็นของกลาง ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือการริบทรัพย์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงิน เพราะการสั่งริบจะสามารถกระทำได้แต่เฉพาะการริบทรัพย์สินที่สามารถระบุตัวทรัพย์สินได้เท่านั้นและต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือเป็นทรัพย์สินสกปรกนั่นเอง หรือมีการนำทรัพย์สินของบุคคลอื่นมาใช้ในการกระทำความผิด ทำให้ไม่สามารถดำเนินการริบทรัพย์ได้ในกรณีที่ทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่ไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด เพราะต้องคืนให้แก่เจ้าของที่แท้จริงที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบ หรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด ปัญหาในประเด็นนี้จึงเป็นที่มาในการเสนอให้นำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้ในคดีค้ำมนุษย์ โดยให้อำนาจศาลออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระราคาแทนทรัพย์สินที่ถูกริบ โดยการกำหนดมูลค่าและเงื่อนไขการชำระ หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระราคาได้ก็ให้ดำเนินการบังคับเอาทรัพย์สินอื่นใดตามหลักการบังคับคดีโดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่

3.3 ปัญหาการบังคับโทษปรับ

ในการบังคับค่าปรับทางอาญาปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ การขาดหน่วยงานในการบังคับโทษปรับ โดยเฉพาะการสืบทรัพย์ของจำเลย ทำให้ไม่มีเงินที่จะตกเข้าสู่กองทุนเพื่อนำไปเยียวยาความเสียหายให้แก่เหยื่อ เนื่องจากกรมบังคับคดีมีปริมาณคดีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะคดีแพ่งและคดีล้มละลาย อีกทั้งหน้าที่ในการสืบทรัพย์จะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา หากเจ้าหน้าที่ไม่ดำเนินการสืบทรัพย์แล้วแจ้งไปยังกรมบังคับคดีก็จะเป็นการยากที่จะดำเนินการบังคับคดีได้ เป็นปัญหาเช่นเดียวกับมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 ได้กำหนดว่าคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายเพื่อการลงโทษให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญาและในกรณีที่ต้องมีการบังคับคดี ให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาและให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เพื่อบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษา ที่ในทางปฏิบัติไม่มีแนวทางที่ชัดเจนว่าการให้ความช่วยเหลือในการบังคับคดีว่ากระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการอย่างไร สอดคล้องกับผลที่ได้จากประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ระบุว่า ปัญหาเรื่องการบังคับคดีและการสืบทรัพย์ เนื่องจากไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของกรมบังคับคดี แม้ว่าปัจจุบันกฎหมายวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์จะตัดอำนาจหน้าที่ของกรมบังคับคดีในการยึดทรัพย์ไป โดยให้ผู้เสียหายเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำ

พิพาทและให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายเพื่อบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษา ซึ่งยังมีปัญหาการดำเนินการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวหมายถึงอะไร มีหน้าที่ดำเนินการเหมือนกรมบังคับคดีหรือไม่ และมีขอบเขตเพียงใด

ด้วยเหตุนี้ จึงมีแนวคิดที่จะตรากฎหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับคดีในส่วนของค่าปรับ เนื่องจากส่วนหนึ่งของค่าปรับจะตกเป็นของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่ใช้ในการช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ซึ่งเป็นภารกิจหลักของกระทรวง โดยในระยะแรกของการดำเนินงานอาจออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานฯ หรือทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมบังคับคดี หรือหน่วยงานทางทะเบียนที่สามารถช่วยเรื่องการสืบทรัพย์หรือข้อมูลทางการเงินได้

3.4 ประเด็นเรื่องทรัพย์สินของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายสำหรับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยจะให้การช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และให้การสนับสนุนโครงการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ทั้งนี้ตามระเบียบคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และอนุมัติการใช้เงินและทรัพย์สินของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2552 โดยที่มาของกองทุนส่วนใหญ่มาจากเงินงบประมาณจากภาครัฐและค่าปรับตามที่กระทรวงการคลังอนุญาตให้นำไปใช้ได้โดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้ของแผ่นดิน โดยปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ในส่วนของค่าปรับในคดีอาญานั้น จำเลยมักไม่มีทรัพย์สินที่จะให้ดำเนินการริบทรัพย์เพื่อบังคับค่าปรับ โดยเฉพาะกรณีเมื่อทรัพย์สินถูกดำเนินการในคดีฟอกเงินแล้ว คงไม่มีเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดจะมีให้ยึดอีกต่อไป ส่วนทรัพย์สินของกลางที่ถูกยึดตามประมวลกฎหมายอาญาต้องตกเป็นของแผ่นดินและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกดำเนินการโดยกฎหมายฟอกเงินนั้น หากเป็นเงินสดและเงินที่เกิดจากการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ จะตกเป็นของกองทุน ปปง. กึ่งหนึ่งและตกเป็นของแผ่นดินอีกกึ่งหนึ่ง จึงทำให้จำนวนเงินค่าปรับที่เข้าสู่กองทุนมีจำนวนน้อย ดังนั้น แนวทางในการที่จะทำให้เงินกองทุนมีจำนวนมากขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียหาย คือการเพิ่มประสิทธิภาพของมาตรการริบทรัพย์และกำหนดให้ทรัพย์สินที่ริบได้ตกเป็นกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เนื่องจากข้อเท็จจริงจากการดำเนินการกับ

ทรัพย์สินของสำนักงาน ปปง. โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรม มีทรัพย์สินที่สามารถยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวได้เป็นจำนวนมาก จากการแถลงข่าวของสำนักงาน ปปง. เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2560 ระบุว่า สำนักงาน ปปง. ได้ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในส่วนคดีที่เอกชนกระทำความผิด อาทิเช่น คดีค้ำมนุษย์ (สถานบริการนวดาริ) ที่พนักงานอัยการได้ฟ้องผู้กระทำความผิดว่าได้สมคบกันค้ำมนุษย์โดยวางแผน แบ่งหน้าที่กันทำเพื่อเป็นธุระจัดหาไว้ซึ่งเด็กหญิงอายุกว่า 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี ซึ่งเป็นชาวต่างด้าว 8 รายเพื่อค้าประเวณีที่สถานอาบอบนวดนวดาริที่เปิดขึ้นเป็นสถานอาบอบนวด และค้าประเวณี ร่วมกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากการค้าประเวณี และเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น ร่วมกันเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจารโดยการค้าประเวณี บริการทางเพศ ร่วมกันเป็นผู้ดูแล หรือผู้จัดการการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานบริการ ร่วมกันซ่อนเร้นบุคคลต่างด้าวโดยให้เข้าพักอาศัย ซ่อนเร้นหรือช่วยด้วยประการใด ๆ โดยร่วมกันรับบุคคลต่างด้าวเข้าทำงานขายบริการทางเพศ และครอบครองสื่อลามกอนาจารเด็กไว้เพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางเพศสำหรับตนเองหรือผู้อื่น และศาลอาญาได้มีคำพิพากษาจำคุกจำเลยเป็นเวลา 8-11 ปี ในคดีนี้ สำนักงาน ปปง. ได้ทำการยึดและอายัดทรัพย์สินเป็นมูลค่ารวม 724 ล้านบาท หรือ คดีขบวนการค้ำมนุษย์ด้วยการลักลอบขนแรงงานต่างด้าว โดยมีนายหน้าขนส่งชาวโรฮิงญา 98 คน จาก อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา ไปยังเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ อ.สะเตง จ.สงขลา ซึ่งโดนจับกุมที่ จ.นครศรีธรรมราช ในเดือนมกราคม 2558 และมีการสืบสวนขยายผลจนพบว่ามีส่วนร่วมขบวนการจำนวนมากถึง 45 คน โดยมีนายสุนันท์ แสงทอง หรือโกมิตร เป็นนายหน้านำเข้า ซึ่งศาลอุทธรณ์ได้พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นตัดสินจำคุก 35 ปี ทั้งนี้จากการตรวจสอบรายงานการทำธุรกรรมและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดของเครือข่ายและได้มีการยึดอายัดทรัพย์สินเป็นมูลค่ากว่า 200 ล้านบาท

ดังนั้น หากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มีมาตรการที่สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมค้ามนุษย์ได้เอง จะเป็นช่องทางที่ในการเพิ่มรายได้หรือเงินของกองทุน ส่งผลให้การช่วยเหลือเยียวยาเหยื่อหรือผู้เสียหายทำได้เต็มที่ และในประเด็นการเยียวยาผู้เสียหายนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พ.ต.อ.ทรงศักดิ์ รักศักดิ์สกุล รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เห็นตรงกันว่า ปัญหาสำคัญคือเงินที่นำมาเยียวยาความเสียหายจะนำมาจากไหน เพราะส่วนใหญ่ไม่สามารถดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในส่วนเงินที่ได้จากการกระทำความผิด และถึงแม้ว่าจะดำเนินการยึดอายัดมาได้ ทรัพย์สินนั้นก็ยังคงตกเป็นของแผ่นดินตามกฎหมาย จึงควรแก้ไขเปิดช่องให้สามารถนำเงินหรือทรัพย์สินที่ยึดอายัดได้มาใช้เพื่อเยียวยาผู้เสียหายในคดีได้ ”

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นายประวิทย์ ร้อยแก้ว อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เห็นตรงกันว่า “การดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงิน ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดจะตกเป็นของแผ่นดิน ทรัพย์สินดังกล่าว ไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการเยียวยาผู้เสียหาย และในการดำเนินการของ ปปง. ไม่มีกฎหมายกำหนดว่าต้องแจ้งหรือรายงานกลับมาว่าดำเนินการไปแล้ว ผลเป็นอย่างไร จำนวนทรัพย์สินที่ยึดอายัดได้เท่าไร และในการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน ไม่เปิดช่องให้สามารถนำค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายเพื่อการลงโทษที่ศาลสั่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 มาขอเฉลี่ยหรือกันส่วนจากทรัพย์สินที่ ปปง. ดำเนินการ ดังนั้น จึงควรแก้กฎหมายให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีค้ามนุษย์มีสิทธิขอกันส่วนในทรัพย์สินที่ถูกดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินได้ และควรแก้กฎหมายฟอกเงินให้ทรัพย์สินในคดีค้ามนุษย์ที่ถูกยึดหรืออายัดไว้และต่อมาศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินริบ ให้ตกเป็นของกองทุนตามกฎหมายค้ามนุษย์” และผลที่ได้จากประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อสังเกตว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ควรมีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองผู้เสียหายเช่นเดียวกับมาตรา 49 วรรคท้ายแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยมีข้อพิจารณาต่อไปว่าการเยียวยาผู้เสียหายในความผิดฐานค้ามนุษย์จะดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินได้หรือไม่อย่างไร ความเสียหายในความผิดฐานค้ามนุษย์จะให้ความคุ้มครองอย่างไร เนื่องจากเป็นความเสียหายร่างกาย ไม่ใช่ความเสียหายต่อทรัพย์สินอย่างเช่นความผิดฐานฟอกเงิน

3.5 ปัญหาการติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในต่างประเทศ

แนวคิดหรือทฤษฎีพื้นฐานของความร่วมมือระหว่างประเทศคือแนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตย (Concept of Sovereignty) ซึ่งตามแนวความคิดของตะวันตก อำนาจอธิปไตยผูกติดอยู่กับรัฐ ซึ่งรัฐเป็นนิติบุคคลที่ได้รับการสมมติขึ้นให้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยตามทฤษฎีการแยกอำนาจออกจากตัวบุคคลมาให้แก่รัฐ (l'institutionalisation du pouvoir)⁴ อำนาจดังกล่าวจึงผูกติดอยู่กับสถาบันที่เรียกกันว่ารัฐ รัฐจึงเป็นผู้ทรงสิทธิในการใช้อำนาจอธิปไตยแต่เพียงผู้เดียว อำนาจอธิปไตยจึงอำนาจอสูงสุดของรัฐ เด็ดขาดในตัวของเองและไม่มีอำนาจอื่นใดจะมาจำกัดหรือรื้อถอนลงไปได้ ทั้งนี้ อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจในการจัดโครงสร้างองค์กรของรัฐอันเป็นตัวแทนของรัฐในการใช้อำนาจดังที่เรียกกันว่า การแบ่งแยกการใช้อำนาจ (la séparation des pouvoirs) หรือการแบ่งแยกหน้าที่ (la séparation des fonctions) ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดภายในรัฐ โดยการใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางองค์กรทางนิติบัญญัติ องค์กรทางบริหาร และองค์กรทางตุลาการ (ศาล)

⁴ เกรียงไกร เจริญนาวัฒน์. แนวความคิดอำนาจอธิปไตยในประเทศไทย.[ออนไลน์].2547. แหล่งที่มา: <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=240> . [8 พฤศจิกายน 2557]

อำนาจอธิปไตย (Concept of Sovereignty)⁵ เป็นแนวความคิดที่สะท้อนว่ารัฐทุกรัฐย่อมมีอำนาจอธิปไตยอย่างสมบูรณ์ภายใต้ดินแดนของตนในการตราและการบังคับใช้กฎหมายโดยตรง เหนือบุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่ภายในดินแดนของรัฐ ทั้งนี้ ภายในขอบเขตที่กฎหมายระหว่างประเทศได้รับรองไว้ ดังนั้น รัฐจึงมีแนวโน้มที่จะจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจอธิปไตยทางการศาลของรัฐอื่นมิให้เข้ามามีผลภายในดินแดนของตน เพื่อรักษาคุณภาพของการใช้อำนาจอธิปไตยในการศาลให้มีความทัดเทียมกับรัฐอื่น อันเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกราชในการศาลของตน

อย่างไรก็ดี แม้อำนาจอธิปไตยเป็นหัวใจสำคัญของการมีอยู่ของรัฐ แต่หากเราพิจารณาอีกมิติหนึ่ง จะพบว่า การที่รัฐใช้อำนาจอธิปไตยอย่างเด็ดขาด (conclusively) โดยปราศจากเงื่อนไข (unconditionally) ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่มีข้อจำกัดเสียเลย เพราะตามความเป็นจริงของสังคมโลกในปัจจุบันทำให้รัฐต่าง ๆ ต้องประสานความร่วมมือกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การทำกฎหมายให้เป็นเอก रूप (unification of law)⁶ ซึ่งคือการทำให้เนื้อหาของกฎหมายเป็นเอกภาพ การประสานระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน การขจัดความความไม่เป็นเอกภาพของสถาบันศาลและสถาบันในทางปกครอง นอกจากนั้นคือ การเป็นภาคีสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นประเด็นที่ต้องอาศัยความร่วมมือของรัฐต่างประเทศเป็นอย่างยิ่ง รัฐต่าง ๆ มีความจำเป็นต้องร่วมมือและเอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน เพราะสังคมโลกปัจจุบันทำให้รัฐต่าง ๆ มีการติดต่อสร้างสัมพันธ์ไมตรีได้ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น รัฐหนึ่งรัฐใดไม่สามารถอยู่โดดเดี่ยวได้

ปัญหาเรื่องการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศพบว่า การดำเนินการกับทรัพย์สินที่โอนไปยังต่างประเทศ โดยการใช้ช่องทางความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อติดตามทรัพย์สิน กระทำได้ยาก เนื่องจากกฎหมายภายในบางเรื่องยังเป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น ระบบการรับทรัพย์สินที่แตกต่างกัน หลักเรื่องการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินของแต่ละประเทศ หรือการขอความร่วมมือระหว่างประเทศผ่านกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญายังจำกัดเฉพาะในคดีอาญา รวมถึงการขาดศักยภาพในการตรวจสอบติดตามเส้นทางการเงิน ไม่ทำธุรกรรมผ่านสถาบันการเงินและเป็นรูปแบบของเงินสด และปรากฏตามข้อเท็จจริงและจากรายงาน TIP Report พบว่า แต่ละประเทศใช้มาตรการเพื่อปราบปรามการค้ามนุษย์โดยมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้กระทำความผิดเป็นหลัก ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่เงิน ทรัพย์สิน หรือรายได้ที่ได้มาจากการกระทำความผิดและเงินทุนที่หมุนเวียนในวงจรการค้ามนุษย์ ส่งผลให้มีการสอบสวนเพื่อขยายผลเพื่อจัดการกับเงิน ทรัพย์สิน รายได้และกิจกรรมทางการเงินที่เกี่ยวกับขบวนการค้า

⁵ จันตรี สินศุภฤกษ์, “การยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531). หน้า 21.

⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 25.

มนุษย์ และคดีค้ำมนุษย์ที่เป็นองค์รอาชญากรรมข้ามชาติก็ยิ่งพบความยากลำบากในการดำเนินคดีและการสืบสวนสอบสวนคดีระหว่างประเทศอีกด้วย รวมทั้งมีความยากในการเข้าถึงและการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะพยานหลักฐานจากเหยื่อการค้ามนุษย์

ผลที่ได้จากประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า มีปัญหาการขอความร่วมมือระหว่างประเทศในการยึดอายัดทรัพย์สินที่โอนไปยังในต่างประเทศ เช่น เคยมีคดีค้ำมนุษย์ที่เป็นการรับจ้างอุ้มบุญ โดยมีการเปิดเว็บไซต์เพื่อชักจูงผู้หญิงให้มารับจ้างตั้งครรภ์และกักขังหน่วงเหนี่ยวเหยื่อเพื่อการแสวงหาประโยชน์ คดีนี้สามารถตรวจพบบัญชีซึ่งเปิดในประเทศไทยและมีเงินจากชาวต่างชาติโอนเข้ามา แต่ทางเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการทรัพย์สินได้แต่เฉพาะบัญชีที่เปิดในประเทศไทย ส่วนทรัพย์สินอื่นที่อยู่ในประเทศได้หวั่นไม่สามารถดำเนินการได้เลย เพราะประเทศไทยยังไม่มีความร่วมมือกันในการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินหรือ Asset Sharing แม้ว่าบางประเทศอาจมีหลักเรื่องการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน แต่กฎหมายภายในของไทยบอกให้ทรัพย์สินที่รับต้องตกเป็นของแผ่นดิน เมื่อไทยร้องขอความร่วมมือไป ต่างประเทศอาจมองว่ากฎหมายไทยยังไม่เปิดช่องให้แบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติต่อกันตามหลักต่างตอบแทนได้ จึงอาจไม่ให้ความร่วมมือ และมีปัญหาความยุ่งยากในการพิสูจน์ว่าทรัพย์สินที่อยู่ในต่างประเทศนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมากนักน้อยแค่ไหน เพราะต้องมีเส้นทางการเงินที่ชัดเจนกว่ามีเงินไหลออกจากประเทศไทยไปยังประเทศนั้น ๆ หากไม่มีเงินไหลออกไปการจะตรวจสอบร่องรอยทางการเงินจะอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลหรือพยานหลักฐานที่จะไปยึดเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในประเทศนั้น นอกจากนั้นในการดำเนินการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการยึดอายัดหรือริบทรัพย์สิน ในทางปฏิบัติไม่ได้ทำได้ง่ายเนื่องจากหลักของทรัพย์สินได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ก่อนจะทำการยึดอายัดทรัพย์สินใด จะต้องตรวจสอบให้ได้ข้อเท็จจริงที่ชัดเจนเสียก่อนว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดจริง กระบวนการตรวจสอบจำเป็นต้องใช้เอกสารหลักฐานและข้อมูลซึ่งต้องใช้เวลา และการร้องขอความร่วมมือจะต้องผ่านสำนักงานอัยการสูงสุดในฐานะเป็นผู้ประสานงานกลางซึ่งมีขั้นตอน อีกทั้ง เมื่อดำเนินการให้แล้วก็ต้องมาดูกฎหมายว่ามีอุปสรรคอย่างไร เช่น เมื่อศาลสั่งริบแล้วจะตกเป็นของใครได้บ้าง มีช่องทางในการส่งคืนทรัพย์สินให้รัฐอื่นหรือไม่

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันด้านความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการกับทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์ จะดำเนินการอยู่ 2 ส่วน คือ ดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการของพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 โดยในส่วนที่ 9 การอายัด ยึด หรือริบทรัพย์สิน และการบังคับชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินนั้น ได้แก้ไขเพิ่มเติมให้สามารถดำเนินการตามคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้อายัดหรือยึดทรัพย์สินทั้งตามคำสั่งก่อนมีคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ และตามคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดของศาลต่างประเทศ และให้อำนาจดำเนินการตาม

คำร้องขอให้ทรัพย์สิน หรือบังคับบุคคลใด ให้ชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินทั้งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ยังไม่ถึงที่สุดของศาลต่างประเทศ และตามคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดของศาลต่างประเทศ ซึ่งเป็นการแก้ไขรองรับหลักการเรื่องการริบทรัพย์สินตามมูลค่าที่ให้ศาลมีคำสั่งให้ชำระราคา และได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การปฏิบัติกรณีที่ต้องคืนทรัพย์สินที่ริบหรือเงินที่ศาลมีคำพิพากษาให้ชำระแทนการริบทรัพย์สินให้แก่ประเทศผู้ร้องขอและการหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการในประเทศไทย ซึ่งรองรับกับหลักการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน (Asset Sharing) ซึ่งเป็นหลักการสากล และอีกส่วนได้ดำเนินการตามความร่วมมือกับ Egmont Group หรือ The Egmont Group of Financial Intelligence Units เป็นกลุ่มความร่วมมือระหว่างหน่วยข่าวกรองทางการเงิน (Financial Intelligence Unit : FIU) ทั่วโลก เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลธุรกรรมทางการเงินในความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) รวมทั้งสร้างความเชี่ยวชาญให้แก่บุคลากรของหน่วยงาน และช่วยเหลือสนับสนุนในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งมีการจัดประชุมประจำปีเพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีในการปฏิบัติงานของ FIU และมีการสร้าง Egmont Secure Web เป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข่าวกรองทางการเงินของประเทศสมาชิก นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกจัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding: MOU) ระหว่างกันเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวกรองทางการเงิน โดย Egmont ได้จัดทำ Model MOU เพื่อประโยชน์ดังกล่าวด้วย ซึ่งการดำเนินการโดยผ่านเครือข่ายของ Egmont Group จะเป็นการดำเนินการระหว่าง ปปง. ของไทยกับ ปปง. ของประเทศที่ร้องขอความร่วมมือ โดยประเทศต่างๆ จะให้ความร่วมมือโดยไม่คำนึงว่าจะต้องมีคำพิพากษาหรือหลักฐานในคดีอาญา เพราะเป็นการดำเนินการริบทรัพย์สินในทางแพ่ง

ในส่วนของการดำเนินการตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ข้อสังเกตว่าในการคืนทรัพย์สินหรือเฉลี่ยทรัพย์สินที่ดำเนินการยึดหรืออายัดได้ จะต้องเป็นไปตามสนธิสัญญาทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับประเทศผู้ร้องขอด้วย ดังนั้น จำเป็นต้องมีการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศเพื่อเป็นกลไกด้านความร่วมมือในคดีที่ได้รับการร้องขอเกี่ยวข้องกับ ความผิดฐานค้ำมนุษย์ โดยเฉพาะความร่วมมือในการสอบสวน การยึดอายัดทรัพย์สิน ริบทรัพย์สิน การคืนทรัพย์สิน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยข่าวกรองทางการเงิน แต่อย่างไรก็ดี ประเทศไทยจำเป็นต้องพิจารณาความพร้อมของกฎหมายภายในที่รองรับกระบวนการติดตามและดำเนินการกับทรัพย์สินเหล่านี้ เพราะการจะได้รับความช่วยเหลือทางทรัพย์สินจากประเทศอื่น ประเทศไทยต้องมีมาตรการหรือบทบัญญัติในการให้ความช่วยเหลือในทางเดียวกัน ในลักษณะต่างตอบแทนเสียก่อน โดยในประเด็นความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักเรื่องการแบ่งเฉลี่ย (Asset Sharing) มาใช้ในความผิดฐานค้ำมนุษย์ของไทยนั้น ข้อมูลที่ได้จากประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการนำหลักเรื่องการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินมาใช้ แต่มีข้อสังเกตว่า กฎหมายส่วนใหญ่กำหนดให้ทรัพย์สินที่

ศาลสั่งริบต้องตกเป็นของแผ่นดินยังไม่เปิดช่องให้ประเทศไทยดำเนินการแบ่งเฉลี่ยและส่งกลับคืนทรัพย์สินให้กับประเทศภาคีผู้ร้องขอ แม้ว่าในพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาที่แก้ไขใหม่ในปี 2559 จะเปิดช่องให้สามารถคืนทรัพย์สินที่ริบให้แก่ประเทศผู้ร้องขอตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับประเทศผู้ร้องขอ โดยให้สิทธิในการหักค่าใช้จ่ายที่ได้ใช้ไปในการดำเนินการเกี่ยวกับการริบและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเพื่อคืนทรัพย์สินก็ตาม แต่กฎหมายหลักที่เกี่ยวกับในความสัมพันธ์ค้ำมนุษย์คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 ยังไม่เปิดช่องให้กระทำการคืนทรัพย์สินให้รัฐต่างประเทศได้ จึงอาจเกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย

4. แนวทางการจัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.

จากปัญหาและอุปสรรคดังที่ได้กล่าวมา จึงนำมาสู่การจัดทำร่างแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ซึ่งเป็นคำตอบของงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่เป็นสาระสำคัญของร่างกฎหมาย โดยนำเอาข้อค้นพบของงานวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนดไว้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. มีหลักการและเหตุผลในการตรา โครงสร้างเนื้อหาและบทบัญญัติรายมาตรา ดังนี้

4.1 เหตุผลและความจำเป็นในการตรากฎหมาย

โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ยังขาดบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ จึงเห็นควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อให้การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของคณะกรรมการและคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กำหนดหมวดว่าด้วยการตรวจสอบทรัพย์สิน ประกอบด้วย บทนิยาม การตรวจสอบทรัพย์สิน การริบทรัพย์สิน การริบทรัพย์สินตามมูลค่า การบังคับโทษปรับ มาตรการทางภาษี และการส่งคืนทรัพย์สิน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมบทกำหนดโทษให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

4.2 โครงสร้างเนื้อหาของกฎหมาย

ร่างพระราชบัญญัตินี้มีโครงสร้างเนื้อหา ดังนี้

อำนาจของคณะกรรมการ (ร่างมาตรา 16 (10/1))

อำนาจของคณะกรรมการ ปกค. (ร่างมาตรา 23 (7/1))

หมวด 4/1 การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

บทนิยาม (ร่างมาตรา 41/1)

ส่วนที่ 1 การตรวจสอบทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 41/2 – มาตรา 41/8)

ส่วนที่ 2 การริบทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 41/9 – มาตรา 41/15)

ส่วนที่ 3 การริบทรัพย์สินตามมูลค่า (ร่างมาตรา 41/16 – มาตรา 41/18)

ส่วนที่ 4 การบังคับโทษปรับ (ร่างมาตรา 41/19)

ส่วนที่ 5 มาตรการทางภาษี (ร่างมาตรา 41/20)

ส่วนที่ 6 การส่งคืนทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 41/21)

บทกำหนดโทษ (ร่างมาตรา 54/1 – มาตรา 54/4)

4.3 ตารางร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.
พร้อมหลักการและเหตุผลในแต่ละมาตรา

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
1	พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.”	โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ยังขาดบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ จึงเห็นควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อให้การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของคณะกรรมการและคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กำหนดหมวดว่าด้วยการตรวจสอบทรัพย์สิน ประกอบด้วย บทนิยาม การตรวจสอบทรัพย์สิน การริบทรัพย์สิน การริบทรัพย์สินตามมูลค่า การบังคับโทษปรับ มาตรการทางภาษี และการส่งคืนทรัพย์สิน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมบทกำหนดโทษให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้	ทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายและมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับความผิดฐานค้ามนุษย์และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดที่ถูกโอนเคลื่อนย้ายและผ่านกระบวนการฟอกเงินไปยังต่างประเทศทำให้สามารถการดำเนินการกับทรัพย์สินและรายได้ขององค์กรอาชญากรรมค้ามนุษย์เพื่อตัดวงจรและทำลายองค์กรอาชญากรรมได้ ถือเป็นบทลงโทษที่รุนแรงเพียงพอต่อการป้องกันไม่ให้เกิดการค้ามนุษย์

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
2	พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป	วันที่มีผลบังคับใช้กฎหมาย กำหนดระยะเวลา 180 วัน สำหรับการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานและเพื่อให้หน่วยงานดำเนินการจัดทำกฎหมายลำดับรองให้แล้วเสร็จก่อนที่กฎหมายจะมีผลบังคับใช้	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีระยะเวลาที่เพียงพอต่อการจัดทำกฎหมายลำดับรองเพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย
16	(10/1) ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ	แก้ไขเพิ่มอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ายให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติที่อาจมีการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการในอนาคต	คณะกรรมการมีอำนาจตามกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย
23	(7/1) เสนอแนะต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับการออกกฎกระทรวงตามมาตรา 41/2 มาตรา 41/3 มาตรา 41/6 มาตรา 41/15 (7/2) ตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด (7/3) วินิจฉัยว่าทรัพย์สินใดของผู้ต้องหาหรือผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ายหรือไม่ (7/4) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 41/6	เนื่องจากการบัญญัติให้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ายในการตรวจสอบทรัพย์สิน จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของคณะกรรมการและคณะกรรมการ ปกค. ให้สอดคล้องกับร่างในหมวด 4/1 ว่าด้วย การดำเนินการกับทรัพย์สินและการบริหารจัดการทรัพย์สิน รวมทั้งอำนาจในการออกกฎหมายลำดับรองด้วย	คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ายมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติตามกฎหมาย

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	(7/5) วางระเบียบเกี่ยวกับการเก็บรักษา การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด การนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามมาตรา 41/7 (7/6) วางระเบียบในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบทรัพย์สินตามมาตรา 41/8 (7/7) ปฏิบัติการอื่นตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการ ปกค.		
	หมวด 4/1 การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน		
41/1	ในส่วนนี้ “ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์” หมายความว่า ความผิดฐานค้ามนุษย์ และให้หมายความรวมถึงความผิดที่ระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์	กำหนดนิยามคำว่า “ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์” ที่สามารถดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินได้ ได้แก่ ความผิดฐานค้ามนุษย์ตามมาตรา 6 และความผิดที่ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ตามมาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 แต่ไม่รวมถึงความผิดอาญฐานอื่น	สามารถดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน ยึดอายัดและร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้ โดยจำกัดคดีที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ซึ่งเป็นความผิดร้ายแรงและได้มาซึ่งทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	“ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” หมายความว่า (๑) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ หรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ และให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ (๒) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (๓) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2) ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด	กำหนดนิยามคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” เพื่อขยายขอบเขตการริบทรัพย์สินทางอาญา เนื่องจากระบบการริบทรัพย์สินทางอาญา หากทรัพย์สินนั้นอาจจะถูกจำหน่ายจ่ายโอนไป หรือผ่านกระบวนการฟอกเงินเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพไป หรือมีการซุกซ่อนจนไม่อาจติดตามเอาทรัพย์สินนั้นมาได้ การริบทรัพย์สินก็ไม่อาจกระทำได้อาชญากรก็ยังคงได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดเช่นเดิม เมื่อไม่สามารถริบทรัพย์สินของอาชญากรได้ จึงไม่อาจตัดเครื่องมือหรือแรงจูงใจในการกระทำผิดของอาชญากรได้ จึงให้อำนาจในการดำเนินการยึดอายัด หรือริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดรวมทั้งดอกผลหรือประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สินนั้นได้ ไม่ว่าจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้งก็ตามเป็นหลักการที่กำหนดไว้เช่นเดียวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่โอนหรือเปลี่ยนแปลงไปได้ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ ยังไม่จำเป็นต้องดำเนินการโดยอาศัยกฎหมายฟอกเงิน

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	ส่วนที่ 1 การตรวจสอบทรัพย์สิน		
41/2	ให้คณะกรรมการ ปกค. มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเป็นผู้ตรวจสอบทรัพย์สินเพื่อให้ปฏิบัติตามหมวดนี้	บัญญัติให้อำนาจหน้าที่คณะกรรมการ ปกค. ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่มีองค์ประกอบมาจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย อาทิ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงเห็นว่าเหมาะสมที่จะเป็นคณะกรรมการที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินการตรวจสอบ ติดตาม ยึดอายัดทรัพย์สิน แต่อย่างไรก็ดีเนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการ ปกค. แต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน จำเป็นต้องมีคุณสมบัติและทักษะ ความรู้ความสามารถในการตรวจสอบทรัพย์สินและการบังคับใช้กฎหมาย จึงจำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถ และทักษะด้านการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ตรวจสอบ	คณะกรรมการ ปกค. มีกลไกตามกฎหมายในการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน ทำให้มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สินที่มีความรู้ความสามารถและปฏิบัติตามกระบวนการขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
		ทรัพย์สิน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ	
41/3	ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินของผู้ต้องหา รายใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ให้คณะกรรมการ ปกค. มีอำนาจสั่งให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้นั้น ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อาจสั่งให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาไปก่อน แล้วรายงานให้คณะกรรมการ ปกค. ทราบก็ได้ ในกรณีที่ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินแล้วพบว่า การดำเนินการตรวจสอบต่อไปจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการ ให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินแจ้งผลการตรวจสอบพร้อมกับความเห็นต่อคณะกรรมการ ปกค. เพื่อพิจารณา หากคณะกรรมการ ปกค. เห็นด้วยกับความเห็นของผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน คณะกรรมการ ปกค. อาจสั่งให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สินนั้นก็ได้ ในกรณีที่คณะกรรมการ ปกค. สั่งให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สิน หาก	บัญญัติกระบวนการขั้นตอนในการสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน การตรวจสอบทรัพย์สินในกรณีเร่งด่วน การสั่งยุติการตรวจสอบทรัพย์สินและการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวในกรณีที่การดำเนินการไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการ	บทบัญญัติในมาตรา 41/3 - 41/6 ได้กำหนดขั้นตอน หลักเกณฑ์และกระบวนการในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ชัดเจน รวมทั้งการตราบทบัญญัติในการคุ้มครองเจ้าของทรัพย์สินด้วย การบัญญัติดังกล่าวจะส่งผลเป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของทรัพย์สิน ผู้รับโอน ผู้รับประโยชน์ที่ไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด เนื่องจากเป็นกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	คณะกรรมการ ปกค. เห็นสมควรจะสั่งให้คืนทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวในระหว่างการตรวจสอบให้แก่เจ้าของทรัพย์สินก็ได้ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน การประกาศ การยุติการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง		
41/4	ในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดของผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ โดยได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสน่หา หรือรู้อยู่ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ก็ให้คณะกรรมการ ปกค. มีอำนาจสั่งให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินตรวจสอบทรัพย์สินของผู้นั้นด้วย และให้นำความในมาตรา 41/3 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม	กำหนดหลักเกณฑ์ในการสั่งตรวจสอบทรัพย์สินบุคคลอื่น	

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
41/5	ในการตรวจสอบทรัพย์สิน ให้ประกาศเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินยื่นคำร้องพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานต่อคณะกรรมการ ปกค. เพื่อขอรับทรัพย์สินคืนได้ด้วย การประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง	บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าของทรัพย์สิน	
41/6	ในการตรวจสอบทรัพย์สิน ถ้าผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริต และมีค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ ให้คณะกรรมการ ปกค. วินิจฉัยว่าทรัพย์สินใดของผู้ต้องหาหรือผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่ต่องหานั้น	เนื่องจากเป็นกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงจำเป็นต้องกำหนดขั้นตอนและกระบวนการยึด อายัดที่ชัดเจน	

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	เมื่อคณะกรรมการ ปกค. ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดแล้ว ให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็วแล้วรายงานให้ทราบ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม		
41/7	การเก็บรักษาทรัพย์สินที่คณะกรรมการ ปกค. ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ ปกค. กำหนด ในกรณีที่ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น คณะกรรมการ ปกค. อาจสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด หรือไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่	เพื่อให้การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดประโยชน์แก่ทางราชการ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดและผู้มีสิทธิได้รับทรัพย์สินหรือเงินคืน	ทำให้รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการกับทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ได้ตามสมควร ตามสภาพของทรัพย์สิน ก่อให้เกิดประโยชน์และไม่สร้างภาระให้แก่ภาครัฐ และเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดและผู้มีสิทธิได้รับทรัพย์สินหรือเงินคืน

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	คณะกรรมการ ปกค. กำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ถ้าความปรากฏในภายหลังว่าทรัพย์สินที่นำไปใช้ตามวรรคสองมิใช่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ ให้คืนทรัพย์สินนั้นพร้อมทั้งชดใช้ค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามจำนวนที่คณะกรรมการ ปกค. กำหนด โดยใช้จากเงินกองทุนให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ถ้าไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ให้ชดใช้ราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่ประเมินได้ในวันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือตามราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น แล้วแต่กรณี การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ ปกค. กำหนด		
41/8	เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาและตรวจสอบทรัพย์สิน ยึด หรืออายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และผู้ตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจดังต่อไปนี้	ในการตรวจสอบทรัพย์สิน จำเป็นต้องให้อำนาจพิเศษในการออกหนังสือสอบถามหรือเรียกเจ้าหน้าที่ทั้งของส่วนราชการ และภาคเอกชน เพื่อให้ถ้อยคำ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบรวมทั้งให้อำนาจในการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่	การให้อำนาจพิเศษตามมาตรานี้จะเป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะ

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา (2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา ทั้งนี้ รวมถึงการตรวจสอบจากธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์ และสถาบันการเงินด้วย (3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ หรือมีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดชุกซ่อนอยู่ เพื่อทำการตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ยึด หรืออายัดทรัพย์สิน ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีทรัพย์สินนั้นจะถูกยักย้ายก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืน	หรือยานพาหนะใดเพื่อทำการตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและกำหนดมาตรการในการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน โดยการให้แสดงบัตรประจำตัวและเอกสารการมอบหมายทุกครั้งที่ใช้อำนาจในมาตรานี้ และการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการปกค. กำหนด	องค์กรอาชญากรรมและการตราระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่จะเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบทรัพย์สินให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร ให้คณะกรรมการ ป.ค. มีอำนาจวางระเบียบในการปฏิบัติการตาม (1) (2) และ (3) ให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินถือปฏิบัติ ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบทรัพย์สินต้องแสดงบัตรประจำตัวและเอกสารมอบหมายต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง บัตรประจำตัวผู้ตรวจสอบทรัพย์สินให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา		
	ส่วนที่ 2 การรับทรัพย์สิน		
41/9	เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องและทรัพย์สินที่คณะกรรมการ ป.ค. มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดตามมาตรา 41/6 เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งรับทรัพย์สินนั้น โดยจะยื่นคำร้องไปพร้อมกับคำฟ้องหรือในเวลา	กำหนดขั้นตอนการดำเนินการเพื่อขอให้ศาลสั่งรับเป็นการขยายหลักเกณฑ์มาตรการทางทรัพย์สินให้มีขอบเขตกว้างขวางขึ้นกว่าหลักเกณฑ์ตามกฎหมายอาญาที่มีอยู่เดิม โดยให้สามารถรับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามที่	การกำหนดมาตรการรับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เพื่อขยายมาตรการรับทรัพย์สินทางอาญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมาย

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	ใด ๆ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุอันสมควร แสดงได้ว่าไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา จะยื่นคำร้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ก็ได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง ในกรณีที่พบว่า มีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์เพิ่มขึ้นอีก ให้ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งรับทรัพย์สินนั้นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง	บัญญัติไว้ในกฎหมายได้ทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่า ทรัพย์สินดังกล่าวจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้วกี่ครั้ง หรือตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่นแล้วก็ตาม มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการรับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ที่จะดำเนินการได้เฉพาะทรัพย์สินที่เป็นของกลางในคดีอาญาเท่านั้น	อาญา เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ ในการบังคับกับทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่มีการโอน หรือเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงดอก ผลที่เกิดขึ้นด้วย
41/10	เมื่อศาลสั่งรับคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 41/9 แล้ว ให้ศาลสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่าย แพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน เพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างเป็น เจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาเป็นคดีก่อนคดีถึงที่สุด ค่าใช้จ่ายในการประกาศให้จ่ายจากเงินของกองทุน		
41/11	บรรดาทรัพย์สินซึ่งพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อ ศาลตามมาตรา 41/9 วรรคหนึ่งนั้น ให้ศาลไต่สวน หากคดีมีมูลว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ ให้ศาลสั่งรับทรัพย์สินนั้น เว้นแต่บุคคลซึ่งอ้าง	การสั่งรับทรัพย์สินที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อ ศาล และกำหนดบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เป็น เจ้าของที่แท้จริง หรือเป็นผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์ ที่สุจริต	

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	ว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ยื่นคำร้องขอคืนก่อนคดีถึงที่สุดและแสดงให้ศาลเห็นว่า (1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริงและทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ หรือ (2) ตนเป็นผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์และได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณ เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ถ้าปรากฏหลักฐานว่า จำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์มาก่อน ให้ สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาเงินหรือทรัพย์สินที่ผู้นั้นมีอยู่ หรือ ได้มาเกินกว่าฐานะ หรือความสามารถในการประกอบอาชีพ หรือกิจกรรมอย่างอื่นโดยสุจริตเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์		
41/12	บรรดาทรัพย์สินที่ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ ให้รับเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม	เป็นมาตรการหนึ่งที่ถูกบัญญัติมาเพื่อดำเนินการกับ บรรดาทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด มีความใกล้เคียงกับการริบทรัพย์สินของกลางตามประมวลกฎหมายอาญา แต่ตามมาตรานี้ศาลจะสั่งริบโดย	เพื่อขยายขอบเขตการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา โดยให้ศาลสามารถสั่งริบทรัพย์สินได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้ถูกลงโทษตาม

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง และเมื่อศาลสั่งรับคำร้องแล้วให้ศาลสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อได้ว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม ค่าใช้จ่ายในการประกาศ ให้จ่ายจากเงินของกองทุน ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนศาลชั้นต้น มีคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือในกรณีที่ปรากฏเจ้าของ แต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบ หรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่เริ่มประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันตามวรรคสองและในกรณีนี้มีให้นำมาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ	เด็ดขาดเทียบได้กับทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิด ไม่ว่าศาลจะสั่งลงโทษจำเลยหรือไม่ก็ตาม และเมื่อศาลสั่งริบแล้วเจ้าของทรัพย์สินจะมาร้องขอคืนตามกฎหมายอาญามาตรา 36 อีกไม่ได้ รวมทั้งทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบจะตกเป็นของกองทุน ไม่ใช่ตกเป็นของแผ่นดิน	คำพิพากษา ทำให้ทรัพย์สินหรือต้นทุนขององค์กรอาชญากรรมถูกทำลายลง เป็นการตัดวงจรการกระทำความผิด

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
41/13	ทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งให้รับตามมาตรา 41/11 และ มาตรา มาตรา 41/12 ให้ตกเป็นของกองทุน	มาจากแนวคิดที่ว่าเงินที่นำมาใช้เพื่อเยียวยาความ เสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ควรต้องมาจากจำเลยหรือผู้ ที่ค้ำมนุษย์เป็นหลัก เพราะถือว่าเป็นผู้ได้ประโยชน์ จากการค้ำมนุษย์ และบัญญัติขึ้นเพื่อแก้ปัญหาข้อ กฎหมายที่ให้การริบทรัพย์สินที่เป็นของกลางใน ความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ทรัพย์สินตกเป็นของ แผ่นดินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 35 และ ในกรณีที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ ได้ดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินให้ตกเป็นของ กองทุน ปง. และของแผ่นดินคนละครั้ง ทำให้ไม่มี ช่องที่ผู้เสียหายที่แท้จริงในคดีจะได้รับการเยียวยา จากเงินส่วนดังกล่าว ดังนั้น หากแก้ไขกฎหมายให้เงิน หรือทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งให้ริบตกเป็นของกองทุน เพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ จะทำ ให้สามารถนำเงินในกองทุนมาใช้เพื่อช่วยเหลือและ เยียวยาผู้เสียหาย ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบ โดยตรงจากการกระทำความผิด เช่น การช่วยเหลือ ผู้เสียหายตามมาตรา 33 การคุ้มครองความปลอดภัย	การให้ทรัพย์สินที่ริบตกเป็นของ กองทุนจะทำให้กองทุนมีรายได้ เพิ่มเติมเพื่อใช้ในการช่วยเหลือ หรือเยียวยาผู้เสียหายหรือเพื่อการ อื่นตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
		ให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา 36 การช่วยเหลือผู้เสียหายในต่างประเทศให้เดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถิ่นที่อยู่ตามมาตรา 39 และการอื่น	
41/14	ในกรณีที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด ให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง ส่วนทรัพย์สินที่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น ถ้าไม่มีผู้ใดมาขอรับคืนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่คำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง ให้ตกเป็นของกองทุน ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินคดีได้ภายในสองปีนับแต่วันที่การกระทำความผิดเกิดและไม่อาจจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ให้ทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นตกเป็นของกองทุน แต่ถ้าไม้อาจดำเนินคดีต่อไปได้เพราะเหตุที่ผู้ต้องหาหรือ	เนื่องจากการริบทรัพย์สินในหมวดนี้ยังคงใช้หลักการริบทรัพย์สินทางอาญา จึงจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับผลของคดีอาญา กล่าวคือ หากพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นความผิดประธานแล้ว จะทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง	เป็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของจำเลยในคดีอาญา บนหลักและทฤษฎีการริบทรัพย์สินทางอาญา

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	จำเลยรายใดถึงแก่ความตาย ให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุน เว้นแต่ภายในสองปีนับแต่วันที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นถึง แก่ความตายและทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น สามารถพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวกับการกระทำความ ผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยราย นั้นได้ทรัพย์สินดังกล่าวมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือ ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ ก็ให้คืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยราย นั้น		
41/15	การขอรับทรัพย์สินคืนให้ยื่นคำร้องพร้อมทั้งเอกสาร หลักฐานต่อคณะกรรมการ ปกค. หรือคณะอนุกรรมที่ได้รับ มอบหมาย การขอรับทรัพย์สินคืนและการคืนทรัพย์สินให้เป็นไป ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง	กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขอรับ ทรัพย์สินคืนและการคืนทรัพย์สิน โดยให้ตราเป็น กฎกระทรวง	การออกกฎหมายลำดับรองจะทำ ให้มีหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ในการขอรับคืนและคืนทรัพย์สินที่ ชัดเจน
	ส่วนที่ 3 การรับทรัพย์สินตามมูลค่า		
41/16	ในการรับทรัพย์สินเนื่องจากการกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัตินี้ นอกจากศาลจะมีอำนาจรับทรัพย์สินตาม	เนื่องจากในการตรวจสอบทรัพย์สินที่กำหนดไว้ใน หมวด 4/1 นั้น ผู้ต้องหาต้องมีทรัพย์สินที่มีเหตุสงสัย	ทำให้ประเทศไทยมีการดำเนินการ กับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	กฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้รับทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด (1) ทรัพย์สินที่บุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด (2) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่บุคคลได้มาจากการกระทำความผิด หรือจากการเป็นผู้ใช้ ผู้สนับสนุน หรือผู้โฆษณาหรือประกาศให้ผู้อื่นกระทำความผิด (3) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่บุคคลได้มาจากการจำหน่าย จ่ายโอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (1) หรือ (2) (4) ประโยชน์อื่นใดอันเกิดจากทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (1) (2) หรือ (3) ในการที่ศาลจะมีคำสั่งรับทรัพย์สินตาม (1) ของวรรคหนึ่ง ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด รวมทั้งโอกาสที่จะนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิดอีก	ว่าเกี่ยวกับการกระทำความผิด หากยังไม่พบทรัพย์สินก็ยังไม่สามารถส่งตรวจสอบทรัพย์สินผู้ต้องหาได้ การกำหนดมาตรานี้ขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ควบคู่ไปกับมาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่าในมาตรา 41/16 เนื่องจากหากเป็นการริบทรัพย์สินตามส่วนที่ 2 จะเป็นกรณีการริบทรัพย์สินจากทรัพย์สินที่ได้ทำการยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราว จึงจำเป็นต้องมีตัวทรัพย์สิน ซึ่งโดยหลักแล้วจะนำมาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้ในกรณีที่มีการคืนทรัพย์สินให้แก่เจ้าของที่แท้จริงหรือไม่สามารถริบทรัพย์สินที่ยึดอายัดไว้ได้โดยประการอื่น ดังนั้น การนำมาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เพื่อขยายขอบเขตการริบทรัพย์สินทางอาญา จำเป็นต้องมีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและผลประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สินนอกเหนือไปจากที่กำหนดในกฎหมายนี้ก่อน	และ ส อ ด ค ลั อ ง อนุ สั ญ ญา สหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 12 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ข้อ 5(1) และ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ข้อ 31

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
41/17	ในการพิพากษาคดีหรือภายหลังจากนั้น ถ้าความปรากฏแก่ศาลเอง หรือความปรากฏตามคำขอของโจทก์ว่า ทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบหรือได้สั่งริบ โดยสภาพไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามารถติดตามเอาคืนได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือได้มีการนำสิ่งนั้นไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น หรือได้มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้น หรือการติดตามเอาคืนจะกระทำได้โดยยากเกินสมควร หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจกำหนดมูลค่าของสิ่งนั้นโดยคำนึงถึงราคาท้องตลาด ในวันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และสั่งริบชำระเป็นเงินแทน หรือสั่งให้ทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิดตามมูลค่าดังกล่าวภายในเวลาที่ศาลกำหนด ในการสั่งให้ชำระเงินแทนมูลค่าตามวรรคหนึ่ง ศาลจะกำหนดให้ผู้นั้นชำระเงินทั้งหมดในคราวเดียวหรือจะให้ผู้ผ่อนชำระก็ได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่กรณี และถ้าผู้นั้นไม่ชำระหรือชำระไม่ครบถ้วนตามจำนวน และภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ต้องเสียดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดตามอัตราที่กฎหมายกำหนด และให้ศาลมี	การนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่าตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ข้อ 5 (1) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 12 และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ข้อ 31 มาใช้เป็นแนวทางร่างกฎหมาย มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายขอบเขตของมาตรการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นการริบของกลางในคดีอาญาหรือการริบทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินในคดีแพ่ง หลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการตัดวงจรเครือข่ายอาชญากรรมและเป็นการตัดแรงจูงใจในการกระทำความผิด ทั้งนี้ แนวคิดที่นำมาบัญญัติคือ การนำมาปรับใช้อย่างผสมผสานระหว่างหลักการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สิน กล่าวคือ ต้องบัญญัติกฎหมายให้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ	ทำให้มีกฎหมายรองรับการนำมาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้ ดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ศาลสั่งริบนั้นได้ถูกใช้สิ้นเปลือง หรือถูกกระทำโดยประการอื่นจนหมดไป จนไม่มีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเหลืออยู่ให้สามารถริบได้ เพื่อเป็นการทำลายต้นทุนและทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรม และอาชญากรให้หมดไป

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	อำนาจสั่งให้บังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินอื่นของบุคคลนั้นได้ไม่เกินจำนวนเงินที่ยังค้างชำระ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินตามมาตรา ๑๒๓ แต่คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด ให้ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินดังกล่าวจนกว่าคดีถึงที่สุด หรือศาลมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด	ความผิดได้เสียก่อน แล้วจึงพิจารณาต่อว่า หากเป็นกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ศาลสั่งริบนั้นได้ถูกใช้สิ้นเปลือง หรือถูกกระทำโดยประการอื่นจนหมดไป จนไม่มีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเหลืออยู่ให้สามารถริบได้ จึงนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้โดยให้ศาลใช้ดุลพินิจมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินเป็นจำนวนเท่ากับมูลค่าทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด โดยนำสืบพยานหลักฐานว่าผู้กระทำความผิดได้รับทรัพย์สินจากการกระทำความผิดเป็นมูลค่าเท่าใด ศาลก็จะมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินเป็นมูลค่าเท่านั้น และหากผู้กระทำความผิดไม่ชำระตามคำสั่งให้บังคับคดีโดยการริบทรัพย์สินโดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ และคำสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้นจะสามารถใช้บังคับกับทรัพย์สินทุกชนิดของผู้กระทำความผิดโดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินนั้นจะได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือได้มาจากการกระทำความผิด ทั้งนี้ ได้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๓/๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ	

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
		ป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 3) และ มาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริต และประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 มาเป็นแนวทางใน การร่างกฎหมาย	
41/18	ทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งให้ริบตามมาตรา 41/16 และ มาตรา 41/17 ให้ตกเป็นของกองทุน	ให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ศาลมี อำนาจสั่งริบและเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากคำสั่งศาล ที่ให้ชดใช้ราคาแทนมูลค่าตกเป็นของ กองทุนเพื่อการ ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อให้กองทุน สามารถนำเงินไปใช้ในการช่วยเหลือและเยียวยาความ เสียหายแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้า มนุษย์	ส่งผลให้กองทุนมีรายได้ที่มากขึ้น จากเงินที่ได้มาจากทรัพย์สินที่ศาล สั่งริบ และเป็นไปตามหลักที่ว่าผู้ที่ กระทำความผิดสมควรเป็นผู้มี หน้าที่เยียวยาความเสียหายที่ เกิดขึ้น หรือเงินที่นำมาชดใช้ความ เสียหายควรเป็นเงินของอาชญากร ด้วยเหตุนี้ เงินจากทรัพย์สินที่ถูกริบ ดังกล่าวจะตกเป็นของกองทุนเพื่อ การป้องกันและปราบปรามการค้า มนุษย์ที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ หลักในการให้ความช่วยเหลือและ เยียวยาเหยื่อหรือผู้เสียหายในคดี ค้ามนุษย์

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	ส่วนที่ 4 การบังคับโทษปรับ		
41/19	กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ ให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษต่อไป การบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินและให้ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา บทบัญญัติมาตรานี้ ไม่กระทบต่อการที่ศาลจะมีคำสั่งขังผู้ต้องโทษแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา	เพื่อแก้ไขปัญหาการบังคับโทษปรับตั้งแต่เรื่องของการสืบทรัพย์และการติดตามเพื่อบังคับคดี จึงกำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจโดยตรงในการบังคับค่าปรับในคดีความผิดฐานค้ามนุษย์แทนกรมบังคับคดี โดยให้อำนาจดำเนินการบังคับโทษปรับได้ทันทีเมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญาและถือเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา และมีอำนาจดำเนินการบังคับโทษปรับได้จนเสร็จการ ตั้งแต่การสืบหาทรัพย์สินและนำเงินไปชำระค่าปรับต่อศาล เป็นหลักการที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีมนุษย์ พ.ศ. 2559 มาตรา 15 ที่กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เพื่อบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษา	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการบังคับโทษปรับ รวมถึงการบังคับคดีด้วย จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานภายในเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย จะส่งผลให้หน่วยงานมีอัตรากำลังและงบประมาณที่มากขึ้น

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
		โดยแนวทางในการบังคับใช้มาตรานี้ ระยะแรก อาจออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการ ประสานงานฯ หรือการกำนันที่กข้อตกลงความ ร่วมมือระหว่างกรมบังคับคดี หรือหน่วยงานที่มี ฐานข้อมูลทะเบียนและทรัพย์สิน เช่น กรมที่ดิน กรม ขนส่งทางบก ธนาการแห่งประเทศไทย สำนักงาน ปปง. กรมสรรพากร เพื่อให้สามารถติดตามตรวจสอบ ทรัพย์สินของจำเลยเพื่อบังคับคดีต่อไปได้	
	ส่วนที่ 5 มาตรการทางภาษี		
14/20	ในกรณีผู้ตรวจสอบทรัพย์สินหรือพนักงานสอบสวน ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้ว ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา หรือ จำเลยร่ำรวยผิดปกติ ไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง ไม่สามารถ ชี้แจงถึงที่มาที่ไปของทรัพย์สินเหล่านั้นได้ และมีเหตุอันควร เชื่อได้ว่ารายได้จากทรัพย์สินดังกล่าวได้มาโดยมิชอบด้วย กฎหมาย หรือปรากฏหลักฐานเชื่อได้ว่าผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา หรือจำเลยได้กระทำความผิดอาญาอื่นด้วย ให้รายงานต่อ	นำมาตรการทางภาษีมาบัญญัติไว้ให้ชัดเจนใน พระราชบัญญัติ เนื่องจากปัจจุบันความผิดเกี่ยวกับการ หลีกเลี่ยงหรือนื้อโกงภาษีตามประมวลรัษฎากร มาตรา 37 ตรี เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายนอก เงินตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล รัษฎากร (ฉบับที่ 45) พ.ศ. 2560 ดังนั้น จึงกำหนด มาตรการทางภาษีเป็นมาตรการเสริมมาตรการริบ ทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากในบางกรณี	การกำหนดมาตรการทางภาษีเพื่อ ใช้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ที่มีความชัดเจนโดยการตราเป็น กฎหมาย ทำให้มีสภาพบังคับดีกว่า การออกเป็นมติคณะรัฐมนตรี หรือ แนวปฏิบัติของหน่วยงาน ทำให้ เกิดผลในเชิงข่มขู่ยับยั้งมิให้มีการ กระทำความผิดเกิดขึ้นอีก

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	คณะกรรมการ ปกค. พิจารณา ถ้าคณะกรรมการ ปกค. พิจารณาแล้วเห็นว่ามิมีมูลตามที่เสนอให้ส่งพนักงานสอบสวน ขยายผลการดำเนินคดีโดยใช้มาตรการทางภาษี โดยส่งเรื่องที่พบเห็นพร้อมพยานหลักฐานไปยังกรมสรรพากรเพื่อพิจารณา ดำเนินการตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป	จำเป็นต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เจ้าของที่แท้จริงที่สุจริต หรืออันเนื่องมาจากคำพิพากษายกฟ้อง หรือคำสั่งถึงที่สุดไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ ดังนั้น เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายครอบคลุมครบทุกมิติอย่างเด็ดขาด ไม่ว่าจะเป็นมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิด มาตรการลงโทษกับตัวทรัพย์สินและมาตรการลงโทษทางภาษี เป็นการตัดเงินทุนขององค์กรอาชญากรรม เป็นหลักการที่สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 26 ว่าด้วยมาตรการที่จะขยายความร่วมมือกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งใน (1) ก และ ข กำหนดให้รัฐต้องใช้มาตรการที่เหมาะสมในการตัดทอนผลประโยชน์หรือรายได้ที่ได้จากการประกอบอาชญากรรม	
	ส่วนที่ 6 การส่งคืนทรัพย์สิน		
14/21	ในกรณีที่มีสนธิสัญญาทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับประเทศผู้ร้องขอ และต้องคืนทรัพย์สินที่รับหรือเงินที่ศาลมีคำ	เป็นไปตามหลักการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน (Asset Sharing) โดยได้บัญญัติให้สอดคล้องกับอนุสัญญา	เป็นการตรากฎหมายเพื่อรองรับความร่วมมือระหว่างประเทศใน

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	พิพากษาให้ชำระแทนการริบทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ให้แก่ประเทศผู้ร้องขอ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา และไม่นำมาตรา 41/13 และ มาตรา 41/18 มาบังคับใช้กับทรัพย์สินที่ริบหรือเงินที่ศาลมีคำพิพากษาให้ชำระแทนการริบทรัพย์สินในส่วนที่จะต้องคืนให้แก่ประเทศผู้ร้องขอ	สหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ข้อ 5 วรรค 5 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 13 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ข้อ 57 เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่มีการโอนย้าย หรือซุกซ่อนในต่างประเทศ	การส่งคืนซึ่งทรัพย์สิน ทำให้มีการความชัดเจนในการจัดสรรเงินและกันส่วนของเงิน ก่อนนำส่งเป็นรายได้เข้าสู่กองทุน
54/1	ผู้ใดขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน ผู้กระทำความผิดหรือระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	โทษสำหรับผู้ขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน กำหนดอัตราโทษจำคุกเท่ากับความผิดฐานขัดขวางเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 138	ทำให้มีบทกำหนดโทษที่สอดคล้องกับการดำเนินงานหรือการใช้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ
54/2	ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ หรือส่งคำชี้แจง หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณาตามมาตรา 41/8 (1) (2) ต้องระวาง	โทษสำหรับผู้ไม่มาให้ถ้อยคำ หรือชี้แจงข้อเท็จจริง กำหนดอัตราโทษจำคุกเท่ากับความผิดฐานไม่มาหรือ	ให้มีบทกำหนดโทษที่สอดคล้องกับการดำเนินงานหรือการใช้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ

(ร่าง) มาตรา	เนื้อหาบทบัญญัติ	หลักการและเหตุผลในการตรา	ผลที่ได้รับจากการตรากฎหมาย
	โทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	ขัดขึ้นหมายศาล ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170	
54/3	ผู้ใดให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	โทษสำหรับผู้ให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน กำหนดอัตราโทษจำคุกเท่ากับความผิดฐานแจ้งความเท็จตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137	ให้มีบทกำหนดโทษที่สอดคล้องกับการดำเนินงานหรือการใช้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ
54/4	ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกให้แก่กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ตรวจสอบทรัพย์สินตามมาตรา 41/8 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท	โทษสำหรับผู้ที่ไม่อำนวยความสะดวกให้แก่กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน เห็นว่าเป็นความผิดที่มีลักษณะไม่รุนแรง จึงไม่ได้กำหนดโทษจำคุก กำหนดเพียงโทษปรับเท่านั้น	ให้มีบทกำหนดโทษที่สอดคล้องกับการดำเนินงานหรือการใช้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ

5. การสัมมนารับฟังความคิดเห็น

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสัมมนาเพื่อนำเสนอผลการศึกษาวิจัยและร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินของขบวนการค้ามนุษย์และรับฟังความเห็นจากนายอรรถพล ลิขิตจิตถะ ผู้เชี่ยวชาญประจำคณะกรรมการการเลือกตั้งและอดีตรองเลขาธิการ ป.ป.ง. ผู้วิพากษ์งานวิจัยและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในวันพุธที่ 20 กันยายน 2560 เวลา 09.00 – 12.00 น. ณ ห้อง Tanjong Pagar ชั้น 8 โรงแรมอัมรา กรุงเทพฯ เพื่อนำความเห็นและข้อสังเกตมาแก้ไขปรับปรุงให้ร่างกฎหมายมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นสามารถนำไปใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรุปผลการสัมมนาได้ดังนี้

ในการสัมมนาเพื่อรับฟังความเห็น คณะผู้วิจัยได้นำเสนอปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์อาชญากรรมค้ามนุษย์ในประเด็นเกี่ยวกับการสืบสวนจับกุม การสอบสวน การดำเนินคดีกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด การติดตามเส้นทางการเงิน การบังคับโทษปรับ และความร่วมมือระหว่างประเทศ และได้แนะนำเสนอร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. จำนวน 20 มาตรา ประกอบด้วย การแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและคณะกรรมการ ปกค. สำคัญของร่างหมวด 4/1 ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ บทนิยาม (ร่างมาตรา 41/1) ส่วนที่ 1 การรับทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 41/1 – มาตรา 41/13) ส่วนที่ 2 การรับทรัพย์สินตามมูลค่า (ร่างมาตรา 41/14 – มาตรา 41/16) ส่วนที่ 4 การบังคับโทษปรับ (ร่างมาตรา 41/17) ส่วนที่ 5 มาตรการทางภาษี (ร่างมาตรา 41/18) โดยการนำเสนอร่างพร้อมเหตุผลประกอบในแต่ละมาตรา และมีรายงานสรุปผลการรับฟังความเห็นต่อผลการวิจัยและร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ดังนี้

สรุปความเห็นของผู้วิพากษ์

- กฎหมายที่มุ่งปราบปรามอาชญากรรมค้ามนุษย์ ต้องเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเพื่อนำไปสู่การรวบรวมพยานหลักฐานและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และเป็นกฎหมายที่มุ่งลงโทษตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ ตามหลักสากล โดยให้ผลลัพธ์ในการทำลายองค์กรอาชญากรรมโดยการนำตัวผู้บงการมาลงโทษและยึดอายัด ทรัพย์สินขององค์กร ส่งผลให้ปริมาณคดีค้ามนุษย์ลดลง
- แนวทางพัฒนากฎหมายเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมค้ามนุษย์ควรมีสาระสำคัญใน 3 ส่วน ได้แก่

(1) การบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เป็นข้าราชการพลเรือนระดับที่ 3 ที่รัฐมนตรีแต่งตั้งให้มีอำนาจตามพระราชบัญญัติฯ นอกเหนือไปจากอำนาจตาม

มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 30 โดยกฎหมายที่ตราขึ้นใหม่จะต้องมาตรการกลั่นกรองและตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตตามรัฐธรรมนูญและต้องมีมาตรการลงโทษที่พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบอย่างรุนแรงเด็ดขาด

(2) การบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์

(3) การบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำลายชุมทรัพย์ขององค์กรอาชญากรรมค้ำมนุษย์ ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ไม่ว่าจะได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม เช่น การกำหนดมาตรการตามประมวลรัษฎากร การแก้ไขกฎหมายให้ศาลต้องลงโทษผู้กระทำความผิดในอัตราโทษสูงสุดที่กฎหมายบัญญัติและเงินค่าปรับจะบังคับเข้ากับทรัพย์สินทุกประเภทของจำเลย

(4) การบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดและดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เช่น ให้อำนาจในการจับกุม โดยต้องแจ้งผู้บังคับบัญชาก่อนดำเนินการและเมื่อได้ดำเนินการจับแล้วให้รายงานต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบผลทันที ให้อำนาจในการตรวจสอบทรัพย์สิน รวมทั้งอำนาจในการดำเนินการกรณีเร่งด่วนที่ไม่สามารถมอบหมายได้ทัน ให้อำนาจในการอำพรางเพื่อสืบสวนหาข้อมูลจากองค์กรอาชญากรรม (U.C.) ให้อำนาจในการครอบครองและติดตามทรัพย์สินภายใต้การควบคุม (C.D.) ให้อำนาจสืบสวนสอบสวนทางการเงิน ให้อำนาจในการเข้าถึงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ให้อำนาจสะกดรอยติดตามด้วยเครื่องมือพิเศษ ให้อำนาจในการต่อรองคำรับสารภาพเหมือนในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 มาตรา 20

- ความเห็นเกี่ยวกับเล่มรายงานการวิจัย เห็นว่าในหัวข้อเกี่ยวกับ มาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและแพร่ขยายอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงควรอธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเชื่อมโยงกับความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์

- ความเห็นเกี่ยวกับร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ฯ ที่คณะผู้วิจัยนำเสนอ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้

(1) ให้นำเรื่องหลักการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินมาใช้ในคดีค้ำมนุษย์ของไทย

(2) ในส่วนของอำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน ควรบัญญัติให้อำนาจในการจับกุมด้วย เพื่อจะได้เป็น “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา 2 (16) ด้วย ทั้งนี้ อำนาจจับกุมเป็นการสนับสนุนการนำไปสู่การดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมค้ำมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติให้ศาลต้องสั่งปรับในอัตราสูงสุดตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยคำนึงถึงการลงโทษทางทรัพย์สินเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

(4) ควรกำหนดให้เงินค่าปรับที่ได้ถูกนำมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเห็นว่าควรแบ่งเงินค่าปรับออกเป็น 4 ส่วน และให้จ่ายเป็นเงินสินบนนำจับและแจ้งเบาะแส 2 ส่วน เงินรางวัลตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 มาตรา 22 วรรค 3 1 ส่วนและเงินตกแก่กองทุนค้ามนุษย์ 1 ส่วน

สรุปความเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา

- เห็นด้วยในหลักการที่ให้ใช้มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา และมาตรการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามร่างที่แก้ไขใหม่
- ควรกำหนดมาตรการในการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพราะบางครั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจไม่ยอมดำเนินการขยายผลไปสู่คดีฟอกเงิน เนื่องจากการขาดกฎหมายคุ้มครองตน โดยที่ผ่านมาในส่วนของ บก. ปคม. ยังไม่เคยดำเนินคดีอาชญาฐานฟอกเงินเลย
- แม้ว่าสถิติคดีในการจับกุมและดำเนินคดีจะมีมาก แต่ผลของคดีโดยเฉพาะด้านทรัพย์สินมีน้อย เนื่องจากจำเลยมีทรัพย์สินน้อย และยังมีปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับเงินที่ใช้ในการเยียวยาผู้เสียหายในคดี เนื่องจากการริบทรัพย์สินในคดีค้ามนุษย์ ถ้าเป็นของกลางกฎหมายให้ตกเป็นของแผ่นดิน และถ้าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมายให้ตกเป็นของแผ่นดินกับกองทุนปปง. คนละกึ่งหนึ่ง จึงไม่มีเงินมาช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหาย และถึงแม้ว่าจะมีคำพิพากษาให้ชดเชยค่าสินไหมในคดี แต่ก็ไม่สามารถนำคำพิพากษานั้นมาบังคับเอากับทรัพย์สินได้ เพราะไม่มีทรัพย์สินใดเหลืออยู่
- ปัญหาด้านการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง มีปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติงานโดยเฉพาะในคดีที่ดำเนินการกับทรัพย์สิน มีปัญหาการพิสูจน์ทรัพย์สินที่ตรวจสอบว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด มีปัญหาในการแยกส่วนของทรัพย์สินบริสุทธิ์กับทรัพย์สินสกปรก เช่น เรือประมง หรือโรงงาน
- หากกำหนดในกระทรวง พม. มีอำนาจในการบังคับคดีค่าปรับ จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการอาจมีไม่เพียงพอ อาจต้องใช้เจ้าพนักงานบังคับคดีเอกชนซึ่งมีค่าใช้จ่าย
- เห็นด้วยกับการนำต้นแบบของการตรวจสอบทรัพย์สินและการริบทรัพย์สินของกฎหมายมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาใช้ในการร่างแก้ไขกฎหมายค้ามนุษย์ และกำหนดให้ทรัพย์สินตกเป็นกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพราะเป็นการเพิ่มรายได้ของกองทุน แต่อาจต้องการแก้ไขระเบียบเรื่องการบริหารจัดการกองทุน

- ควรกำหนดชื่อเรียกของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินตามร่างกฎหมายใหม่ ให้มีความแตกต่างไปจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีในกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนและความเข้าใจผิด
- ควรกำหนดให้ระยะเวลาในการเริ่มบังคับใช้กฎหมายเพียงพอต่อการจัดทำกฎหมายลำดับรองให้แล้วเสร็จ
- เห็นว่าการรับทรัพย์สินตามมูลค่าที่ปรากฏตามร่างฯ เป็นแนวคิดที่ดีและควรบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น กฎหมาย ปปง.
- ควรเพิ่มเนื้อหาของร่างกฎหมายเกี่ยวกับการส่งคืนทรัพย์สินหรือการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน
- มีข้อสังเกตว่า การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ตามร่างได้กำหนดให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมจะมีปัญหาในการดำเนินการหรือไม่ เนื่องจากคดีค้ามนุษย์เป็นคดีอาญา
- ควรเพื่อบทกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน
- การบังคับคดีต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าใครมีหน้าที่ในการสืบทรัพย์สินและต้องมีขั้นตอนการบังคับค่าปรับและแนวทางบังคับคดีที่ชัดเจน เช่น กรณีการบังคับคดีหลังจากมีคำพิพากษาเมื่อการพิจารณาคดีผ่านไป 3-4 ปี และผู้เสียหายเป็นชาวต่างชาติ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกในการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมของค้ำมนุษย์ของประเทศไทย และวิเคราะห์ปัญหาข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิด เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายและกำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับความผิดฐานค้ำมนุษย์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามผู้กระทำความผิดและการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพราะเมื่อองค์กรอาชญากรรมไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดแล้ว แรงจูงใจและต้นทุนของการกระทำความผิดจะหมดไป ความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ลดน้อยลง ส่งผลให้ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ที่สอดคล้องกับหลักสากลและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ

ผลการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องและกำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับความผิดฐานค้ำมนุษย์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ประการแรก เพื่อศึกษารูปแบบการฟอกเงิน แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินมาตรการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ พบว่า องค์กรอาชญากรรมค้ำมนุษย์มีความยากในการวิเคราะห์และมูลค่ารายได้ที่แท้จริง เพราะส่วนใหญ่การค้ำมนุษย์จะอยู่รวมกับองค์กรอาชญากรรมประเภทอื่น เช่น การค้าประเวณี การเข้าเมืองผิดกฎหมาย การค้ายาเสพติด และค้าอาวุธ การพนัน การปลอมแปลงเอกสาร เป็นต้น และมีความยากลำบากในการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นการสืบสวนสอบสวนคดีระหว่างประเทศ การเข้าถึงและการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะพยานหลักฐานจากเหยื่อการค้ำมนุษย์ อาชญากรรมการค้ำมนุษย์จึงเป็นการกระทำความผิดที่มีความเสี่ยงต่ำ แต่ผลตอบแทนสูง ทำให้องค์กรอาชญากรรมสามารถทำกำไรได้เป็นจำนวนมากและนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดไปผ่านกระบวนการฟอกเงิน ซึ่งวิธีการฟอกเงินมีแตกต่างกันตามภูมิภาคของโลก ส่วนใหญ่มักปรากฏในรูปแบบที่เน้นการใช้เงินสด การใช้ผู้ขนส่งเงินสดหรือเชื่อบุคคลอื่นขึ้นบังหน้า การใช้ระบบธนาคารใต้ดิน การลงทุนในต่างประเทศ การตั้งบริษัทบังหน้า การใช้บริการส่งจ่ายเงินและบัญชีธนาคาร การลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินการขององค์กร ได้แก่ ทฤษฎีองค์กรอาชญากรรม เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงรูปแบบความร่วมมือและการสั่งการ

ขององค์กรอาชญากรรม ส่งผลต่อการกำหนดมาตรการด้านกฎหมายเพื่อดำเนินการกับผู้บงการหรือหัวหน้าองค์กร และแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินซึ่งเป็นรายได้หรือมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม ได้แก่ แนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์เพื่อตัดแรงจูงใจของอาชญากรรม อันเป็นการวิเคราะห์มูลเหตุเกี่ยวกับแรงจูงใจในการกระทำความผิดผ่านแนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์เพื่อตัดแรงจูงใจของอาชญากร เพื่อวางมาตรการและแนวทางป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดโดยตัดแรงจูงใจทางด้านทรัพย์สินและผลประโยชน์ที่องค์กรอาชญากรรมต้องการ โดยใช้หลักว่า ย่อมไม่มีประโยชน์ใดเลยที่จะกระทำความผิด ถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่สามารถใช้ประโยชน์จากรายได้หรือทรัพย์สินที่ได้รับจากการกระทำความผิดนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value Confiscation) ที่ให้อำนาจศาลสามารถสั่งให้จำเลยจ่ายเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอื่นที่มีมูลค่าเท่ากับทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบได้ ดังที่ปรากฏในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ข้อ 5 วรรค 1 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 12 และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ข้อ 31 และแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน (Asset Sharing) ซึ่งเป็นหลักที่มีขึ้นเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการกับทรัพย์สินร่วมกัน โดยมีข้อบัญญัติที่กำหนดให้รัฐภาคีต้องแบ่งผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่ริบได้ให้แก่รัฐอื่น ภายหลังที่ได้ดำเนินการริบทรัพย์สินตามที่ได้รับคำร้องขอ โดยรัฐภาคีแต่ละรัฐต้องรับเอามาตรการทางนิติบัญญัติและมาตรการอื่นใดที่เป็นไปตามหลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายภายในของตนที่จำเป็นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสามารถส่งคืนทรัพย์สินที่ถูกริบเมื่อดำเนินการตามคำร้องขอของอีกรัฐภาคีหนึ่ง ดังที่ปรากฏในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ข้อ 5 วรรค 5 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 13 และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ข้อ 57

วัตถุประสงค์ประการที่สอง เพื่อศึกษากลไกในการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมของค่านุश्यของประเทศไทย พบว่า ในการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค่านุश्यแยกออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ 1) การริบทรัพย์สินในคดีค่านุश्यตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค่านุश्य พ.ศ. 2551 เป็นการริบทรัพย์สินทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น การริบทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้มาในการกระทำความผิดจะต้องมีการฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นคดีอาญาและศาลต้องมีคำพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำความผิด หากศาลมีคำพิพากษายกฟ้องแล้ว การริบทรัพย์สินจะกระทำไม่ได้ และจะริบได้เฉพาะทรัพย์สินที่เป็นของกลางในคดีเท่านั้น ไม่อาจขยายผลไปถึงทรัพย์สินที่มีการโอน หรือเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม และ 2) การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมาย

ฟอกเงิน เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับการค้ำนุชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ำนุชย์เป็นความผิดมูลฐานที่ 2 ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยมาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินได้ขยายหลักเกณฑ์ของการริบทรัพย์สินให้มีขอบเขตกว้างขวางขึ้นกว่าการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญา โดยให้สามารถริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายได้ทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้วกี่ครั้ง หรือตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่นแล้วก็ตามและไม่ผูกมัดโยงกับคดีอาญา ทำให้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดได้ แม้จะไม่มีผู้ถูกลงโทษในคดีอาญาก็ตาม

วัตถุประสงค์ประการที่สาม เพื่อศึกษาปัญหา ข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำนุชย์ของประเทศไทย โดยเฉพาะปัญหาการติดตามและการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำนุชย์ที่ถูกโอน เคลื่อนย้ายและผ่านกระบวนการฟอกเงินไปยังต่างประเทศ นั้น ในการดำเนินโครงการ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่กำหนดไว้โดยการรวบรวมข้อมูลวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งในกลุ่มระดับนโยบายและเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมภาษณ์ฟังความเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนและเพียงพอต่อการนำไปใช้ในการจัดทำร่างกฎหมายและข้อเสนอแนะของงานวิจัย และพบประเด็นปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมค้ำนุชย์ที่นำไปสู่แนวคิดในการแก้ไขกฎหมายหลายประการ กล่าวคือ

- ปัญหาการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ที่เกิดจากข้อจำกัดของการริบทรัพย์สินทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา ที่จะดำเนินการริบทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้มาในการกระทำความผิดจะต้องมีการฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นคดีอาญาและศาลต้องมีคำพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำความผิดและจะริบได้เฉพาะทรัพย์สินที่เป็นของกลางในคดีเท่านั้น ไม่อาจขยายผลไปถึงทรัพย์สินที่มีการโอน หรือเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม

- ปัญหาการสืบสวนขยายผลเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สิน ที่ภาครัฐไม่สามารถใช้บังคับกฎหมายฟอกเงินเพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมหรือขบวนการค้ำนุชย์ขนาดใหญ่ได้ เนื่องจากขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานในพื้นที่กับสำนักงานปปง. ทำให้ขาดข้อมูลที่เชื่อมโยงไปสู่การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงิน

- ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินพบว่า มีปัญหาในการพิสูจน์ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดตามกฎหมายฟอกเงิน เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการวินิจฉัยประเด็นเรื่องความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของทรัพย์สินกับความผิดมูลฐาน จึงต้องเพิกถอนการยึดหรืออายัด อีกทั้งการตรวจสอบทำได้ยาก เนื่องจากไม่มีของกลางที่เป็นตัวเงินหรือทรัพย์สินที่ปรากฏชัด ต้องตรวจสอบจากตัวบุคคลและทรัพย์สินเป็นหลัก และมีปัญหาใน

กรณีที่ผู้กระทำความผิดได้ดำเนินการถ่าย โอน ยักย้าย ทรัพย์สินไปยังต่างประเทศ หรือใช้ทรัพย์สินสิ้นเปลืองหมดไป หรือใช้ทรัพย์สินสกรปรกจนหมดไป จนไม่มีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเหลืออยู่ที่อันจะรับได้ตามกฎหมาย

- ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีค้ำมนุษย์พบว่า ยังขาดหน่วยงานในการบังคับโทษปรับ โดยเฉพาะการสืบทรัพย์ของจำเลย จึงทำให้ไม่มีเงินที่จะตกเข้าสู่กองทุนเพื่อนำไปเยียวยาความเสียหายให้แก่เหยื่อ เนื่องจากกรมบังคับคดีมีปริมาณคดีเป็นจำนวนมาก อีกทั้งหน้าที่ในการสืบทรัพย์จะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา หากเจ้าหน้าที่ไม่ดำเนินการสืบทรัพย์ก็จะเป็นการยากที่จะดำเนินการบังคับคดีได้

- ประเด็นเรื่องทรัพย์สินของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยที่มาของกองทุนส่วนหนึ่งมาจากค่าปรับ และข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยมักไม่มีทรัพย์สินที่จะให้ดำเนินการริบทรัพย์เพื่อบังคับค่าปรับ ส่วนทรัพย์สินของกลางที่ถูกริบตามประมวลกฎหมายอาญาต้องตกเป็นของแผ่นดิน และทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกดำเนินการโดยกฎหมายฟอกเงิน หากเป็นเงินสดและเงินที่เกิดจากการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ จะตกเป็นของกองทุนปง. กึ่งหนึ่งและตกเป็นของแผ่นดินอีกกึ่งหนึ่ง จึงทำให้จำนวนเงินค่าปรับที่เข้าสู่กองทุนมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการช่วยเหลือ คຸ່ມครองและเยียวยาผู้เสียหาย

- ปัญหาการติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในต่างประเทศพบว่า การดำเนินการกับทรัพย์สินที่โอนไปยังต่างประเทศ โดยการใช้ช่องทางความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อติดตามทรัพย์ กระทำได้ยาก เนื่องจากกฎหมายภายในบางเรื่องยังเป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น ระบบการริบทรัพย์ที่ หลักการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สิน หรือ การขอความร่วมมือตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาที่ยังจำกัด เฉพาะในคดีอาญา และการขาดศักยภาพในการตรวจสอบติดตามเส้นทางการเงิน

จากปัญหาข้างต้น จึงนำไปสู่แนวคิดในการจัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 โดยการเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์ได้ทั้งทรัพย์สินที่เป็นของกลางและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไม่ว่าจะมีการจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้ง และกำหนดขั้นตอนในการตรวจสอบทรัพย์สิน ตั้งแต่การกำหนดขอบเขตของทรัพย์สินที่สามารถส่งตรวจสอบได้ การกำหนดให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจสอบทรัพย์สินตามกฎหมายนี้ กำหนดขั้นตอนการสั่งยึดหรืออายัดชั่วคราว การสั่งยุติการยึดหรืออายัดชั่วคราว การคืนทรัพย์สิน กำหนดให้อำนาจหน้าที่พิเศษในการตรวจสอบทรัพย์สิน กำหนดให้นำมาตรการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้เป็นมาตรการเสริมการริบทรัพย์แบบเจาะจงตัวทรัพย์ กำหนดให้ปลัดกระทรวงกระทรวงปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจในการตรวจสอบทรัพย์สิน ติดตามและบังคับคดีค่าปรับทางอาญา กำหนดให้นำ

มาตรการทางภาษีมาใช้ควบคู่กันไป และการส่งเสริมทรัพย์สิน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมบทกำหนดโทษให้ครบถ้วนสมบูรณ์

วัตถุประสงค์ประการที่สี่และห้า เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายและกำหนดมาตรการทั้งภายในประเทศและมาตรการระหว่างประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ และแนวทางบูรณาการกฎหมายและมาตรการในการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการนำตัวผู้กระทำความผิดหรือผู้บงการมาลงโทษและสามารถสกัดกั้นและทำลายทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พบว่า จากปัญหาและผลการศึกษาวิจัยได้นำมาสู่การจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และกำหนดมาตรการที่จำเป็นในการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะการจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ การจัดทำกฎหมายลำดับรอง การตรากฎกระทรวงกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. การจัดทำคู่มือการตรวจสอบทรัพย์สิน การจัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ามนุษย์ แนวทางและข้อเสนอแนะที่ได้จัดทำขึ้นตามหัวข้อ 2 นี้ จะส่งผลให้ประเทศไทยมีกฎหมายและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักสากล

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 การจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

2.1.1 บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่าง

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ดังต่อไปนี้

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของคณะกรรมการ (ร่างมาตรา 16 (10/1))

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมเพิ่มเติมอำนาจของคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ให้สอดคล้องกับการหมวด 4/1 ว่าด้วยการดำเนินการกับทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 23 (7/1))

(๓) กำหนดเพิ่มหมวด 4/1 ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ประกอบด้วย บทนิยาม (ร่างมาตรา 41/1) ส่วนที่ 1 การตรวจสอบทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 41/2 – มาตรา 41/8) ส่วนที่ 2 การรับทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 41/9 – มาตรา 41/15) ส่วนที่ 3 การรับทรัพย์สินตามมูลค่า (ร่างมาตรา 41/16 – มาตรา 41/18) ส่วนที่ 4 การบังคับโทษปรับ (ร่างมาตรา 41/19) ส่วนที่ 5 มาตรการทางภาษี (ร่างมาตรา 41/20) และส่วนที่ 6 การส่งคืนทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 41/1 ถึงร่างมาตรา 41/21)

(๔) เพิ่มบทกำหนดโทษให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน (ร่างมาตรา 54/1 – มาตรา 54/4)

เหตุผล

โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ยังขาดบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ จึงเห็นควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อให้การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของคณะกรรมการและคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กำหนดหมวดว่าด้วยการตรวจสอบทรัพย์สิน ประกอบด้วย บทนิยาม การตรวจสอบทรัพย์สิน การรับทรัพย์สิน การรับทรัพย์สินตามมูลค่า การบังคับโทษปรับ มาตรการทางภาษี และการส่งคืนทรัพย์สิน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมบทกำหนดโทษให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

2.1.2 ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...)

พ.ศ.

ร่าง พระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร
ให้ไว้ ณ วันที่
เป็นปีที่ ... ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (10/1) ของมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

(10/1) ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

มาตรา 4 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (7/1) ของมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

(7/1) เสนอแนะต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับการออกกฎกระทรวงตามมาตรา 41/2 มาตรา 41/3 มาตรา 41/6 มาตรา 41/15

(7/2) ตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

(7/3) วินิจฉัยว่าทรัพย์สินใดของผู้ต้องหาหรือผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์หรือไม่

(7/4) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 41/6

(7/5) วางระเบียบเกี่ยวกับการเก็บรักษา การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด การนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามมาตรา 41/7

(7/6) วางระเบียบในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบทรัพย์สินตามมาตรา 41/8

(7/7) ปฏิบัติการอื่นตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการปกค.

มาตรา 5 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 4/1 การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน
 มาตรา 41/1 มาตรา 41/2 มาตรา 41/3 มาตรา 41/4 มาตรา 41/5 มาตรา 41/6 มาตรา 41/7
 มาตรา 41/8 มาตรา 41/9 มาตรา 41/10 มาตรา 41/11 มาตรา 41/12 มาตรา 41/13 มาตรา
 41/14 มาตรา 41/15 มาตรา 41/16 มาตรา 41/17 มาตรา 41/18 มาตรา 41/19 มาตรา 41/20
 และมาตรา 41/21 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551

หมวด 4/1

การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

มาตรา 41/1 ในส่วนนี้

“ความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์” หมายความว่า ความผิดฐานค้ำมนุษย์ และให้หมายความรวมถึงความผิดที่ระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์

“ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” หมายความว่า

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ หรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ และให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

ส่วนที่ 1

การตรวจสอบทรัพย์สิน

มาตรา 41/2 ให้คณะกรรมการ ปกค. มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเป็นผู้ตรวจสอบทรัพย์สินเพื่อให้ปฏิบัติตามหมวดนี้

มาตรา 41/3 ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินของผู้ต้องหารายใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ให้คณะกรรมการ ปกค. มีอำนาจสั่งให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา

ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อาจสั่งให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาไปก่อนแล้วรายงานให้คณะกรรมการ ปกค. ทราบก็ได้

ในกรณีที่ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินแล้วพบว่า การดำเนินการตรวจสอบต่อไปจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการ ให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินแจ้งผลการตรวจสอบพร้อมกับความเห็นต่อคณะกรรมการ ปกค. เพื่อพิจารณา หากคณะกรรมการ ปกค. เห็นด้วยกับความเห็นของผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน คณะกรรมการ ปกค. อาจสั่งให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สินนั้นก็ได้ ในกรณีที่คณะกรรมการ ปกค. สั่งให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สิน หากคณะกรรมการ ปกค. เห็นสมควรจะสั่งให้คืนทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวในระหว่างการตรวจสอบให้แก่เจ้าของทรัพย์สินก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน การประกาศการยุติการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 41/4 ในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดของผู้ต้องหาเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ โดยได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสน่หา หรือรู้อยู่ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ก็ให้คณะกรรมการ ปกค. มีอำนาจสั่งให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาด้วย และให้นำความในมาตรา มาตรา 41/3 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 41/5 ในการตรวจสอบทรัพย์สิน ให้ประกาศเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินยื่นคำร้องพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานต่อคณะกรรมการ ปกค. เพื่อขอรับทรัพย์สินคืนได้ด้วย

การประกาศตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 41/6 ในการตรวจสอบทรัพย์สิน ถ้าผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณ ให้คณะกรรมการ ปกค. วินิจฉัยว่าทรัพย์สินใดของผู้ต้องหาหรือผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่ต่องานนั้น

เมื่อคณะกรรมการ ปกค. ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดแล้ว ให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็วแล้วรายงานให้ทราบ

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทั้งนี้ ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 41/7 การเก็บรักษาทรัพย์สินที่คณะกรรมการ ปกค. ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ ปกค. กำหนด

ในกรณีที่ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น คณะกรรมการ ปกค. อาจสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด หรือไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ ปกค. กำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

ถ้าความปรากฏในภายหลังว่าทรัพย์สินที่นำไปใช้ตามวรรคสองมิใช่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ให้คืนทรัพย์สินนั้นพร้อมทั้งชดเชยค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามจำนวนที่คณะกรรมการ ปกค. กำหนด โดยใช้จากเงินกองทุนให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ถ้าไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ให้ชดเชยราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่ประเมินได้ในวันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือตามราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น แล้วแต่กรณี

การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ ปกค. กำหนด

มาตรา 41/8 เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาและตรวจสอบทรัพย์สิน ยึด หรืออายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และผู้ตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา ทั้งนี้รวมถึงการตรวจสอบจากธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์ และสถาบันการเงินด้วย

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ หรือมีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดชุกซ่อนอยู่ เพื่อทำการตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ยึด หรืออายัดทรัพย์สิน ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีทรัพย์สินนั้นจะถูกยกย้ายก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืน

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบทรัพย์สินให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

ให้คณะกรรมการ ปกค. มีอำนาจวางระเบียบในการปฏิบัติการตาม (1) (2) และ (3) ให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินถือปฏิบัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบทรัพย์สินต้องแสดงบัตรประจำตัวและเอกสารมอบหมายต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

บัตรประจำตัวผู้ตรวจสอบทรัพย์สินให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ส่วนที่ 2

การรับทรัพย์สิน

มาตรา 41/9 เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องและทรัพย์สินที่คณะกรรมการ ปกค. มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดตามมาตรา 41/6 เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งรับทรัพย์สินนั้น โดยจะยื่นคำร้องไปพร้อมกับคำฟ้องหรือในเวลาใด ๆ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ แต่ต้องมีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่าไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา จะยื่นคำร้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ก็ได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

ในกรณีที่พบว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้นอีก ให้ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งรับทรัพย์สินนั้นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

มาตรา 41/10 เมื่อศาลสั่งรับคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 41/9 แล้ว ให้ศาลสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน เพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาเป็นคดีก่อนคดีถึงที่สุด

ค่าใช้จ่ายในการประกาศให้จ่ายจากเงินของกองทุน

มาตรา 41/11 บรรดาทรัพย์สินซึ่งพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา 41/9 วรรคหนึ่งนั้น ให้ศาลไต่สวน หากคดีมีมูลว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น เว้นแต่บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ยื่นคำร้องขอคืนก่อนคดีถึงที่สุดและแสดงให้ศาลเห็นว่า

(1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริงและทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ หรือ

(2) ตนเป็นผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์และได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ถ้าปรากฏหลักฐานว่าจำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์มาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาเงินหรือทรัพย์สินที่ผู้นั้นมีอยู่ หรือได้มาเกินกว่าฐานะ หรือความสามารถในการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอย่างอื่นโดยสุจริตเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์

มาตรา 41/12 บรรดาทรัพย์สินที่ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม

ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง และเมื่อศาลสั่งรับคำร้องแล้วให้ศาลสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อได้ว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม

ค่าใช้จ่ายในการประกาศ ให้จ่ายจากเงินของกองทุน

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือในกรณีที่ปรากฏเจ้าของ แต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบ หรือไม่เหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่เริ่มประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันตามวรรคสองและในกรณีนี้มีให้นำมาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ

มาตรา 41/13 ทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งให้ริบตามมาตรา 41/11 และมาตรา มาตรา 41/12 ให้ตกเป็นของกองทุน

มาตรา 41/14 ในกรณีที่คำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด ให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้ง

ทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง ส่วนทรัพย์สินที่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น ถ้าไม่มีผู้ใดมาขอรับคืนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง ให้ตกเป็นของกองทุน

ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินคดีได้ภายในสองปีนับแต่วันที่การกระทำความผิดเกิดและไม่อาจจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ให้ทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นตกเป็นของกองทุน แต่ถ้าไม้อาจดำเนินคดีต่อไปได้เพราะเหตุที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใดถึงแก่ความตาย ให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนเว้นแต่ภายในสองปีนับแต่วันที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นถึงแก่ความตายและทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสามารถพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นได้ทรัพย์สินดังกล่าวมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณชนก็ให้คืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น

มาตรา 41/15 การขอรับทรัพย์สินคืนให้ยื่นคำร้องพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานต่อคณะกรรมการ ปกค. หรือคณะอนุกรรมที่ได้รับมอบหมาย

การขอรับทรัพย์สินคืนและการคืนทรัพย์สินให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ส่วนที่ 3

การริบทรัพย์สินตามมูลค่า

มาตรา 41/16 ในการริบทรัพย์สินเนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากศาลจะมีอำนาจริบทรัพย์สินตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

- (1) ทรัพย์สินที่บุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด
- (2) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่บุคคลได้มาจากการกระทำความผิด หรือจากการเป็นผู้ใช้ ผู้สนับสนุน หรือผู้โฆษณาหรือประกาศให้ผู้อื่นกระทำความผิด
- (3) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่บุคคลได้มาจากการจำหน่าย จ่ายโอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (1) หรือ (2)
- (4) ประโยชน์อื่นใดอันเกิดจากทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (1) (2) หรือ (3)

ในการที่ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินตาม (1) ของวรรคหนึ่ง ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด รวมทั้งโอกาสที่จะนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิดอีก

มาตรา 41/17 ในการพิพากษาคดีหรือภายหลังจากนั้น ถ้าความปรากฏแก่ศาลเอง หรือความปรากฏตามคำขอของโจทก์ว่าทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบหรือได้สั่งริบ โดยสภาพไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามารถติดตามเอาคืนได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือได้มีการนำสิ่งนั้นไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น หรือได้มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้น หรือการติดตามเอาคืนจะกระทำได้โดยยากเกินสมควร หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจกำหนดมูลค่าของสิ่งนั้นโดยคำนึงถึงราคาท้องตลาดในวันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และสั่งริบชำระเป็นเงินแทน หรือสั่งให้ริบทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิดตามมูลค่าดังกล่าวภายในเวลาที่ศาลกำหนด

ในการสั่งให้ชำระเงินแทนมูลค่าตามวรรคหนึ่ง ศาลจะกำหนดให้ผู้นั้นชำระเงินทั้งหมดในคราวเดียวหรือจะให้ผู้ผ่อนชำระก็ได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่กรณี และถ้าผู้นั้นไม่ชำระหรือชำระไม่ครบถ้วนตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ต้องเสียดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดตามอัตราที่กฎหมายกำหนด และให้ศาลมีอำนาจสั่งให้บังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินอื่นของบุคคลนั้นได้ไม่เกินจำนวนเงินที่ยังค้างชำระ

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินตามมาตรา 41/17 นี้ แต่คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด ให้ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินดังกล่าวจนกว่าคดีถึงที่สุด หรือศาลมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 41/18 ทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งให้ริบตามมาตรา 41/16 และมาตรา 41/17 ให้ตกเป็นของกองทุน

ส่วนที่ 4 การบังคับโทษปรับ

มาตรา 41/19 กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ ให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ายึดอายัดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษต่อไป

การบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินและให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

บทบัญญัติมาตรานี้ ไม่กระทบต่อการที่ศาลจะมีคำสั่งขังผู้ต้องโทษแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

ส่วนที่ 5

มาตรการทางภาษี

มาตรา 41/20 ในกรณีผู้ตรวจสอบทรัพย์สินหรือพนักงานสอบสวนได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้ว ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา หรือจำเลยร่ำรวยผิดปกติ ไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง ไม่สามารถชี้แจงถึงที่มาที่ไปของทรัพย์สินเหล่านั้นได้ และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ารายได้จากทรัพย์สินดังกล่าวได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือปรากฏหลักฐานเชื่อได้ว่าผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา หรือจำเลยได้กระทำความผิดอาญาอื่นด้วย ให้รายงานต่อคณะกรรมการ ปกค. พิจารณา ถ้าคณะกรรมการ ปกค. พิจารณาแล้วเห็นว่ามีมูลตามที่เสนอให้ส่งพนักงานสอบสวนขยายผลการดำเนินคดีโดยใช้มาตรการทางภาษี โดยส่งเรื่องที่พบเห็นพร้อมพยานหลักฐานไปยังกรมสรรพากรเพื่อพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ส่วนที่ 6

การส่งคืนทรัพย์สิน

มาตรา 41/21 ในกรณีที่มีสนธิสัญญาทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับประเทศผู้ร้องขอ และต้องคืนทรัพย์สินที่รับหรือเงินที่ศาลมีคำพิพากษาให้ชำระแทนการรับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ให้แก่ประเทศผู้ร้องขอ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา และไม่นำมาตรา 41/13 และ มาตรา 41/18 มาบังคับใช้กับทรัพย์สินที่รับหรือเงินที่ศาลมีคำพิพากษาให้ชำระแทนการรับทรัพย์สินในส่วนที่จะต้องคืนให้แก่ประเทศผู้ร้องขอ

มาตรา 6 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 54/1 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

มาตรา 54/1 ผู้ใดขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน ผู้กระทำความผิด ระวังโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 54/2 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

มาตรา 54/2 ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ หรือส่งคำชี้แจง หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณาตามมาตรา 41/8 (1) (2) ต้องระวังโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 8 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 54/3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

มาตรา 54/3 ผู้ใดให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 9 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 54/4 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

มาตรา 54/4 ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกให้แก่กรรมการ ปกค. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ตรวจสอบทรัพย์สินตามมาตรา 41/8 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายกรัฐมนตรี

2.2 แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. จะทำให้มีต้นแบบในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ามนุษย์ ที่มีโครงสร้างเนื้อหาของกฎหมายตั้งแต่การกำหนดคำนิยาม กระบวนการตรวจสอบทรัพย์สิน กระบวนการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด การกำหนดอำนาจและมาตรการพิเศษในการตรวจสอบทรัพย์สิน การกำหนดคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สิน การกำหนดให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุน การบังคับโทษปรับ การริบทรัพย์สินตามมูลค่า การสั่งคืนทรัพย์สินหรือเฉลี่ยทรัพย์สินให้แก่ประเทศผู้ร้องขอ การใช้มาตรการทางภาษี และเพิ่มบทกำหนดโทษ ผลงานวิจัยและร่างกฎหมายดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อรัฐบาลและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในฐานะผู้รักษาการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ดังนั้น เพื่อให้ร่างกฎหมายที่ได้จัดทำขึ้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ในการนำผลงานวิจัยไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการผลักดันร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 รัฐบาลและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรผลักดันร่างกฎหมายดังกล่าว โดยการเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบและเข้าสู่กระบวนการตรากฎหมายตามลำดับขั้นต่อไป

2.3 การจัดทำกฎหมายลำดับรอง

เมื่อร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. มีผลเป็นกฎหมายโดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว จะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไปตามความในมาตรา 2 ผู้รักษาการตามกฎหมายมีหน้าที่ต้องดำเนินการหรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฯ โดยการตรากฎหมายลำดับรองจำนวน 6 ฉบับ ดังต่อไปนี้

ก. กฎหมายลำดับรองที่ออกโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(1) กฎกระทรวงว่าด้วยคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจสอบ พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 41/2 แห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

(2) กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน การประกาศ การยุติการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราว พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 41/3 แห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

(3) กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 41/6 แห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

(4) กฎกระทรวงว่าด้วยการขอรับทรัพย์สินคืนและการคืนทรัพย์สิน พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 41/15 แห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

ข. กฎหมายลำดับรองที่ออกโดยคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(1) ระเบียบคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ว่าด้วยการเก็บรักษา การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด การนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพ พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 23 และมาตรา 41/7 แห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

(2) ระเบียบคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 23 และมาตรา 41/8 แห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

2.4 การตรากฎกระทรวงกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.

สืบเนื่องจากข้อเสนอแนะในการผลักดันร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จำเป็นต้องตรากฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 ฉ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 เพื่อกำหนดหน่วยงานใหม่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงที่มีหน้าที่และรับผิดชอบในการปฏิบัติการตามกฎหมายในเรื่องการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ โดยอาจจัดตั้งเป็น “สำนักงานตรวจสอบทรัพย์สินและบังคับคดี” และกำหนดอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ และตามที่คณะกรรมการ ปกค. หรือคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการ ปกค. แต่งตั้งมอบหมาย

(ข) ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สิน สืบสวนทางการเงินเพื่อขยายผลไปยังเครือข่ายผู้กระทำความผิด โดยการประสานความร่วมมือกับส่วนราชการ สถาบันการเงินทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(ค) กำกับ ควบคุม และกลั่นกรองการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ตรวจสอบทรัพย์สินตามที่ได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวง หรือคณะกรรมการ ปกค.

(ง) ตรวจสอบ ติดตามและรวบรวมทรัพย์สิน ยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อบังคับโทษปรับของผู้ต้องโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา

(จ) ดำเนินการประสานงานกับกรมสรรพากรเพื่อขยายผลการดำเนินคดีโดยใช้มาตรการทางภาษี

(ฉ) ดำเนินการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการสืบสวน สอบสวนการดำเนินคดีกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์กับสำนักงานอัยการสูงสุดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2.5 การจัดทำคู่มือการตรวจสอบทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์

การบังคับใช้กฎหมายเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับค้ำมนุษย์ถือเป็นเรื่องใหม่ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.

2551 ยังไม่เคยปฏิบัติ จึงเสนอให้จัดทำคู่มือการตรวจสอบทรัพย์สินในคดีคำมนุษย์สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจสอบทรัพย์สินใช้เป็นแนวทางและเครื่องมือประกอบการปฏิบัติงาน โดยเบื้องต้นคู่มือดังกล่าวต้องมีสาระสำคัญเรื่องการตรวจสอบทรัพย์สิน ดังนี้

(1) กำหนดหลักการสำคัญว่า บุคคลที่จะถูกตรวจสอบทรัพย์สินต้องตกเป็นผู้ต้องหา ก่อน และความผิดที่ถูกกล่าวหาต้องเป็นความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 บัญญัติ

(2) ผู้ต้องหาต้องมีทรัพย์สินที่มีเหตุสงสัยว่าเกี่ยวกับการกระทำความผิด หากยังไม่พบทรัพย์สินของผู้ต้องหาที่มีเหตุสงสัยฯ ก็ยังไม่สามารถส่งตรวจสอบทรัพย์สินผู้ต้องหาได้

(3) การดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินจะต้องเป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน การประกาศ การยุติการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวและกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด

(4) หากทรัพย์สินรายการใดเป็นทรัพย์สินที่จำเลยมีอยู่หรือได้มาเกินกว่าฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริต กฎหมายได้บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

(5) กำหนดหลักการส่งตรวจสอบทรัพย์สินบุคคลอื่นที่มีใช้ผู้ต้องหาได้ ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ คือ ต้องมีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา ก่อน และจากการตรวจสอบมีหลักฐานว่าทรัพย์สินของบุคคลอื่นเกี่ยวกับการกระทำความผิด จึงจะสามารถตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคลนั้น โดยหลักฐานที่จะแสดงให้เห็นเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินของบุคคลนั้นเป็นทรัพย์สินเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหา ได้แก่ เอกสารทางการเงิน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คำให้การที่ผู้ต้องหารับว่าให้หรือใช้ทรัพย์สินร่วมกับบุคคลดังกล่าว หรือฐานะของบุคคลที่แสดงให้เห็นว่าโดยลำพังแล้วบุคคลดังกล่าวไม่สามารถมีทรัพย์สินนั้นได้โดยสุจริต

(6) คดีตรวจสอบทรัพย์สินเป็นคดีอุปกรณ์ของคดีอาญา กล่าวคือ หากพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นความผิดประธานแล้ว จะทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง

(7) ทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งให้ริบตามพระราชบัญญัตินี้จะตกเป็นของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เช่น การช่วยเหลือผู้เสียหายตามมาตรา 33 การคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา 36 การช่วยเหลือผู้เสียหายในต่างประเทศให้เดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถิ่นที่อยู่ตามมาตรา 39 และการอื่นตามระเบียบที่คณะกรรมการ ปกค. กำหนด

2.6 การจัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานค้ำมนุษย์

ข้อเสนอแนะด้านความร่วมมือระหว่างประเทศมีหลักการสำคัญคือ การให้ความร่วมมือในการติดตาม ตรวจสอบ ยึดอายัดทรัพย์สินและต้องคืนทรัพย์สินทั้งหมดให้แก่รัฐผู้ร้องขอ แต่ประเทศไทยในฐานะผู้ดำเนินการมีสิทธิในการหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการได้ ดังนั้น ควรมีการจัดทำสนธิสัญญาทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศในเรื่องความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการตรวจสอบ การติดตาม การยึดหรือการอายัด การริบทรัพย์สิน และการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์ เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ การทำสนธิสัญญาจะสร้างความร่วมมือในรูปแบบที่ครอบคลุมกว่าการใช้หลักต่างตอบแทนที่เคยปฏิบัติในทางระหว่างประเทศ โดยสนธิสัญญาดังกล่าวจะต้องมีบทบัญญัติที่ผูกพันให้รัฐผู้ลงนามต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยกำหนดกระบวนการให้ความช่วยเหลือไว้อย่างชัดเจน และประการสำคัญคือการทำสนธิสัญญาจะสอดคล้องกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ในมาตรา 35/2 วรรคแรกที่บัญญัติให้มีการอายัด ยึดหรือริบทรัพย์สินและการบังคับชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการติดตามและแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีค้ำมนุษย์กลับคืนประเทศผู้ร้องขอตามหลักกฎหมายสากลและเป็นการทำลายองค์กรอาชญากรรมที่ได้นำเงินหรือทรัพย์สินไปฟอกและซุกซ่อนยังต่างประเทศ โดยให้กระทำได้อีกต่อเมื่อมีสนธิสัญญาทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับประเทศผู้ร้องขอกำหนดไว้เท่านั้น

สาระสำคัญของสนธิสัญญาความร่วมมือดังกล่าว ควรมีประเด็นเรื่องการให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ดังนี้

1) ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานกลางของรัฐหนึ่งทราบว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ที่ได้มาจากหรือที่ใช้ในการกระทำอยู่ในอีกรัฐหนึ่ง ซึ่งอาจถูกยึดอายัดหรือริบทรัพย์สินได้ตามกฎหมายของรัฐหลัง เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานกลางของรัฐแรกอาจแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานกลางของรัฐหลัง ถ้ารัฐหลังนั้นมีอำนาจในเรื่องดังกล่าวก็ให้เสนอข้อเสนอเทศไปยังหน่วยงานผู้มีอำนาจเพื่อพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม หน่วยงานเหล่านั้นจะต้องให้คำวินิจฉัยตามกฎหมายของประเทศตนและจะต้องแจ้งผลการดำเนินการให้ออีกรัฐทราบโดยผ่านเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานกลางของตน

2) กำหนดให้รัฐผู้รับคำร้องขอให้ตรวจสอบ ติดตาม ค้น ยึดหรืออายัด ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ต้องดำเนินการให้ภายใต้กฎหมายของรัฐผู้รับคำร้องขอ หากคำร้องขอนั้นมีข้อมูลเพียงพอ

3) รัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องดำเนินมาตรการทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อสืบหาตัวบุคคล ซึ่งรัฐผู้ร้องขอต้องการตัวเกี่ยวกับการติดตาม การตรวจสอบ การยึดหรืออายัด การริบทรัพย์สิน และการ

แบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ซึ่งเชื่อว่าอยู่ในรัฐผู้รับคำร้องขออย่างมีประสิทธิภาพ และรัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องแจ้งให้รัฐผู้ร้องขอทราบถึงผลของการดำเนินการในโอกาสแรก

4) ในการส่งคืนทรัพย์สินหรือเฉลี่ยทรัพย์สินคืนให้แก่รัฐผู้ร้องขอ ให้รัฐผู้รับคำร้องขอมีสิทธิหักค่าใช้จ่ายที่รัฐผู้รับคำร้องขอได้ใช้ไปในการดำเนินการเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน หรือการบังคับให้ชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเพื่อคืนทรัพย์สินหรือเงินดังกล่าวให้แก่รัฐผู้ร้องขอ และให้รัฐผู้รับคำร้องขอคืนทรัพย์สินหรือเงินส่วนที่เหลือให้แก่รัฐผู้ร้องขอ หรืออาจกำหนดเป็นอัตราส่วนในการเฉลี่ยทรัพย์สินคืนตามสัดส่วนความร่วมมือในการดำเนินการก็ได้ ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายต่างๆ อาจได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการสืบสวนทางการเงิน ประสานงานและติดตามทรัพย์สิน ค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์สิทธิของบุคคลที่สามซึ่งสุจริต ค่าใช้จ่ายในการตรวจค้น จับกุม รวบรวมหลักฐาน ยึดอายัดทรัพย์สิน เก็บรักษาทรัพย์สินที่ยึดอายัด ค่าธรรมเนียมศาลในการฟ้องคดีหรืออื่น ๆ ค่าพยาบาล/ผู้เชี่ยวชาญของศาล ค่าทนายความ ค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี และค่าใช้จ่ายในการส่งกลับคืนทรัพย์สิน

3. ข้อเสนอแนะประเด็นวิจัยต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าประเด็นที่สามารถนำไปสู่การศึกษาวิจัยต่อไปได้ เพื่อให้ประเทศไทยมีกฎหมายและมาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้

(ก) ประสิทธิภาพของมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(ข) แนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(ค) การจัดทำคู่มือการตรวจสอบทรัพย์สินสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. แนวความคิดอำนาจอธิปไตยในประเทศไทย. [ออนไลน์]. 2547. แหล่งที่มา: <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=240> . [8 พฤศจิกายน 2557]

คณะกรรมการจัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ . คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ , 2555 .

จันตรี สีนุสฤกษ์, “การยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531). หน้า 21.

ซัชชม อรรถกัญญ์ และคมกริช ดุลยพิทักษ์ . คำแปลอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้าน องค์การอาชญากรรมข้ามชาติ.
http://www.oja.go.th/service/Lists/service/Attachments/82/oja_symposium_5_G3_room6_3.pdf.

เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล และกฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ . “สาระสำคัญและข้อสังเกตบางประการ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 .” วารสารกระบวนการยุติธรรม ปีที่ 9 เล่มที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2559.

ณรงค์ ใจหาญ. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย . กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

ธนิต โสรัตน์ . รายงานการศึกษาเรื่อง ปัญหาและผลกระทบของประเทศไทยจากกรณี FATF ขึ้นบัญชีดำ. สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, <http://www.tanitsorat.com/view.php?id=570>.

ปกป้อง ศรีสนิท . กฎหมายอาญาขั้นสูง . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2559.

ปกป้อง ศรีสนิทและคณะ . รายงานวิจัยเรื่องมาตรการในการรับของกลาง : เปรียบเทียบหลักกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานอัยการสูงสุด , 2556.

บุญยวีร์ พรพัฒน์มงคล . “ประเทศไทยกับการอนุวัติการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003 : ศึกษากรณีการเรียกคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

พงศ์ธร ทองด้วง . กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน , เอกสารประกอบการบรรยาย
หลักสูตรการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน , จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,
2560.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย , รายงาน TDRI นิติเศรษฐศาสตร์ของระบบยุติธรรมทาง
อาญาของไทย, 104 (มิถุนายน 2557) .

วีระพงษ์ บุญโญภาสและคณะ . โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อทำการศึกษาวិจัยการนำหลักการแบ่งเฉลี่ย
ทรัพย์สิน(Asset Sharing) มาใช้ในคดียาเสพติดของประเทศไทย . สำนักงานคณะกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด , 2559.

วีระพงษ์ บุญโญภาสและคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องโครงการศึกษาเพื่อยกร่างกฎหมาย
รองรับการให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003 .
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2551.

วีระพงษ์ บุญโญภาสและคณะ. โครงการศึกษาเพื่อยกร่างกฎหมายรองรับการให้สัตยาบันอนุสัญญา
สหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 .

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ . สรุปสาระสำคัญของแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่าง
ประเทศในเรื่องทางอาญา.พ.ศ. ... ,<http://www.senate.go.th/document/manual/499.pdf>.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์และคณะ . รายงานฉบับสมบูรณ์เล่มที่ 2 เรื่อง “การวิเคราะห์กฎหมายด้วย
หลักเศรษฐศาสตร์ : แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์ ชุดโครงการการวิเคราะห์กฎหมายและ
กระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ . สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2554.

สุพัตรา แผนวิจิต. “การนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้ในคดีอาญาทางเศรษฐกิจและการเงิน” .
วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 34 ฉบับที่ 1 มีนาคม , 2559.

สุพัตรา แผนวิจิต. “แนวโน้มและรูปแบบการฟอกเงินในขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ” . วารสาร
กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กันยายน, 2558 : 73 – 76.

ภาษาต่างประเทศ

FATF . Money Laundering Risks Arising from Trafficking in Human Beings and
Smuggling of Migrants , 2011 . [http://www.fatf-
gafi.org/media/fatf/documents/reports/Trafficking%20in%20Human%20Beings%20
and%20Smuggling%20of%20Migrants.pdf](http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Trafficking%20in%20Human%20Beings%20and%20Smuggling%20of%20Migrants.pdf)

International Labor Organization, Profits and Poverty : The Economics of Forced
Labor (2014)

Jean-Pierre Brun , Larissa Gray . Clive Scott and Kevin M. Stephenson . Asset Recovery Handbook A Guide for Practitioners .

https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjg9OfMqljXAhVlvi8KHXdVARQQFggmMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.unodc.org%2Fdocuments%2Fcorruption%2FPublications%2FStAR%2FStAR_Publication_-_Asset_Recovery_Handbook.pdf&usg=AOvVaw3P9gOZ5XTYERlj7sE91r2Q.

Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), Leveraging Anti-Money Laundering Regimes to Combat Trafficking in Human Beings ,
<http://www.osce.org/secretariat/121125>.

The Financial Action Task Force, FATF Public Statement - 16 February 2012 ,
http://www.fatfgafi.org/document/18/0,3746,en_32250379_32236992_49694738_1_1_1_1,00.html

Trafficking in Persons Report, <http://www.state.gov/documents/organization/245365.pdf> ,
July 2015.

Trafficking in Persons Report, <http://www.state.gov/documents/organization/258876.pdf> ,
June 2016

Trafficking Victims Protection Act: Minimum Standards for the Elimination of Trafficking in Persons ,
<http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2011/164236.htm>

United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988 .

US Congressional Research Service (CRS) (2010) . Trafficking in Persons : US Policy and Issues for Congress . Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress, 23 December 2010 ,www.fas.org/sgp/crs/misc/RL34317.pdf